

FINANSMINISTERIET

Økonomisk Redegørelse

Maj 2020

2020

FINANSMINISTERIET

Økonomisk Redegørelse

Maj 2020

2020

Økonomisk Redegørelse

Maj 2020

I tabeller kan afrunding medføre, at tallene ikke summer til totalen.

Denne publikation er udarbejdet af
Finansministeriet
Christiansborg Slotsplads 1
1218 København K

Omslag: BGRAPHIC
Tryk: Rosendahls
Oplag: 750
Pris: 150 kr. inkl. moms
ISBN: 978-87-93531-84-0

Elektronisk publikation
ISBN: 978-87-93531-85-7

Publikationen kan hentes på
Finansministeriets
hjemmeside fm.dk

Forord

Verden har forandret sig drastisk det seneste halve år. Corona-epidemien har vendt vores liv og vores hverdag på hovedet. Verdensøkonomien er standset brat op.

Det sætter sig tydelige spor i dansk økonomi. Vi står i dag midt i et voldsomt økonomisk tilbageslag, som de færreste havde set komme. Et tilbageslag, der nu og her er større, end vi så det under finanskrisen.

Det er alvorligt. Corona-krisen vil med al sandsynlighed påvirke dansk økonomi i flere år fremad. Men vi har lagt stenene til en vej ud af krisen, og vi har allerede taget de første vigtige skridt.

I Danmark reagerede vi hurtigt og kontant på sygdomsudbruddet. Vi lukkede store dele af samfundet ned for at forhindre smittespredningen og satte samtidig ind med omfattende tiltag for at afbøde de økonomiske konsekvenser. Vi kan ikke forhindre alle tab, men med hjælpepakker og lønkomensation har vi holdt tusindvis af virksomheder og arbejdspladser på benene, mens den akutte sundhedskrise stod på. Derfor har vi i dag et stærkt udgangspunkt for at få økonomien i gang igen.

Nu er vi godt i gang med at genåbne samfundet. Dermed går vi ind i en ny og vigtig fase. De midlertidige hjælpepakker skal udfases og erstattes med kloge investeringer og tiltag, der kan sætte skub i den økonomiske aktivitet. Det skal gøres velovervejet og ansvarligt. Regeringen ønsker at gøre genopretningen grøn, så vi skaber arbejdspladser og vækst, samtidig med at vi sætter turbo på den grønne omstilling af vores samfund og udvikler vores velfærd.

Fællesskabet har allerede vist sin styrke. Og det vil det også gøre på vejen ud af krisen. Der er god grund til at tro, at vi kan vinde det tabte igen og skabe et stærkere, grønnere og mere retfærdigt Danmark.

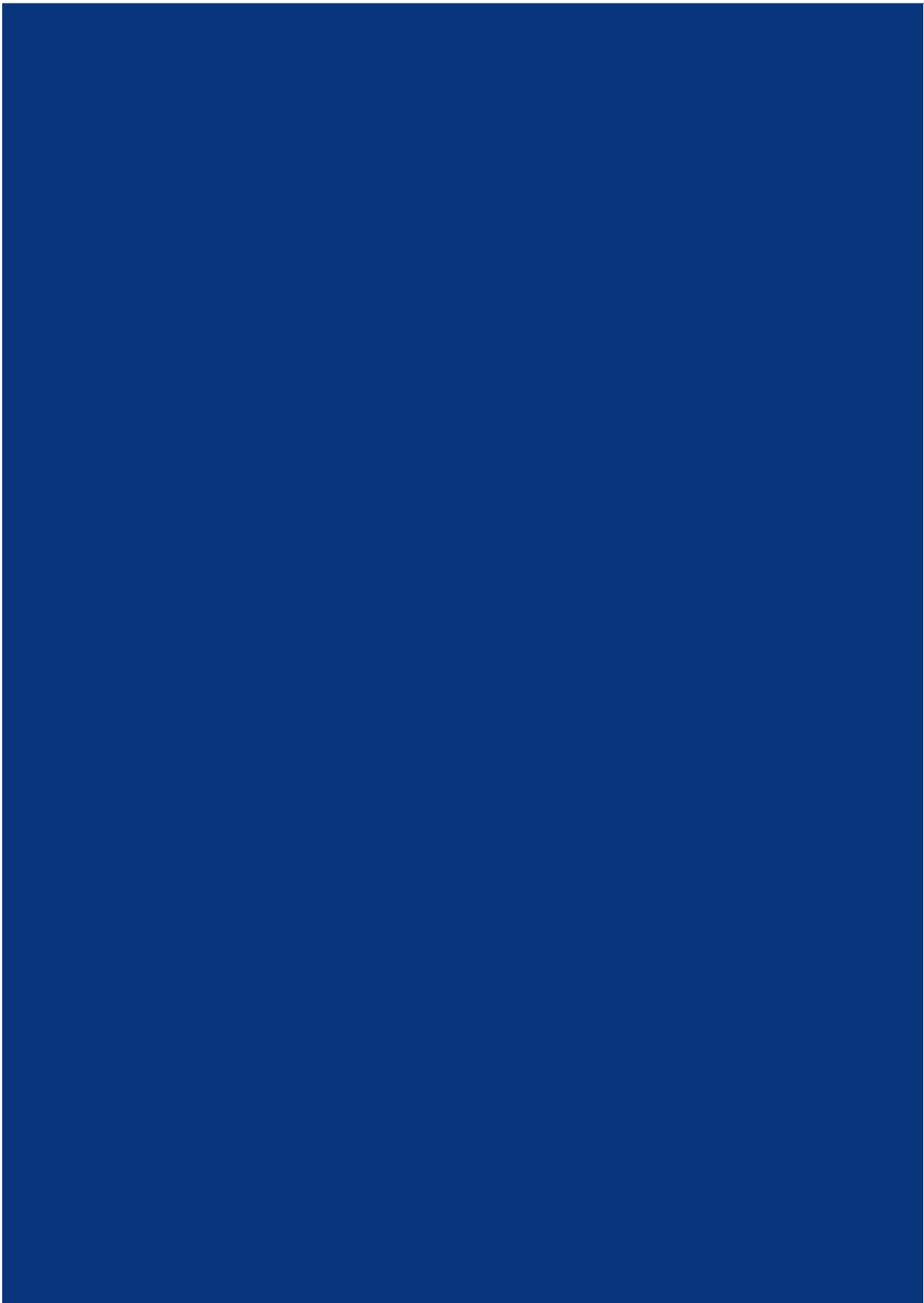
A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Nicolai Wammen', written in a cursive style.

Nicolai Wammen
Finansminister

Indhold

1. Sammenfatning.....	7
1.1 Det aktuelle konjunkturbillede.....	7
1.2 Finanspolitikken og de offentlige finanser	16
1.3 Bilagstabel	23
2. Coronakrisen i sammenligning med finanskrisen.....	27
2.1 Optakten	27
2.2 Udløsende begivenhed.....	29
2.3 Hvordan rammes økonomien?	31
2.4 Genopretning	37
3. Husholdningerne.....	41
3.1 Husholdningernes indkomster og forbrug	41
3.2 Forbrugerpriser	47
3.3 Boligmarkedet.....	48
4. Virksomhederne.....	57
4.1 Produktion og produktivitet	57
4.2 Erhvervsinvesteringer	62
5. Arbejdsmarkedet.....	69
5.1 Beskæftigelse	69
5.2 Præsterede timer og arbejdstid	73
5.3 Ledighed	74
5.4 Løn.....	78
6. Udenrigshandel.....	87
6.1 Eksport.....	87
6.2 Import.....	92
7. International økonomi og finansielle markeder.....	95
7.1 International økonomi	95
7.2 Finansielle markeder og pengepolitik.....	102
8. Offentlige finanser og finanspolitik.....	109
8.1 Den faktiske offentlige saldo.....	112
8.2 Den strukturelle offentlige saldo	119
8.3 Offentligt forbrug, beskæftigelse og investeringer.....	125
8.4 Finanspolitikens aktivitetsvirkning	132
8.5 Offentlig gæld og statens nettofinansieringsbehov	134
Bilag 8.1 De offentlige udgifter og indtægter	139
Bilag 8.2 Beregning af strukturel saldo i 2019-2021	145
Bilag 8.3 Engangsforhold i 2019-2021.....	149
Bilagstabeller.....	151

Redaktionen er afsluttet 23. maj 2020.

Kapitel 1

Sammenfatning

1.1 Det aktuelle konjunkturbillede

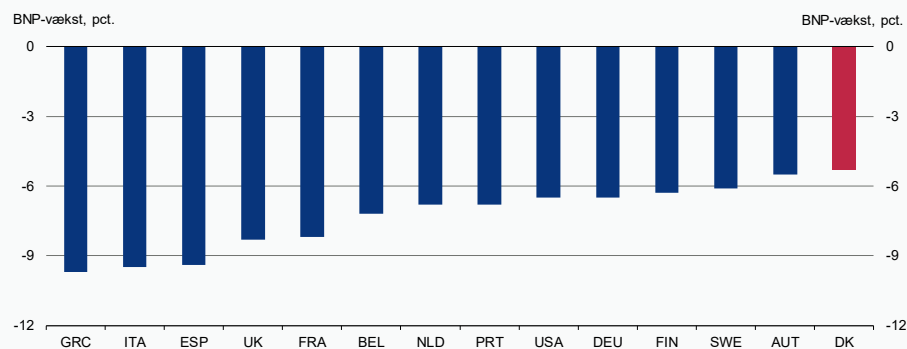
Coronapandemien har i løbet af meget kort tid ført til et markant tilbageslag i dansk og international økonomi. I Danmark ventes BNP at falde med omkring 5¼ pct. i år, og især i 2. kvartal 2020 er der udsigt til en brat opbremsning. Faldet i BNP ventes dermed at blive større end under finanskrisen, men den økonomiske udvikling i Danmark vurderes alligevel at være mildere end i flere andre lande. Blandt andet er en række sydeuropæiske lande hårdt ramt af pandemien, *jf. figur 1.1*.

I Danmark er en gradvis genåbning af økonomien undervejs. Mulighederne for genopretning understøttes af de mange hjælpepakker, som holder hånden under beskæftigelsen og gør, at mange virksomheder hurtigt kan genoptage produktionen, efterhånden som forholdene gradvist normaliseres.

Tempoet i genopretningen vil blandt andet afhænge af pandemiens videre forløb, og i hvor høj grad tab af indkomst, større virksomhedsgæld og tilbageholdenhed hos forbrugere og virksomheder vil holde efterspørgslen tilbage. Udviklingen i udlandet er en kilde til særskilt usikkerhed for en lille åben økonomi som den danske. Svagere udsigter på eksportmarkederne vil uundgåeligt smitte af på Danmark. Med betydelig usikkerhed skønnes væksten i Danmark at kunne nå op på 4 pct. næste år.

Figur 1.1

Markant tilbageslag i dansk og international økonomi i 2020

Anm.: Figuren viser EU-Kommissionens skøn for BNP-vækst i 2020. I figuren vises eget skøn for Danmark. EU-Kommissionen skønner en BNP-vækst på -5,9 pct. for Danmark.

Kilde: EU-Kommission, *European Economic Forecast, Spring 2020, maj 2020*, og egne beregninger.

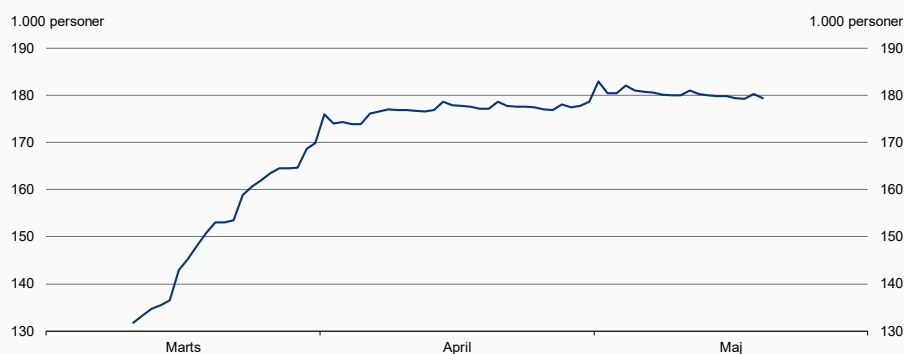
Markant dyk i økonomien

Tilbageslaget i dansk økonomi viser sig nu klart i de økonomiske nøgletal. Blandt andet er der sket et ganske betragteligt dyk i både forbrugertilliden og erhvervstilliden. Niveaue er omtrent lige så lavt som under finanskrisen (for forbrugertilliden er niveauet lidt højere end under finanskrisen og for erhvervstilliden lavere).

Størrelsesordenen af tilbageslaget ses også på arbejdsmarkedet. Siden starten af coronakrisen er antallet af tilmeldte ledige samlet set steget med ca. 48.000 personer (svarende til en stigning på ca. 36 pct.), *jf. figur 1.2*. Hertil kommer et endnu større antal, der er hjemsendt under lønkompensationsordningen.

Figur 1.2

Ledigheden steg brat i starten af coronakrisen

Anm.: Figuren viser antal ledige, inkl. hjemsendte uden løn, der har tilmeldt sig Jobnet.
Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR).

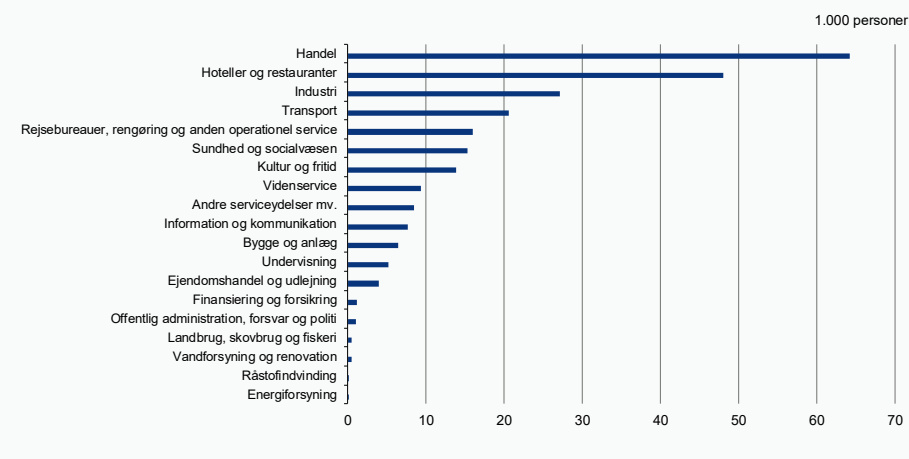
Stigningen i ledigheden ville således have været endnu højere i fravær af de gennemførte hjælpepakker. Frem til 18. maj er ca. 205.000 personer blevet kompenseret i lønkompensationsordningen.¹ Hertil kommer hjælp til godt 54.000 selvstændige og freelancere via en lignende ordning. Begge ordninger løber frem til den 8. juli. I alt skønnes kompensationsordningerne at holde hånden under omtrent 259.000 personer i en periode.

De job, der er berørt af ledighed og lønkompensationsordningen, ligger især i brancherne *handel* samt *hoteller og restauranter*, *jf. figur 1.3*.

¹ Opgørelsen viser, hvor mange der oprindeligt er tilkendt lønkompensation for. Der vil først efterfølgende blive reguleret for, om nogle er vendt tilbage på jobbet inden for den ansøgte periode, herunder som følge af den gradvise genåbning af Danmark.

Figur 1.3

Især brancherne handel samt hoteller og restauranter er berørt af tilbageslaget

Anm.: Figuren viser stigning i antal tilmeldte ledige og lønkomponerede personer frem til 18. maj 2020. Der foreligger ikke oplysninger om lønmodtagere, der har forladt lønkomponeringsordningen. Kun personer med brancheoplysninger er medtaget.

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR), Erhvervsministeriet og egne beregninger.

Tilbageslaget skal ses i sammenhæng med både inddæmningstiltag, ændret adfærd og lavere efterspørgsel fra udlandet. Nedgangen i den økonomiske aktivitet og stigningen i ledigheden samt lønkomponering er således et øjebliksbillede, der vil ændre sig, i takt med at den igangværende genåbning giver mulighed for at vende tilbage til job.

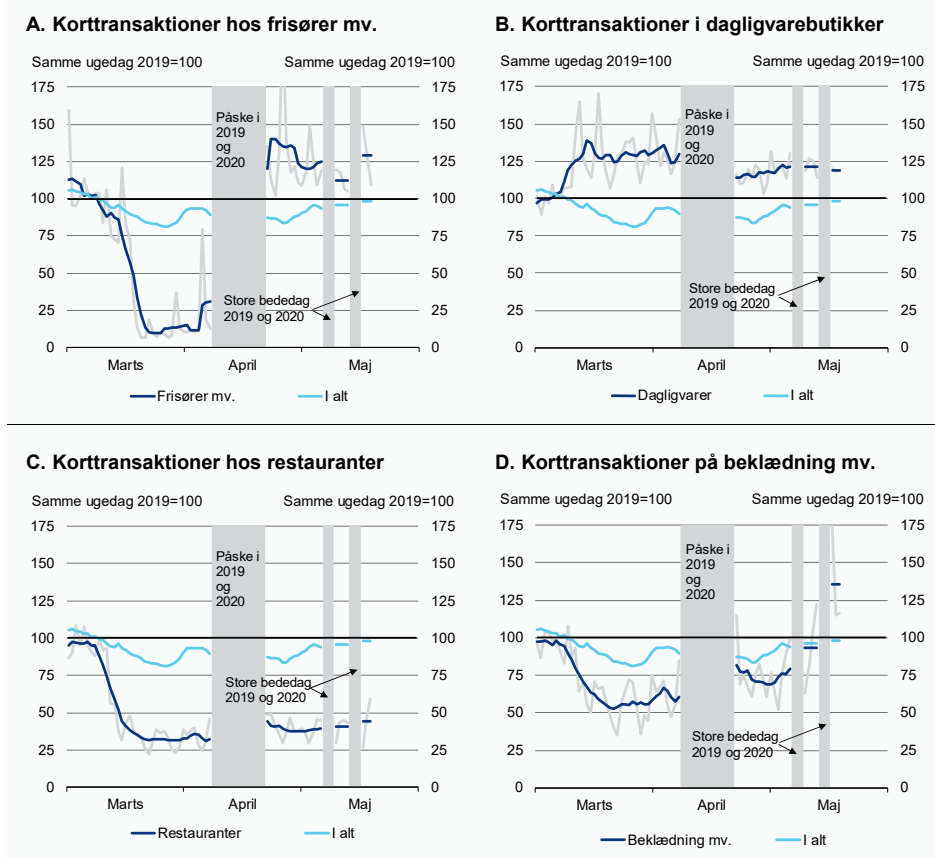
Danskernes forbrug dykkede betydeligt i løbet af marts, efterhånden som coronakrisens omfang stod mere og mere klart. Det afspejles blandt andet i et fald i omfanget af korttransaktioner i butikker og med MobilePay, som i slutningen af marts lå ca. 15-20 pct. under niveauet fra sidste år.

Samtidig ændrede sammensætningen af danskernes forbrug sig. Omfanget af korttransaktioner i dagligvarebutikker og i byggemarkeder tog til, mens især rejser, restauranter og beklædning blev reduceret.

Siden påske har der imidlertid været en opadgående tendens i det samlede omfang af korttransaktioner, som aktuelt ligger på omtrent samme niveau som sidste år.

Effekten af genåbningen er begyndt at vise sig for erhverv, der fik mulighed for at åbne igen fra den 20. april. Det gælder fx frisører, som i ugerne efter genåbningen har oplevet en omsætning, der ligger over det normale niveau, jf. figur 1.4. Efterhånden som blandt andet restauranter og indkøbscentre åbner igen, forventes omsætningen her også at stige.

Figur 1.4

Anm.: Figurene viser syv-dages glidende gennemsnit af faktiske transaktioner. Statistikkerne er baseret på transaktioner foretaget både i danske og udenlandske butikker med betalingskort og MobilePay for omkring 1 mio. danske Danske Bank-kunder med aktive konti. Oplysningerne er ikke nødvendigvis fuldt repræsentative for den danske befolkning. Transaktionerne er ekskl. kontantbetalinger og kontooverførsler, hvilket vil sige, at mange faste udgifter i forbruget til blandt andet bolig typisk ikke er inkluderet. Figurene viser omfanget af korttransaktioner som indekssværdi i forhold til samme ugedag i samme måned sidste år for at korrigere for almindelige forskelle i forbruget hen over ugen. Der er ikke justeret for prisudvikling. Bemærk, at helligdages placering giver anledning til væsentlige udsving i indekset, og perioder med helligdage i enten 2019 eller 2020 indgår derfor ikke i figurene.

Kilde: Danske Bank og egne beregninger.

Indtrykket af en vis bedring i den økonomiske aktivitet understøttes også af andre indikatorer. Trafikdata tyder fx på, at flere bevæger sig rundt i landet, om end der fortsat er langt til en normalisering.

Genopretningen vil vare ved ud over 2021

Dansk økonomi havde et godt udgangspunkt før krisen. Til trods for en lang forudgående periode med økonomisk opsving var der ikke tegn på væsentlige ubalancer, der kan forværre et konjunkturtilbageslag eller forlænge en efterfølgende genopretning, *jf. kapitel 2*. For eksempel havde beskæftigelsen nået et rekordhøjt niveau i februar, men temperaturen på arbejdsmarkedet var alligevel moderat. Tilsvarende var der heller ikke tegn på, at boligmarkedet som helhed havde fået for meget fart på.

Den aktuelle tilbagegang i global og dansk økonomi er skabt af coronapandemien. Det er dermed ikke et konjunkturtilbageslag i gængs forstand, hvor opbremsningen er afledt af sårbarheder i det økonomiske system i sig selv. Det bratte fald i aktiviteten er rettere udtryk for midlertidige, udefrakommende begrænsninger i efterspørgsel og produktion (både som følge af inddæmningstiltag og ændret adfærd), som sætter markante aftryk i økonomien.

I takt med at pandemien klinger af, vil det være muligt at vende tilbage til mere normale produktionsforhold. De omfattende politiktiltag, der er taget for at afbøde de økonomiske konsekvenser af epidemien, understøtter mulighederne for genopretning og modvirker, at tilbageslaget bliver langvarigt. Hjælpepakkerne kan imidlertid også medvirke til at fastlåse økonomien og hæmme den naturlige dynamik og fleksibilitet.

Efterhånden vil mere klassiske tegn på økonomisk svækkelse imidlertid begynde at vise sig. Det vil fx være i form af tab af indkomst og formue samt større gæld i nogle virksomheder, som kan kræve tilpasninger og medvirke til øget tilbageholdenhed med forbrug og investeringer i både ind- og udland.

Der vil også være tabt produktion og efterspørgsel, som ikke umiddelbart kan indhentes igen, og dermed vil der også – trods hjælpepakkerne – være tab af indkomst. Det gælder især for virksomheder i de brancher, der udbyder serviceydelser, herunder restaurant-, underholdnings- og turismebrancherne. Færre restaurantbesøg i første halvår vil eksempelvis ikke nødvendigvis give sig udslag i, at man spiser ude flere gange senere på året, fordi det i sig selv har en værdi, at den slags forbrug er jævnt fordelt hen over året.

Samtidig vil der være øget usikkerhed, som i en periode kan gøre husholdningerne mere tilbageholdende med forbrug og reducere virksomhedernes investeringslyst. Typisk ses både fald i forbrugskvoten og investeringskvoten i forbindelse med tilbageslag i økonomien. Det vil sige, at forbrugerne lægger lidt mere af deres indkomst til side, så der er mere plads i husholdningsbudgettet til at imødegå risikoen for ledighed, og at virksomheder udskyder eller annullerer investeringsprojekter.

Det forventes også at være tilfældet denne gang og bidrager til at holde genopretningen tilbage.

De samme mekanismer vurderes desuden at gøre sig gældende på de danske eksportmarkeder, hvor mange lande desuden ikke har samme manøvrerum i de offentlige finanser som i Danmark til at understøtte økonomien under tilbageslaget.

Mange lande er hårdere ramt af pandemien og har taget skrappe inddæmningstiltag i brug end Danmark. Det gælder især flere sydeuropæiske lande, der ydermere er ramt af at være meget afhængige af turistindtægter.

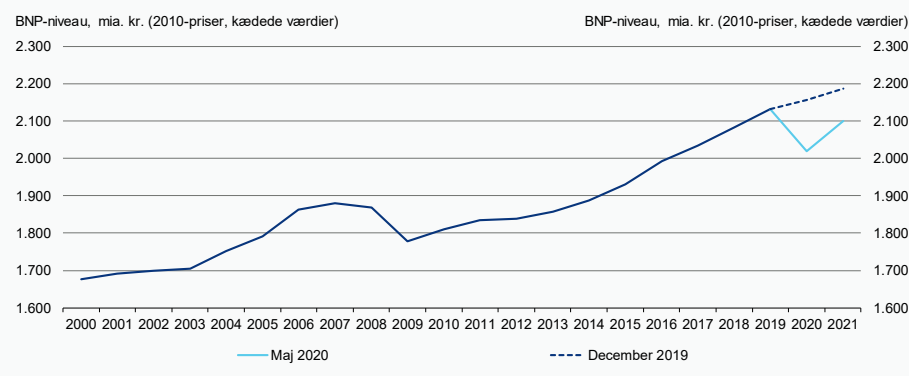
Sverige og Tyskland står ifølge prognoser fra internationale organisationer over for et lige så kraftigt BNP-fald i år som Danmark. Det skal blandt andet ses i sammenhæng med, at de er forholdsvis udsatte i forhold til tilbageslag i investeringer og køb af varige forbrugsgoder, herunder biler, mens dansk eksport i kraft af medicinal- og fødevarerindustrien umiddelbart er mindre konjunkturfølsom.

Der er dermed udsigt til et tilbageslag på de danske eksportmarkeder i år, som er uden sidestykke i nyere historie. Tilbageslaget vurderes dog at være kortvarigt, så der næste år er udsigt til en delvis genopretning. Der forventes på den baggrund en fremgang i dansk eksport næste år, som ikke helt modsvarer det forudsatte dyk i år.

Samlet set skønnes det, at BNP i 2021 stadig vil ligge under niveauet i 2019 og markant under det niveau for BNP i 2021, som var forudsat i decemberredegørelsen, *jf. figur 1.5*. Det samme gælder privatforbrug, investeringer og eksport. Genopretningen af dansk økonomi forventes dermed at vare ud over 2021.

Figur 1.5

Genopretningen af BNP vil vare ud over 2021

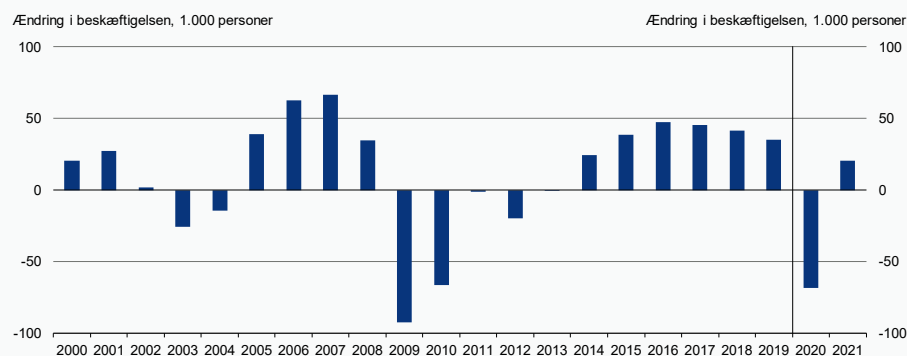
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Hertil kommer, at krisen også kan medføre et mere varigt tab af produktionskapacitet, herunder i kraft af lavere investeringer, mindre innovation og eventuelt reduceret arbejdsudbud i en periode. Det kan fx være afledt af lavere tilgang af udenlandsk arbejdskraft eller midlertidigt forhøjede mismatch-udfordringer på arbejdsmarkedet.

Tilbageslaget i dansk økonomi afspejles også på arbejdsmarkedet med et betydeligt fald i beskæftigelsen i år, *jf. figur 1.6*. Det skal også ses i lyset af, at nogle af de hårdest ramte erhverv, fx i hotel- eller restaurationsbranchen, er meget arbejdskraftintensive.

Figur 1.6

Tilbageslaget afspejles i et fald i beskæftigelsen i år

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Beskæftigelsen falder dog ikke i helt samme grad som BNP, idet virksomhederne typisk holder på nøglemedarbejdere og tilpasser beskæftigelsen med en vis forsinkelse. I den aktuelle situation dæmpes faldet i beskæftigelsen og stigningen i ledigheden desuden af lønkompensationsordningen og de øvrige hjælpepakker. På årsniveau er det forventningen, at ledigheden vil stige med godt 40.000 personer i 2020. Det dækker over, at ledigheden på kort sigt ventes at stige betydeligt for derefter at aftage i anden halvdel af året.

Det er lagt til grund, at udviklingen på arbejdsmarkedet vil kunne vende forholdsvis hurtigt. Typisk er der imidlertid også i opgangsfasen en vis træghed, sådan at virksomhederne først med lidt forsinkelse ansætter ny arbejdskraft, når økonomien begynder at bevæge sig opad igen. Det afspejles i forventningen om, at beskæftigelsen stiger næste år, om end i et forholdsvis moderat tempo. Ledigheden skønnes samlet set til 4,8 pct. af arbejdsstyrken i 2020 og 4,5 pct. i 2021.

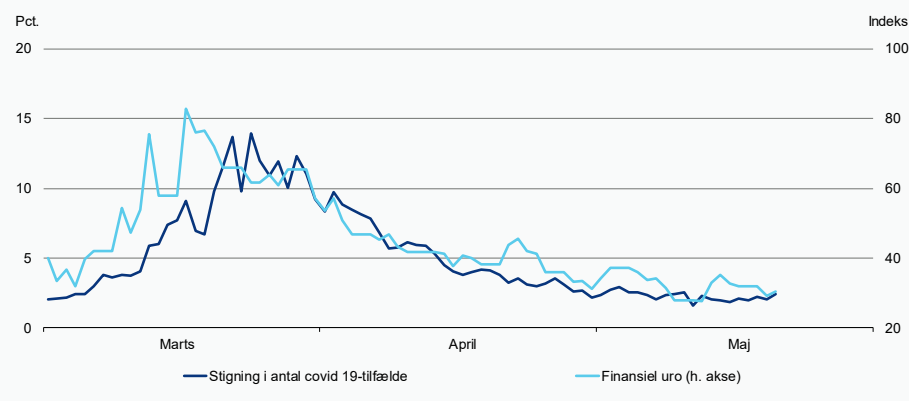
Risici

Der er ekstraordinær stor usikkerhed knyttet til vurderingen af den økonomiske udvikling. Usikkerheden knytter sig især til pandemiens videre forløb, som vil være afgørende for, hvor hurtigt produktion og efterspørgsel normaliseres igen. Usikkerheden knytter sig også til de inddæmningstiltag, der stadig måtte være nødvendige fremover, forbrugernes og virksomhedernes tilbageholdenhed og virkningen af gennemførte penge- og finanspolitiske tiltag i ind- og udland.

Coronavirussens betydning for de økonomiske udsigter afspejles blandt andet i, at usikkerheden i de vestlige økonomier steg betragteligt, da det blev klart, at virusspredningen ville udvikle sig til en pandemi. Det førte blandt andet til betydelige aktiekursskred og uro på de finansielle markeder, *jf. figur 1.7*.

Figur 1.7

Usikkerhed knyttet til pandemiens forløb afspejles på de finansielle markeder

Anm.: Figuren viser udviklingen i konstaterede covid 19-tilfælde i hele verden samt finansiell uro målt ved volatilitetsindekset (VIX) for amerikanske aktier.

Kilde: WHO, Macrobond og egne beregninger.

Noget af usikkerheden er sidenhen aftaget. Det afspejler blandt andet, at der på tværs af lande er iværksat store hjælpepakker, der understøtter mulighederne for økonomisk genopretning, og at genåbning er på vej i en række lande.

Pandemien er imidlertid langt fra afsluttet, og det efterlader betydelig usikkerhed om udviklingen. Risici er dermed overvejende i negativ retning. Hvis pandemien blusser op igen og kræver skrappe eller mere langvarige forholdsregler end lagt til grund, vil genopretningen i den globale økonomi komme til at ske i et langsommere tempo. Tilbage-slaget vil også kunne sætte sig i et større antal konkurser, højere langtidsledighed og en svækket finansiell sektor i mange lande. I det omfang udviklingen i udlandet bliver ringere, vil det have negative konsekvenser for dansk økonomi.

Usikkerheden om pandemiens videre forløb gælder også ved et potentielt mere positivt forløb. Hvis den igangsatte genåbning betyder, at økonomierne relativt hurtigt vender tilbage til situationen før virusudbruddet, vil der være mulighed for en stærkere økonomisk udvikling.

Pandemien vil under alle omstændigheder kunne efterlade mere permanente ændringer i økonomierne fx i form af nye forbrugsmønstre og ændringer i global produktion og samhandel.

Coronapandemien er altoverskyggende for usikkerheden om det videre forløb. Tidligere identificerede risici som fx handelsstridigheder og karakteren af Storbritanniens fremtidige handelsforhold til EU er dog stadig til stede, og disse risici er ikke nødvendigvis blevet mindre efter pandemiens udbrud.

Boks 1.1**Prognosegrundlaget og ændringer siden sidst**

Prognosen er behæftet med ekstraordinær stor usikkerhed og er baseret på en række indikatorer for den økonomiske udvikling, herunder tillidsindikatorer og foreløbige tal for udviklingen i ledigheden og udenrigshandlen.

Talarbejdet for prognosen er afsluttet den 7. maj 2020. Efter afslutningen af talarbejdet har Danmarks Statistik den 15. maj offentliggjort BNP-indikatoren for 1. kvartal 2020. Indikatoren viser en sæsonkorrigeret kvartalsvis realvækst på -1,9 pct. Nedgangen er især drevet af en række serviceerhverv, herunder hoteller og restauranter, offentlige tjenester samt kultur og fritid. Beskæftigelsesindikatoren viser et fald på 0,1 pct. Udviklingen i 1. kvartal ifølge BNP-indikatoren er overordnet i tråd med prognosen.

I forhold til konjunkturvurderingen i *Økonomisk Redegørelse, december 2019*, er forventningerne til alle efterspørgselskomponenter undtagen det offentlige forbrug nedjusteret betragteligt i 2020, ligesom skøn for beskæftigelse og ledighed er nedjusteret. Pris- og lønudviklingen forventes også at være mere afdæmpet end tidligere.

De nedjusterede skøn skyldes coronapandemien, der blandt andet medfører svækkede udlandsforudsætninger. Skønnet for handelsvægtet BNP-vækst er nedjusteret med 7,7 pct.-point i 2020 og eksportmarkedsvæksten med 13,8 pct.-point. På den baggrund er skøn for eksport og erhvervsinvesteringer nedjusteret. Hertil kommer effekten af inddæmningstiltagene for det danske samfund, der har reduceret produktionen i mange brancher, samt effekten af øget usikkerhed, der medfører tilbageholdenhed hos virksomheder og husholdninger.

For 2021 er det lagt til grund, at der sker en gradvis genopretning af dansk økonomi, hvor forbrugere og virksomheder fortsat vil være tilbageholdende, og at efterspørgslen fra udlandet viser afdæmpet fremgang.

Det skønnede fald i BNP i år er lidt større end det tidligere udarbejdede scenarie med gradvis genopretning (U-scenariet), der blev offentliggjort den 9. april, og som også fremgår af *Danmarks Konvergensprogram 2020*. Samtidig er den efterfølgende genopretning langsommere.

1.2 Finanspolitikken og de offentlige finanser

Siden udbruddet af coronapandemien er der i Danmark gennemført en række markante, midlertidige økonomiske hjælpepakker, som holder hånden under virksomheder og jobs, mens det har været nødvendigt med sundhedsmæssige restriktioner for at bringe virusudbredelsen under kontrol. De gennemførte tiltag understøtter samlet set beskæftigelsen med skønsmæssigt i omegnen af 100.000 personer i år, *jf. boks 1.2*.

Boks 1.2

Erhvervs- og jobrettede tiltag gennemført i kølvandet på coronapandemien

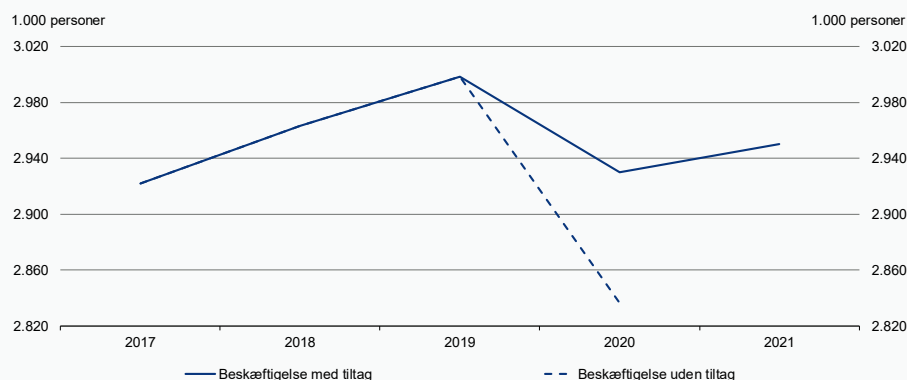
Regeringen, Folketingets partier og arbejdsmarkedets parter har iværksat en række erhvervs- og jobrettede initiativer, der skal modgå de negative økonomiske konsekvenser af udbruddet af coronavirus. Initiativerne har – med de forlængelser og udvidelser, der er blevet aftalt – direkte udgiftsmæssige konsekvenser for godt 100 mia. kr. i 2020, svarende til op mod 5 pct. af BNP.¹⁾ Tiltagene vedrører både tilskud i form af diverse kompensationsordninger, garantier og øvrige finansierings- og likviditetsmuligheder. Hertil kommer frigivelsen af den kontracykliske kapitalbuffer.

Den første gruppe af tiltag – tilskuddene – består primært af ekstraordinære og midlertidige kompensationsordninger for at hjælpe virksomhederne og medarbejderne gennem den første del af krisen med inddæmningstiltag for dele af samfundet. Det er den væsentligste del af de finanspolitiske tiltag. Hertil kommer blandt andet ophævelsen af anlægsrammen for kommuner og regioner, som skønnes at øge de offentlige investeringer i 2020 med godt 0,1 pct. af BNP. Endvidere er der besluttet en række statslige garantiordninger og udskydelse af betalingsfrister mv. for i alt ca. 300 mia. kr., der har til formål at understøtte likviditet og finansieringsmuligheder for erhvervslivet. De iværksatte initiativer er uddybet i kapitel 8.

Baseret på udgiftsskønnene for de besluttede tiltag vurderes de markante hjælpepakker med usikkerhed at holde hånden under beskæftigelsen svarende til i størrelsesordenen ca. 100.000 personer i 2020 opgjort som gennemsnit for hele året. Effekten er større i de måneder, hvor hjælpepakkerne har virkning. Vurderingen kan ændre sig, i takt med at der kommer nye oplysninger om den faktiske anvendelse af hjælpepakkerne, herunder lønkompensationsordningen. Tiltagene bidrager således til at afbøde faldet i beskæftigelsen i 2020, *jf. figur a*. Den skønnede beskæftigelseseffekt omfatter ikke de ekstraordinære tiltag for at understøtte likviditeten i virksomheder, som også har væsentlig betydning for virksomhederne og økonomien.

Figur a

Beskæftigelsesudviklingen med og uden tiltag (ekskl. likviditetstiltag)

1) Inkl. tabsrammer i forbindelse med statslige garantiordninger kan de direkte udgiftsmæssige konsekvenser opgøres til ca. 110 mia. kr.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Dansk økonomi havde et sundt udgangspunkt inden krisen med lav offentlig gæld, sunde strukturer og høj troværdighed i finanspolitikken. Det har været en vigtig forudsætning for, at det har været muligt at gennemføre de omfangsrige midlertidige hjælpepakker, som holder hånden under økonomien, mens de sundhedsmæssige restriktioner er i kraft for at håndtere pandemien.

Det økonomiske tilbageslag og de gennemførte hjælpepakker indebærer samlet set, at der er udsigt til et betydeligt underskud på den faktiske offentlige saldo i 2020² og en mærkbar stigning i den offentlige ØMU-gæld i forhold til 2019, *jf. tabel 1.1*. I den aktuelle situation med et betydeligt omslag i økonomien er der større usikkerhed om skønnene end normalt.

Tabel 1.1

Centrale skøn vedrørende tilrettelæggelsen af finanspolitikken

	2019	2020	2021 ³⁾
Strukturel saldo, pct. af strukturelt BNP	0,4	-0,1	0,4
Faktisk saldo, pct. af BNP	3,7	-7,2	-1,8
ØMU-gæld, pct. af BNP	33,2	43,2	41,5
Ét-årig finanseffekt, pct. af BNP ¹⁾	0,0	3,5	-2,6
Outputgab, pct. ²⁾	0,2	-3,8	-1,7
Beskæftigelsesgab, pct. ²⁾	0,8	-1,9	-1,5

- 1) Beregnet mål for, hvordan ændringer i finans- og strukturpolitikken fra et år til det næste påvirker kapacitetspresset i dansk økonomi (målt ved outputgabets).
- 2) Beregnet mål for, hvor langt produktion og beskæftigelse er fra deres strukturelle niveauer. Når gabene er omtrent nul, svarer det til, at der ikke er flere ledige ressourcer i økonomien end i en normal konjunktursituation. Det viste outputgab er opgjort ekskl. råstofsektoren og anvendes i forbindelse med konjunkturrensningen i beregningen af den strukturelle saldo.
- 3) Skønnene for 2021 er baseret på beregningstekniske forudsætninger om finanspolitikken for 2021.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

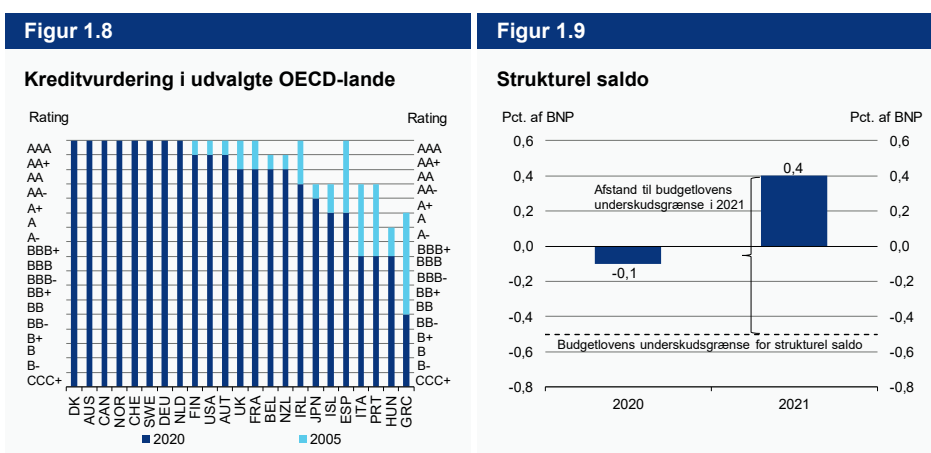
De underliggende strukturer for dansk økonomi er fortsat gode. Hjælpepakkerne i 2020 er midlertidige og belaster dermed ikke den finanspolitiske holdbarhed nævneværdigt. Danmark har den højeste kreditvurdering (AAA-rating) fra de toneangivende kreditvurderingsinstitutter, *jf. figur 1.8*. Samtidig skønnes den strukturelle saldo til -0,1 pct. af BNP i 2020, og der er udsigt til et overskud på 0,4 pct. af BNP i 2021.³ Det bidrager til,

² EU-landene har aftalt, at fleksibiliteten i EU's budgetregler vil blive brugt fuldt ud for at tage højde for den aktuelle situation. EU vil således anvende fleksibiliteten i forhold til særlige begivenheder uden for regeringernes kontrol. Dermed aktiveres den generelle undtagelsesklausul i reglerne, bl.a. med henblik på at tillade diskretionære lempelser (ud over de automatiske stabilisatorer) under betingelse af sikring af den finanspolitiske holdbarhed.

³ Nye eksterne oplysninger, som påvirker en række strukturelle provenuier, trækker isoleret set den strukturelle saldo i en mere positiv retning i 2020 og 2021 sammenlignet med vurderingen i december. Det gælder særligt Danmarks Statistiks ændrede behandling af kurstab og -gevinster i opgørelsen af de offentlige nettorenteudgifter samt en betydelig opjustering af pensionsformuen i nationalregnskabstallene for 2019, *jf. kapitel 8*. I modsat retning trækker de dele af gennemførte erhvervs- og jobrettede tiltag, som ikke er engangsforslag – og som dermed svækker den strukturelle saldo særligt i 2020. Det bemærkes, at der efter udarbejdelsen af talgrundlaget for den aktuelle vurdering er indgået aftale om nye boligbeskatningsregler. Konsekvenserne heraf indgår ikke i skønnene.

at der inden for budgetlovens underskudsgrænse på $-1/2$ pct. af BNP er et betydeligt manøvrerum i 2021, jf. figur 1.9.

I den aktuelle vurdering er finanspolitikken for 2021 baseret på beregningstekniske forudsætninger, som blandt andet tager udgangspunkt i de udgiftslofter, der er vedtaget i Folketinget. Finanspolitikken for næste år vil blive tilrettelagt med blandt andet økonomiaftalerne for kommuner og regioner og finansloven. Dette vil ske inden for rammerne af en opdateret 2025-fremskrivning til sommer, herunder med fokus på at sikre, at der er plads til investere i den offentlige velfærd i alle årene og fastholde sunde offentlige finanser.

Anm.: Figur 1.8 er baseret på Standard & Poor's kreditvurderinger fra april 2020.
Kilde: Standard & Poor's, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Genopretning af dansk økonomi i flere faser

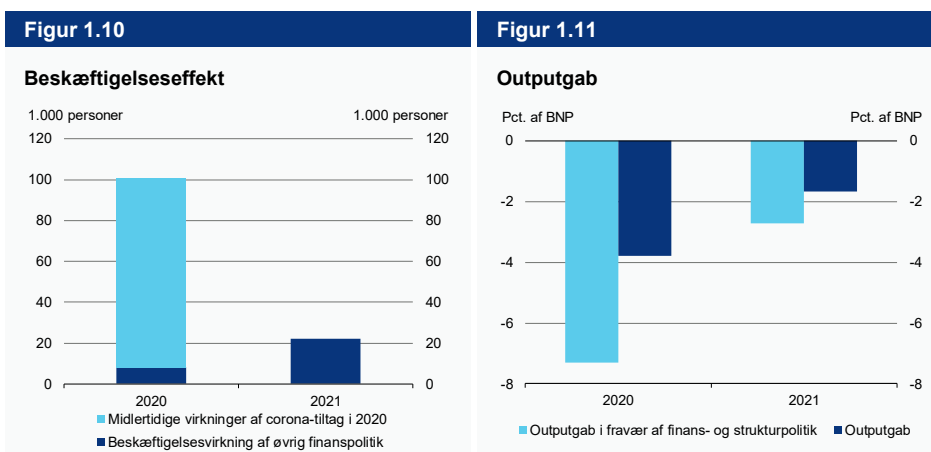
Det markante tilbageslag for dansk økonomi tilsiger overordnet, at finanspolitikken bør understøtte den økonomiske aktivitet – dvs. virke ekspansivt på beskæftigelse og BNP. Det er i tråd med, at stabiliseringspolitikken bør virke symmetrisk hen over lav- og højkonjunkturer, så den medvirker til at dæmpe udsving i økonomien.

Den aktuelle situation adskiller sig samtidig fra tidligere tilbageslag. Coronaepidemien indebærer, at økonomien rammes midlertidigt af både et negativt udbudsstød og et negativt efterspørgselsstød.

Det negative udbudsstød afspejler blandt andet, at dele af økonomien i en periode ikke kan producere under normale forhold, og at nogle områder er – eller har været – lukket helt ned. Det negative efterspørgselsstød afspejler i første omgang, at forbrugere af sig selv kan være tilbageholdende for at undgå smitte. Hertil kommer faldende global efterspørgsel efter danske varer og tjenester, og at der for både danske virksomheder og forbrugere er øget usikkerhed om fremtidig indtjening, jobudsigter og investeringsmuligheder, som sætter sig i mere tilbageholdende efterspørgsel.

Balancerne mellem påvirkningen af udbud og efterspørgsel samt usikkerheden om det videre forløb taler for en fleksibel tilgang i den økonomiske politik i den kommende tid, så politikken hen ad vejen kan tilpasses, i takt med at der bliver større klarhed over den økonomiske udvikling. Regeringen lægger derfor også op til, at genopretningen af dansk økonomi sker i flere faser.

I den første fase, som Danmark er på vej ud af, var der betydelige sundhedsrestriktioner, og fokus har været på at holde hånden under jobs og virksomheder med de gennemførte hjælpepakker og øvrige tiltag, herunder suspenderingen af kommuner og regioners anlægslofter i 2020. Med de aktuelt besluttede tiltag skønnes finans- og strukturpolitikken at understøtte beskæftigelsen med samlet set ca. 100.000 personer i 2020 og 22.000 personer i 2021, *jf. figur 1.10*. Uden de gennemførte tiltag ville der isoleret set have været udsigt til et markant større tilbageslag – hvor BNP og beskæftigelse ville være faldet længere ned under deres strukturelle niveauer, end der aktuelt er udsigt til, *jf. figur 1.11*.

Anm.: Aktivitetsvirkningerne omfatter skøn for finans- og strukturpolitikens bidrag til ændringer af output- og beskæftigelsesgab i et enkelt år. Beskæftigelsesvirkningen fra midlertidige tiltag dækker bl.a. over virkningen af de midlertidige kompensationsordninger, som kun har effekt i 2020.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

I takt med at sundhedsudviklingen har muliggjort en gradvis åbning af samfundet, er den økonomiske politik tilsvarende gradvist gået ind i en ny fase.

Regeringen er allerede i gang med de første skridt med en grøn boligaftale, et klimaudspil for energi, industri og affald samt forhandlinger med arbejdsmarkedsparter om, hvordan opsparingen i Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag kan disponeres til nye tiltag, der bredt set kan understøtte danske virksomheder i den aktuelle situation, samt holde hånden under praktikpladsområdet. De nye tiltag og forslag skønnes samlet set at kunne øge beskæftigelsen med ca. 4.000 personer i år og 8.000 personer næste år, *jf. boks 1.3*. Ligeledes vil der skulle tages stilling til udfasningen af de midlertidige hjælpepakker.

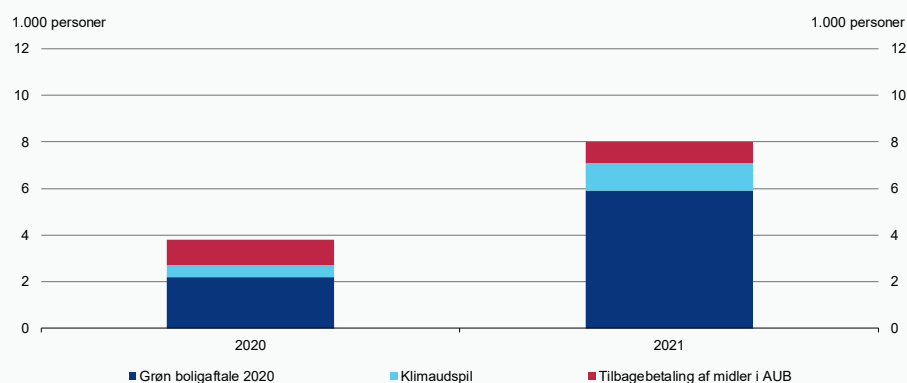
Boks 1.3**Med investeringer i fremtiden bidrager regeringens nye udspil til genopretning**

Regeringens nye forslag kommer oven i allerede gennemførte hjælpepakker mv., herunder suspenderingen af kommuner og regioners anlægslofter i 2020, som har givet rum for flere investeringer allerede i år. De nye tiltag og forslag, som er gennemført eller foreslået efter udarbejdelsen af talgrundlaget for redegørelsen, er:

- **Grøn boligaftale:** Regeringen har d. 19. maj indgået *Grøn boligaftale 2020: Landsbyggefondens rammer 2021-2026 og fremrykket indsats i 2020* med Venstre, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Alternativet og Sikander Siddique (UFG). Med aftalen afsættes 30 mia. kr. fra Landsbyggefonden til renovering i den almene boligsektor i perioden 2021-2026. Heraf fremrykkes 12 mia. kr. til 2020, og der afsættes 6,4 mia. kr. i 2021 til afvikling af hele ventelisten i Landsbyggefonden. Aftalen medfører, at der skabes yderligere incitament til at energirenovere, fordi der bl.a. udformes en ny grøn garanti, og et strukturelt skifte mod en grønnere almen sektor.
- **Klimaudspil for energi, industri og affald:** Regeringen foreslår i forbindelse med klimaudspillet, at der bl.a. investeres yderligere i udbygningen af vedvarende energi, i en intensiveret omstilling af erhvervslevet, gennemføres tiltag rettet mod at gøre varmesektoren grønnere, sikre bedre genanvendelse af danskernes affald og øget energieffektivitet mv. Udspillet indebærer en CO₂-reduktion på 2 mio. tons. i 2030.
- **Tilbagebetaling af midler i Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag (AUB):** Regeringen ønsker at understøtte danske virksomheder såvel som elever og lærlinge i praktik. På denne baggrund har regeringen indkaldt til forhandlinger med arbejdsmarkedets parter om, hvordan opsparringen i ordningen på ca. 6 mia. kr. kan disponeres til nye tiltag, der bredt set kan understøtte danske virksomheder i den aktuelle situation samt holde hånden under praktikpladsområdet.

Tiltagene vurderes samlet set at stimulere aktiviteten i økonomien og dermed understøtte den faktiske beskæftigelse med ca. 4.000 personer i år og 8.000 personer næste år, *jf. figur a*. Virkningen er inkl. bidraget fra investeringer uden for den offentlige sektor i regi af Landsbyggefonden og private investeringer afledt af klimaudspillet.

De nye tiltag skønnes isoleret set at svække den strukturelle saldo med ca. 0,1 pct. af BNP i 2020 og 2021 i fravær af ny konkret finansiering. Det bemærkes i den forbindelse, at investeringer i regi af Landsbyggefonden ikke påvirker den offentlige saldo, samt at tilbagebetalingen af midler i AUB vurderes at have karakter af et engangsforhold, for så vidt angår tilbagebetaling af midler, der vedrører de forudgående år.

Figur a**Finanspolitisk effekt på beskæftigelse af nye tiltag og udspil**

Anm.: Beskæftigelsesvirkningen er beregnet ved de såkaldte finanseffekter. Der er inkluderet virkningen af offentligt initierede investeringer uden for den offentlige sektor, herunder i regi af Landsbyggefonden, hvor afløbet strækker sig over en årrække.

Kilde: Egne beregninger.

I de kommende faser vil der forventeligt være behov for at sætte mere gang i hjulene, tage fat på nødvendige omstillinger og genoprette økonomien. Tiltag rettet mod at stimulere økonomien vil skulle times, doseres og sammentænkes med de konkrete genåbningstrin og virkningerne heraf.

Regeringen ønsker at understøtte aktivitet og arbejdspladser og investeringer i fremtiden i forbindelse med genopretningen, herunder med et fokus på klimadagsordenen.

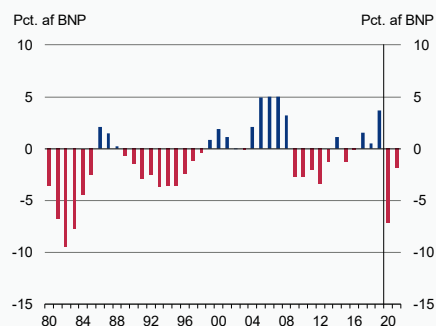
Perspektiver på offentlig saldo og gæld – historisk og internationalt

Det økonomiske tilbageslag, de midlertidige hjælpepakker og øvrige initiativer påvirker midlertidigt den offentlige saldo negativt svarende til, at den går fra et overskud på knap 4 pct. af BNP i 2019 til et skønnet underskud på godt 7 pct. af BNP i 2020 – eller knap 160 mia. kr. Det indebærer, at der udsigt til det største faktiske offentlige underskud siden starten af 1980'erne, *jf. figur 1.12*.

De besluttede tiltag forøger også den offentlige gæld, herunder i forhold til hvad der var forventningen i den seneste 2025-fremskrivning fra oktober 2019. Der er imidlertid fortsat udsigt til, at den offentlige ØMU-gæld i Danmark holder en bred margin til EU's grænse på 60 pct. af BNP. Tilsvarende er den offentlige gæld fortsat lav i et historisk og internationalt perspektiv. ØMU-gælden i 2020 og 2021 skønnes – trods de øgede underskud – kun at være lidt højere end det forudsatte i den første 2025-plan fra august 2016, *jf. figur 1.13*. Det skal blandt andet ses i lyset af, at konjunkturerne og den faktiske offentlige saldo i de mellemliggende år har udviklet sig bedre end ventet.

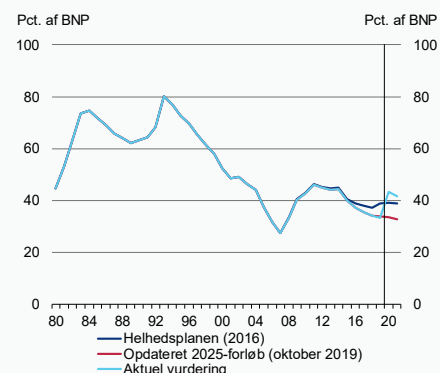
Figur 1.12

Udsigt til højeste faktiske underskud siden starten af 1980'erne...

Figur 1.13

... men ØMU-gælden er lav og kun lidt højere end det forudsatte i den første 2025-plan

Anm.: Figur 1.12 viser udviklingen i ØMU-gælden i hhv. den aktuelle vurdering, regeringens 2025-fremskrivning fra oktober 2019 og den skønnede udvikling i Helhedsplanens forløb (inkl. nye tiltag) fra august 2016.

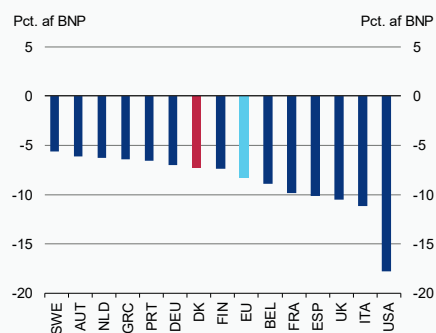
Kilde: Danmarks Statistisk, *Opdateret 2025-forløb* (oktober 2019), *Helhedsplan – For et stærkere Danmark* (august 2016) og egne beregninger.

I et internationalt perspektiv har Danmark udsigt til faktiske offentlige underskud af en størrelse, som ligger lidt under gennemsnittet for EU i 2020, *jf. figur 1.14*. Det ventede underskud i Danmark er dog større, end der ifølge EU-Kommissionen er udsigt til for eksempelvis Grækenland, Portugal og Tyskland. Det afspejler blandt andet de forholdsvis kraftige automatiske stabilisatorer i Danmark og de gennemførte hjælpepakker. Til gengæld vil Danmarks ØMU-gæld fortsat være markant lavere end EU-gennemsnittet og også lavere end eksempelvis Tysklands, *jf. figur 1.15*.

Det store faktiske underskud for Danmark i 2020 afspejler i høj grad virkningen af de gennemførte hjælpepakker, som blandt andet dækker faste omkostninger for kriseramte virksomheder og delvist opretholder lønnen for hjemsendte medarbejdere mv. Belastningen af den offentlige saldo er således med til at illustrere både det forhold, at tiltag af den karakter kun kan opretholdes i en afgrænset og midlertidig periode, men også at en i udgangspunktet lav gæld netop har gjort det muligt for Danmark at gennemføre markante tiltag uden at sætte den høje tillid og de lave finansieringsomkostninger for den offentlige gældssætning over styr.

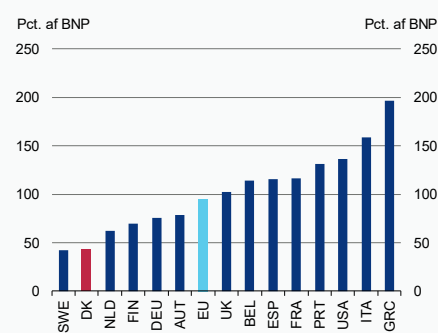
Figur 1.14

Skøn for faktisk saldo i Danmark og udlandet, 2020

Figur 1.15

Skøn for ØMU-gæld i Danmark og udlandet, 2020

Anm.: For Danmark er vist skønnene fra indeværende vurdering.

Kilde: EU-Kommission, *European Economic Forecast, Spring 2020, maj 2020* og egne beregninger.

1.3 Bilagstabel

Tabel 1.2

Nøgletal fra vurderingen i maj og sammenligning med skøn fra december

	2019	2020		2021	
		Dec.	Maj	Dec.	Maj
Realvækst, pct.					
Privatforbrug	2,2	1,9	-3,0	1,7	3,7
Samlet offentlig efterspørgsel	0,6	1,2	1,6	0,9	0,2
- heraf offentligt forbrug	0,2	1,3	1,8	0,4	0,1
- heraf offentlige investeringer	4,0	0,6	0,5	4,2	0,9
Boliginvesteringer	8,0	0,7	-7,9	1,0	-0,8
Faste erhvervsinvesteringer	2,8	3,8	-12,2	2,8	-0,5
Indenlandsk efterspørgsel ekskl. lagre	2,0	2,0	-3,1	1,5	1,8
Lagerændringer (vækstbidrag)	-0,4	0,0	-1,1	0,0	1,2
I alt endelig indenlandsk efterspørgsel	1,6	2,0	-4,3	1,5	3,1
Eksport	1,6	1,5	-8,9	2,2	6,1
- heraf industrieksport	7,4	2,1	-8,0	3,0	7,3
Samlet efterspørgsel	1,6	1,8	-6,0	1,7	4,2
Import	0,1	2,5	-7,5	2,4	4,5
- heraf vareimport	0,5	3,3	-8,0	2,5	4,5
BNP	2,4	1,5	-5,3	1,4	4,0
Bruttoværditilvækst	2,4	1,3	-5,5	1,3	4,2
- heraf i private byerhverv	3,0	1,6	-7,1	1,8	5,9
Ændring i 1.000 personer					
Arbejdsstyrke	31	20	-27	10	12
Beskæftigelse	35	19	-68	7	20
- heraf i den private sektor	30	14	-74	7	21
- heraf i offentlig forvaltning og service	5	5	6	0	-1
Bruttoledighed	-4	1	42	3	-9
Konjunkturgab, pct.					
Outputgab	0,2	0,7	-3,8	0,5	-1,7
Beskæftigelsesgab	0,8	0,6	-1,9	0,3	-1,5
Bruttoledighedsgab	-0,4	-0,2	0,9	-0,1	0,6

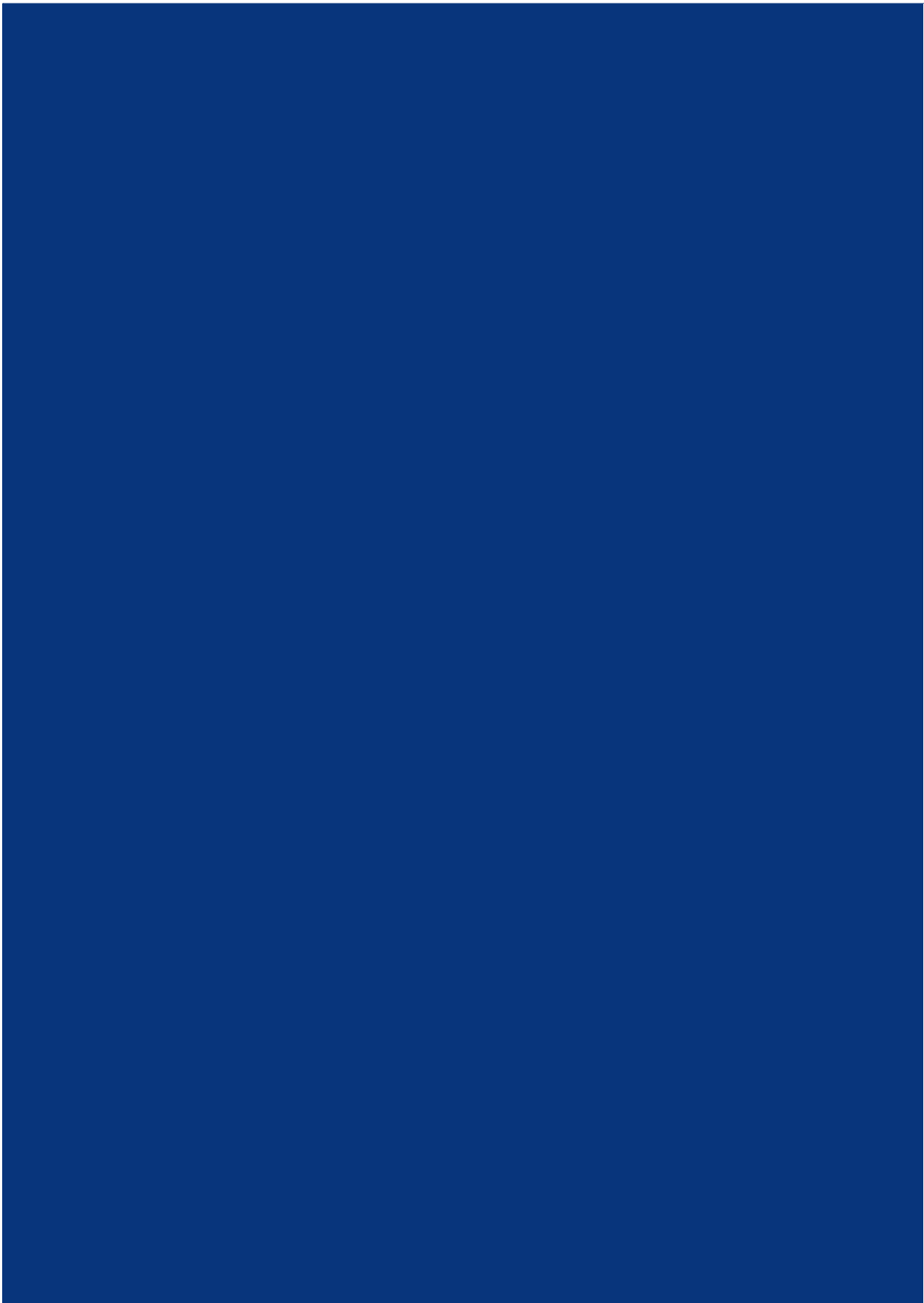
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel 1.2 (fortsat)

Nøgletal fra vurderingen i maj og sammenligning med skøn fra december

	2019	2020		2021	
		Dec.	Maj	Dec.	Maj
Stigning, pct.					
Huspriser (enfamiliehuse)	2,9	3,2	-4,2	3,0	0,5
Forbrugerprisindeks	0,8	1,2	0,2	1,6	1,2
Timeløn i privat sektor	2,6	2,6	2,1	2,7	2,4
Real disponibel indkomst, husholdninger	2,1	3,5	1,1	1,4	2,2
Timeproduktiviteten i private byerhverv	1,8	1,1	-0,8	1,4	2,5
Renter, pct.					
1-årigt flekslån	-0,6	-0,6	-0,5	-0,5	-0,4
10-årig statsobligation	-0,2	-0,3	-0,3	-0,2	-0,4
30-årig realkreditobligation	1,6	1,3	1,3	1,4	1,3
Offentlige finanser					
Faktisk offentlig saldo (mia. kr.)	84,9	-5,6	-159,8	-5,1	-43,0
Faktisk offentlig saldo (pct. af BNP)	3,7	-0,2	-7,2	-0,2	-1,8
Strukturel offentlig saldo (pct. af BNP)	0,4	-0,1	-0,1	0,3	0,4
ØMU-gæld (pct. af BNP)	33,2	33,8	43,2	33,4	41,5
Arbejdsmarked					
Arbejdsstyrke (1.000 personer)	3.100	3.118	3.073	3.128	3.085
Beskæftigelse (inkl. orlov, 1.000 personer)	2.998	3.015	2.930	3.023	2.950
Bruttoledighed (årsgns., 1.000 personer)	104	105	146	108	138
Bruttoledighed (i pct. af arbejdsstyrken)	3,4	3,4	4,8	3,4	4,5
Eksterne forudsætninger					
Handelsvægtet BNP-vækst i udlandet, pct.	2,5	1,7	-6,0	1,7	4,7
Eksportmarkedsvækst (industrivarer), pct.	1,8	1,6	-12,2	2,3	8,0
Dollarkurs (kr. pr. dollar)	6,7	6,8	6,8	6,8	6,9
Oliepris, dollar pr. tønde	64,4	61,9	34,1	64,0	36,3
Betalingsbalance					
Betalingsbalancesaldo (mia. kr.)	182	171	130	168	162
Betalingsbalancesaldo (pct. af BNP)	7,9	7,2	5,8	6,9	6,9

Anm.: Timelønnen er opgjort ved DA's Strukturstatistik (i 2019 dog efter DA's Konjunkturstatistik ekskl. genetillæg).
 Kilde: Danmarks Statistik, IMF, Macrobond, Dansk Arbejdsgiverforening og egne beregninger.

Kapitel 2

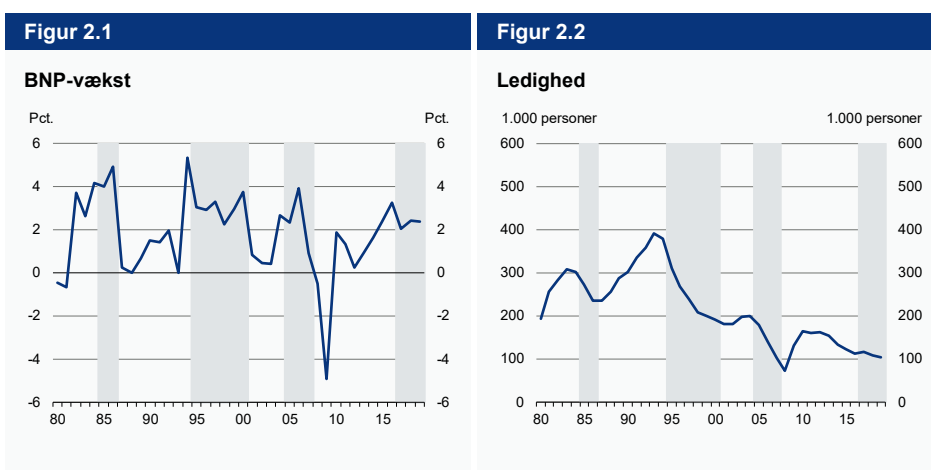
Coronakrisen i sammenligning med finanskrisen

Ingen ved endnu, hvordan coronakrisen kommer til at forløbe. Det står imidlertid klart, at dansk økonomi på linje med andre lande er hårdt ramt. Den aktuelle vurdering er, at tilbageslaget i år vil blive mindst lige så stort som i 2009 under finanskrisen, hvor BNP faldt med 4,9 pct. Derimod er der kun få pejlemærker, der kan sige noget håndfast om, hvordan og hvor hurtigt den efterfølgende genopretning vil materialisere sig.

Erfaringerne fra tidligere forløb kan være med til at oplyse forventningerne til den økonomiske udvikling. Men enhver krise har sine egne karakteristika, og det gælder ikke mindst corona-krisen, som er uden fortilfælde. Formålet med dette kapitel er at sammenligne den aktuelle udvikling i dansk økonomi med finanskrisen, blandt andet for at kaste lys over forskelle og ligheder mellem dengang og nu, som kan hjælpe til at vurdere, hvor hurtigt økonomien kan ventes at komme sig igen.

2.1 Optakten

Forud for både finanskrisen og coronakrisen var dansk økonomi inde i en højkonjunktur. BNP-væksten toppede i 2006 med en fremgang på 3,9 pct. eller ca. to gange den gennemsnitlige årlige vækst siden 1980, mens ledigheden fortsatte med at falde til et årsniveau på 73.000 personer i 2008. Tilsvarende var væksten oppe på 3,3 pct. i 2016, hvor den toppede, mens ledigheden stadig var faldende i 2019, *jf. figur 2.1 og 2.2.*

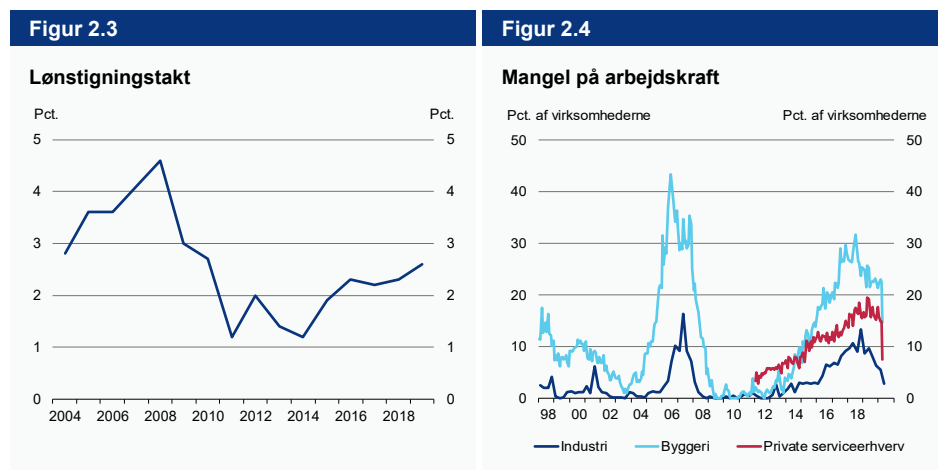

Anm.: Skraveringer angiver perioder med højkonjunktur, dvs. perioder med positivt og stigende outputgab.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De seneste to højkonjunkturer i dansk økonomi har stort set været sammenfaldende med opsvingsperioder i udlandet, og især i forhold til euroområdet har dansk økonomi oplevet en nærmest synkron udvikling. Den ensartede udvikling afspejler, at økonomierne påvirkes af de samme faktorer og er stærkt indbyrdes afhængige og dermed også i høj grad gensidigt påvirker hinanden.

Under højkonjunkturer vil der normalt opstå et stigende kapacitetspres, i takt med at økonomiens ressourcer, især arbejdskraft, bliver mere knappe. Før eller siden vil der ske en afdæmpning af væksten. Forud for både finanskrisen og coronakrisen var der begyndende tegn på, at væksten ville aftage.

Forud for finanskrisen skete der imidlertid en overophedning af økonomien, som blandt andet kom til udtryk i forholdsvis store lønstigninger og udpræget mangel på arbejdskraft, *jf. figur 2.3 og 2.4.*

Anm.: Figur 2.3 viser udviklingen i den nominelle løn (ekskl. genetillæg) opgjort i DA's Strukturstatistik frem til 2018 og i 2019 baggrund af DA's Konjunkturstatistik. Figur 2.4 viser andelen af virksomheder, der rapporterer om mangel på arbejdskraft som en produktionsbegrænsning i Danmarks Statistiks konjunkturbarometre (egen sæsonkorrektion).

Kilde: Dansk Arbejdsgiverforening, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Fremgangen i dansk økonomi siden 2013 medførte også naturligt et vist pres på arbejdsmarkedet, men ikke i samme omfang som i sidste årti. Faktisk var andelen af virksomheder, der meldte om mangel på arbejdskraft som en produktionsbegrænsning, let aftagende gennem 2019, til trods for at beskæftigelsen havde nået et rekordhøjt niveau.

En betydelig årsag til, at fremgangen i den danske økonomi forud for finanskrisen var uholdbar, var udviklingen på ejendomsmarkedet, hvor kraftigt stigende ejendomspriser var drivende for en betydelig udlånsvækst og lånefinansieret forbrugsvækst. Boligmarkedet var allerede præget af tilbagegang, inden finanskrisen for alvor indtraf. Modsat har der de seneste år ikke været tegn på opbygning af væsentlige ubalancer på boligmarkedet som helhed.

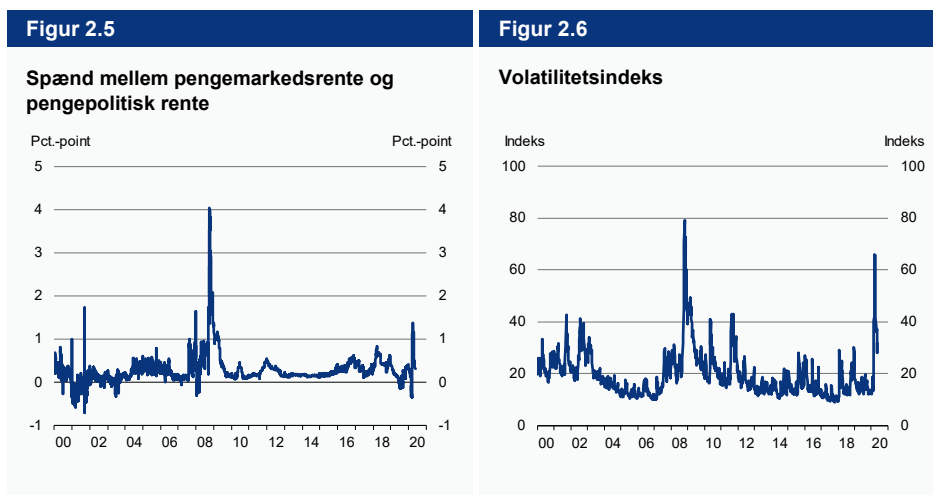
Dansk økonomi var således i et andet udgangspunkt, da finanskrisen ramte, sammenlignet med situationen, da coronakrisen ramte. Det forskellige udgangspunkt har både betydning for, hvordan økonomien rammes, og hvordan den efterfølgende genopretning kan forventes at finde sted.

2.2 Udløsende begivenhed

Finanskrisen var forårsaget af uholdbar låntagning og en boble på boligmarkedet i USA samt i en række andre lande, herunder også Danmark. Udviklingen var blandt andet en konsekvens af den udprægede optimisme under den forudgående højkonjunktur, som havde medvirket til både lempelige lånevilkår og stor lånelyst. Den højere gældsætning øgede kreditinstitutternes risikoeksponering og indebar således en stigende sårbarhed.¹

Der havde siden sommeren 2007 været begyndende stress på de finansielle markeder og bekymringer om flere af de store amerikanske banker. I Danmark var der også optakt til problemer i den finansielle sektor, og Roskilde Bank blev eksempelvis overtaget af Nationalbanken og Det Private Beredskab den 24. august 2008.

Krisen i 2008-2009 blev for alvor udløst af kollapset i den amerikanske investeringsbank Lehman Brothers den 15. september 2008, der gennem en kædereaktion førte til, at adgangen til likviditet på de internationale markeder pludselig tørrede ind. Manglen på likviditet kom til udtryk i en betydelig merrente på kortsigtet finansiering (målt som forskellen mellem pengemarkedsrenten og den pengepolitiske rente), *jf. figur 2.5*.

Anm.: Volatilitetsindekset i figur 2.6 er et mål for markedets vurdering af usikkerheden på kort sigt, som er baseret på priserne på at forsikre sig mod kursudsving på S&P500-indekset (de største amerikanske aktier) via futureskontrakter.

Kilde: Macrobond.

¹ Se Udvalget om finanskrisens årsager (2012): Den finansielle krise i Danmark – Årsager, konsekvenser og læring.

Samtidig var der en stor stigning i usikkerheden på de finansielle markeder, hvilket blev ledsaget af markante fald i aktiekurserne, i takt med at investorerne søgte mod mere sikre aktiver, *jf. figur 2.6*.

Fald i boligpriserne og aktiekurserne samt nødlidende banker var med til at forværre den konjunkturedgang, der allerede var undervejs før eskaleringen af finanskrisen. Noget lignende skete i midten af 1980'erne i Danmark, men ikke alle konjunkturvendinger er også finansielle kriser. Når det er tilfældet, bliver tilbageslaget typisk hårdere og længere.

Coronakrisen er i udgangspunktet en sundhedskrise og har ikke baggrund i økonomiske eller finansielle ubalancer. Effekten på økonomien opstår som følge af de nødvendige inddæmningstiltag og øget tilbageholdenhed blandt virksomheder og forbrugere i lyset af smitterisikoen, der lægger begrænsninger på økonomisk aktivitet. Dertil kommer, at krisen kan have betydning for arbejdsudbuddet, fx hvis sygefraværet bliver større.

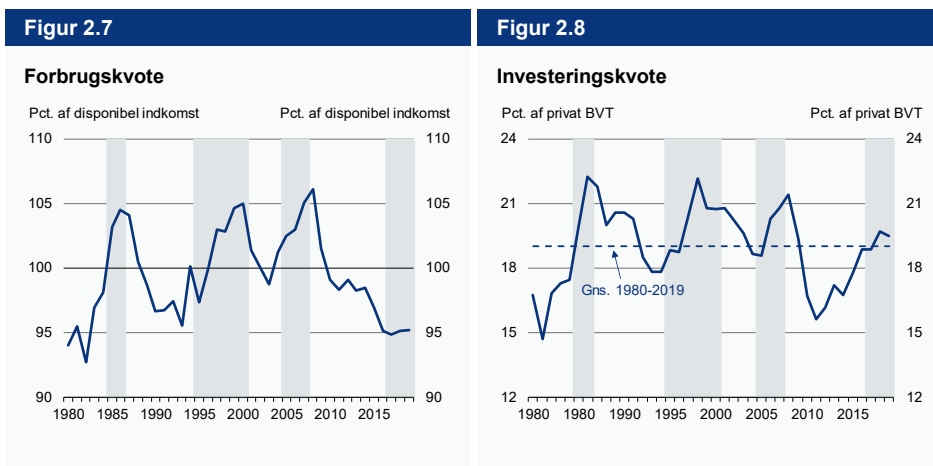
Det er altså ikke tale om en krise fremkaldt af underliggende økonomiske forhold, og i takt med at pandemien klinger af, vil det efterhånden være muligt at vende tilbage til mere normale produktionsforhold. Men der kan være afledte økonomiske effekter blandt andet gennem indkomsttab, øget virksomhedsgæld og fortsat usikkerhed.

Usikkerhed kan sætte sig i større tilbageholdenhed. Således ses der typisk store fald i forbrugskvoten og investeringskvoten i forbindelse med konjunkturtilbageslag, *jf. figur 2.7 og 2.8*. Faldet i forbrugskvoten i forbindelse med finanskrisen var betydeligt og skal ses i sammenhæng med en betragtelig og til dels lånefinansieret vækst i forbruget under den forudgående højkonjunktur.

Ligeledes var investeringerne kommet højt op under højkonjunktoren i midten af 2000'erne. Der var dermed sket en betydelig udbygning af produktionskapaciteten, der efterlod økonomien med en stor ledig produktionskapacitet og nogle år med lav investeringsaktivitet.

Coronakrisen vil også ramme forbrug og investeringer, men modsat finanskrisen vil faldet ikke blive forstærket af den forudgående udvikling, hvor forbrugskvoten og investeringskvoten var blevet bragt op på et meget højt niveau.

Tværtimod giver en usædvanlig lav forbrugskvotepotentiale for, at forbruget rammes i mindre grad end indkomsterne. Investeringerne ligger også – trods pæn fremgang i de seneste år – kun moderat over det historiske gennemsnit.

Anm.: Skraveringer angiver perioder med højkonjunktur, dvs. perioder med positivt og stigende outputgab. Figur 2.8 viser de faste bruttoinvesteringer for den private sektor ekskl. boliginvesteringer i pct. af BVT i den private sektor.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

2.3 Hvordan rammes økonomien?

Arbejdsmarkedet

Et tilbageslag rammer uundgåeligt arbejdsmarkedet, da der er brug for færre ressourcer. Dybden af tilbageslaget bestemmer faldet i beskæftigelsen og stigningen i ledigheden.

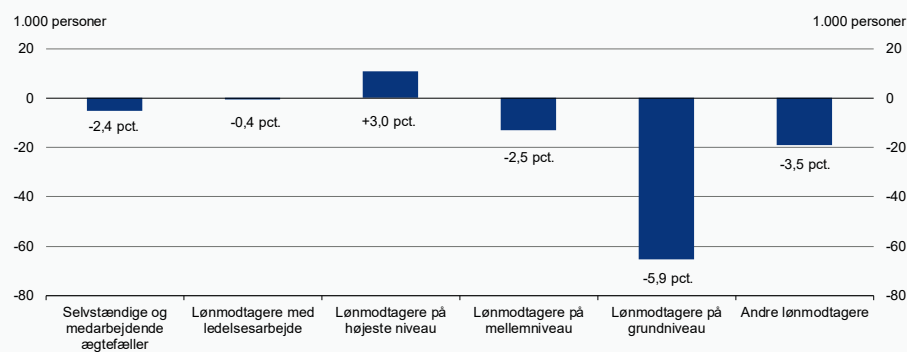
Beskæftigelsen faldt fra 2008 til 2009 med 92.000 personer eller med 3,2 pct. Beskæftigelsen faldt med yderligere 66.000 personer i 2010, således at beskæftigelsen over to år i alt faldt med 5,4 pct.

Beskæftigelsesfaldet ramte især lønmodtagere på grundniveau, der både i antal personer og relativt oplevede den største tilbagegang, jf. figur 2.9. Denne gruppe stod også for en stor del af fremgangen under den forudgående højkonjunktur, som bragte flere ind på arbejdsmarkedet.

Lønmodtagere på højeste niveau oplevede modsat de andre grupper en stigning i beskæftigelsen i 2009 som følge af en stor stigning i den offentlige beskæftigelse.

Figur 2.9

Ændring i beskæftigelsen fra 2008 til 2009

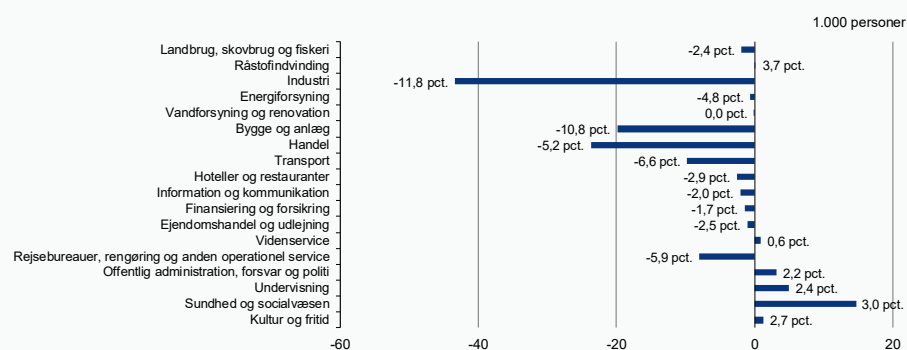

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Beskæftigelsesfaldet skete især i industrien, hvor der i 2009 forsvandt mere end 40.000 arbejdspladser, *jf. figur 2.10*. Relativt set var tilbagegangen lige så stor i de konjunkturfølsomme bygge- og anlægserhverv. Også brancherne *handel* og *transport* samt *rejsebureauer, rengøring og anden operationel service* oplevede forholdsvis stor tilbagegang, mens øvrige brancher havde mere begrænset tilbagegang eller fremgang.

Figur 2.10

Ændring i beskæftigelsen fra 2008 til 2009 fordelt på brancher

Anm.: Tal ud for søjlerne angiver ændringen i pct. af beskæftigelsen i branchen.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Faldet i beskæftigelsen kom også til udtryk i udviklingen i ledigheden, som dog ikke steg

i helt samme omfang, da der samtidig var en betydelig afgang fra arbejdsstyrken, blandt andet som følge af en større søgning mod uddannelser.²

Bruttoledigheden steg i perioden fra juni 2008 til marts 2010 med knap 100.000 personer eller næsten 5.000 personer om måneden. Den største månedlige stigning var i april 2009, hvor ledigheden steg med 12.000 personer. Stigningen målt i forhold til arbejdsstyrken var fra 2,4 pct. til 6,1 pct. i løbet af halvandet år.

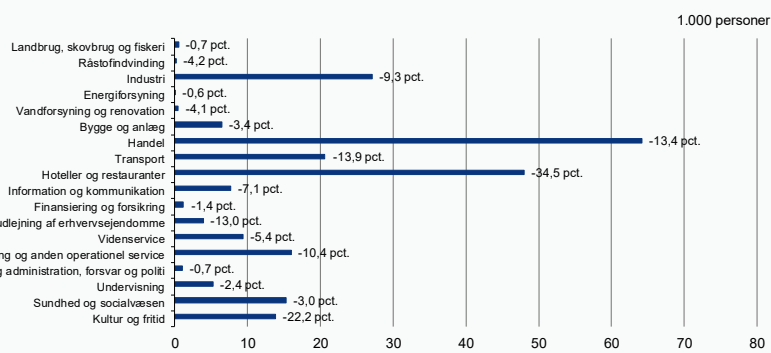
Udviklingen på arbejdsmarkedet vendte til fremgang igen i 2013, og i perioden frem til februar 2020 var der en stabil stigning i beskæftigelsen og fortsat fald i ledigheden.

Coronakrisen har vendt udviklingen på arbejdsmarkedet ganske drastisk. På baggrund af foreløbige tal er det aktuelt vurderingen, at op mod 307.000 job er påvirkede. Heraf vedrører omkring 48.000 en stigning i antal tilmeldte ledige og omkring 205.000 kompenserede lønmodtagere i lønkompensationsordningen, *jf. kapitel 5*. Hertil kommer, at der er ydet hjælp til omkring 54.000 selvstændige og freelancere.

De berørte job ligger især i brancherne *handel* samt *hoteller og restauranter*. Relativt set er brancherne *kultur og fritid* samt *rejsebureauer, rengøring og anden operationel service* også hårdt ramt, *jf. figur 2.11*. De nævnte brancher beskæftiger forholdsvis mange ufaglærte, unge og udlændinge, som derfor må vurderes at være påvirket i størst udstrækning.³

Figur 2.11

Aktuelt antal berørte job

Anm.: Figuren viser stigning i antal tilmeldte ledige og lønkomparerede personer frem til 18. maj 2020 (1.000 personer og pct. af beskæftigelsen i branchen). Der foreligger ikke oplysninger om lønmodtagere, der har forladt lønkompensationsordningen. Kun personer med brancheoplysninger er medtaget.

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, Erhvervsstyrelsen, BCG og egne beregninger.

² Se fx Danmarks Evalueringsinstitut: Udviklingen i optaget på de videregående uddannelser.

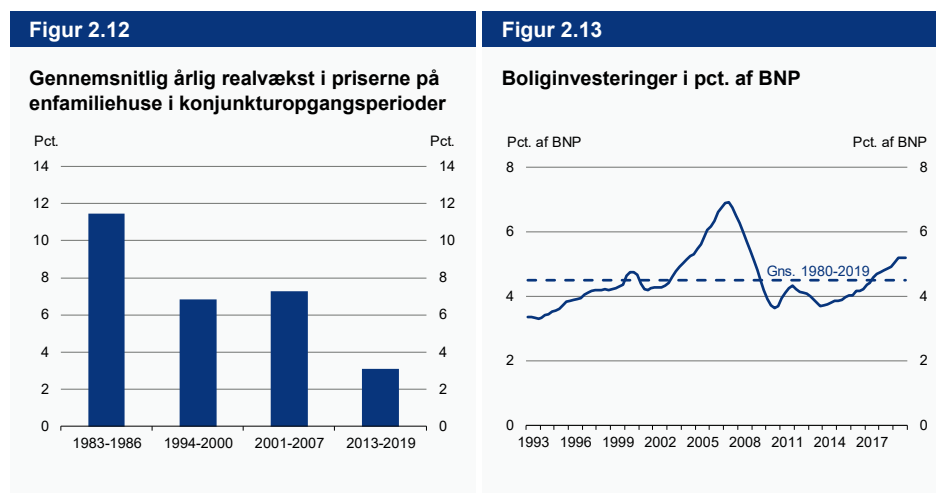
³ Se også Rapport fra den økonomiske ekspertgruppe vedrørende genåbning af Danmark (6. maj 2020), der viser, at det i højere grad er unge i 20'erne, ufaglærte med ansættelse inden for salg og service eller andet manuelt arbejde, der er hjemsendt med lønkomparation.

Samlet set er der store forskelle i branchesammensætning mellem de to kriser, da de private serviceerhverv i langt højere grad er blevet ramt under coronakrisen. Industrien og byggesektoren ventes imidlertid ramt af det mere generelle tilbageslag i anden runde.

Herudover kan der være forskel i længden af tilbageslaget på arbejdsmarkedet. Under finanskrisen var der en langvarig periode med faldende beskæftigelse, også fordi finanskrisen blev efterfulgt af den europæiske statsgældskrise. Under coronakrisen har gennemslaget for nogle brancher været hurtigere og mere direkte som følge af inddæmningstiltag. I takt med at den igangsatte genåbning normaliserer produktionsforholdene, må en del af beskæftigelsen til gengæld ventes at kunne komme tilbage.

Boligmarkedet

Årene forud for finanskrisen var præget af en overophedning på boligmarkedet. Stigende boligpriser var ledsaget af meget høj udlånsvækst, hvoraf en betydelig del også gik til at finansiere forbrug og boligforbedringer. Til sammenligning har udviklingen på boligmarkedet under det seneste konjunkturopsving været meget mere moderat, blandt andet i form af forholdsvist beskedne boligprisstigninger, *jf. figur 2.12*.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De stigende boligpriser og fremgangen i dansk økonomi i 2000'erne førte også til en kraftig vækst i boliginvesteringerne, der i en periode i 2006 og 2007 udgjorde op imod 7 pct. af BNP, hvilket er betydeligt over det historiske gennemsnit, *jf. figur 2.13*. Efter finanskrisen var der således et behov for en tilpasning af boliginvesteringerne til et mere normalt niveau efter den voldsomme byggeaktivitet før krisen.

Før coronakrisen ramte, var der også flere år med pæn fremgang i boliginvesteringerne, hvilket er normalt for perioder med konjunkturopsving, men der er ikke på samme måde tegn på et usædvanligt højt investeringsniveau.

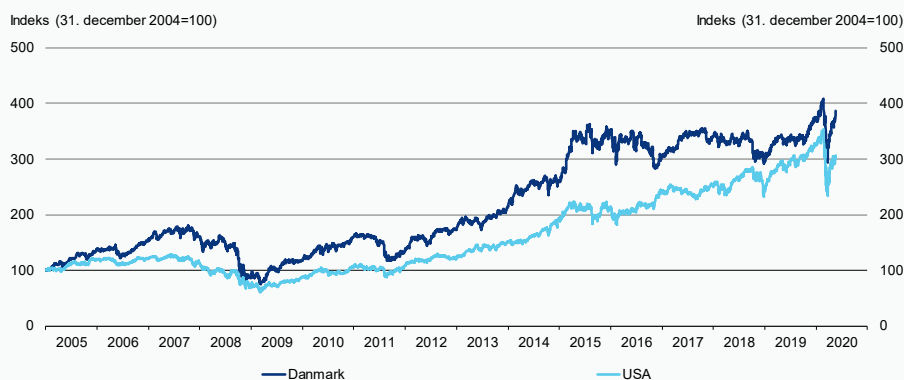
De finansielle markeder

Finanskrisen gjorde det klart, at vekselvirkningen mellem de finansielle markeder og realøkonomien kan være af stor betydning. For det første var der en virkning på husholdningernes og virksomhedernes formue gennem prisfald på aktiver, herunder boligpriser. For det andet forplantede usikkerhed på de finansielle markeder til sig til forbrugs- og investeringsbeslutninger, og for det tredje fik stramninger i kreditgivningen betydning for fx lånefinansieret forbrug og boligkøb.

Coronakrisen udløste i starten af marts aktiekursfald på niveau med, hvad man så under finanskrisen, *jf. figur 2.14*. Kurserne har imidlertid rettet sig en del siden, sådan at der nu er tale om relativt moderate fald i en historisk sammenhæng. Med til historien hører også, at aktiekurserne er steget forholdsvist meget de seneste år. Alene i løbet af 2019 steg de danske aktier med 26 pct. Under finanskrisen sås derimod et længerevarende fald i aktiekurserne.

Figur 2.14

Aktiekurser i Danmark og USA

Anm.: Figuren viser aktieindeks i danske kroner. Det danske aktieindeks er C25-indekset, mens det for USA er S&P500 indekset.

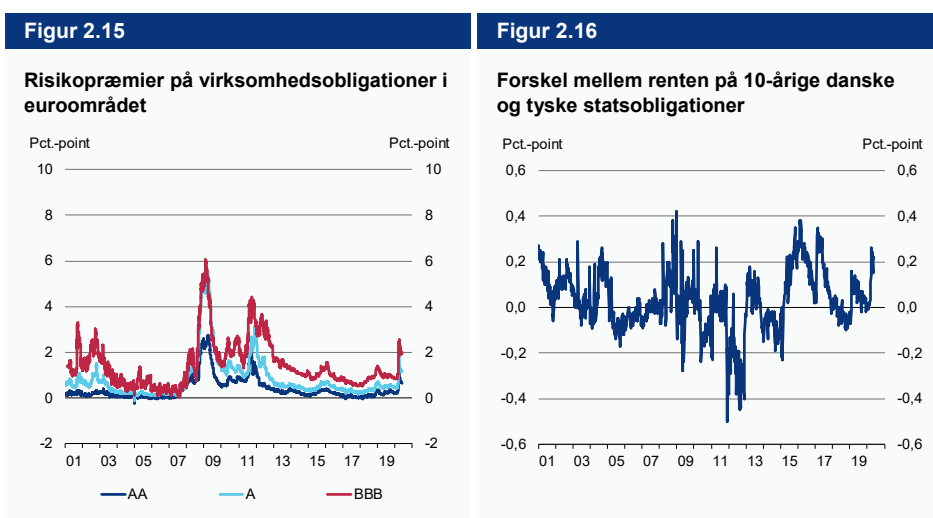
Kilde: Macrobond.

Kreditvilkårene for virksomheder på de finansielle markeder er også påvirkede i form af større risikopræmier, men de er ikke steget i samme omfang som under finanskrisen, *jf. figur 2.15*.

Forskellen i udviklingen skyldes især to forhold. For det første er coronapandemien ikke udløst af underliggende økonomiske forhold, der erfaringsmæssigt kan have længerevarende betydning for vækstudsigterne. Det giver håb om, at coronakrisen kan være af mere midlertidig karakter, om end det vil tage tid, før der er sket en fuld genopretning af det tidligere produktionsniveau. Under finanskrisen afspejlede udviklingen på de finansielle markeder derimod problemer i det finansielle system og økonomiske ubalancer, som krævede en længere periode med tilpasning.

For det andet har regeringer og centralbanker i den nuværende krise reageret endnu hurtigere og iværksat massive støttetiltag for at afbøde de økonomiske konsekvenser og undgå store vedvarende negative følgevirkninger.

Centralbankerne har i et betydeligt omfang kunnet trække på erfaringer fra finanskrisen og også den efterfølgende statsgældskrise i euroområdet. Samtidig er bankerne væsentligt bedre rustet til at modstå en økonomisk krise, end det var tilfældet før finanskrisen. Det skyldes ikke mindst styrket regulering og øgede kapitalkrav til bankerne. Herunder kan frigivelsen af den kontracykliske kapitalbuffer i en række lande være med til at opretholde bankernes evne til at låne ud.

Anm.: Figur 2.15 viser forskellen mellem renten på virksomhedsobligationer med forskellig rating og swaprenten med samme varighed. Det giver dermed et mål for risikopræmien forbundet med forskelle i kreditrating. Rating er en kreditvurderingskarakter fra de internationale kreditvurderingsbureauer (Moody's, Fitch og Standard and Poors m.fl.). AAA er højeste karakter, AA lavere, A niveau under, osv. BBB er lige over tærsklen for den såkaldte investment grade. Under denne tærskel er gælden klassificeret som spekulativ, og risikostyringsregler indebærer, at mange investorer ikke længere har mulighed for at investere i den, ligesom det også mister værdi som sikkerhed i forhold til at opnå adgang til likviditet (herunder i centralbanker). Renteforskellen i figur 2.16 er ikke korrigeret for forskelle i restløbetiden på de respektive obligationer, der kan opstå, eftersom der af hensyn til at sikre likvide udstedelser sjældnere er ændringer i referenceobligationen i Danmark relativt til Tyskland.

Kilde: Macrobond.

Økonomiske kriser fører til mindre risikovillighed hos investorerne. Det indebærer, at investorer i højere grad søger tilflugt i en sikker havn med de mest likvide og sikre værdipapirer. Historisk har det især været amerikanske statsobligationer samt i Europa navnlig tyske statsobligationer.

Denne søgen mod sikkerhed fører i krisetider til, at spændet mellem renterne i mindre lande som Danmark og renterne i Tyskland i en periode kan stige lidt. Det skete også kortvarigt i begyndelsen af finanskrisen, *jf. figur 2.16*.

Som følge af coronakrisen er spændet dog aktuelt udvidet igen, hvilket afspejler en søgen væk fra små lande og over mod likviditeten på det tyske obligationsmarked. Eksempelvis er det tilsvarende spænd på både svenske og nederlandske statsobligationer også forhøjet sammenlignet med niveauet i 2019.

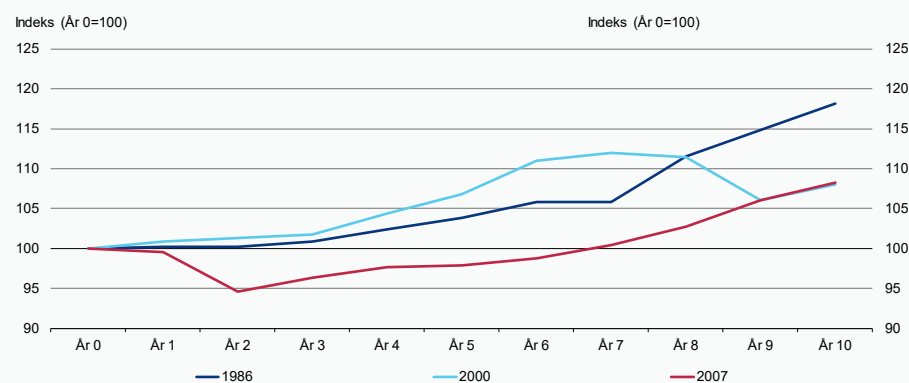
Samlet set har reaktionen på finansielle markeder været moderat i betragtning af størrelsen på det forventede økonomiske tilbageslag efter en forholdsvis kraftig reaktion i starten af pandemien. Det er grundlæggende et udtryk for, at coronakrisen ikke er en finansiel krise udløst af ubalancer, og at den finansielle regulering, der er gennemført efter finanskrisen, har gjort det finansielle system mere robust. Det udelukker dog ikke, at der kan komme reaktioner på de finansielle markeder, hvis der opstår et mere negativt forløb.

2.4 Genopretning

Genopretningen efter finanskrisen skete forholdsvis langsomt, herunder fordi krisen førte over i den europæiske statsgældskrise. Således gik der i Danmark syv år, inden BNP (i faste priser) var tilbage på niveau med den forudgående konjunkturtop (der dog også var kendetegnet ved en betydelig overophedning), *jf. figur 2.17*. Den langsomme genopretning skyldes ikke kun dybden af tilbageslaget, men også forholdsvis afdæmpet vækst i årene efter. Den langsomme vækst skal også ses i sammenhæng med de ubalancer, der var blevet opbygget i den forudgående højkonjunktur.

Figur 2.17

Udvikling i BNP efter konjunkturtoppe

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Coronakrisen er ikke en finansiel krise, og i sit udspring er den heller ikke en økonomisk krise. Men en periode med et lavere aktivitetsniveau indebærer i sig selv risiko for virksomhedslukninger, ledighed og tab af viden mv, der sammen med øget usikkerhed kan føre til en økonomisk krise af mere end kort varighed. Bider krisen sig fast, vil der også

kunne komme strukturelle konsekvenser, fx mindre opbygning af kapitalapparat og dermed afledte effekter på produktivitetsudviklingen, *jf. boks 2.1*.

Boks 2.1

Påvirkning af produktionspotentialet: finanskrisen og aktuelle antagelser om 2020-2021

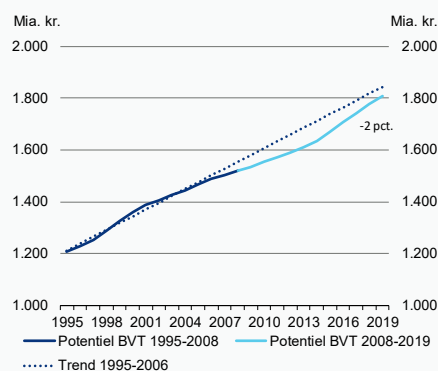
Dybe kriser kan påvirke det underliggende produktionspotentiale, fx fordi virksomhedernes investeringer reduceres. Dertil kommer mindsket udnyttelse af en del kapital (maskiner, bygninger osv.) i forbindelse med fx virksomhedslukninger samt evt. længerevarende virkninger på blandt andet den strukturelle ledighed.

I kølvandet på finanskrisen skiftede det danske produktionspotentiale nedad. En entydig opgørelse ex post er ikke mulig, idet andre forhold også har påvirket økonomien siden, herunder gennemførte reformer. Den efterfølgende udvikling peger dog på, at krisen indebærer en nedjustering på 2-2½ pct., *jf. figur a*. Det skyldes, at både kapitalapparatet og totalfaktorproduktiviteten skiftede til en lavere trendlinje. Arbejdsudbuddet blev også påvirket af bl.a. øget søgning til uddannelserne. Der er derimod ikke tegn på, at den strukturelle ledighed skiftede opad som følge af finanskrisen.

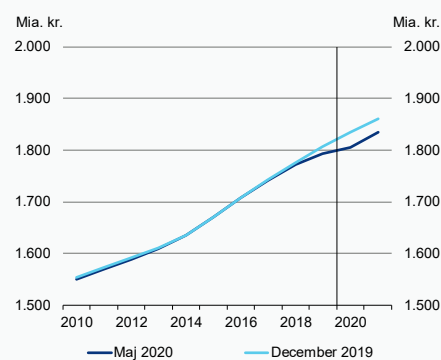
Coronakrisen er ikke udløst af ubalancer, og i takt med at inddæmningstiltag hæves, kan de fleste virksomheder vende tilbage til en mere normal produktion. Den øgede usikkerhed forbundet med coronapandemien kan imidlertid have afledte effekter gennem bl.a. lavere investeringer. Hertil kommer øgede omkostninger i forbindelse med fysisk afstand mv. Endelig kan krisen forårsage mere langvarige sektorforskydninger som følge af nye forbrugsmønstre og ændringer i international handel. Selv om det danske arbejdsmarked er fleksibelt, kan omstillingsbehovet mellem sektorer føre til overgangsvist højere strukturel ledighed.

De aktuelle skøn beregnet med den sædvanlige outputgab-metode peger, med stor usikkerhed, på en nedjustering af den potentielle produktion med 1-1½ pct. i 2020 og 2021 i forhold til decemberskønnet, *jf. figur b*. Det omfatter ikke de forbigående direkte begrænsninger fra nedlukning af restauranter og indkøbscentre mv. Som udgangspunkt ventes den strukturelle ledighed ikke på længere sigt at være påvirket af coronakrisen.

Figur a
Potentiel BVT før og efter finanskrisen

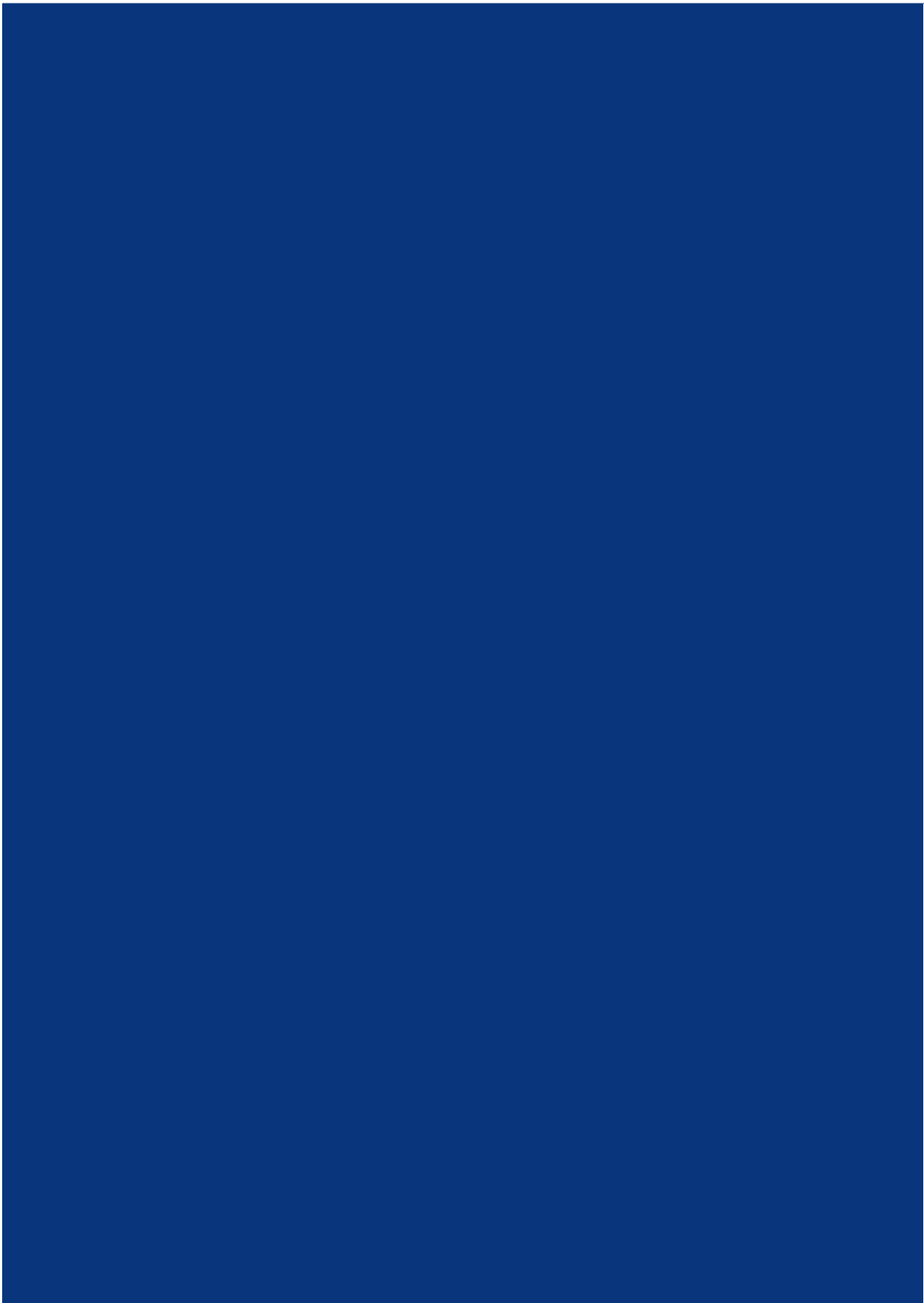

Figur b
Potentiel BVT 2020-2021 – før og efter corona

Anm.: Outputgab og potentiel BVT er angivet for økonomien ekskl. råstofsektoren. I figur a er potentiel BVT og den estimerede trend beregnet på baggrund af data fra *Økonomisk Redegørelse, december 2019*.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

På længere sigt kan coronakrisen også have mere vedvarende betydning for adfærd og forbrugsmønstre, som har betydning for sammensætningen af efterspørgslen. Niveaulet for beskæftigelsen vil derimod på længere sigt hovedsageligt være bestemt af strukturerne på arbejdsmarkedet, der som udgangspunkt ikke påvirkes varigt af krisen.

Kapitel 3

Husholdningerne

3.1 Husholdningernes indkomster og forbrug

Efter en årrække med solide vækstrater ventes privatforbruget at falde kraftigt i 2020. Det skyldes især, at coronaepidemien har sat forbruget af blandt andet en række serviceydelser midlertidigt på pause.

De danske husholdninger havde imidlertid et solidt udgangspunkt blandt andet i kraft af høj opsparing, og der er samtidig udsigt til fortsat lave renter, hvilket understøtter forbruget fremadrettet. På den baggrund ventes der næste år en gradvis genopretning af forbruget.

Privatforbruget skønnes at falde med 3 pct. i 2020, afløst af en stigning i 2021 på 3,7 pct. Der er ekstraordinær stor usikkerhed forbundet med skønnet for privatforbruget i år og næste år, herunder fordi det er uklart, hvordan forbrugerne vil reagere på den igangværende gradvise genåbning af samfundet.

Lave indkomstfremgang i år som følge af krisen

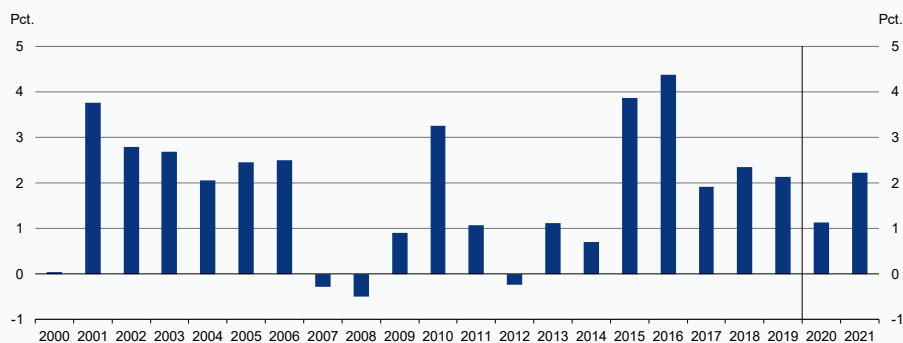
Coronakrisen medfører et betydeligt fald i beskæftigelsen og højere ledighed i 2020. Det betyder tab af arbejdsindkomst for relativt mange, som i stedet modtager understøttelse fra det offentlige og samtidig betaler mindre indkomstskat. Det er en del af de automatiske stabilisatorer, som er med til at holde hånden under husholdningernes indkomster i en periode med tilbageslag.

Den disponible indkomst er et mål for husholdningernes rådighedsbeløb til fx indkøb, rejser og opsparing, når skat mv. er betalt. Fald i beskæftigelsen ventes i sig selv at have en negativ indvirkning på husholdningernes disponible indkomster i år. Hertil kommer fx aflyste aktieudbyttebetalinger, der udgjorde knap fire pct. af husholdningernes disponible indkomster i 2019. Faldet dæmpes dog af de forskellige kompensationsordninger.

Samlet set ventes husholdningernes reale disponible indkomster – inklusive virkningen af automatiske stabilisatorer mv. – at vokse med godt 1 pct. i 2020. Det er forholdsvist lavt set i et historisk perspektiv, *jf. figur 3.1.*

Figur 3.1

Vækst i husholdningernes disponible indkomst

Anm.: Opgjort reelt. Der er stor usikkerhed forbundet med opgørelsen af indkomsterne, herunder som følge af de forskellige kompensationsordningers indvirkning.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

I år ventes en meget lav forbrugerprisinflation – der overvejende er trukket af lavere energipriser – samtidig at give et positivt bidrag til husholdningerne realindkomst. På trods af en afdæmpet udvikling i lønningerne, ventes der således en pæn stigning i reallønnen i år.

Det positive bidrag fra reallønningerne og kompensationsordningerne ventes dog ikke at kunne modsvare det forholdsvist store, forventede fald i beskæftigelsen i år. Dermed ventes husholdningernes indkomster under ét at blive mærkbart negativt påvirket som følge af krisen.

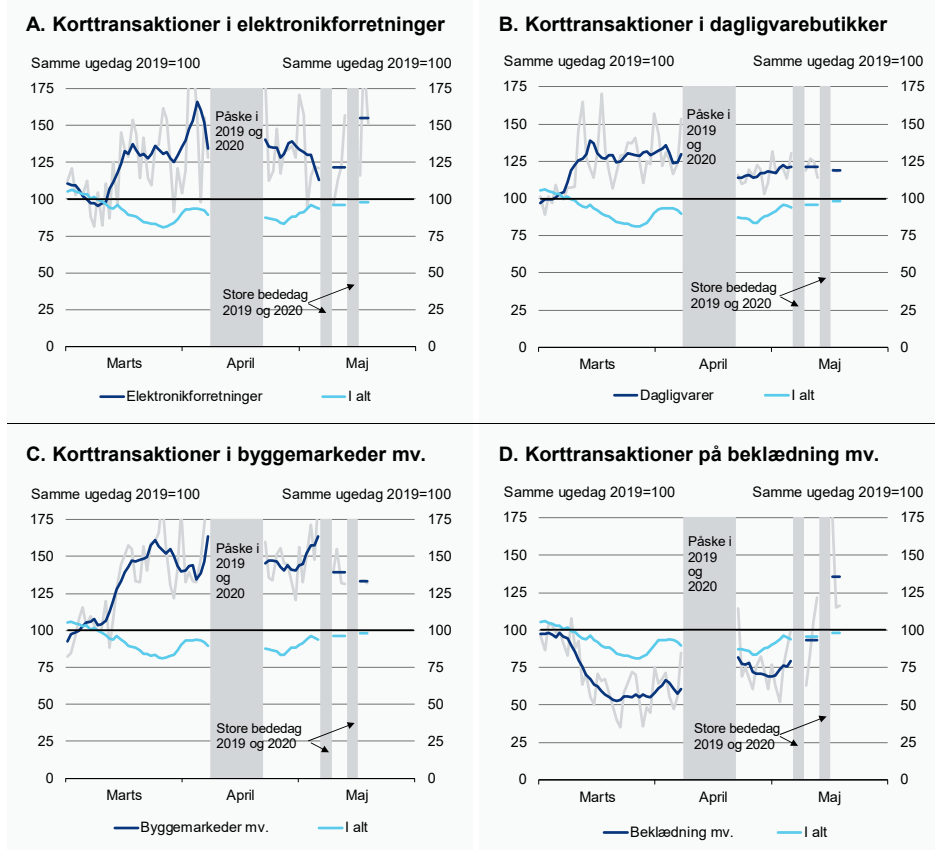
Den lavere indkomstfremgang trækker isoleret set forbruget ned i 2020 sammenlignet med tidligere. Hertil kommer, at forbrugerne ventes at være tilbageholdende i år og næste år. I 2021 er der til gengæld udsigt til en vis genopretning i indkomsterne, som understøtter, at forbruget igen kan komme op i tempo.

Coronavirus påvirker forbrug og forbrugsmønstre

Forbrugerne reagerede prompte og med store ændringer i deres sædvanlige forbrugsmønstre i kølvandet på udbredelsen af corona i Danmark. Data for korttransaktioner – der kan ses som en rettesnor for udviklingen i forbruget – viser et fald i det samlede forbrug i forhold til samme periode sidste år. Det bekræftes også af tal for detailomsætningen.

Sammensætningen af forbruget har imidlertid ændret sig, *jf. figur 3.2*. Det ses fx ved øget køb af *elektronik* og i *byggemarkeder mv.* i perioden efter 11. marts. Det kan eksempelvis hænge sammen mere tid til gør-det-selv projekter og et øget behov for elektronik til hjemmearbejdspladser. Samtidig steg forbruget af *dagligvarer*, herunder formentlig fordi man ikke længere kunne gå ud at spise.

Figur 3.2

Anm.: Figurene viser syv-dages glidende gennemsnit af faktiske transaktioner. Statistikkerne er baseret på transaktioner foretaget både i danske og udenlandske butikker med betalingskort og MobilePay for omkring 1 mio. danske Danske Bank-kunder med aktive konti. Oplysningerne er ikke nødvendigvis fuldt repræsentative for den danske befolkning. Transaktionerne er ekskl. kontantbetalinger og kontooverførsler, hvilket vil sige, at mange faste udgifter i forbruget til blandt andet bolig typisk ikke er inkluderet. Figurene viser omfanget af korttransaktioner som indekssværdi i forhold til samme ugedag i samme måned sidste år for at korrigere for almindelige forskelle i forbruget hen over ugen. Der er ikke justeret for prisudvikling. Bemærk, at helligdages placering giver anledning til væsentlige udsving i indekset, og perioder med helligdage i enten 2019 eller 2020 indgår derfor ikke i figurene.

Kilde: Danske Bank og egne beregninger.

Ændrede forbrugsmønstre genfindes i høj grad også i internationale undersøgelser, som ser på ændringer i forbruget i kølvandet på coronaepidemien, *jf. boks 3.1.*

Boks 3.1**Analysen af ændrede forbrugsmønstre på tværs af lande**

I kølvandet på coronakrisen er der udkommet en række analyser, som ser på ændringer i forbrugsmønstre på tværs af lande.

Andersen, Hansen, Johannesen og Sheridan (2020) sammenligner udviklingen i forbruget i Danmark og Sverige ud fra omsætning på betalingskort samt mobilbetalinger. Analysen viser, at svenske forbrugere har reduceret deres forbrug markant i forbindelse med krisen – næsten lige så meget som danske forbrugere – på trods af at Sverige ikke har indført samme omfang af inddæmningstiltag som i Danmark, men i stedet i vid udstrækning opfordret borgerne til at begrænse deres adfærd for at reducere smittespredning.

Analysen viser imidlertid også, at det danske forbrug er faldet væsentligt mere for de forbrugsgrupper, der har været påvirket af restriktioner. Det gælder fx restaurantbesøg og køb hos frisører. Der er samtidig forskel i forbrugsudviklingen på tværs af aldersgrupper. Eksempelvis er forbruget blandt 18-29-årige faldet noget mere i Danmark end i Sverige, mens forbruget for 70+-årige er faldet lidt mere i Sverige end i Danmark.

Chronopoulos, Lukas og Wilson (2020) benytter højfrekvent transaktionsdata bestående af kontooverførsler og korttransaktioner fra ca. 100.000 britiske forbrugere fra 1. januar til 7. april til at belyse ændringer i forbrugsmønstre i Storbritannien. De finder, at forbrugerne skruede ned for deres samlede forbrug i perioden op til nedlukningen af det britiske samfund den 23. marts – i takt med øget smittespredning i samfundet – samt yderligere i den efterfølgende periode. Desuden ses en tendens til et markant øget køb af dagligvarer i de to uger, efter WHO erklærer corona for en global pandemi den 11. marts.

Carvalho et al. (2020) belyser ændringer i forbrugsmønstre i Spanien med et datasæt bestående af 1,4 mia. individuelle transaktioner siden 2019, der blandt andet omfatter korttransaktioner. De finder, at forbruget var rimelig stabilt helt op til den spanske nedlukning den 14. marts, mens det omvendt faldt markant umiddelbart efter nedlukningen til omkring 50 pct. af forbruget på samme ugedag i 2019. De finder samtidig, at der tilsyneladende ikke var regionale forskelle generelt i forbrugsudviklingen, til trods for at smitte blev spredt mere i nogle dele af landet end andre. Dog finder de på postnumre i Madrid-regionen, at forbruget faldt mere i områder med flere tilfælde af covid-19.

Baker et al. (2020) ser på ændringer i forbrugsmønstre i USA frem til marts med et mindre datasæt. Der ses en tendens til øget forbrug i fx dagligvareforretninger omkring den 24. februar, hvor præsident Trump går til kongressen med en stor hjælpepakke, i takt med at virus spredes i landet. Det kan ses som et tegn på, at forbrugerne forbereder sig på at foretage færre indkøb i en periode, og derfor køber mere ind end normalt. I perioden efter faldt forbruget i dagligvareforretninger. Efter der blev erklæret en national nødsituation den 13. marts, er der tegn på yderligere fald i forbruget, fx på restaurantbesøg og luftfart, i takt med at flere stater også lukkede skoler, restauranter og indførte restriktioner i bevægelsesfriheden mv.

Et fællestræk ved undersøgelserne er, at husholdningerne navnlig har øget deres forbrug af dagligvarer og andre fornødenheder, i takt med at smitte blev mere udbredt i samfundet, og forbrugerne forberedte sig på at bevæge sig mindre i en periode og i stedet være mere inden døre. Det gør sig også gældende i Danmark, hvor forbruget af dagligvarer har ligget højt i en længere periode.

Fælles er desuden, at forbrugere på tværs af lande generelt har reageret ved omtrent de samme ændringer i deres forbrugsmønstre: Mindre essentielle forbrugsgoder- og tjenester, såsom rejser mv., er generelt blevet nedprioriteret i kølvandet på krisen til fordel for mere basale fornødenheder.

Kilde: Andersen, Hansen, Johannesen og Sheridan (2020): Pandemic, Shutdown and Consumer Spending: Lessons from Scandinavian Policy Responses to COVID-19, Baker et al (2020): How does household spending respond to an epidemic? Consumption during the 2020 COVID-19 pandemic, Chronopoulos, Lukas og Wilson (2020): Spending responses to the COVID-19 pandemic: An assessment of Great Britain, Carvalho et al. (2020): Tracking the COVID-19 crisis with high-resolution transaction data.

Et centralt spørgsmål er, hvordan forbrugerne vil reagere, efterhånden som flere forbrugsmuligheder gradvist åbner igen. Det er et spørgsmål, der endnu ikke foreligger sikker viden om, men flere forhold kan tænkes at spille ind i udviklingen i forbruget fremadrettet.

For det første betyder coronavirussens fortsatte tilstedeværelse, at nogle forbrugere kan tænkes at ændre adfærd for at undgå smitte. Det vil blandt andet ske ved, at de vælger at holde sig væk fra aktiviteter, der kræver en stor grad af fysisk kontakt. Det kan fx være restaurantbesøg eller lignende.

Det spiller samtidig en rolle, at mange forbrugere har større glæde af serviceydelser, der er spredt jævnt ud over året – såsom frisørbesøg. Det er ligeledes tvivlsomt, om eksempelvis forpassede restaurant- eller biografbesøg i foråret vil medføre, at man vil spise ude betydeligt flere gange eller gå i biografen meget mere om efteråret.

For det tredje er det forventningen, at den usædvanligt store usikkerhed, som corona-epidemien har medført, vil forplante sig i forbrugernes købelyst. Det betyder, at husholdningerne aktuelt – og i den kommende tid – vurderes at holde igen med forbruget og i stedet spare mere op end ellers. Det kan fx være ud fra et hensyn til at have en større opsparring i tilfælde af ledighed eller anden tab af indkomst.

Omvendt – og for det fjerde – er der mulighed for, at nogle forbrugere i en periode har sparet ufrivilligt op som følge af begrænsninger på forbrugsmulighederne. Penge, der er sparet på forbrug et sted, kan således anvendes på forbrug et andet sted, når lejligheden byder sig. Det er lagt til grund, at det vil sætte sig i et midlertidigt rygstød til forbruget i løbet af i år.

Samlet set er det vurderingen, at de negative stød til privatforbruget sammen med en begrænset fremgang i indkomsterne vejer tungest. Der er på den baggrund udsigt til et betydeligt fald i privatforbruget i år.

Den aktuelt høje usikkerhed afspejles i et meget lavt niveau i forbrugertillidsindikatoren, der i april og maj – omtrent på linje med situationen i 2008/2009. På trods af det markante fald har forbrugerne reageret positivt på fx udmeldingen om en gradvis genåbning den 6. april, idet forbrugertilliden steg i den efterfølgende periode. Faldet i forbrugertilliden er sket bredt på tværs af husholdninger, *jf. boks 3.2*.

Boks 3.2**Husholdningerne ser mindre optimistisk på de økonomiske udsigter på tværs af uddannelse**

Forbrugertilliden sammenfatter husholdningernes syn på de økonomiske udsigter nu og ét år ud i fremtiden ved at sammenholde fem indikatorer, der tilsammen giver et billede af de økonomiske udsigter.

I april faldt forbrugertilliden markant til et niveau, der minder om niveauet under finanskrisen. Siden da er forbrugertilliden steget en smule i maj, *jf. figur a*. Fra tidligere at have været rimeligt optimistiske angående de økonomiske udsigter ser husholdningerne altså aktuelt noget mere dystert på situationen. Faldet fra marts til april i år var drevet af et fald i samtlige af de fem underkategorier, der udgør den samlede forbrugertillidsindikator, mens den lidt mere positive vurdering i maj blandt andet var drevet af en stigning i forventningerne til Danmarks økonomiske situation om ét år i forhold til i dag.

Det er muligt at gå et spadestik dybere og undersøge, hvilke husholdninger, der i april så mest positivt eller negativt på de økonomiske udsigter, fx opdelt efter uddannelse.

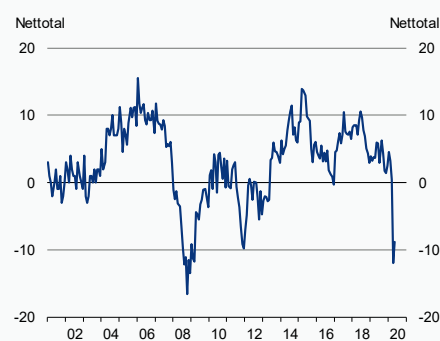
Tallene viser, at der har været et fald i tilliden til et meget lavt niveau på tværs af husholdninger fra marts til april. Et negativt netttotal indikerer, at husholdningerne overvejende ser negativt på de økonomiske udsigter. Det største omslag i vurderingen skete for personer med korte- eller mellemlange videregående uddannelser, som var de mest optimistiske i marts, men omvendt så mest negativt på de økonomiske udsigter i april.

I april så personer med lange videregående uddannelser lidt mindre negativt på de økonomiske udsigter end de øvrige grupper. Det skyldtes blandt andet fremgang fra marts til april i gruppens vurdering af familiens egen økonomiske situation sammenlignet med for ét år siden, hvilket derudover kun gjorde sig gældende for de faglærte.

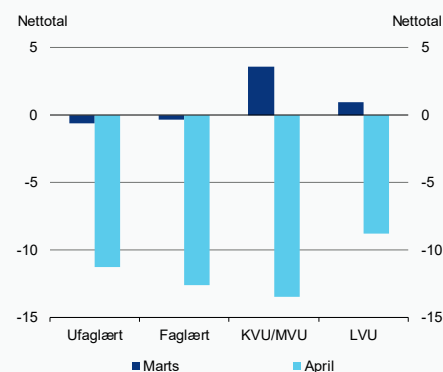
At personer med lange videregående uddannelser i april havde et mere positivt syn på familiens økonomiske situation, kan også hænge sammen med, at de typisk har en større jobsikkerhed, *jf. kapitel 5*. Det kan betyde, at de ikke i så høj grad risikerer afskedigelser som øvrige uddannelsesgrupper ved et tilbageslag som det nuværende. Det var fx tilfældet under finanskrisen, *jf. kapitel 2*.

Personer med lange videregående uddannelser så i april dog ikke kun mere positivt på familiens egen økonomiske situation sammenlignet med ét år siden, men så samtidig generelt også mere positivt på udsigterne for dansk økonomi fremadrettet. Således steg deres vurdering af udsigterne for dansk økonomi om ét år i april i forhold til marts, hvilket ikke gjorde sig gældende for nogle af de øvrige grupper. Deres vurdering af dansk økonomi sammenlignet med for ét år siden faldt omvendt mere end for de andre grupper fra marts til april.

Figur a
Forbrugertillid

Figur b
Forbrugertillid opdelt på uddannelse

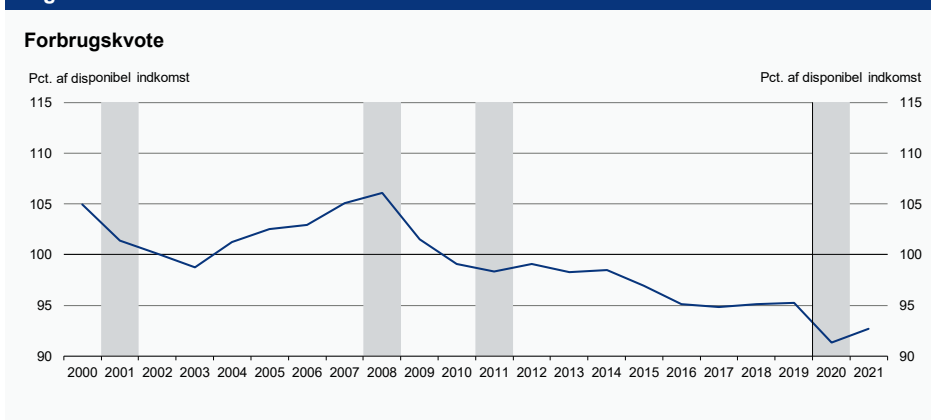
Anm.: Uddannelse angiver respondentens højst fuldførte uddannelse.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den forventede udvikling i husholdningernes disponible indkomster i 2020 – i kombination med det forventede fald i privatforbruget – betyder, at husholdningernes forbrugskvote ventes at falde til et ekstraordinært lavt niveau. Det skal dog blandt andet ses i lyset af, at der ventes et meget lavt forbrug af en række tjenesteydelser i år, herunder som følge af sundhedsmæssige tiltag for at forhindre smittespredning.

Det er normalt i forbindelse med et tilbageslag i økonomien, at forbrugskvoten falder, enten i forbindelse med selve tilbageslaget eller i den efterfølgende periode. Det forventede fald i forbrugskvoten i 2020 ventes at være næsten på linje med faldet i 2009, hvor forbrugskvoten var kommet uholdbart højt op i årene forinden, *jf. figur 3.3*.

Figur 3.3

Anm.: De gråskraverede områder markerer år med tilbageslag i økonomien, målt ved overgangen fra en højkonjunktur/opsving over i en afdæmpning/lavkonjunktur.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

I 2021 forventes forbrugskvoten at stige lidt. Det afspejler, at husholdningerne – på trods af den forventede bedring i økonomien – fortsat ventes at være tilbageholdende i 2021, herunder i lyset af forhøjet usikkerhed.

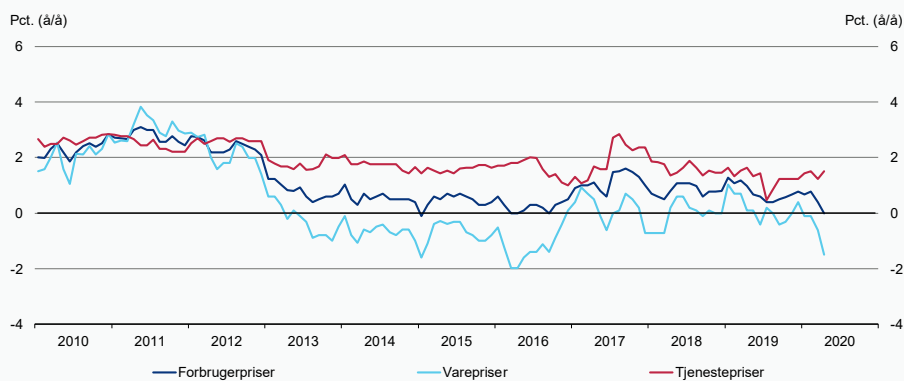
3.2 Forbrugerpriser

Forbrugerprisinflationen er faldet de seneste måneder, og i april var inflationen nede på nul. Dykket kommer efter en periode siden sidste sommer med en tendens til stigende inflation.

Den lavere inflation skyldes helt overvejende gennemslaget fra fald i olieprisen til øvrige energipriser. Prisindekset for brændsel er således faldet til det laveste niveau siden april 2009 under finanskrisen. De lavere energipriser påvirker varepriser gennem prisfald på transport, og i april var årsstigningstakten på varepriser faldet til -1,5 pct., *jf. figur 3.4*.

Figur 3.4

Forbrugerpris-, varepris- og tjenesteprisinflation

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tjenesteprisinflationen har derimod udviklet sig mere stabilt med en årsstigningstakt på knap 1,5 pct. Tjenestepriserne holdes dog nede af, at prisstigningstakten på boligbenyttelse er faldet som følge af lavere udgifter til elektricitet og gas.

For året som helhed ventes en meget svag udvikling i forbrugerpriserne, der skønnes at stige med 0,2 pct. Coronakrisen vil i sig selv være med til at dæmpe prisudviklingen gennem et lavere aktivitetsniveau. Der vil imidlertid også være omkostninger forbundet med at indskrænke smitterisici, der kan blive væltet over i højere forbrugerpriser.

Inflationen ventes at tiltage igen næste år, hvor energipriserne ikke længere forventes at give et negativt bidrag til stigningstakten. Samtidig er det forventningen, at en lidt højere lønstigningstakt også vil slå igennem på tjenestepriserne.

Underliggende er inflationen ikke helt så tæt på nul, som stigningen i forbrugerprisindekset giver udtryk for. Således er det forventningen, at kerneinflationen, som måler prisudviklingen ekskl. energi og ikke-forarbejdede fødevarer, vil tiltage lidt i år til 1,2 pct. fra 0,9 pct. sidste år.

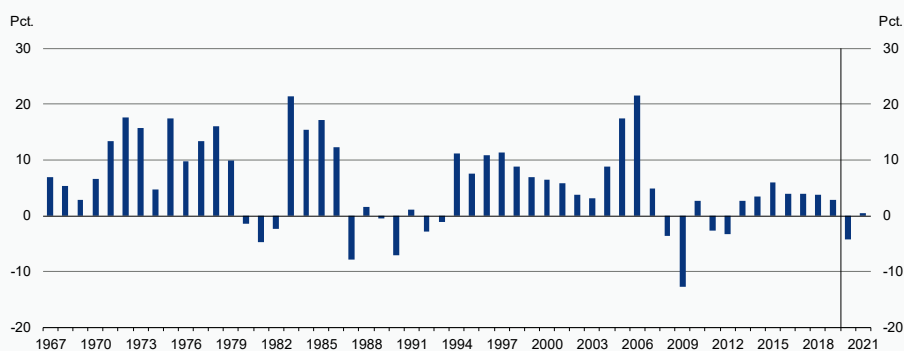
3.3 Boligmarkedet

Der er udsigt til, at aktiviteten på boligmarkedet falder betydeligt som følge af den meget store usikkerhed om de økonomiske konsekvenser af coronapandemien. Boligmarkedet var dog i pæn fremgang, inden coronakrisen ramte, med stigende boligpriser og en relativt høj omsætning. Samtidig var boligmarkedet for landet som helhed solidt funderet, og der var ikke tegn på ubalancer.

Disse forhold medvirker til at holde hånden under boligmarkedet trods den modvind, som konjunkturtilbageslaget medfører. Derfor forventes faldet i huspriserne at blive væsentligt mere afdæmpet end under finanskrisen og relativt moderat i et historisk perspektiv, *jf. figur 3.5*.

Figur 3.5

Arsvækst i priser på enfamiliehuse

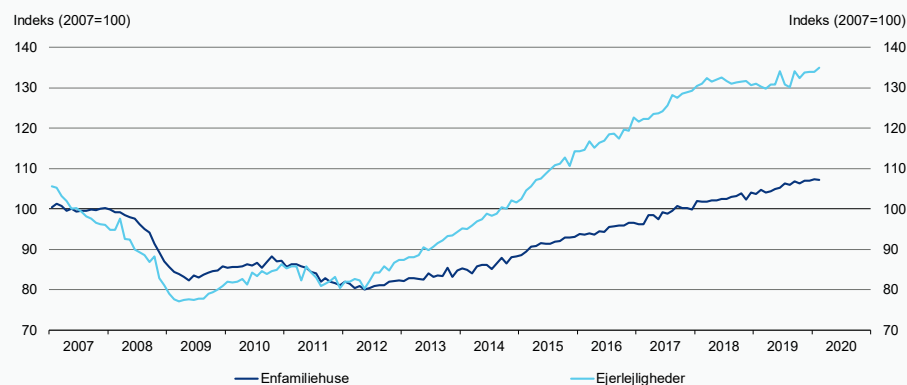
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Der skønnes et fald i huspriserne i 2020 på 4,2 pct. og en lille stigning på 0,5 pct. i 2021. Dette skøn er forbundet med stor usikkerhed, og der er især risiko for større prisfald hvis økonomien og navnlig arbejdsmarkedet påvirkes i større grad end forudsat i prognosen, eller hvis boligkøbernes forventninger til den fremtidige boligprisudvikling påvirkes i højere grad end forudsat.

Før coronaepidemien indtraf var boligmarkedet generelt præget af fremgang med stigende priser på både enfamiliehuse og ejerlejligheder. Priserne på enfamiliehuse har i de seneste år set en forholdsvis stabil og moderat fremgang. For ejerlejligheder var der ligeledes tegn på, at priserne igen var tiltagende efter en periode med en svagere udvikling i 2018 og 2019, *jf. figur 3.6*.

Figur 3.6

Priser på enfamiliehuse og ejerlejligheder

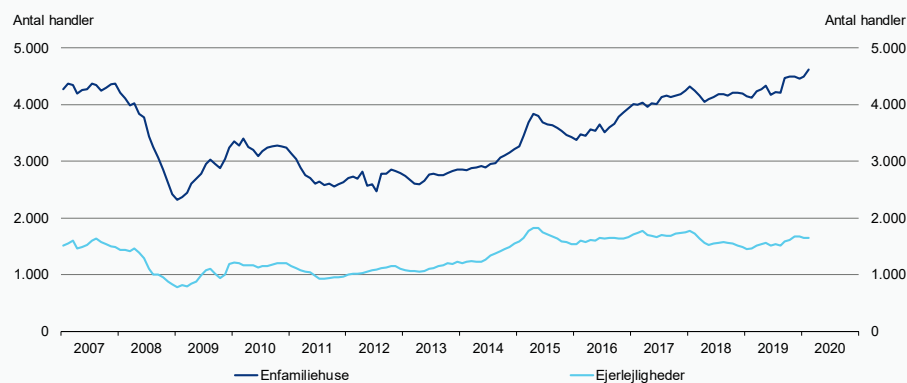
Anm.: Egen sæsonkorrektur.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Omsætningen af boliger var også stigende, og antallet af solgte enfamiliehuse var i 1. kvartal 2020 på det højeste niveau siden finanskrisen, *jf. figur 3.7*. Efter en periode med afdæmpet omsætning i 2018 og starten af 2019 var der ligeledes fremgang i omsætningen af ejerlejligheder.

Figur 3.7

Månedlige handler med enfamiliehuse og ejerlejligheder, hele landet

Anm.: Egen sæsonkorrektur. Tremåneders glidende gennemsnit.

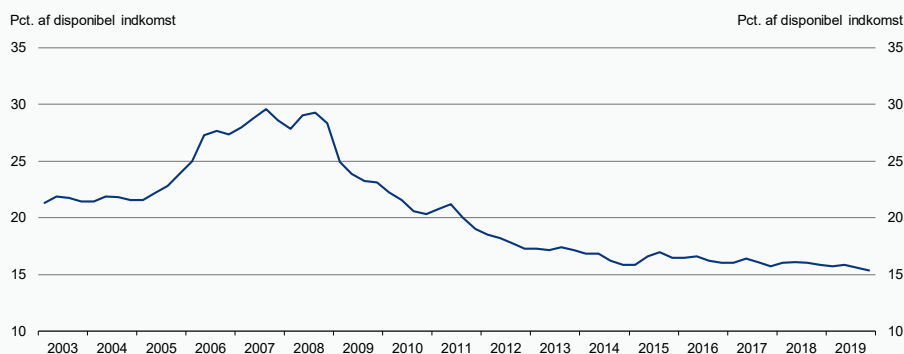
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Samtidig var der ikke tegn på ubalancer på boligmarkedet set for hele landet under ét. Det skal ses i lyset af en forholdsvis moderat prisfremgang i forhold til stigende indkomster og faldende renter. Eksempelvis var boligbyrden ved køb af et gennemsnitligt enfa-

miliehus fortsat på et meget lavt niveau på trods af flere års prisfremgang. En gennemsnitlig familie skulle ved udgangen af 2019 således kun bruge godt 15 pct. af den disponible indkomst på boligudgifter ved køb af et gennemsnitligt enfamiliehus, *jf. figur 3.8*.

Figur 3.8

Boligbyrde for par med børn ved køb af et gennemsnitligt enfamiliehus

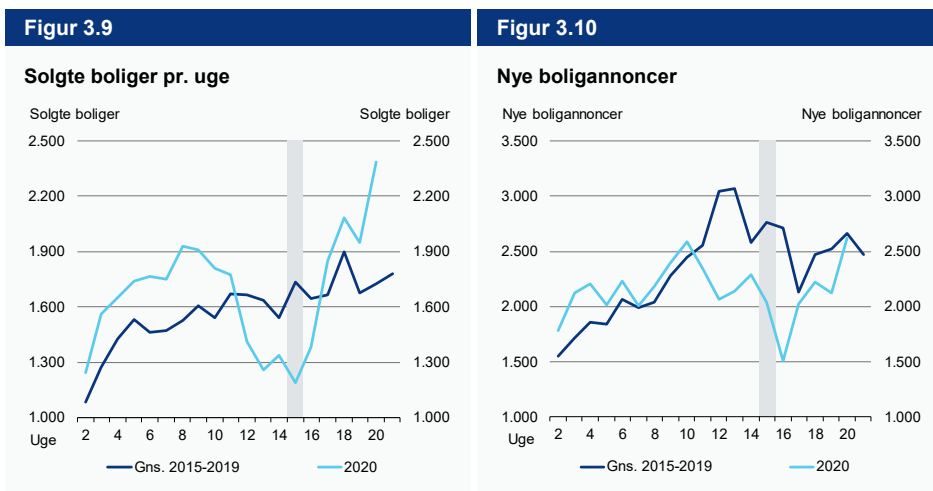
Anm.: I beregningen er antaget en boligstørrelse på 140 kvm. og en egenfinansiering på 5 pct. til dækning af udbetalingen samt valg af fastforrentet realkreditlån med afdrag.
Kilde: Danmarks Statistik, Finans Danmark og egne beregninger.

Udgangspunktet for boligmarkedet var således godt, da coronaepidemien ramte.

Efter pludselige rentestigninger i marts har boligrenterne rettet sig til et niveau der omtrent svarer til slutningen af 2019. Renterne er dermed fortsat lave og lavere end i de foregående år. Det bidrager til at understøtte efterspørgslen på boligmarkedet.

I kølvandet på sygdomsudbruddet og de nødvendige tiltag for at bremse smittespredningen var der et betydeligt dyk i antallet af solgte boliger, *jf. figur 3.9*. Det kan afspejle en større tilbageholdenhed hos boligkøberne både som følge af smitterisikoen i sig selv og som følge af usikkerhed om økonomien og jobsituationen. Boligsalget ser dog ud til at have rettet sig i løbet af april. Det skyldes i høj grad en stigende omsætning af sommerhuse, hvorimod antallet af solgte villaer og rækkehuse nu blot er tilbage på niveauet fra de foregående år.

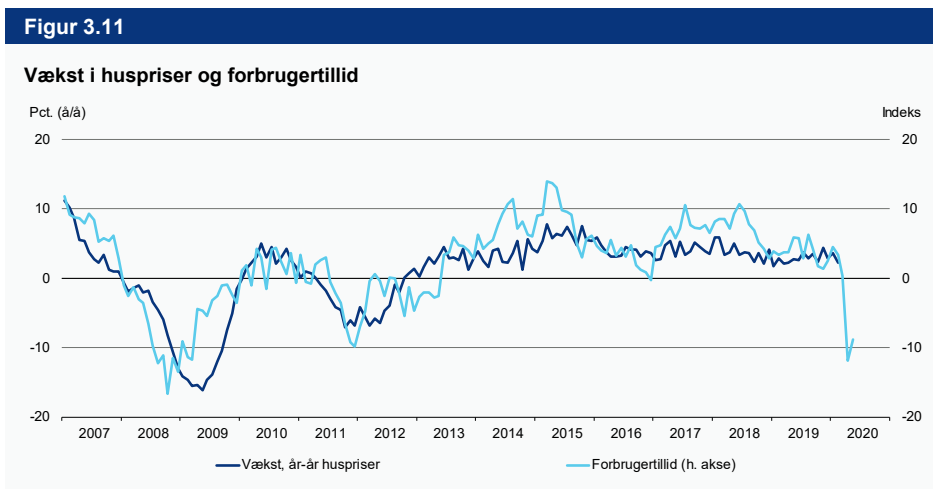
Boligudbuddet har også reageret på den øgede usikkerhed i form af færre nye boligannoncer, og omfanget ligger fortsat under niveauet i 2015-2019, *jf. figur 3.10*.

Anm.: Der er ikke korrigeret for påsken. Påsken i 2020 er markeret med et gråt felt.
Kilde: Boligsiden.

Et huskøb er en af de største finansielle beslutninger for husholdningerne og påvirkes i vid udstrækning af konjunkturerne. Lavere indkomster som følge af fald i beskæftigelsen og mindre jobsikkerhed fører til lavere boligefterspørgsel og derfor fald i huspriserne.

På kort sigt kan forventninger desuden spille en stor rolle i udviklingen i boligpriserne. Historisk har der været en tæt sammenhæng mellem udviklingen i forbrugertilliden og huspriserne, *jf. figur 3.11*. Påvirkningen mellem huspriser og forbrugertilliden går imidlertid begge veje. Højere forbrugertillid afspejler, at husholdningerne oplever en bedre økonomisk situation. Omvendt påvirker stigende huspriser også husholdningernes økonomiske muligheder og dermed tilliden.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Forbrugertilliden er faldet til et meget lavt niveau i april og maj, hvilket kan være et forvarsel om et forstående fald i boligpriserne. Samlet set ventes der altså et dyk i boligpriserne som følge af tilbageslaget og stor usikkerhed, som navnlig indebærer nedadrettede risici. Det gode udgangspunkt peger imidlertid i retning af, at boligmarkedet relativt hurtigt kan rette sig, når usikkerheden om coronapandemien og de økonomiske effekter heraf mindskes.

Den 15. maj blev der indgået en ny boligaftale, som nedsætter boligskatterne for at modgå den skattestigning, der ellers ville være opstået som følge af udskydelsen af nye boligskatteregler fra 2021 til 2024. Dermed lempes boligskatterne med godt 1 mia. kr. allerede fra 2021. Fra og med 2024 vil den gennemsnitlige boligejer få sat skatten ned med ca. 20 pct. sammenlignet med videreførelse af gældende boligskatteregler. De lavere boligskatter vil være med til at understøtte boligmarkedet.¹

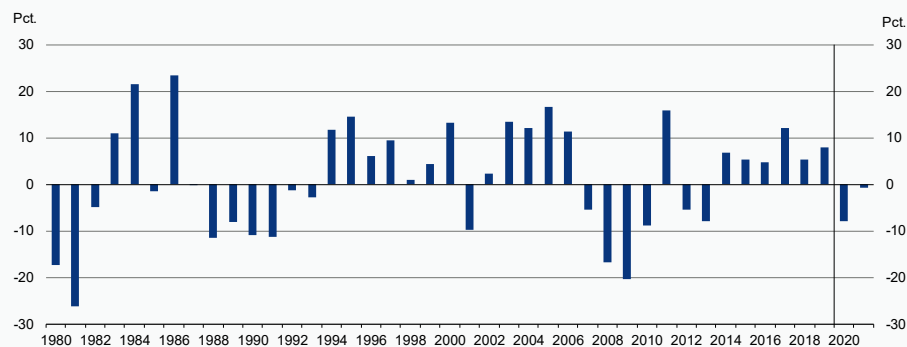
Boliginvesteringer

Boliginvesteringerne er historisk set præget af stor konjunkturfølsomhed. Således har der i opgangsperioder været kraftig fremgang i boliginvesteringerne efterfulgt af en relativt dyb nedgang, når konjunkturerne vender.

I indeværende prognose ventes der – i en historisk sammenhæng – relativt moderate fald i boliginvesteringerne på henholdsvis 7,8 pct. i 2020 og 0,8 pct. i 2021, *jf. figur 3.12*.

Figur 3.12

Vækst i boliginvesteringer

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

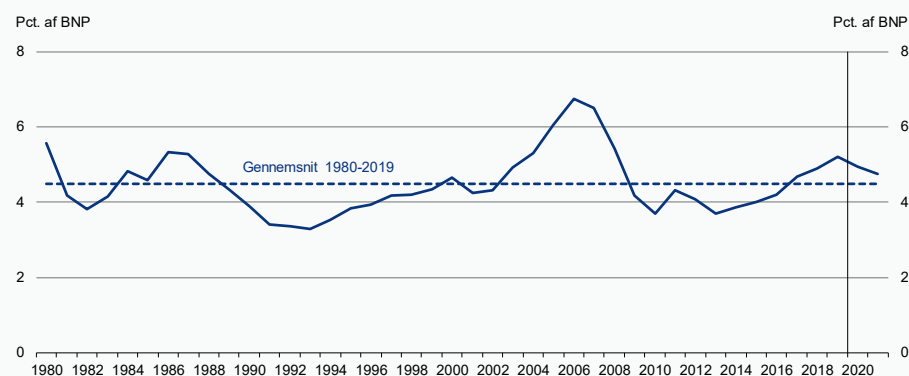
I de seneste år har der været en relativt pæn fremgang i boliginvesteringerne, som i 2019 steg til en andel af BNP, der er svagt over det historiske gennemsnit, *jf. figur 3.13*.

¹ Aftalen er indgået efter afslutningen af talarbejdet til *Økonomisk Redegørelse*.

Den skønnede udvikling indebærer, at boliginvesteringerne ventes at aftage som andel af BNP frem mod 2021. I historisk sammenhæng er faldet dog moderat, hvilket skal ses i lyset af det forholdsvis solide udgangspunkt for boligmarkedet, inden coronapandemien ramte, samt et fortsat behov for nye boliger i og omkring de store byer i de kommende år.

Figur 3.13

Boliginvesteringer som andel af BNP

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den forventede nedgang i aktiviteten på boligmarkedet vil bidrage til at reducere boliginvesteringerne i den kommende tid. Det gælder både nybyggeriet og større renoveringsprojekter, som ofte finder sted i forbindelse med køb af boliger.

Det ventede fald i nybyggeriet skal herudover også ses i sammenhæng med mange færdiggjorte etageboliger i København på det seneste. Selvom der på den baggrund må ventes en lidt lavere aktivitet af etagebyggeri i de store byer på kort sigt er der stadig på lidt længere sigt behov for flere boliger i og omkring de store byer. Den udskudte ikrafttræden af det nye boligsattesystem giver desuden incitament til færdiggørelse og salg af etageboliger inden 1. januar 2024, hvor højere ejendomsskatter på etageboliger træder i kraft.

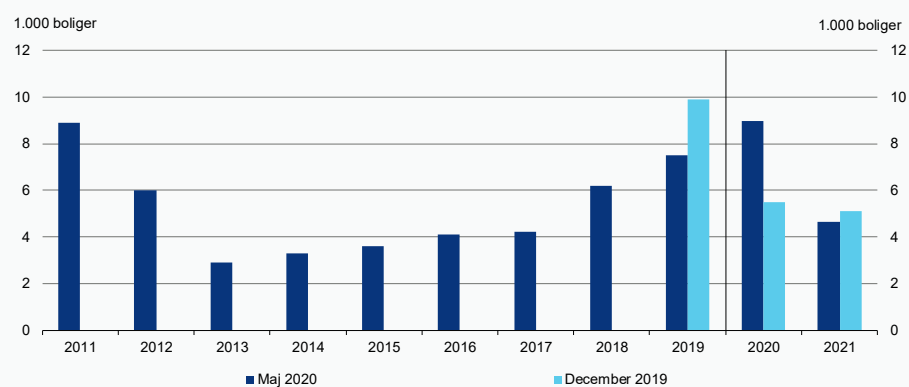
Det almennyttige boligbyggeri ventes også at bidrage til fremgang i boliginvesteringerne i 2020. Det forventede antal påbegyndte almennyttige boliger i 2020 er opjusteret på baggrund af nye indberetninger fra kommunerne til Trafik, Bygge- og Boligstyrelsen. Hvor der tidligere var udsigt til et fald i antallet af påbegyndte almennyttige boliger i 2020, er der nu forventning om en stigning, *jf. figur 3.14*.

Dertil kommer, at regeringen den 19. maj indgik en Grøn Boligaftale med hovedparten af Folketingets partier. Aftalen indebærer at der afsættes 30 mia. kr. fra Landsbyggefonden til renovering i den almene boligsektor i perioden 2021-2026. Heraf fremrykkes 12 mia. kr. til 2020, og der afsættes 6,4 mia. kr. i 2021 til afvikling af hele ventelisten i

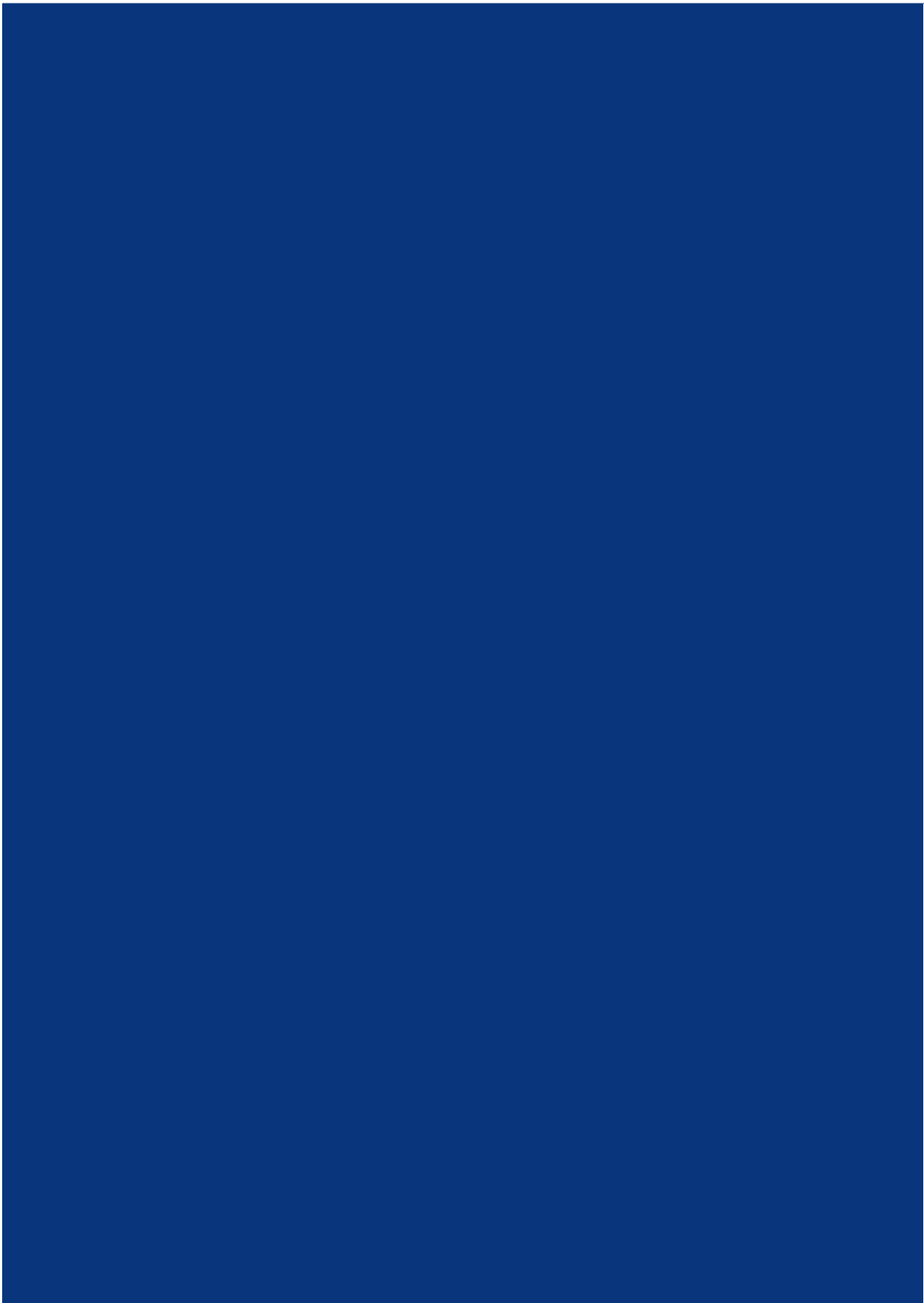
Landsbyggefonden. Samtidig medfører aftalen, at der yderligere skabes incitament til at energirenovere for 6 mia. kr. i den almene boligsektor, fordi der udformes en ny grøn garanti.

Aftalen blev indgået efter at talarbejdet for denne prognose er færdiggjort, men vil bidrage til at løfte boliginvesteringerne og beskæftigelsen i byggeriet i de kommende år.

Samlet vil disse forhold bidrage til at understøtte aktivitetsniveauet i byggeriet i prognoseperioden.

Figur 3.14**Påbegyndte almennyttige boliger (før indgåelse af Grøn Boligaftale, 19. maj)**

Kilde: Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen.

Kapitel 4

Virksomhederne

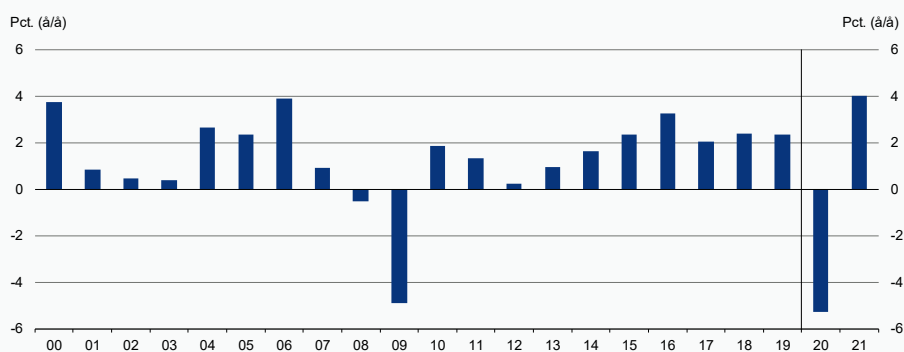
4.1 Produktion og produktivitet

I 2020 bliver flere års opsving, og en årrække med høje vækstrater på over 2 pct., afløst af et stort tilbageslag som følge af coronapandemien.

I år skønnes et fald i BNP på $5\frac{1}{4}$ pct., *jf. figur 4.1*. Det er et tilbageslag i samme størrelsesorden som under finanskrisen i 2009, hvor BNP faldt 4,9 pct. I 2021 skønnes BNP at vokse 4 pct. Skønnet afspejler en forventning om, at tilbageslaget overvejende er af kortvarig karakter, men også at den tabte produktion i indeværende år ikke fuldt ud indhentes til næste år.

Figur 4.1

BNP-vækst

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Faldet i økonomien i 2020 går igen i alle efterspørgselskomponenter med undtagelse af det offentlige forbrug, *jf. figur 4.2*.

Som følge af coronapandemien vil store dele af verdensøkonomien opleve tilbagegang i år, hvilket vil slå ud i et stort negativt vækstbidrag fra eksporten. I prognosen er det lagt til grund, at der kan ske en forholdsvis hurtig genopretning af væksten i verdensøkonomien på linje med de internationale organisationers vurderinger, *jf. kapitel 7*. Eksporten ventes på den baggrund kunne give et pænt vækstbidrag næste år.

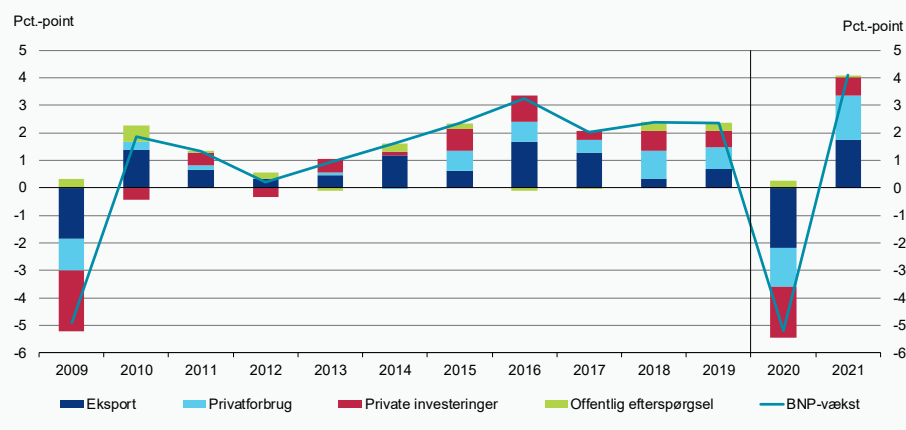
Erhvervsinvesteringerne følger i høj grad eksportmarkedsudviklingen og er med til at trække de private investeringer mærkbart ned i 2020. Normalt er der desuden en vis træghed i investeringerne, når det går opad igen. Det betyder, at investeringerne ikke

forventes genoprettet i samme tempo som resten af økonomien, herunder også som følge af den forsinkede effekt fra investeringsbeslutning til igangsættelse af aktivitet.

Derimod er der mulighed for, at det private forbrug forholdsvis hurtigt kan komme op igen. Efter finanskrisen var der en længere årrække, hvor det private forbrug lå underdrejet som følge af et højt forbrug i årene forinden. Forbruget havde været delvist lånefinansieret i perioden op til finanskrisen, hvilket skabte et efterfølgende behov for konsolidering. Den begrænsende faktor i forbrugsfremgangen i den nuværende situation vurderes imidlertid overvejende at være størrelsen af beskæftigelsesfremgangen og generel usikkerhed.

Figur 4.2

Vækstbidrag til BNP

Anm.: Korrigeret for importindhold.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

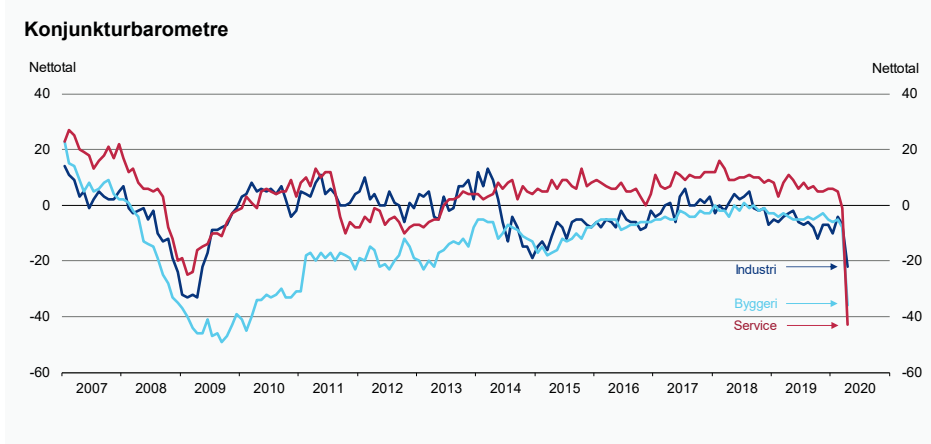
Bredt fald i produktionen som følge af coronavirus

Coronapandemien er den altoverskyggende drivkraft bag den økonomiske udvikling i 2020 og 2021. Virksomhederne oplever forøget usikkerhed og svækket efterspørgsel, og nogle kan have problemer med at få de nødvendige leverancer til at opretholde produktionen. En række virksomheder i serviceerhvervene er eller har været helt eller delvist lukket ned, enten frivilligt eller som følge af inddæmningstiltag. Endelig betyder den globale udbredelse af coronavirussen, at Danmark også rammes af en svækket økonomisk situation hos samhandelspartnere.

Hertil kommer afledte effekter, som er kendetegnende for en lavkonjunktur. Tab af indkomst samt øget usikkerhed og forøget risiko for ledighed får husholdninger og virksomheder i ind- og udland til at holde igen med forbrug og investeringer. Det mindsker efterspørgslen efter de varer og tjenester, som danske virksomheder producerer – både til hjemmemarkedet og til eksportmarkederne.

Tilsammen betyder det, at usikkerheden blandt virksomhederne aktuelt er ekstraordinært stor. Det afspejles blandt andet i de seneste konjunkturbarometre, der i april tog et historisk stort dyk til niveauer, der minder om finanskrisen, *jf. figur 4.3*.

Figur 4.3

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Blandt serviceerhvervene, hvor inddæmningstiltag, frivillige begrænsninger og ændret forbrugeradfærd har størst direkte effekt, er faldet i konjunkturbarometrene mest udtalt. Tilliden blandt servicevirksomheder er på et betydeligt lavere niveau end under finanskrisen. Men virksomheder i andre brancher er også påvirket.

Nedgangen ses endvidere ved, at virksomhederne på tværs af brancher nu oplever et skifte i typen af produktionsbegrænsning. Hvor virksomhederne de sidste par år – i lighed med en typisk højkonjunktur – overvejende har rapporteret om mangel på arbejdskraft som en produktionsbegrænsning, er det efter coronavirusens udbrud skiftet til at være mangel på efterspørgsel, der er den største begrænsning.

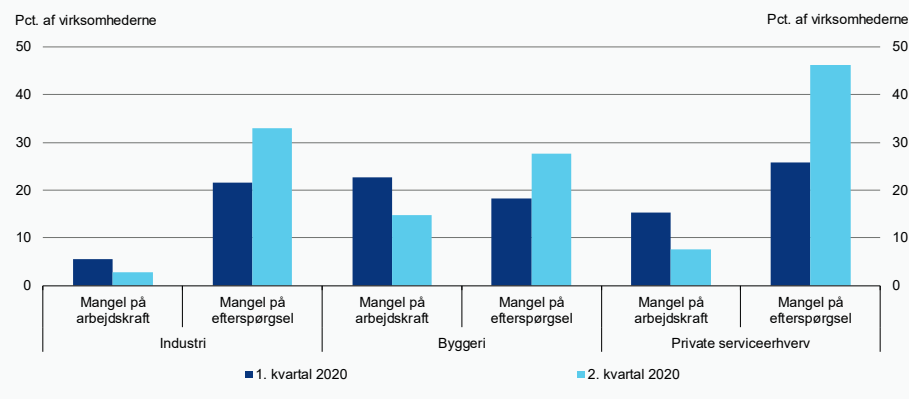
Udviklingen ses tydeligt på tværs af brancher, men i særdeleshed for *private serviceerhverv* er der sket et skifte fra 1. til 2. kvartal, *jf. figur 4.4*.

Flere erhvervsorganisationer har løbende gennemført spørgeskemaundersøgelser hos deres medlemmer, og disse peger generelt på, at virksomhederne ser særdeles sort på 2. kvartal, men med håb om bedring i andet halvår. Eksempelvis viser Dansk Industris rundspørge fra påske, at virksomhedernes omsætning i april ligger omtrent 20 pct. lavere end normalt.¹

¹ Dansk Industri: Virksomhedernes omsætning styrtdykker, april 2020.

Figur 4.4

Produktionsbegrænsninger i virksomheder

Anm.: Egen sæsonkorrektion. For *byggeri* og *private serviceerhverv* er 1. kvartal 2020 er et gennemsnit af januar, februar og marts, mens 2. kvartal 2020 dækker over april. Udviklingen er overvejende sket fra marts til april.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tilsvarende meldinger ses i virksomhedernes besvarelser af de ekstraordinære spørgsmål i forbindelse med Danmarks Statistiks dataindsamling til konjunkturbarometre i april. Her svarede 40 pct. af industrivirksomhederne, 46 pct. af bygge- og anlægsvirksomhederne samt 32 pct. af servicevirksomhederne, at de har oplevet et omsætningsfald på op til 25 pct. siden marts. Desuden svarede knap 20 pct. af servicevirksomhederne, at omsætningsfaldet var 50 pct. eller større.²

Samlet set skønnes det overvejende at være de private serviceerhverv, der bidrager negativt til den samlede værditilvækst i 2020. Udviklingen i industrien forventes dog også at trække væsentligt ned i væksten i år, jf. figur 4.5. På tværs af erhverv gælder det, at der antages en vis genopretning i 2021.

Til sammenligning var der umiddelbart efter finanskrisen i 2009 en mere begrænset genopretning i erhvervenes værditilvækst, og navnlig byggeriet var negativt påvirket i en længere periode.

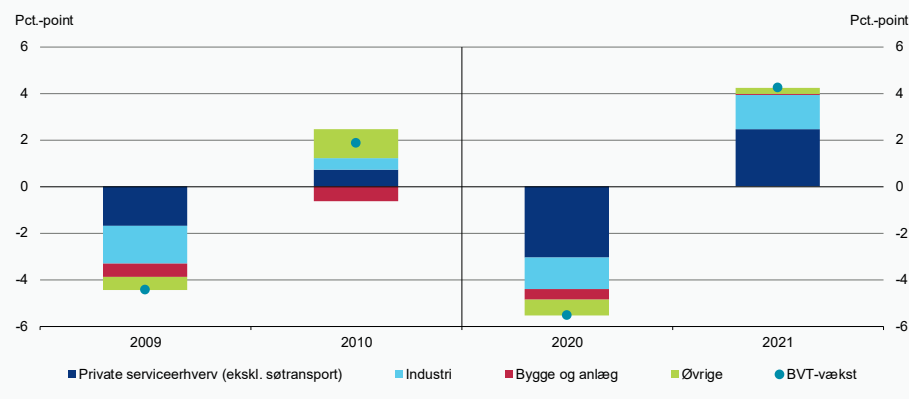
Størrelsesordenen af tilbageslaget medfører, at der uundgåeligt – trods de mange hjælpepakker – vil være virksomheder, der går konkurs, og medarbejdere, der mister jobbet. Det er vigtigt for en hurtig genopretning af produktionen efter tilbageslaget, at tabt kapital og ledig arbejdskraft hurtigt kan finde anvendelse i andre virksomheder. Her er Danmark forholdsvis godt stillet i kraft af blandt andet et fleksibelt arbejdsmarked.³

² Danmarks Statistik (2020): Erhvervenes påvirkning af COVID-19 i april – endelige tal.

³ Rapport fra den økonomiske ekspertgruppe om udfasning af hjælpepakker, maj 2020.

Figur 4.5

Vækstbidrag til bruttoværditilvækst (BVT)

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Et andet kendetegn er også, at der – selv i en normal konjunktursituation – startes og lukkes relativt mange virksomheder inden for nogle af de brancher, som er mest udsatte som følge af coronaepidemien.

Eksempelvis blev der i perioden 2013-2016 i gennemsnit årligt startet knap 1.300 nye restauranter mv. op, mens knap 800 lukkede enten frivilligt eller som følge af konkurs, svarende til henholdsvis 12 pct. og 7 pct. af virksomhederne i branchen. En sådan dynamik modvirker, at branchens produktion holdes mere langvarigt og mærkbart tilbage efter den store negative påvirkning, som coronakrisen medfører.

Udsigt til midlertidigt fald i produktiviteten

Produktionspotentialet i en økonomi er tæt knyttet til produktiviteten. Produktivitet kan strukturelt understøttes på mange måder. Nye og mere effektive arbejdsformer, innovation og investeringer i mere og bedre kapital pr. medarbejder er alle eksempler på, hvordan produktiviteten mere langsigtet kan øges. Kapital skal i denne sammenhæng forstås som enten materiel kapital i form af fx bygninger, robotter, arbejdsredskaber og computere eller immateriel kapital som patenter, immaterielle rettigheder, software og lignende.

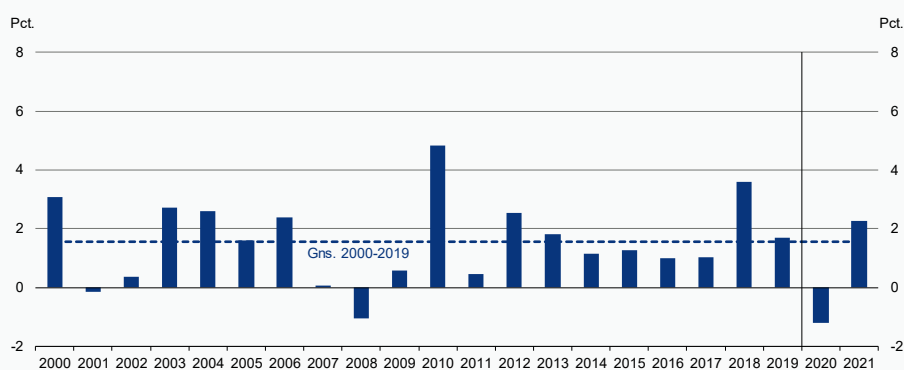
Konjunkturudviklingen spiller imidlertid også en rolle i forhold til produktivitetsvæksten. Når konjunkturerne tager et dyk, er virksomhederne ofte tilbøjelige til at holde på arbejdskraften og vente med at tilpasse antallet af medarbejdere. Det kan blandt andet forklares ved, at virksomhederne har investeret i deres nuværende medarbejderskare, og at der er ikke-ubetydelige omkostninger forbundet med at ansætte og oplære nye medarbejdere. Da produktionen samtidig falder, betyder det, at væksten i timeproduktiviteten (målt som bruttoværditilvækst pr. arbejdstime) typisk er negativ i starten af et tilbageslag.

Omvendt vil man typisk se et hop opad i produktiviteten i begyndelsen af et opsving, fordi virksomhederne typisk ser tiden lidt an, inden de bruger tid og ressourcer på at ansætte nye medarbejdere. Da virksomhederne ofte kan skrue noget op for produktionen uden at ansætte flere medarbejdere, stiger produktiviteten i en periode.

Denne tendens vurderes også at gøre sig gældende under coronakrisen, og der skønnes på den baggrund et stort dyk i timeproduktiviteten i år efterfulgt af en forholdsvis høj produktivitetsvækst næste år, *jf. figur 4.6*.

Figur 4.6

Vækst i timeproduktivitet i privat sektor

Anm.: Privat sektor ekskl. råstofindvinding.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Skønnet for timeproduktiviteten i 2020 er omgærdet af meget stor usikkerhed, der blandt andet knytter sig til den statistiske opgørelse af præsterede timer, som kan være påvirket af de forskellige hjælpepakker. Det gælder fx diverse ordninger såsom hjemsendelse af medarbejdere på lønkomensation. Hertil kommer, at brugen af hjemmearbejde samt afstands- og hygiejnekrav på arbejdspladserne som smitteinddæmmende tiltag må forventes isoleret set at have en negativ effekt på produktiviteten, mens de står på.

4.2 Erhvervsinvesteringer

Coronapandemien forventes at ramme erhvervsinvesteringerne hårdt – både gennem lavere efterspørgsel herhjemme og i udlandet og gennem meget stor usikkerhed. Mange virksomheder oplever aktuelt store produktionstab og indhug i egenkapitalen samt likviditeten. Når virksomheder er presset på likviditeten, og usikkerheden er høj, reagerer de typisk ved at udskyde eller neddrole investeringerne.

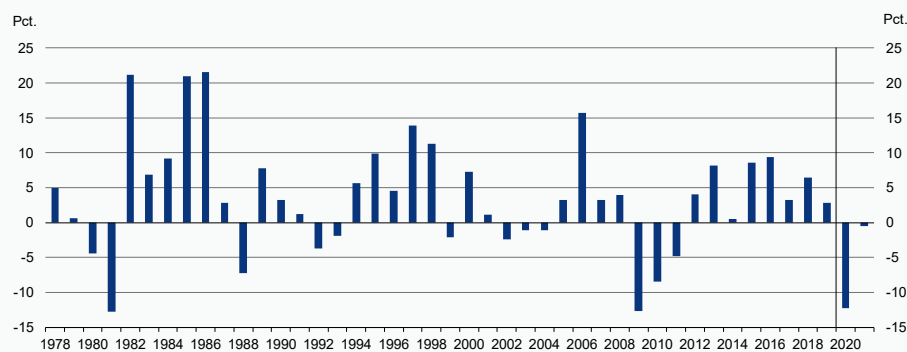
Selv om der ventes en vis genopretning i økonomien i løbet af i år, forventes det ikke med det samme at manifestere sig i erhvervsinvesteringerne. Erhvervsinvesteringer rea-

gerer sædvanligvis trægt, når konjunkturerne går opad igen. Det kan blandt andet afspejle et ønske om at konsolidere sig eller se tiden lidt an, inden nye, store projekter sættes i søen. Det var eksempelvis tilfældet i kølvandet på finanskrisen, hvor erhvervsinvesteringerne fortsatte med at falde, selv om produktionen i både ind- og udland var op vej op igen. En tilsvarende udvikling fandt sted i forbindelse med tilbageslagene i starten af 1990'erne og i starten af 2000'erne.

Erhvervsinvesteringerne ventes på den baggrund at falde med godt 12 pct. i år og yderligere ½ pct. næste år, *jf. figur 4.7*.

Figur 4.7

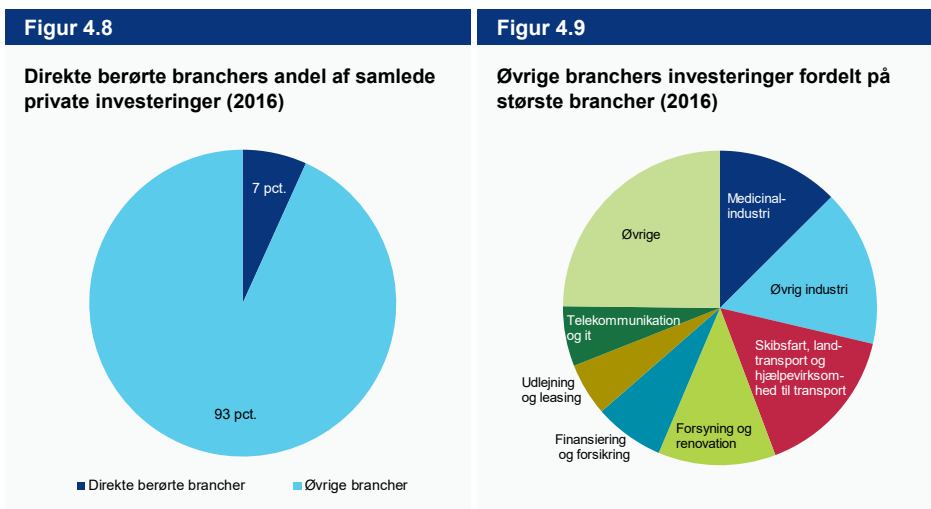
Udvikling i erhvervsinvesteringerne

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Der er stor usikkerhed om udviklingen i erhvervsinvesteringerne i både 2020 og 2021, som blandt andet afhænger af, hvor hurtigt den globale økonomi genoprettes, udviklingen på de finansielle markeder, og hvorvidt usikkerheden om de fremtidige afsætningsmuligheder og forretningsvilkår aftager.

Udviklingen i erhvervsinvesteringerne vil også være påvirket af, hvor hårdt krisen rammer de enkelte brancher. Det er især serviceerhverv som fx restauranter, underholdningsindustrien og turisme, herunder luftfart, der rammes direkte af coronapandemien. Brancherne er – med undtagelse af luftfart – kendetegnet ved at være forholdsvis arbejdskraftintensive. Til gengæld har virksomhederne i disse brancher generelt en relativt lav investeringstilbøjelighed og står dermed for en begrænset andel af de samlede private investeringer, *jf. figur 4.8*.

Anm.: Direkte berørte brancher er *hoteller og restauranter, detailhandel, luftfart, kunst, kultur og spil, sport, forlystelsesparker og andre fritidsaktiviteter samt rejsebureauer*. Underbrancherne *hjelpevirksomheder til lufthavne, taxi- og turistkørsel* samt *biografer* er ikke med, da der ikke foreligger en så detaljeret brancheopdeling af investeringerne. Brancherne i figur 4.9 summerer til de 93 pct. i figur 4.8.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

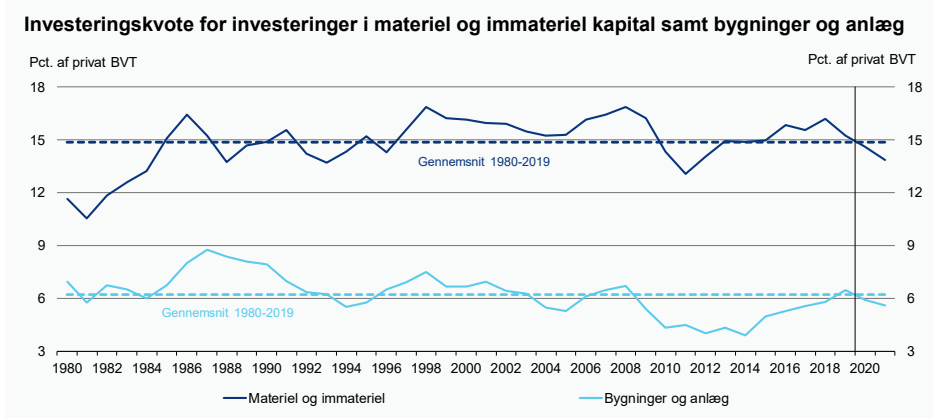
Den forøgede usikkerhed og aktivitetsnedgangen som følge af coronapandemien rammer dog dansk erhvervsliv mere bredt. Det er således lagt til grund, at alle brancher vil blive påvirket af tilbageslaget. Det gælder også industriens investeringer, som udgør en betydelig andel af de samlede private investeringer, *jf. figur 4.9*.

Virksomhedernes investeringer består dels af investeringer i bygninger og anlæg og dels af investeringer i materiel og immateriel kapital som fx maskiner, transportmidler eller patenter mv.

Bygge- og anlægsinvesteringerne ventes at falde lidt kraftigere i år end de materielle og immaterielle investeringer. Det skal blandt andet ses i sammenhæng med, at immaterielle investeringer er mindre konjunkturfølsomme end andre typer af investeringer, *jf. nedenfor*. Hertil kommer, at planlagte investeringer i Tyra-anlæggene i Nordsøen forventes at holde hånden under materielinvesteringerne i år og næste år. Tilsvarende understøtter offentligt initierede investeringer i især Femern Bælt-forbindelsen og energinetet væksten i bygge- og anlægsinvesteringerne, særligt i 2021.

Udviklingen indebærer, at investeringskvoten for både materielle og immaterielle investeringer samt bygge- og anlægsinvesteringer forventes at aftage i 2020 og 2021, og begge kvoter når under deres historiske gennemsnit, *jf. figur 4.10*.

Figur 4.10

Anm.: Investeringskvoten er henholdsvis de materielle og immaterielle investeringer samt bygge- og anlægsinvesteringernes andel af BVT i den private sektor ekskl. boligbenyttelse i løbende priser.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Investeringernes sammensætning kan have betydning for, hvor hårdt kriser rammer

Investeringer reagerer kraftigt på konjunkturudsving. Det gælder både i opgangs- og nedgangstider. Der er imidlertid forskel på, hvor konjunkturfølsomme de enkelte typer af investeringer er. Det vurderes, at en forholdsvis stor andel af investeringer i immaterielle aktiver bidrager til at holde hånden under investeringerne i Danmark.

Størstedelen af virksomhedernes investeringer består af materielle og immaterielle aktiver, som udgør omtrent 70 pct. af de samlede erhvervsinvesteringer. De sidste knap 30 pct. er investeringer i bygninger og anlæg.

Kigger man nærmere på investeringerne i materielle og immaterielle aktiver, er det især de immaterielle investeringer, der er vokset i et højt tempo gennem en længere periode. Disse består hovedsageligt af investeringer i intellektuelle rettigheder, der især dækker over investeringer i forskning og udvikling, herunder fx erhvervelse af patenter og licenser samt køb af computersoftware og databaser mv.

Investeringer i intellektuelle rettigheder fylder omtrent en tredjedel af de private investeringer (ekskl. bolig), og det er i høj grad denne investeringstype, der har drevet væksten i de private investeringer siden starten af 1990'erne, jf. *Økonomisk Redegørelse, december 2019*.⁴

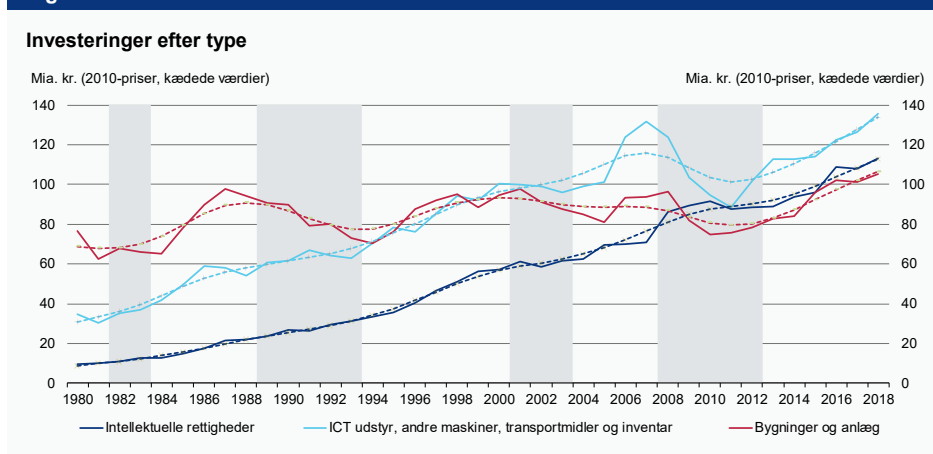
Den høje andel af intellektuelle rettigheder kan bidrage til at holde hånden under erhvervsinvesteringerne under økonomiske tilbageslag.

⁴ Der ses her på de samlede private investeringer, der afviger en smule fra erhvervsinvesteringerne, idet der ikke foreligger en statistisk opgørelse, hvor erhvervsinvesteringerne underopdeles på intellektuelle rettigheder mv. Der er tale om en begrænset afvigelse, der ikke har betydning for afsnittets konklusioner.

Investeringer i intellektuelle rettigheder er noget mindre konjunkturfølsomme end andre typer af investeringer. Det skal blandt andet ses i sammenhæng med, at medicinalindustrien står for en betydelig del af investeringerne i intellektuelle rettigheder, og medicinalbranchen er generelt mindre konjunkturafhængig.

Der har været fremgang i investeringerne i intellektuelle rettigheder i næsten alle år siden slutningen af 1960'erne, også i år hvor økonomien ellers har været præget af tilbageslag. Under finanskrisen fortsatte investeringerne i intellektuelle rettigheder fx med at vokse i både 2009 og 2010, selv om erhvervsinvesteringerne generelt faldt kraftigt, *jf. figur 4.11.*

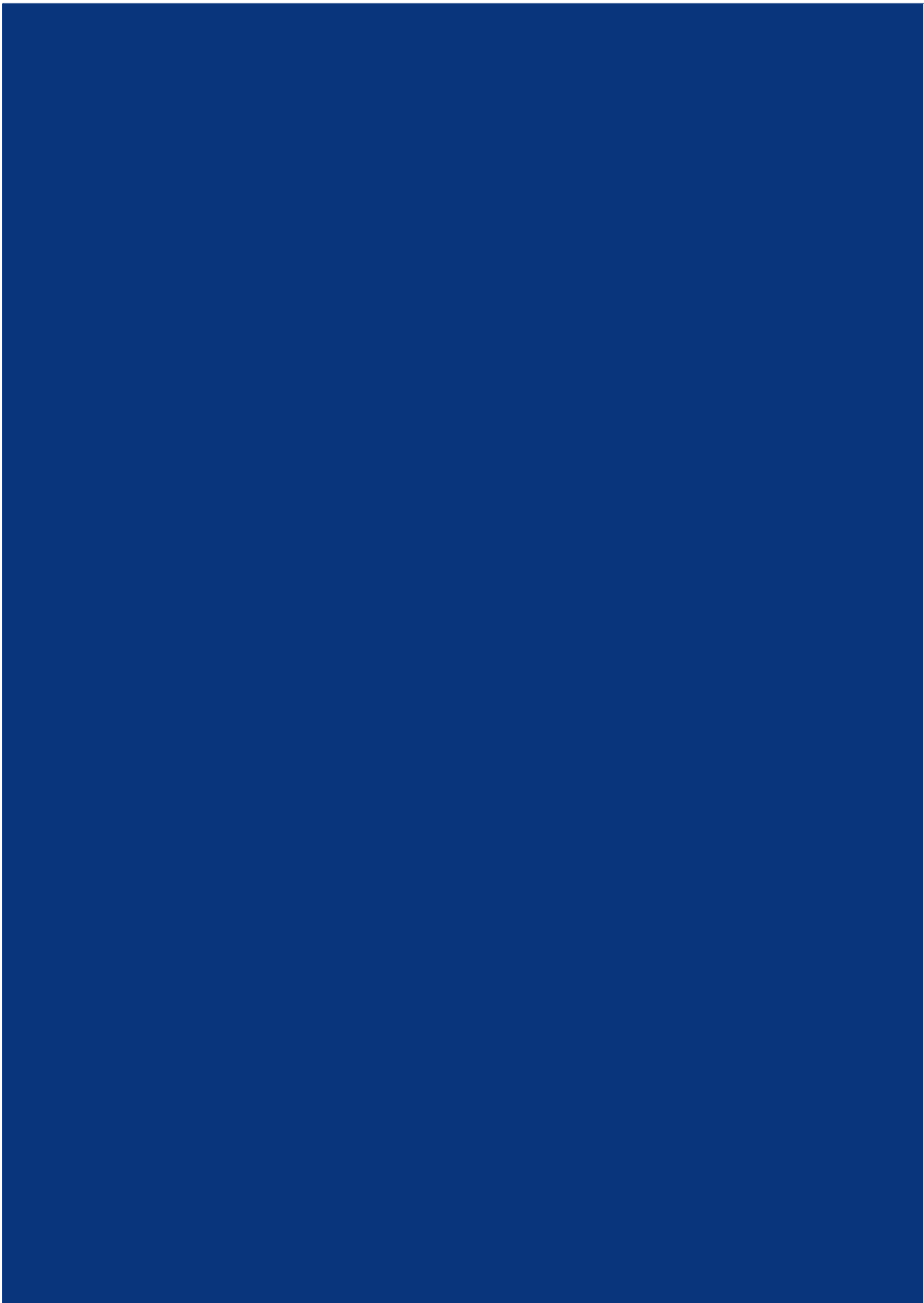
Figur 4.11

Anm.: De grå områder indikerer nedgangsperioder, dvs. perioder hvor positive outputgab indsnævres, eller negative outputgab udvides, og hvor nedgangsperioden varer mindst to år. De stiplede linjer er investeringernes trend i perioden 1980-2018 estimeret ved et HP-filter.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Det står i kontrast til udviklingen i andre typer af investeringer som investeringer i bygninger, ICT-udstyr og maskiner samt transportmidler, der typisk tilpasses hurtigere og kraftigere. Under finanskrisen var det eksempelvis især investeringer i ICT-udstyr og andre maskiner mv. samt bygninger, der faldt mest, hvilket dog også skal ses i sammenhæng med, at denne type af investeringer var kommet meget højt op i årene forud for tilbageslaget.

Kapitel 5

Arbejdsmarkedet

5.1 Beskæftigelse

Inden coronakrisen nåede den samlede beskæftigelse sit hidtil højeste niveau, og i 2019 var der knap 3 mio. beskæftigede. Siden 2013 er beskæftigelsen steget med 231.000 personer. Det er den næststørste uafbrudte stigning siden 1966, kun overgået af perioden fra 1993 til 2002, som varede tre år længere.

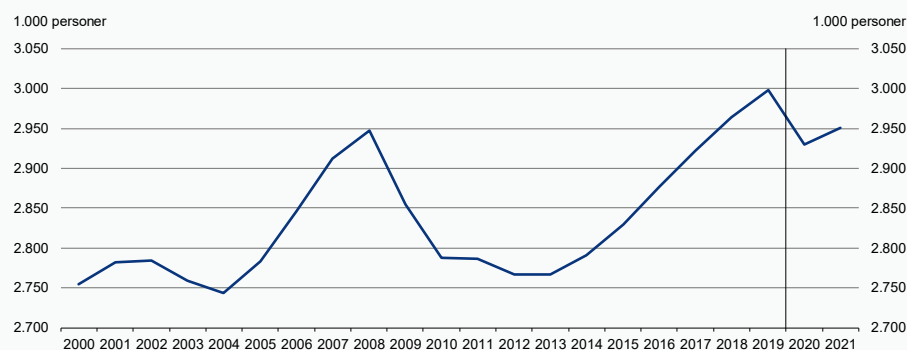
I 2020 vender den positive udvikling. Udbruddet af coronavirus og de afledte konsekvenser heraf har allerede medført et markant fald i lønmodtagerbeskæftigelsen, der i marts var 25.000 personer lavere end i februar ifølge den foreløbige opgørelse. Det er det største månedlige fald siden statistikkens begyndelse i 2008 og dækker tilmed over, at beskæftigelsen ved udgangen af måneden var betydeligt lavere end månedsgennemsnittet.

I år skønnes den private beskæftigelse at falde med 74.000 personer, mens der omvendt er udsigt til 6.000 flere beskæftigede i den offentlige sektor. Samlet set ventes beskæftigelsen således at falde med 68.000 personer i år.

I 2021 ventes en gradvis genopretning, og beskæftigelsen skønnes at stige med godt 20.000 personer, *jf. figur 5.1.*

Figur 5.1

Den samlede beskæftigelse

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Det markante fald i beskæftigelsen skal ses i lyset af den bratte opbremsning i den økonomiske aktivitet. Det forventede fald i produktionen i 2020 er større end i 2009, hvor

finanskrisen slog hårdest igennem på dansk økonomi. Samtidig rammes nogle af de mest arbejdskraftintensive serviceerhverv hårdest af tilbageslaget. Det gælder fx restauranter og butikker i indkøbscentre, der har været lukket ved påbud, samt hotellerne, der er negativt påvirket af fraværet af turister.

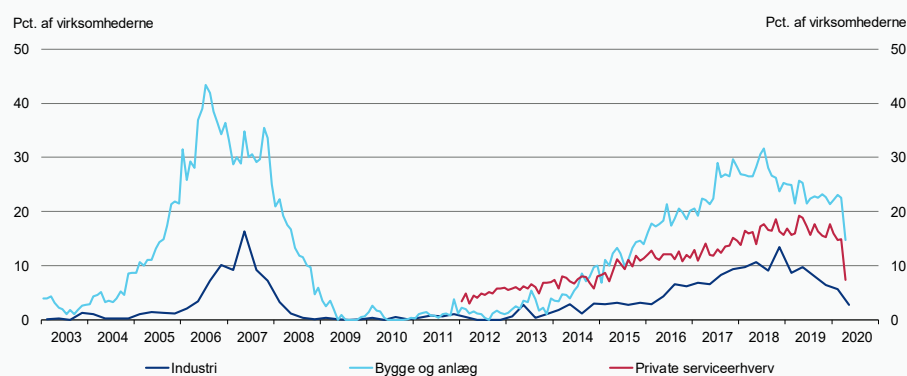
Alligevel ventes beskæftigelsen ikke at falde i samme omfang som under finanskrisen. Det skyldes i vid udstrækning de omfattende hjælpepakker og tiltag, der er gjort for at afbøde de økonomiske konsekvenser af coronaudbruddet. Hertil kommer, at tilbageslaget ikke forventes at have samme varighed. Det betyder, at nogle virksomheder i højere grad vil holde på medarbejdere og fx lade dem gå midlertidigt ned i tid. Dermed er virksomhederne parate til, at produktionen ventes at gå op igen i takt med den gradvise genåbning af landet.

Hjælpepakkerne holder hånden under beskæftigelsen. Dels direkte i form af fx lønkompen-sationsordningen, *jf. boks 5.1*. Dels indirekte ved, under visse betingelser, fx at dække virksomhedernes faste omkostninger. Det bidrager til at holde virksomheder kørende, hvilket også understøtter beskæftigelsen. Hjælpepakkerne kan imidlertid også medvirke til at fastlåse ressourcer midlertidigt, efterhånden som mulighederne for at drive virksomhed normaliseres.

Det økonomiske tilbageslag påvirker stort set alle brancher. Det fremgår blandt andet af indikatorer for mangel på arbejdskraft. På tværs af brancher var der i april et brat fald i andelen af virksomheder, der meldte om mangel på arbejdskraft som en produktionsbe-grænsning, *jf. figur 5.2*.

Figur 5.2

Rapporteret mangel på arbejdskraft

Anm.: Figuren viser andelen af virksomheder (vægtet efter beskæftigelse), der angiver mangel på arbejdskraft som en produktionsbegrænsende faktor.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Det markante fald i den rapporterede mangel på arbejdskraft for bygge- og anlægsbranchen skal ses i lyset af, at byggeriet er en af de mest konjunkturfølsomme brancher. Branchen ventes derfor også at blive påvirket af det økonomiske tilbageslag i 2020.

Boks 5.1**Lønkompressionsordningen**

Den midlertidige lønkompressionsordning kan anvendes af virksomheder, der står overfor at skulle varsle afskedigelser for minimum 30 pct. af medarbejderstaben eller mere end 50 ansatte.

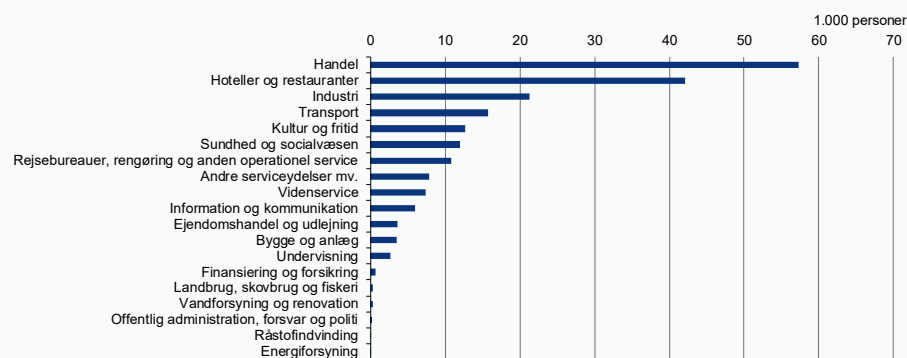
Under ordningen kompenserer staten virksomhederne for lønomkostninger, hvis de hjemsender medarbejdere med fuld løn i stedet for at afskedige dem. Til gengæld må de hjemsendte medarbejdere ikke udføre arbejde, mens virksomhederne kompenseres for lønudgifterne.

Kompensationen udgør 75 pct. af medarbejderens løn, dog maksimalt 30.000 kr. For ikke-funktionærer kan kompensationen udgøre 90 pct., dog maksimalt 30.000 kr. pr. måned pr. omfattet fuldtidsansat. Virksomheden og medarbejderne kan aftale lønnedgang og derefter indtræde i ordningen med udgangspunkt i den nye aftale. Ordningen er i kraft i fire måneder fra den 9. marts til og med den 8. juli.

Frem til den 18. maj var der tilkendt lønkompression for godt 205.000 lønmodtagere. Ordningen er blevet anvendt bredt på tværs af brancher, og især i serviceerhvervene, hvor mange virksomheder har haft en markant omsætningsnedgang, er der søgt om lønkompression for mange medarbejdere. Det gælder fx restauranter, der har været lukket for gæster, detailhandlen, som har været påvirket af lukning af storcentre, og hotellerne, som blandt andet er påvirket af fraværet af turister.

Knap halvdelen af de komprimerede lønmodtagerjob, svarende til omtrent 100.000 lønmodtagere, er udbetalt til virksomheder inden for *handel* samt *hoteller og restauranter*, jf. figur a.

Det samlede antal komprimerede lønmodtagere skal ses i lyset af, at der kan søges om kompression med tilbagevirkende kraft, men også at virksomhederne gradvist kan forlade ordningen igen, når de genoptager arbejdet. Det kan fx være frisører, der har åbnet salonen igen fra den 20. april. Der foreligger imidlertid på nuværende tidspunkt ikke oplysninger om lønmodtagere der forlader lønkompressionsordningen igen.

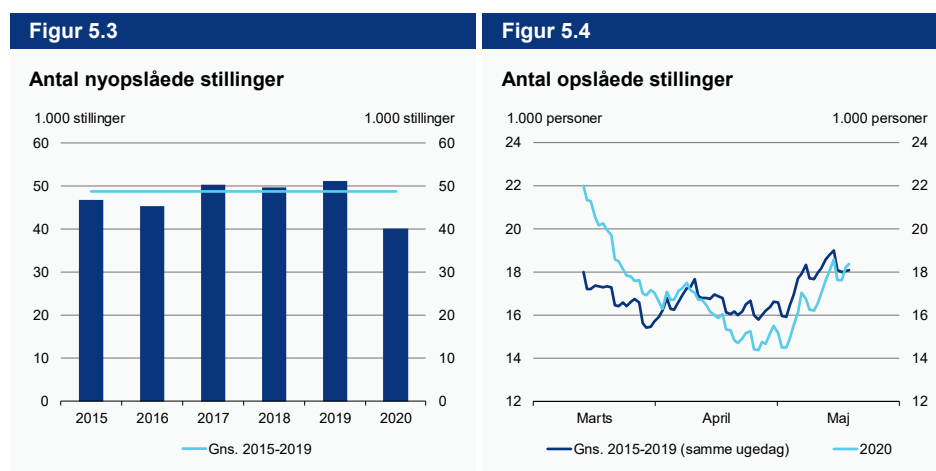
Figur a**Antal komprimerede lønmodtagere frem til 18. maj**

Anm.: Antallet af komprimerede lønmodtagere er korrigeret for tilfælde, hvor samme CPR-nummer optræder i flere brancher. Det er lagt til grund, at branchefordelingen for komprimerede lønmodtagere følger branchefordelingen for komprimerede job.

Kilde: Erhvervsstyrelsen og egne beregninger.

Opbremningen kommer desuden til udtryk i færre jobopslag. Fra midten af marts til midten af maj har antallet af nyopslåede stillinger været knap 9.000 lavere end i samme periode fra 2015-2019, *jf. figur 5.3*.

Det har været medvirkende til, at det samlede antal opslåede stillinger er faldet. I starten af marts var der 4.000 flere stillinger slået op end gennemsnittet på samme tid i 2015-2019. Det ændrede sig imidlertid hurtigt, og i midten af april var der godt 1.000 færre opslåede stillinger. I takt med genåbningen er den faldende tendens i antallet af opslåede stillinger dog løjet af, og de seneste oplysninger viser, at det aktuelle antal opslåede stillinger er på niveau med tidligere år, *jf. figur 5.4*.

Anm.: Data i figurerne dækker perioden 9. marts til 19. maj. På grund af efterregistreringer kan tallene ændre sig. Opslåede stillinger omfatter opslåede stillinger og tidligere opslåede stillinger, der fortsat er aktive og dermed synlige på Jobnet. Stillingen i opgørelsen omfatter alene job på Jobnet. Stillingerne omfatter alene job med almindelige ansættelsesvilkår (inkl. såkaldte hotjob, der er job, hvor arbejdsgiveren fx ikke stiller krav om en specifik uddannelse, og elevjob). Opgørelsen omfatter dermed ikke alle elektroniske jobopslag eller rekrutteringsforsøg på det danske jobmarked.

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering og egne beregninger.

Indikatorerne tegner altså et overordnet billede af, at arbejdsmarkedet påvirkes bredt, og at beskæftigelsen i servicebrancher rammes abrupt. Der slås imidlertid også fortsat nye stillinger op, og der er fortsat personer, der forlader ledighedskøen til fordel for et arbejde – ligesom det i øvrigt også var tilfældet under finanskrisen.

Det understøtter forventningen om, at beskæftigelsen kan begynde at stige igen, efterhånden som coronapandemien klinger af i ind- og udland. Det er imidlertid lagt til grund, at der – modsat den meget hurtige tilbagegang – kun vil ske en gradvis genopretning af beskæftigelsen, som det normalt er tilfældet, når økonomien vender.

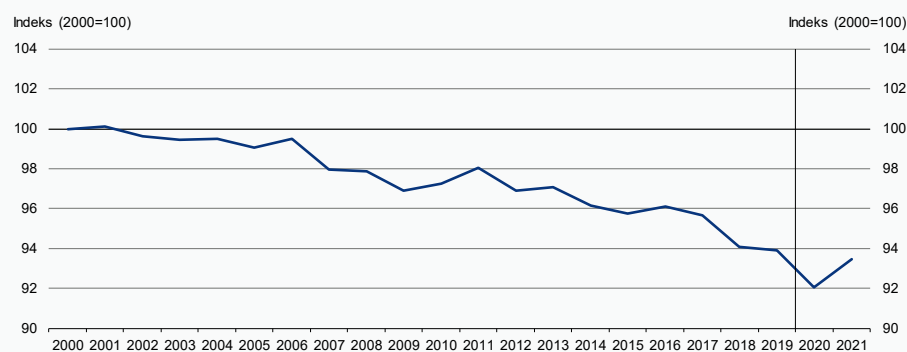
På den baggrund ventes beskæftigelsen at stige med 20.000 personer næste år. Det er noget mindre end det forventede beskæftigelsesfald i år på 68.000 personer og understreger, at coronakrisen ventes at sætte sig spor, som varer ud over næste år.

5.2 Præsterede timer og arbejdstid

Den gennemsnitlige arbejdstid er bestemt af antallet af præsterede timer i forhold til antallet af beskæftigede. Den gennemsnitlige arbejdstid har overordnet set været aftagende gennem en årrække, jf. figur 5.5.

Figur 5.5

Gennemsnitlig arbejdstid

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

I 2019 faldt den gennemsnitlige arbejdstid med 0,2 pct. og den ventes også at falde i 2020. Opgørelsen af antallet af præsterede timer og dermed den gennemsnitlige arbejdstid er imidlertid behæftet med særskilt stor usikkerhed i 2020.

Det er i forvejen vanskeligt at opgøre præcist, hvor mange timer de beskæftigede arbejder. Mange er fx ansat som funktionærer uden øvre arbejdstid, og der findes derfor ikke præcise opgørelser af arbejdstiden.

I den nuværende situation kompliceres opgørelsen yderligere af lønkompensationsordningen, som er en afgørende faktor for den gennemsnitlige arbejdstid i 2020. Det skyldes, at personer på lønkompensation ikke må arbejde, men de opgøres fortsat som beskæftigede i statistikken. En forholdsvis stor andel af de beskæftigede får derfor en meget lav gennemsnitlig arbejdstid for 2020 som helhed.

Samtidig påvirker konjunktursituationen arbejdstiden. Det er lagt til grund, at nogle virksomheder vil tøve med at afskedige medarbejdere til fordel for at se tiden lidt an og lade de ansatte gå ned i tid, hvor det er muligt. Det hænger blandt andet sammen med, at det er forbundet med betydelige omkostninger at ansætte og oplære nye medarbejdere. Det bidrager også til at trække den gennemsnitlige arbejdstid ned i år.

Lønkompensationsordningen løber frem til 8. juli 2020. Ordningen har derfor ingen negativ effekt på den gennemsnitlige arbejdstid næste år. Samlet set giver det anledning til et betragteligt fald i den gennemsnitlige arbejdstid i år og en stigning igen næste år.

5.3 Ledighed

Ledigheden har været stabil på omkring 104.000 fuldtidsledige fra slutningen af 2018 og frem til februar 2020.

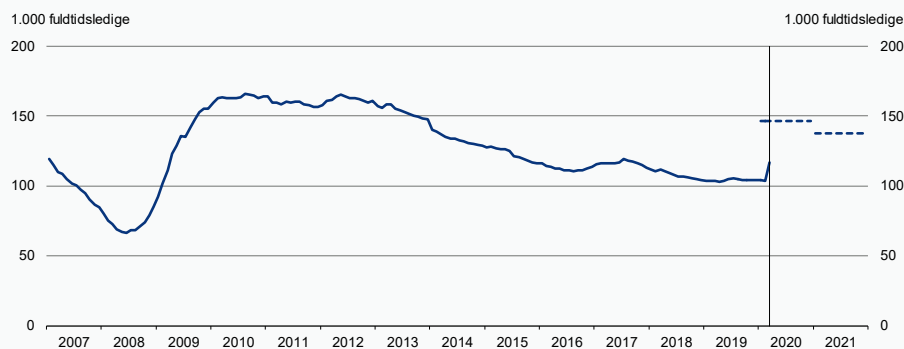
I løbet af marts begyndte ledigheden imidlertid at stige, og fuldtidsledigheden for marts under ét endte godt 13.000 personer højere end i februar, hvilket skal ses i forhold til, at den største månedlige stigning i ledigheden under finanskrisen var på 12.000 personer.

Der ventes også en betydelig stigning i den kommende tid og det gennemsnitlige antal ledige i 2020 som helhed skønnes at blive godt 146.000 fuldtidsledige, svarende til 4,8 pct. af arbejdsstyrken, hvilket er 42.000 flere ledige end i 2019. Det dækker over et højere niveau i løbet af året, der dog ventes at aftage igen hen mod slutningen af 2020, efterhånden som økonomien kommer op i tempo igen.

I 2021 ventes en fortsat gradvis genopretning, og ledigheden skønnes at udgøre 4,5 pct. af arbejdsstyrken, idet årsgennemsnittet for ledigheden reduceres med knap 9.000 fuldtidsledige i forhold til 2020, *jf. figur 5.6*.

Figur 5.6

Bruttoledigheden

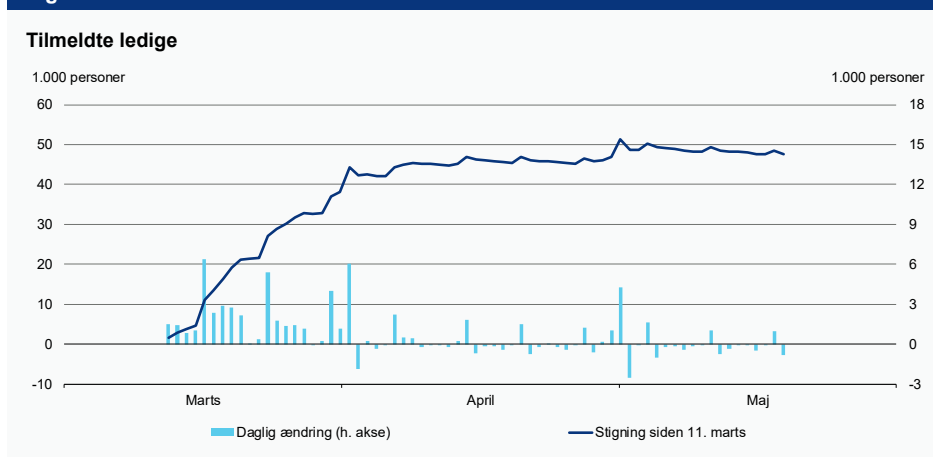

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Stigningen i ledigheden i marts skal ses i lyset af, at ledigheden først begyndte at røre på sig fra omkring midten af måneden. Siden midten af marts og frem til udgangen af måneden steg det faktiske antal tilmeldte ledige med knap 40.000 personer og altså betydeligt mere, end fuldtidsledigheden for marts giver indtryk af. Det fremgår af opgørelsen over tilmeldte ledige.

Tilgangen af ledige var størst i marts og er siden løjet betydeligt af. Tilgangen til ledigheden ses nu hovedsageligt den første dag i hver måned, altså omkring 1. april og 1. maj, *jf. figur 5.7*.

Figur 5.7

Anm.: Data dækker perioden fra den 12. marts til den 19. maj. På grund af efterregistreringer kan tallene ændre sig. Nytilmeldte ledige omfatter personer, der har tilmeldt sig ledige på Jobnet som enten modtagere af dagpenge (herunder i forbindelse med arbejdsfordeling og hjemsendelse), dimittender, jobparate kontanthjælps- og overgangsydelsesmodtagere, modtagere af selvforsørgelses- og hjemrejseydelse samt åbenlyst uddannelsesparate uddannelseshjælps- og overgangsydelsesmodtagere. En person er nytilmeldt, hvis der er gået mindst syv dage, siden personen sidst var tilmeldt. Opgørelsen kan omfatte personer, som har tilmeldt sig på Jobnet, men som ikke nødvendigvis er berettiget til at modtage en ydelse på tidspunktet for tilmeldingen eller på et efterfølgende tidspunkt.

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering og egne beregninger.

Afbøjningen i tilgangen af ledige skal ses i lyset af, at virksomhederne efterhånden har tilpasset deres arbejdskraftsbehov til de nuværende og forventede omstændigheder samt brug af blandt andet lønkompensationsordningen. Hertil kommer, at medarbejdernes ansættelsesforhold spiller en rolle i forhold til, hvornår de melder sig ledige.

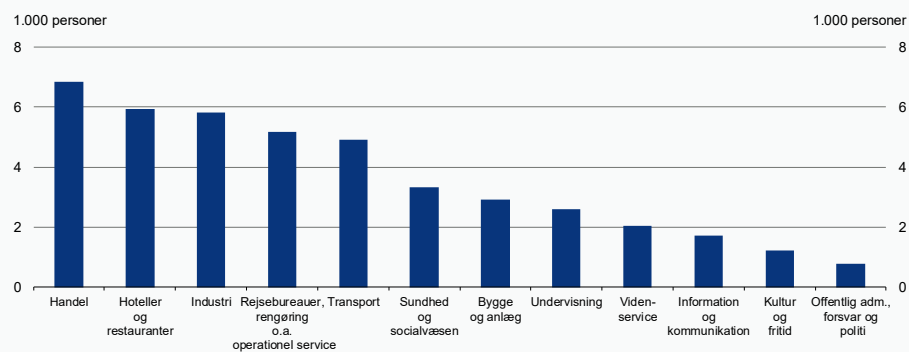
Funktionæransatte har eksempelvis generelt en opsigelsesperiode på mindst én måned og op til seks måneder afhængigt af anciennitet i jobbet. Det betyder, at personer, der har været ansat på funktionærvilkår, kan være blevet afskediget, men først optræder i ledighedsstatistikken fra den måned, hvor deres opsigelsesperiode udløber.

Størstedelen af de tilmeldte ledige siden den 8. marts har senest været beskæftiget inden for serviceerhverv som *handel, hoteller og restauranter, rejsebureauer, rengøring og anden operationel service* samt *transport*, men der er også blevet knap 6.000 flere ledige inden for *industri*, jf. figur 5.8.

Den samlede stigning i tilmeldte ledige siden den 8. marts skal ses i lyset af, at der normalt – og således også før coronavirussens økonomiske konsekvenser – er en betydelig tilgang og afgang fra ledigheden hver måned. Når der sker en opbremsning i den økonomiske aktivitet forøger det imidlertid tilgangen og reducerer afgang, hvormed den samlede ledighed stiger.

Figur 5.8

Ændring i tilmeldte ledige fordelt på brancher fra den 8. marts til den 18. maj

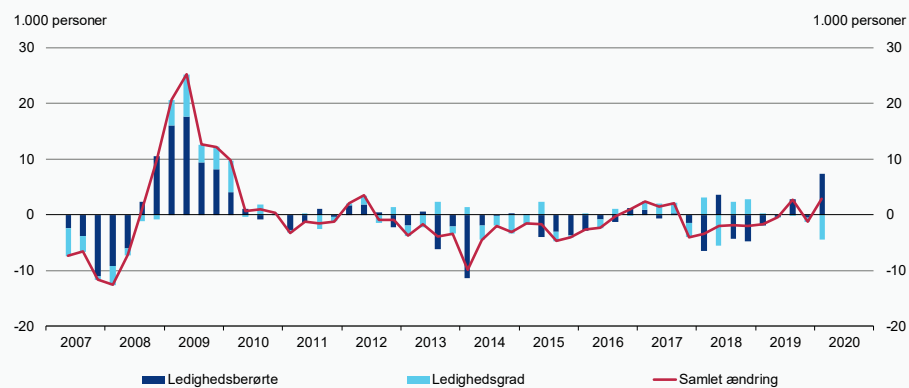
Anm.: Figuren viser tilmeldte ledige opgjort fra den 8. marts til den 18. maj. Brancherne i figuren omfatter 90 pct. af de tilmeldte ledige i perioden. Branchetilhørsforholdet er opgjort med udgangspunkt i måneden med den seneste beskæftigelsesoplysning. På grund af efterregistreringer kan tallene ændre sig.

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering og egne beregninger.

En stigning i ledigheden kan både henføres til flere berørte personer og varigheden af ledighedsperioden, også kaldet ledighedsgraden. Under finanskrisen var stigningen i ledigheden i starten drevet af flere berørte ledige, men efterhånden begyndte varigheden af ledighedsforløbene også at bidrage til stigningen i ledigheden. I 1. kvartal 2020 er det ligeledes antallet af berørte, der driver stigningen i ledigheden, *jf. figur 5.9*. I løbet af foråret forventes den gennemsnitlige varighed imidlertid også at stige.

Figur 5.9

Kvartalsvis ændring i bruttoledigheden

Anm.: Egen sæsonkorrektur. Ledighedsgraden er beregnet som den gennemsnitlige ledighedsgrad i kvartalet. Krydsproduktet er fordelt proportionalt med ændringen i underkomponenterne.

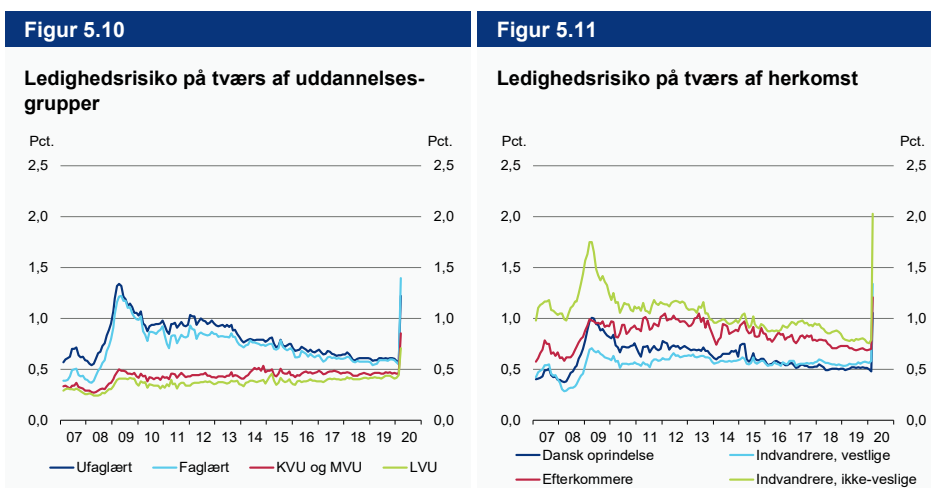
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

I perioden op til coronaudbruddet var der i gennemsnit godt ½ pct. af lønmodtagerne med ordinær beskæftigelse, der blev berørt af ledighed i løbet af en måned. Denne ledighedsrisiko er blevet mere end fordoblet i marts 2020 og er dermed mindst på samme niveau som under finanskrisen.

Der er imidlertid betydelig forskel på, hvor høj ledighedsrisikoen normalt er, og hvor meget den aktuelt er steget, når man ser på tværs af fx uddannelsesgrupper.

Beskæftigede faglærte og ufaglærte har både under høj- og lavkonjunkturer større risiko for at blive berørt af ledighed sammenlignet med personer med videregående uddannelser.

Samme billede gør sig også gældende for den seneste udvikling, men indeværende krise virker umiddelbart til at ramme mere bredt i den forstand, at beskæftigede på tværs af uddannelsesgrupper er negativt påvirket. Det står i kontrast til perioden omkring finanskrisen, hvor personer med kortere, mellemlange og lange videregående uddannelser kun i begrænset omfang oplevede stigende ledighedsrisiko, *jf. figur 5.10*.

Anm.: Figurene viser tre-måneders glidende gennemsnit af de sæsonkorrigerede serier bortset fra i februar og marts 2020. Ledighedsrisikoen er opgjort som andelen af personer med ordinær lønmodtagerbeskæftigelse, der i løbet af den efterfølgende måned bliver berørt af bruttoledighed. Lønmodtagere med ordinær beskæftigelse udgøres i en given måned af lønmodtagere, der ikke samtidig modtager en offentlig forsørgelsesydelse. Opgørelsen omfatter således ikke personer, der modtager eller er berettiget til SU. Registeroplysninger om højeste fuldførte uddannelse vedrører oktober 2018. For at sikre samme tidsmæssige forsinkelse i uddannelsesoplysningerne i de enkelte kalendermåneder over tid anvendes uddannelsesoplysninger for 1. oktober 2018 for perioden april 2019-marts 2020, mens uddannelsesoplysninger for 1. oktober 2017 anvendes for perioden april 2018-marts 2019 og tilsvarende for tidligere år.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Et lignende mønster med højere ledighedsrisiko ses for ikke-vestlige indvandrere sammenlignet med personer af dansk oprindelse og vestlige indvandrere, *jf. figur 5.11*. I opgangstider er der modsat tendens til, at ledigheden falder mest blandt ikke-vestlige indvandrere. Forskellene i konjunkturafhængighed i ledigheden på tværs af herkomstgrupper hænger blandt andet sammen med forskelle i uddannelsesbaggrund.

5.4 Løn

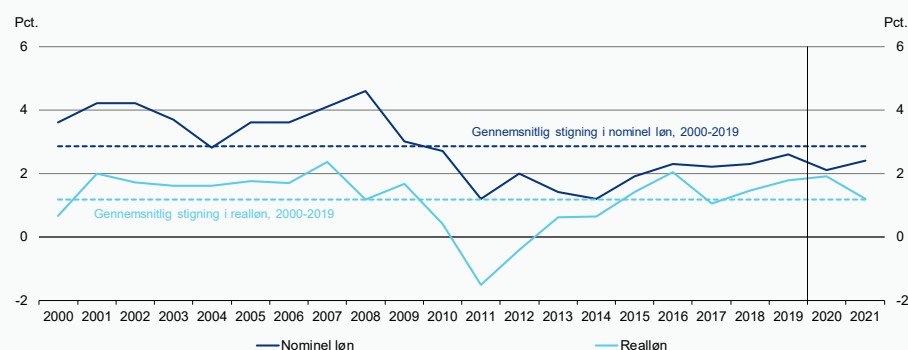
De private lønninger steg med ca. 2,6 pct. sidste år ifølge Dansk Arbejdsgiverforenings konjunkturstatistik (ekskl. genetillæg). I år er der udsigt til en lavere lønstigningstakt som følge af coronapandemien, der har ført til et markant tilbageslag i dansk økonomi, herunder på arbejdsmarkedet med en stigning i ledigheden og et stort fald i beskæftigelsen.

I 2021 ventes lønstigningstakten at tage lidt til i takt med den generelle aktivitet i dansk økonomi, men arbejdsmarkedet vil fortsat være påvirket af krisen. Det forventes, at de private lønninger vokser med 2,1 pct. på årsbasis i 2020 og 2,4 pct. i 2021. Der er betydelig usikkerhed om de antagne lønstigninger, og stigningstakten kan blandt andet blive mere moderat, hvis tilbageslaget trækker længere ud end lagt til grund.

Udviklingen i de nominelle lønninger skal ses i sammenhæng med den lave forbrugerpris-inflation. Reallønnen er steget pænt gennem de senere år og med udsigt til meget lav forbrugerpris-inflation i 2020, ventes reallønnen at vokse med 1,9 pct., hvilket er højt i et historisk perspektiv. I 2021 vil fremgangen i reallønnen omtrent ligge på niveau med det historiske gennemsnit, *jf. figur 5.12*.

Figur 5.12

Nominel og real lønudvikling

Anm.: Lønstigningstakten er opgjort ekskl. genetillæg. Lønstigningstakten i 2019 er opgjort efter DA's konjunkturstatistik, mens lønstigningstakten i de foregående år er fra strukturstatistikken.

Kilde: Danmarks Statistik, Dansk Arbejdsgiverforening og egne beregninger.

Skønnet for den nominelle lønudvikling skal også ses i sammenhæng med forårets overenskomster for den private sektor. Hovedparten af forhandlingerne fandt sted, umiddelbart inden coronaepidemiens konsekvenser for dansk økonomi stod klart, og dermed i en markant anderledes konjunktursituation med positive forventninger til den økonomiske udvikling. Det har smittet af på de aftalte overenskomster, som blandt andet indeholder højere lønstigninger end ved de seneste overenskomster og et betydeligt tillæg til fritvalgskontoen, *jf. boks 5.2*.

Boks 5.2**Overenskomstaftaler på det private arbejdsmarked (OK2020)**

I foråret blev overenskomstaftalerne på DA/FH-området og i den finansielle sektor fornyet for perioden 1. marts 2020 til 28. februar 2023. Aftalerne dækker ca. 650.000 lønmodtagere og indeholder blandt andet bestemmelser om minimallønssatser og mindstebetaling. Generelt har forårets overenskomstaftaler medført forhøjelser af lønsatsen og den arbejdsgiverbetalte fritvalgslønskonto, sikret mere frihed til børnefamilier, længere forældreorlov og bedre vilkår for langtidssyge medarbejdere.

Minimallønsmrådet dækker omtrent 60 pct. af DA/FH-området og inkluderer blandt andet industriens og bygge- og anlægssektorens overenskomster. I disse overenskomster er angivet en mindsteløn, mens resten af lønnen forhandles lokalt på den enkelte virksomhed.

På normallønsmrådet, som dækker ca. 20 pct. af DA/FH-området og blandt andet omfatter transportområdet, er lønnen derimod aftalt i overenskomsten, men der kan være resultatløns i de enkelte virksomheder.

De resterende ca. 20 pct. af medarbejderne på DA/FH-området er ansat på overenskomster, som ikke indeholder en mindstelønsats eller en aftalt lønsats.

Hovedpunkter i overenskomstaftalerne for minimallønsmrådet på DA/FH-området

- Mindstelønnen forhøjes med 2,5 kr. årligt i overenskomstårene. Tillæg for forskudt tid, overarbejde, skiftehold mv. forhøjes med 1,6 pct. om året.
- Lærlinge- og elevsatser vokser med gennemsnitlig 1,7 pct. årligt i overenskomstårene. Elever og lærlinge dækkes af pensionsordningen fra den dag, de fylder 18 år og har to måneders anciennitet i virksomheden.
- Fritvalgslønskontoen forhøjes med 1,0 pct.-point årligt i overenskomstperioden, fra 4 pct. til 7 pct. Medarbejdere kan selv vælge, om bidraget skal udbetales som højere løn eller udmøntes i form af fx ekstra feriefridage, pensionsindbetaling, ekstra børneomsorgsdage eller øget seniorfrihed.
- Medarbejdere får ret til én ekstra fridag, hvis deres barn er sygt mere end én dag. Derudover får medarbejdere ret til frihed i forbindelse med lægebesøg sammen med deres barn. Friheden afholdes uden løn, men medarbejderen kan i begge tilfælde vælge at få udbetalt et beløb fra fritvalgslønskontoen.
- Perioden med arbejdsgiverbetalt løn under sygdom forøges med 5 uger fra de nuværende 9 uger til 14 uger. Derudover sikres det, at der indbetales fuldt pensionsbidrag, når medarbejdere modtager sygeferiepenge.
- Perioden, hvor arbejdsgiver betaler fuld løn under forældreorlov, udvides fra i alt 13 uger til 16 uger (pr. 1. juli). De ekstra tre uger øremærkes den forælder, der ikke har afholdt barselsorlov.
- På bygge- og anlægsmrådet nedsættes et udvalg, der skal se på lønstrukturen i byggebranchen i forholdet mellem danske og udenlandske medarbejdere, og på hvordan lønfastsættelsen foregår.

På **normallønsmrådet** er aftalt, at normallønssatsen forhøjes med 3,20 kr. årligt i 2020 og 2021 og med 3,15 kr. i 2022. Normallønsmrådet indeholder nogenlunde lignende aftaler om forbedringer på andre områder som minimallønsmrådet.

Overenskomstaftalen for **den finansielle sektor** indeholder blandt andet:

- Lønnen stiger sammenlagt med 6 pct. i overenskomstperioden og med 2 pct. årligt.
- Pensionsbidraget stiger med 0,25 pct. i 2020 og 2021 og med 0,15 pct. i 2022.
- Uddannelsesbidraget forhøjes med 100 kr. pr. halvår, og kredsen af medarbejdere udvides.

Kilde: Forligsinstitutionens mæglingsforslag, Industriens Overenskomst mellem DI og CO-industri, Bygge- og Anlægsoverenskomsten mellem Dansk Byggeri og 3F, Fællesoverenskomsten mellem DI og 3F Transport samt Overenskomsten mellem Finansforbundet og Finanssektorens Arbejdsgiverforening.

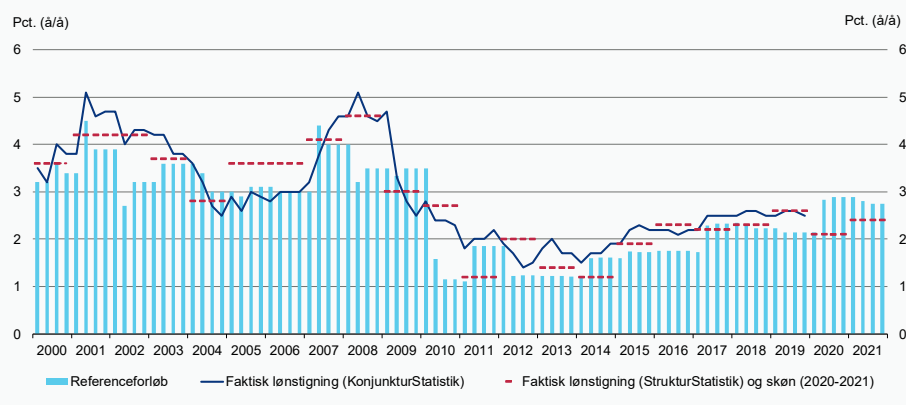
Samtidig er mange medarbejdere sendt hjem på lønkompensationsordningen, der er aftalt frivillige lønnedgangsordninger, og overenskomstmæssige aftaler giver mulighed for at sende medarbejdere hjem uden løn fra dag 1. For de fleste erhverv er der exceptionel stor usikkerhed, og mange virksomheder oplever store produktionstab og fald i omsætningen. Det forventes at lægge et betydeligt nedadgående pres på lønudviklingen i år.

De centrale overenskomstaftaler dikterer generelt alene mindstebetaling og minimal-lønssatser, mens den faktiske lønregulering forhandles lokalt og blandt andet afhænger af den aktuelle konjunktursituation samt virksomhedernes muligheder for at tiltrække og fastholde kvalificeret arbejdskraft.¹

Det økonomiske tilbageslag forventes at påvirke resultatet af de lokale lønforhandlinger i forhold til det aftalte i overenskomsterne. Det giver sig udslag i en skønnet lønstigningstakt, der ligger noget under det overenskomstmæssige referenceforløb i 2020 og 2021, jf. figur 5.13.

Figur 5.13

Overenskomstmæssigt referenceforløb på DA/FH-området og faktisk lønstigning

Anm.: Referenceforløbet og faktiske lønstigninger er opgjort ekskl. genetillæg. Ud over satser og pensioner inkluderer referenceforløbet blandt andet fritvalgskontoen og ændrede forhold for barsel og sygdom. For 2019 er vist gennemsnittet af kvartalsstigningstakten ifølge konjunkturstatistikken.

Kilde: Dansk Arbejdsgiverforening og egne beregninger

Lønskønnet er behæftet med større usikkerhed end vanligt, både som følge af den ekstraordinært store usikkerhed knyttet til udviklingen i dansk økonomi og på arbejdsmarkedet, og usikkerhed knyttet til resultatet af de lokale lønforhandlinger.

¹ Minimallønsområdet dækker ca. 60 pct. af DA/FH-området, og overenskomster uden lønsats ca. 20 pct., jf. boks 5.2.

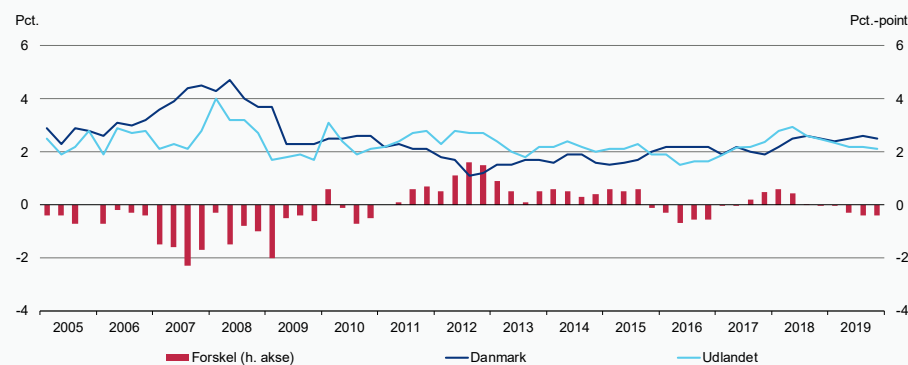
Status for lønkonkurrenceevnen

Lønkonkurrenceevnen kan opgøres på flere forskellige måder. Overordnet set peger opgørelserne på, at de danske virksomheder er konkurrencedygtige. Lønudviklingen op til coronakrisen har ikke været ude af trit med udviklingen i udlandet, som det var tilfældet op til finanskrisen, hvor Danmark gennem en årrække tabte lønkonkurrenceevne.

De danske lønninger i fremstillingssektoren er vokset lidt hurtigere end hos Danmarks centrale handelspartnere gennem 2019, dvs. danske industrivirksomheders lønkonkurrenceevne (opgjort på denne måde) er isoleret set blevet forværret en smule, *jf. figur 5.14*. Det er især trukket af en lavere lønstigningstakt i Tyskland og Italien, ligesom lønudviklingen i den svenske fremstillingsindustri også aftog noget i slutningen af året.

Figur 5.14

Lønudvikling i fremstillingssektoren

Anm.: Lønudviklingen er opgjort på baggrund af lønmodtagernes fortjeneste pr. præsteret time. Udlandet omfatter Tyskland, Sverige, USA, Storbritannien, Frankrig, Holland, Italien, Belgien, Japan, Norge, Polen, Spanien og Finland, der tilsammen udgør 75,8 pct. af vægtene i Nationalbankens effektive kronekursindeks.

Kilde: Dansk Arbejdsgiverforenings Internationale Lønstatistik og egne beregninger.

Det er dog ikke alene lønudviklingen, der er afgørende for lønkonkurrenceevnen, men også udviklingen i produktiviteten. Højere produktivitet betyder, at lønningerne kan stige, uden at det fører til tab af lønkonkurrenceevne.

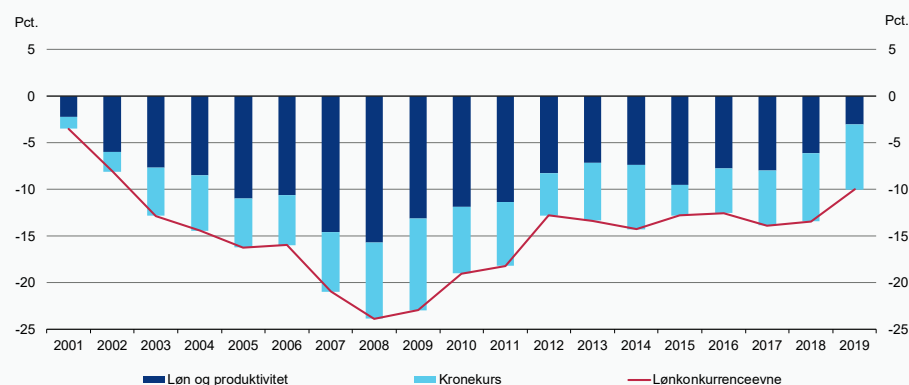
Enhedslønomkostningerne, som opgør medarbejderomkostningerne ved at producere en vare eller tjeneste, tager højde for dette. Hvis de danske virksomheders medarbejderomkostninger pr. enhed falder relativt til udlandets, vil den danske lønkonkurrenceevne blive forbedret.

I 2019 faldt de relative enhedslønomkostninger i den eksportorienterede sektor med ca. 3,5 pct.-point, og det blev dermed billigere at producere i Danmark relativt til udlandet *jf. figur 5.15*. Den eksportorienterede sektor inddrager ud over den typisk internationalt

konkurrenceudsatte industri blandt andet også en række servicevirksomheder, der eksporterer direkte til udlandet eller indirekte ved at levere tjenesteydelser til andre eksporterende virksomheder.

Figur 5.15

Relative enhedslønomkostninger i den eksportorienterede sektor i forhold til 2000-niveauet

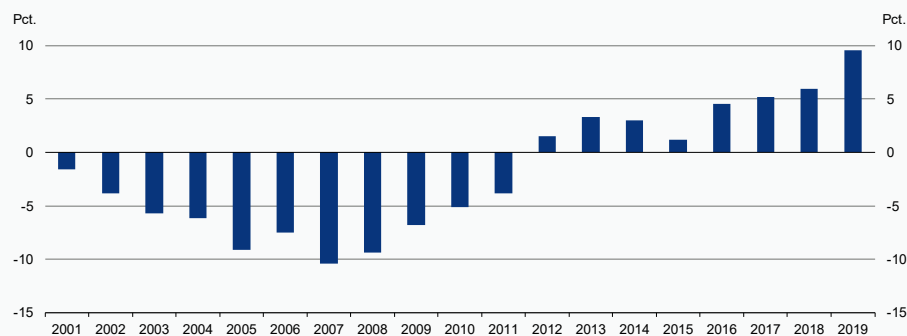
Anm.: Enhedslønomkostningerne er forholdet mellem nominal lønsum og real bruttoværditilvækst. Enhedslønomkostningerne er korrigeret for, at selvstændige bidrager til værditilvæksten, men ikke aflønnes af lønsummen. Den eksportorienterede sektor opgøres ved at vægte brancher efter deres andel af den samlede værdiskabelse, der går direkte eller indirekte til eksport. Ved beregning af vægtene er en række kapitalintensive brancher trukket ud. Det gælder råstofindvinding, energi- og vandforsyning, ejendomshandel og boliger samt transport. Udlandet er sammenvejet med vægtene i Nationalbankens effektive kronekursindeks. Datagrundlaget i 2019 er endnu ikke fyldestgørende, da nationalregnskabet opgøres senere i nogle lande end andre.
Kilde: Danmarks Statistik, Nationalbanken, OECD og egne beregninger.

Lønkurrenceevnen kan også opgøres ved den relative lønkvote, som måler lønomkostningerne ved at producere varer og tjenester for en given værdi i udlandet relativt til i Danmark. Hvis værdien af den danske produktion stiger relativt til udlandet, kræver det mindre arbejdskraft at producere for samme værdi, hvilket forbedrer danske virksomheders lønkurrenceevne.

Den relative lønkvote er – ligesom enhedslønomkostningerne – steget med ca. 3,5 pct.-point i 2019, og lønkurrenceevnen i den eksportorienterede sektor blev dermed også forbedret opgjort ved dette mål, *jf. figur 5.16*.

Figur 5.16

Relativ lønkvote i den eksportorienterede sektor i forhold til 2000-niveauet

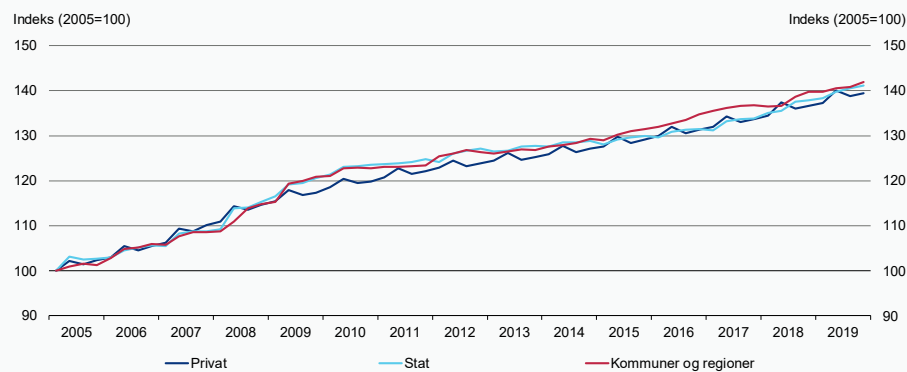
Anm.: Lønkvoten er forholdet mellem nominal lønsum og bruttoværditilvækst. Lønkvoten er korrigeret for, at selvstændige bidrager til værditilvæksten, men ikke aflønnes af lønsummen. Se også anmærkning til figur 5.15.
Kilde: Danmarks Statistik, Nationalbanken, OECD og egne beregninger.

Offentlige lønninger

De offentlige og private lønninger vokser generelt i samme tempo set over længere perioder, *jf. figur 5.17*.

Figur 5.17

Lønu udvikling i offentlig og privat sektor

Anm.: Tallene er ikke korrigeret for sæsonudsving.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

For de offentlige lønstigninger skønnes der over budgetvirkningen, som angiver årseffekten på de offentlige budgetter af de aftalte generelle lønstigninger, puljemidler mv., samt skøn for udmøntning af reguleringsordningen. Budgetvirkningen er dermed af-

hængig af udmøntningstidspunktet for en given lønstigning. Det betyder, at en lønstigning, der fx i udmøntes 1. oktober i et givent år, indgår med en vægt på en fjerdedel i det pågældende år og en vægt på tre fjerdedele i det efterfølgende år.

De gældende offentlige overenskomster (OK18) dækker perioden fra 1. april 2018 til 31. marts 2021. Budgetvirkningen på det samlede offentlige område beregnes med afsæt i OK18. I foråret 2021 skal der forhandles nye overenskomster på det offentlige område, hvilket indebærer, at skønnet for budgetvirkningen for 2021 alene er baseret på beregningstekniske forudsætninger. Skønnet for budgetvirkningen af den offentlige lønudvikling kan således ikke tages som udtryk for rammerne for de offentlige lønstigninger i OK21-perioden.

Budgetvirkningen er opgjort til 1,8 pct. i 2019, mens den skønnes at udgøre 2,5 pct. i 2020 og (beregningsteknisk) 1,6 pct. i 2021, *jf. tabel 5.1.*

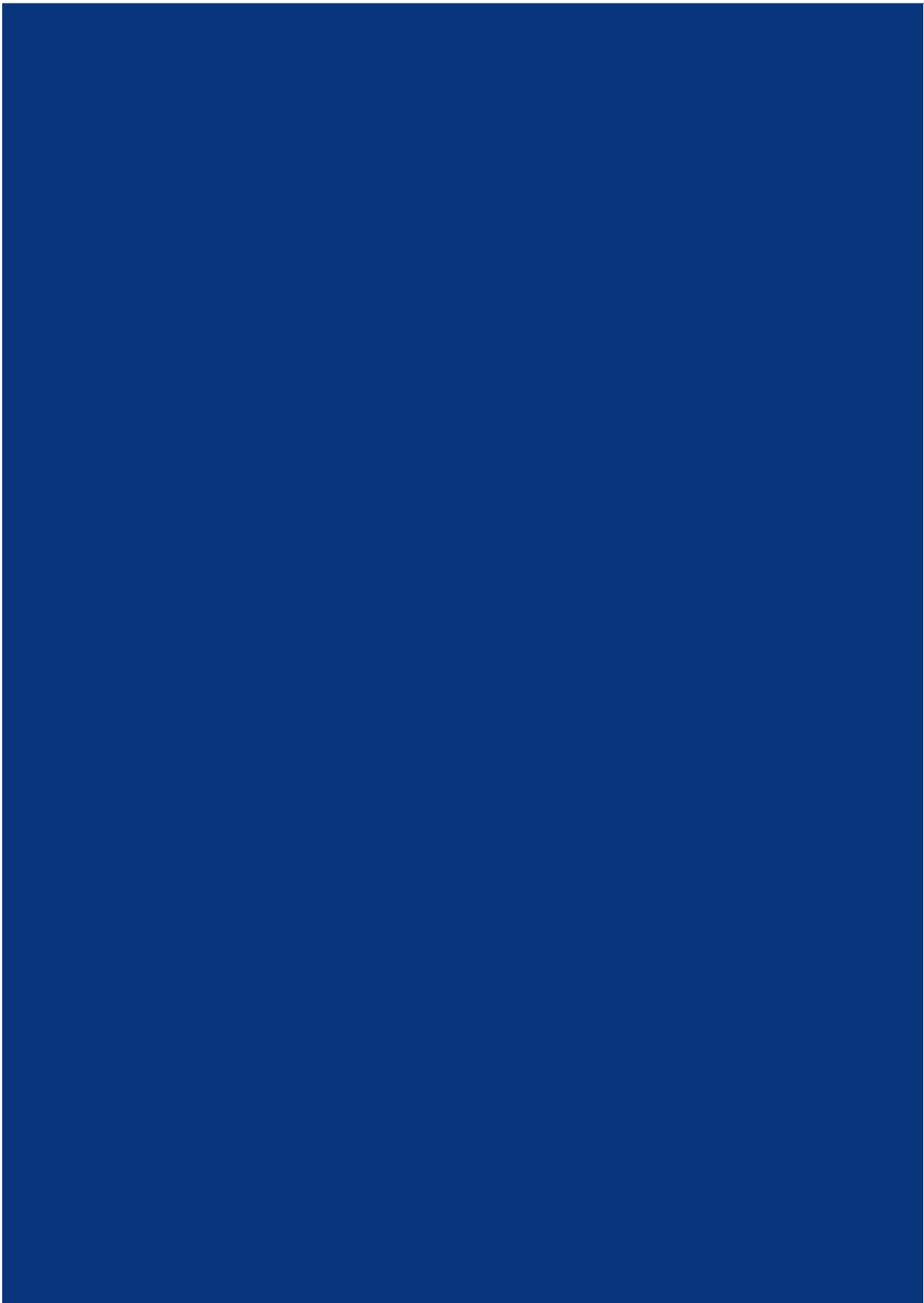
Tabel 5.1

Offentlige og private lønstigninger

Stigning i pct.	2019	2020	2021
Timefortjeneste ekskl. genetillæg (privat sektor)	2,6	2,1	2,4
Timefortjeneste ekskl. genetillæg (offentlig sektor)	2,2	-	-
Budgetvirkning (offentlig sektor)	1,8	2,5	1,6
Satsreguleringsprocent	2,0	2,0	2,3

Anm.: For den private sektor er lønstigningstakterne timefortjenesten ekskl. genetillæg ifølge Dansk Arbejdsgiverfor- enings StrukturStatistik. For 2019 er dog vist gennemsnittet af kvartalsstigningstakten ifølge KonjunkturStati- stikken, da strukturstatistikken endnu ikke foreligger. For den offentlige sektor er stigningstakterne i timefortje- nesten baseret på en sammenvøjning af Danmark Statistiks lønindeks for henholdsvis stat, kommuner og regioner. Der udarbejdes ikke skøn for udviklingen i timefortjenesten i den offentlige sektor. Budgetvirkningen er baseret på de overenskomstmæssigt aftalte lønstigninger inkl. skøn for udmøntningen fra reguleringsord- ningen på baggrund af skønnet for den private lønstigningstakt, men ekskl. skøn for reststigningen. Lønsti- ningstakterne for offentligt og privat ansatte i tabel 5.1 kan ikke sammenlignes.

Kilde: Danmarks Statistik, Dansk Arbejdsgiverforening og egne beregninger.

Kapitel 6

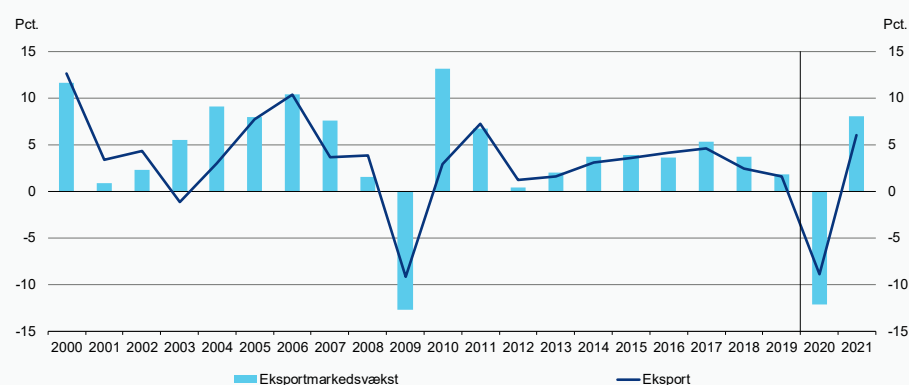
Udenrigshandel

6.1 Eksport

De seneste år har dansk eksport oplevet stabil vækst. En vækstafmatning i Danmarks centrale samhandelslande var i forvejen med til at lægge en dæmper på forventningen til fremgang i år. Med coronapandemien er udsigten til fortsat fremgang blevet afløst af en forventning om stor tilbagegang, *jf. figur 6.1*.

Figur 6.1

Eksport og udlandsforudsætninger

Anm.: Eksportmarkedsvæksten er opgjort ved at sammenveje væksten i vareimporten hos Danmarks 36 vigtigste samhandelspartnere med deres andel af dansk eksport af industrivarer.

Kilde: Danmarks Statistik, IMF, *World Economic Outlook*, april 2020, og egne beregninger.

Danmarks handelspartnere er hårdt påvirkede af coronapandemien. BNP-væksten i Danmarks centrale samhandelslande, opgjort ved det handelsvægtede BNP, ventes at udvise et historisk stort fald på ca. 6 pct. Det er omtrent dobbelt så meget som under finanskrisen i 2009.

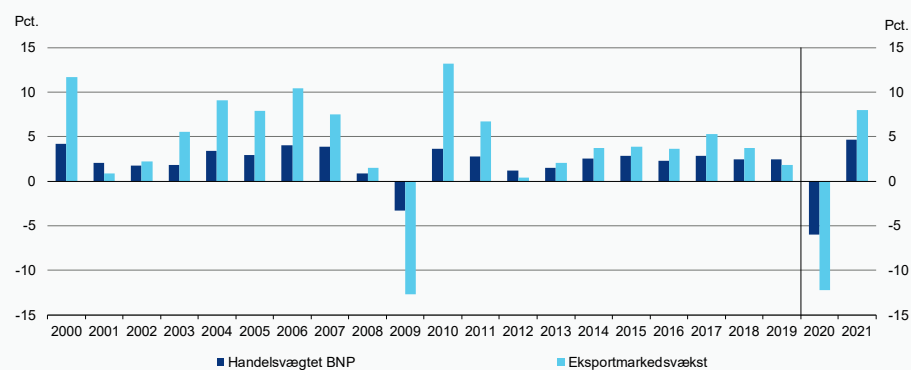
En stor del af nedgangen i den økonomiske aktivitet i både Danmark og udlandet knytter sig til en hel eller delvis nedlukning af en række serviceerhverv med tæt kundekontakt som fx restauranter og frisører. Disse erhverv har på tværs af lande generelt et lavt importindhold, hvorfor dansk eksport kun i mindre grad er påvirket direkte heraf.

Det betyder, at faldet i BNP-væksten på de danske eksportmarkeder ikke i samme omfang som normalt slår igennem på eksportmarkedsvæksten, der er et mål for udviklingen i efterspørgslen efter dansk eksport. Eksportmarkedsvæksten opgøres ved at sammenveje importvæksten i de enkelte lande med deres andel af dansk industrieksport.

Mens det handelsvægtede-BNP skønnes at aftage dobbelt så meget som under finanskrisen, ventes tilbagegangen i eksportmarkedsvæksten at være omtrent på niveau med finanskrisen, *jf. figur 6.2*. Der er således fortsat tale om et markant fald, som blandt andet hænger sammen med en betydelig nedgang i investeringer og køb af forbrugsgoder blandt Danmarks samhandelspartnere.

Figur 6.2

Handelsvægtet BNP og eksportmarkedsvækst

Anm.: Handelsvægtet BNP-vækst er opgjort ved at sammeneje BNP-væksten i Danmarks 29 vigtigste samhandelspartnere med deres andel af dansk eksport. Eksportmarkedsvæksten er opgjort ved at sammeneje væksten i vareimporten hos Danmarks 36 vigtigste samhandelspartnere med deres andel af dansk eksport af industrivarer.

Kilde: Danmarks Statistik, IMF, *World Economic Outlook*, april 2020, og egne beregninger.

Samlet giver vurderingen anledning til et forventet fald i eksporten på 8,9 pct. i år med en delvis genopretning på 6,1 pct. næste år.

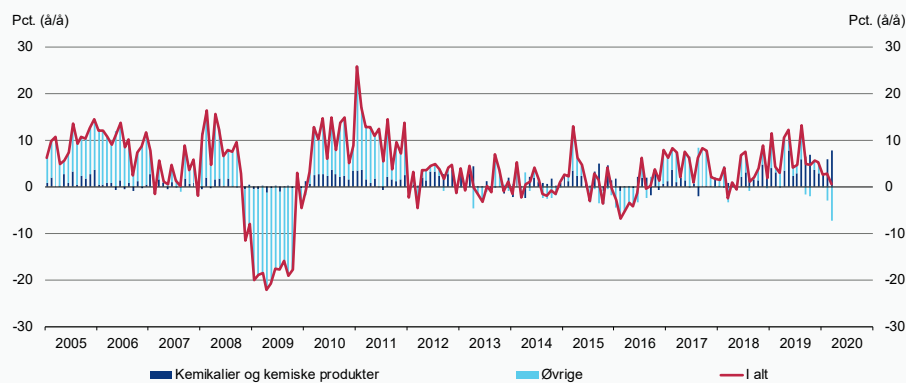
Foreløbige indikationer på vigende eksportudvikling

Indtil videre er der kun få konkrete indikationer på, hvordan udenrigshandlen er påvirket af den aktuelle situation.

I årets første to måneder, inden coronapandemien ramte Danmark, var der fortsat fremgang i vareeksporten. Men i marts, som er den seneste måned med offentliggjorte udenrigshandelsoplysninger, er der de første tegn på, at aktiviteten er vigende. Med en årsstigning i varehandlen på 0,5 pct. i marts var det den laveste fremgang siden maj 2018, *jf. figur 6.3*.

Figur 6.3

Vækstbidrag til vareeksporten, nominel

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den vigende varehandel kommer på trods af et fortsat stort positivt bidrag fra eksporten af *kemikalier og kemiske produkter*, som blandt andet omfatter medicinalprodukter. I marts voksede denne varegruppe med 38 pct. på årsbasis, og uden denne fremgang ville vareeksporten som helhed være gået betydeligt tilbage. Medicinaleksporten er generelt mindre konjunkturafhængig og udgør nu en større andel af vareeksporten end tidligere. Det kan dermed medvirke til at holde hånden under eksporten ved tilbageslag, *jf. Økonomisk Redegørelse, august 2019*.

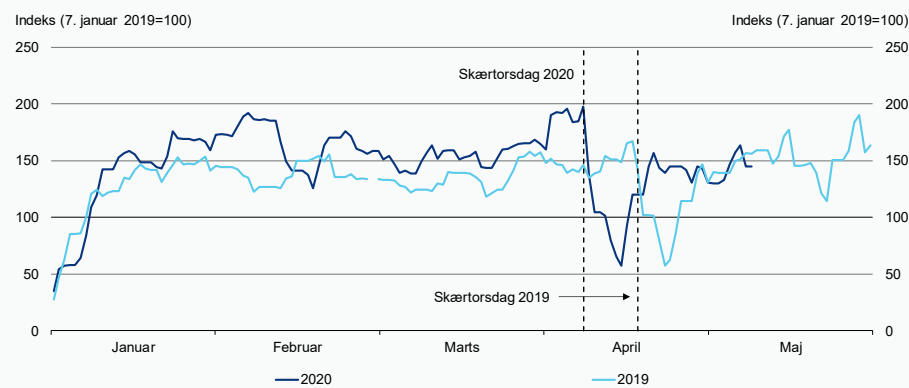
Udviklingen i marts for den øvrige vareeksport dækker over flere modsatrettede effekter. Værdien af eksport af næringsmidler steg med knap 8 pct. i marts 2020 sammenlignet med samme måned ét år tidligere. Dette skal blandt andet ses i sammenhæng med stigende svinepriser som følge af udbruddet af svinepest i Asien, *jf. Økonomisk Redegørelse, december 2019*.

Derimod er eksportværdien af færdigvarer faldet med knap 13 pct. i den samme periode. Varegruppen omfatter blandt andet beklædning, som sandsynligvis har været negativt påvirket af nedlukning hos mange af Danmarks centrale samhandelspartnere. I takt med at aktiviteten i samhandelslandene vender tilbage, er det forventningen, at en del af den tabte efterspørgsel kan komme igen.

Set i lyset af den særlige økonomiske situation forsøger Danmarks Statistik at give et hurtigere bud på en række økonomiske nøgletal. Det gælder fx en såkaldt eksperimentel statistik for vareeksporten til lande uden for EU. Denne rækker frem til 9. maj og peger aktuelt på, vareeksporten er gået lidt ned i tempo, *jf. figur 6.4*.

Figur 6.4

Vareeksport uden for EU, nominel

Anm: Den manglende observation i eksporten i 2019 er den 29. februar.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tjenesteeksporten ventes også påvirket negativt. Omkring 40 pct. af den danske tjenesteeksport er relateret til søtransport. Den simultane nedgang i den globale økonomiske aktivitet giver et mindre behov for at få fragtet varer, hvilket giver anledning til en forventning om aftagende eksport af shippingydelser.

Tjenesteeksporten relateret til rejser ventes også at falde markant i lyset af blandt andet grænselukninger og en formodet mindre rejselyst i forbindelse med coronapandemien. Turisme udgør en relativt beskedent andel af den samlede eksport – godt 4½ pct. i 2019 – men i kraft af et betydeligt dyk, bidrager turisteksporten til at trække eksportvæksten ganske markant ned i år.

Større usikkerhed vil blandt andet få virksomheder til at holde igen med investeringer. Investeringer er forholdsvis importintensive. Det vil sige, at fx erhvervsinvesteringer er forbundet med en større andel af importerede input end andre former for efterspørgsel, herunder privatforbruget som helhed. Lavere globale investeringer vil derfor smitte af på danske eksportørers muligheder for at afsætte deres varer og tjenester i udlandet.

Forstyrrelser af produktionen i mange lande kan også have betydning for virksomhedernes muligheder for at skaffe de nødvendige input til produktionen. Danske virksomheder er tæt knyttet sammen med udlandet, både som eksportdestination for deres varer og tjenester og som leverandør af input til produktionen. Det må især forventes at være brancher, der anvender en stor del af importerede varer og tjenester i deres produktion, som vil være udsatte over for potentielle forstyrrelse i de globale værdikæder. Mange brancher har et importindhold i produktionen på under 20 pct., jf. boks 6.1.

Boks 6.1**Mange danske virksomheder er tæt knyttet sammen med udlandet**

Dansk økonomi er tæt knyttet sammen med omverdenen. Det skyldes blandt andet, at danske virksomheder eksporterer varer og tjenester til en lang række forskellige aftagerlande. Men båndet med omverdenen fungerer også den anden vej rundt.

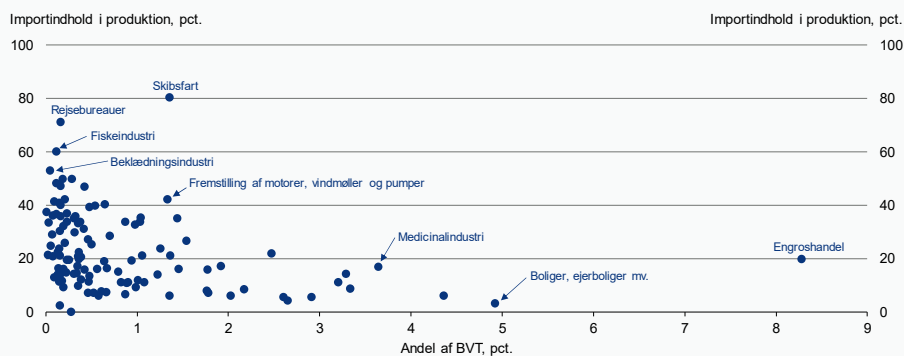
Mange danske virksomheder anvender typisk både indenlandsk producerede og importerede varer og tjenester fra udlandet i deres produktion. I et konjunkturtilbageslag er der imidlertid risiko for, at virksomhedernes værdikæder bliver forstyrret, fx som følge af konkurser eller andre produktionsforstyrrelser. Dermed kan en virksomhed komme i en situation, hvor det bliver en begrænsende faktor, at de nødvendige råvarer, halvfabrikata og tjenesteydelser ikke kan skaffes.

Ved hjælp af input-outputtabeller kan det estimeres, hvor stor en andel af hver enkelt branches produktion, der udgøres af import. For hver branche kan det importerede input opdeles i to: direkte og indirekte import. Den direkte import er branchens egen import og kan aflæses direkte af input-outputtabellerne. Den indirekte import er den import, der er knyttet til de leverancer, der kommer fra andre brancher. Indirekte import kan ikke aflæses direkte og må derfor beregnes med en vis usikkerhed. Her er det antaget, at importindholdet i hver enkelt branches produktion er konstant, uanset hvilken branche dens leverancer går til.

Som eksempel har slagterierne en væsentlig direkte import, i form af importerede fødevarer, men også en væsentlig indirekte import, idet landbruget leverer dyr til slagtning, og landbruget selv importerer en del til forbrug i produktionen. Det kan fx være foder til dyrene.

Mange brancher har et importindhold i produktionen på under 20 pct., *jf. figur a*. Dette gælder eksempelvis store brancher som *engroshandel* og *medicinalindustri*. Andre brancher med et større importindhold må ventes at være mere udsatte over for potentielle forstyrrelser i de globale værdikæder. Blandt disse er nogle lidt mindre brancher såsom *rejsebureauer*, *fiskeindustri* og *beklædningsindustri*. Men også nogle større brancher har højt importindhold i produktionen. *Skibsfart* skiller sig markant ud med et importindhold på 80 pct., men også *fremstilling af motorer, vindmøller og pumper* har et væsentligt importindhold.

Sidstnævnte er særlig interessant, fordi den danske eksport af netop vindmøller anses for at være mindre konjunkturfølsom og derfor kan være med til at holde hånden under dansk eksport i et tilbageslag. Men det gælder kun såfremt virksomhederne kan anskaffe de nødvendige vareinput til brug i produktionen.

Figur a**Branchers andel af BVT og deres importindhold i produktionen**

Anm.: 117-branchegruppering og 2016-tal.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

En undersøgelse fra DI viser, at de fleste virksomheder fortsat kan få leveret varer eller ydelser fra deres underleverandører under coronakrisen.¹ Det er kun omtrent hver ottende virksomhed, der har været nødt til at skære i sine aktiviteter på grund af manglen på underleverancer, og for de flestes vedkommende har det kun været i begrænset omfang. Dette bekræftes af, at der ifølge Danmarks Statistiks konjunkturbarometre kun er sket en lille stigning fra januar til april i andelen af virksomheder inden for industrien, der angiver mangel på materialer eller udstyr som en produktionsbegrænsning. Mangel på efterspørgsel er for de fleste virksomheder en vigtigere årsag til begrænsninger i produktionen.

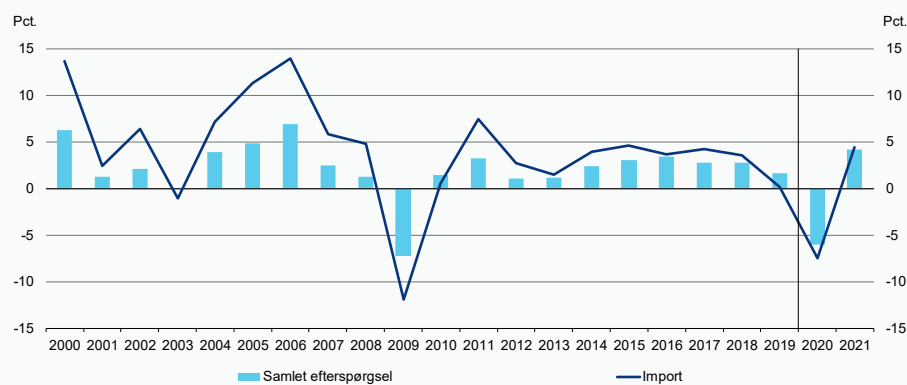
6.2 Import

Importen skønnes at aftage i år som følge af et betydeligt fald i den samlede efterspørgsel, dvs. det offentlige og private forbrug, investeringerne samt eksporten. Efterspørgslen ventes at aftage i omtrent samme omfang som i 2009, mens importen skønnes at aftage i lidt mindre grad.

Det skal blandt andet ses i lyset af, at særligt vareimporten voksede betydeligt i årene op til finanskrisen, hvor der var høj vækst i både forbrug og investeringer og et betydeligt pres på produktionskapaciteten, *jf. figur 6.5*. Det efterfølgende store fald var derfor også en tilbagevendende til et mere normalt niveau.

Figur 6.5

Vækst i import og samlet efterspørgsel

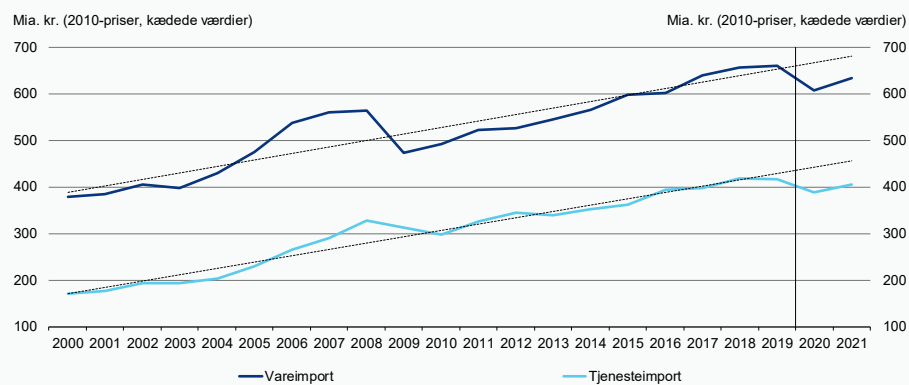
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Udviklingen i de seneste år adskiller sig herfra. Modsat opsvinget i 2000'erne er importen vokset i et mere roligt tempo. Det gælder både for vareimporten og tjenesteimporten. Tjenesteimporten aftog sidste år med 0,5 pct. på trods af en BNP-vækst på 2,4 pct., *jf. figur 6.6*.

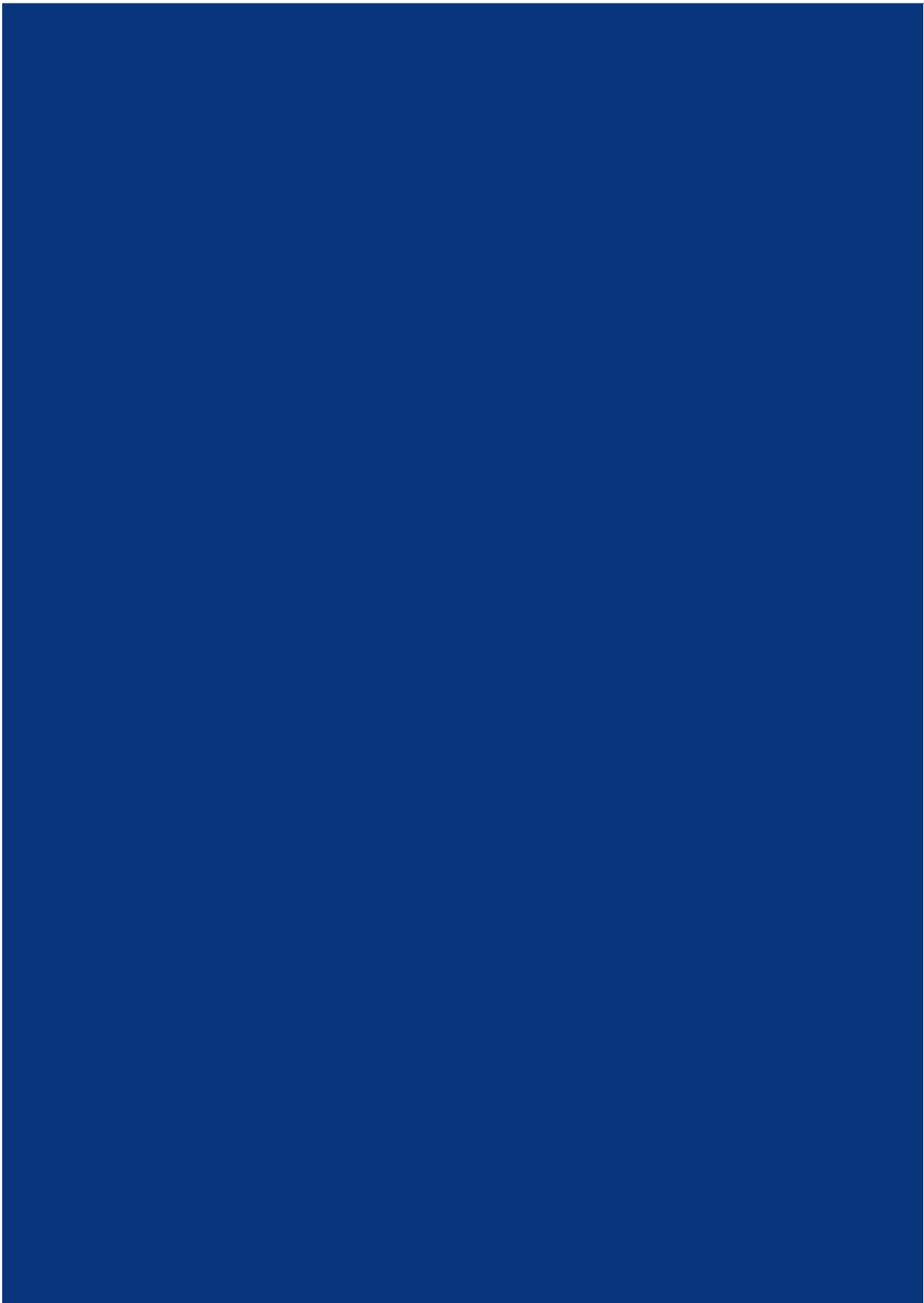
¹ Se DI Analyse: Virksomheder kan ikke få underleverancer frem, maj 2020.

I år ventes både vare- og tjenesteimporten at aftage som følge af den generelle efterspørgselsnedgang i økonomien. Næste år ventes en delvis genopretning og en langsom tilbagevenden mod den historiske trend, i takt med at den økonomiske aktivitet normaliseres.

Samlet ventes importen af aftage 7,5 pct. i år og vokse 4,5 pct. næste år.

Figur 6.6**Import af varer og tjenester**

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Kapitel 7

International økonomi og finansielle markeder

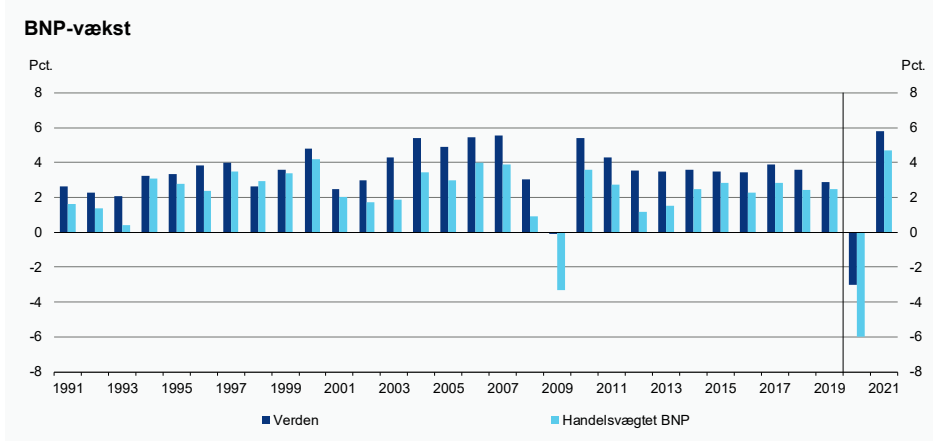
7.1 International økonomi

Verdensøkonomien har de seneste år været i pæn fremgang, men udviklingen er vendt brat som følge af den verdensomspændende coronapandemi. Tilbageslaget ventes at være uden sidestykke i nyere historie – også betydeligt større end under finanskrisen i 2009, hvor globalt BNP faldt med 0,1 pct. I år er der derimod udsigt til et betydeligt større tilbageslag på 3,0 pct.

Det er dog forventningen, at dykket vil være af kortvarig karakter, herunder på grund af omfattende finans- og pengepolitiske tiltag på tværs af lande. Muligheden for en forholdsvis hurtig genopretning skal også ses på baggrund af, at den globale recession kommer efter et langvarigt, men moderat opsving uden samme klare tegn på ubalancer, som tidligere har ført til store tilbageslag, ikke mindst i forbindelse med finanskrisen.

På tværs af økonomier skønnes det historisk store tilbageslag i 2020 på den baggrund at blive efterfulgt af en delvis genopretning i 2021, hvor globalt BNP ventes at vokse med 5,8 pct., jf. figur 7.1.

Figur 7.1

Anm.: Handelsvægtet BNP-vækst er opgjort ved at sammeneveje BNP-væksten i Danmarks 29 vigtigste samhandelspartnere med deres andel af dansk eksport.

Kilde: IMF, *World Economic Outlook*, april 2020, Danmarks Statistik og egne beregninger.

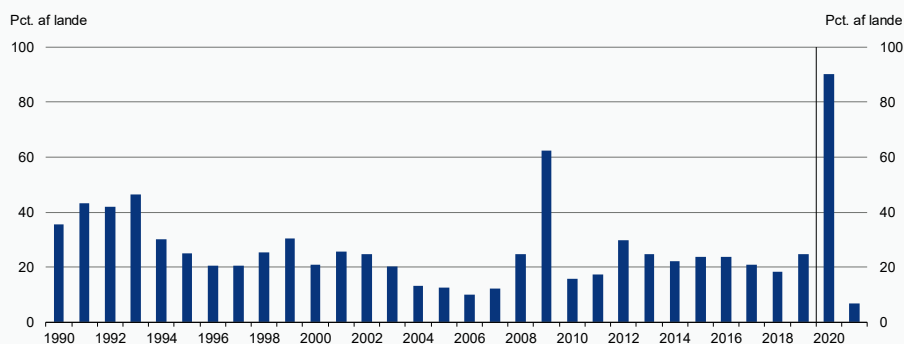
Den globale nedgang rammer kraftigt i de lande, som Danmark i høj grad eksporterer til. Der er udsigt til et stort fald i det handelsvægtede BNP, som sammenejejer BNP-udviklingen i danske samhandelslande med landenes andele af dansk eksport.

Verdensøkonomien har været ramt af kriser og nedgange før, men aldrig før har nedgangen været så synkron, som det ser ud til at blive tilfældet med coronapandemien. Under finanskrisen holdt væksten sig fx relativt god i Kina og flere andre vækstøkonomier.

I 2009 var det godt 60 pct. af verdens lande, der oplevede fald i BNP pr. indbygger. I 2020 skønnes det at være tilfældet for 90 pct., *jf. figur 7.2*.

Figur 7.2

Andel af lande i verden med negativ vækst i BNP pr. indbygger

Kilde: IMF, *World Economic Outlook*, april 2020.

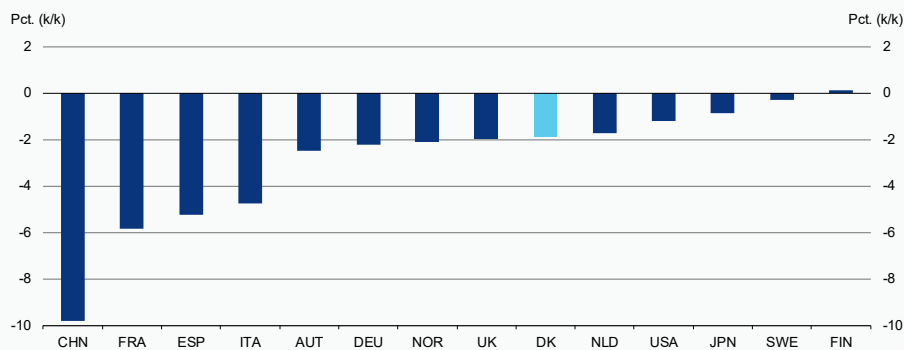
Der er altså udsigt til, at tilbageslaget i 2020 bliver både kraftigere og mere udbredt end det værste år under finanskrisen.

Det kraftige tilbageslag ses allerede i de første foreløbige opgørelser af BNP-væksten for 1. kvartal 2020 i en række lande. Der er imidlertid betydelig forskel landene imellem.

I Kina, hvor coronavirussen først viste sig, faldt BNP med knap 10 pct. i 1. kvartal, mens væksten i USA, der først for alvor blev påvirket senere, var på mere beskedne -1,2 pct., *jf. figur 7.3*. I Sverige peger BNP-indikatoren på et begrænset fald på 0,3 pct.

Figur 7.3

Foreløbige opgørelser af BNP-vækst i 1. kvartal 2020

Anm.: Foreløbige opgørelser skal tages med væsentlige forbehold. For Danmark og Sverige er der tale om væksten i BNP-indikatoren, som er omgærdet af endnu større usikkerhed.

Kilde: Macrobond.

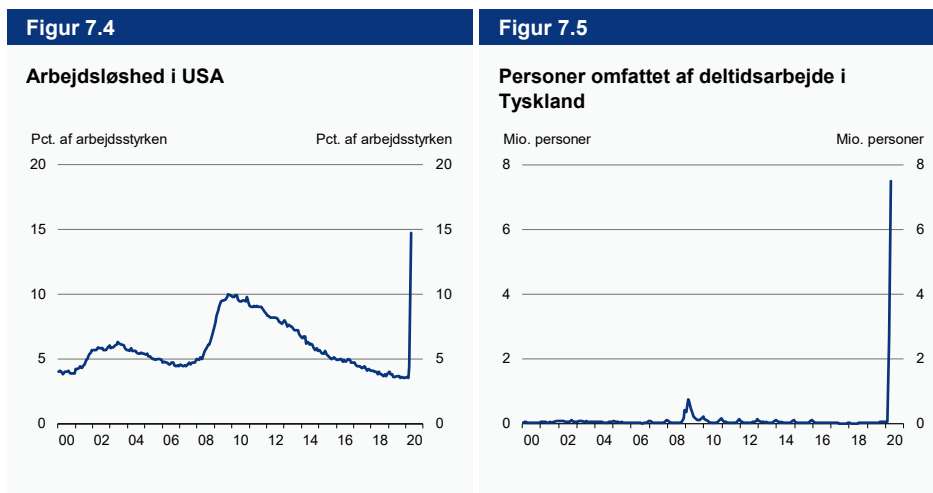
For de fleste lande gælder desuden, at forventningerne til væksten i 2. kvartal er endnu svagere, og de forventede fald er i mange tilfælde uden fortilfælde i nyere tid.

Det kraftige tilbageslag på tværs af økonomier ses tydeligt på arbejdsmarkedene, hvor opgørelser af ledige, varslede afskedigelser, deltidsarbejdere mv. mange steder har nået historiske højder.

På tværs af lande er der væsentlige forskelle i, hvordan coronapandemien umiddelbart har påvirket den opgjorte ledighed. Det hænger sammen med forskellige strukturer på arbejdsmarkedene og forskelle i de understøttende tiltag, der er besluttet i kølvandet på coronakrisen, og hvordan de påvirker opgørelsen af ledighed i statistikkerne.

Deltidsarbejdsordninger og lønkompensationsordninger indebærer eksempelvis i nogle lande, at de berørte personer ikke bliver registreret som ledige. Modsat er der i andre lande valgt støtteordninger gennem arbejdsløshedssystemet. I USA er der fx vedtaget en midlertidig forhøjelse af arbejdsløshedsunderstøttelsen. Derfor skal forskelle i udviklingen i arbejdsløsheden på tværs af lande vurderes med en vis forsigtighed.

I USA har rekordmange – over 38 mio. personer – tilmeldt sig arbejdsløhedskøen siden coronavirusens udbrud. Det har ført til, at ledigheden i april steg til 14,7 pct. af arbejdsstyrken. Det er en stigning på 11,2 pct.-point i forhold til februar og en væsentligt større stigning og til højere niveau end under finanskrisen, *jf. figur 7.4*.

Kilde: Macrobond og egne beregninger.

I Tyskland har der været en meget stor stigning i antallet af personer omfattet af deltidsarbejde (Kurzarbeit). I april var omtrent 7,5 mio. personer var omfattet, hvilket langt overstiger omfanget under finanskrisen, *jf. figur 7.5*. Mere end 20 pct. af arbejdsstyrken i Tyskland var i april omfattet af deltidsarbejde. Personer på Kurzarbeit-ordningen er fortsat i beskæftigelse – og er dermed ikke registreret som ledige – men arbejder på ned-sat tid til en lavere løn og modtager kompensation fra staten for en del af lønvedgangen.

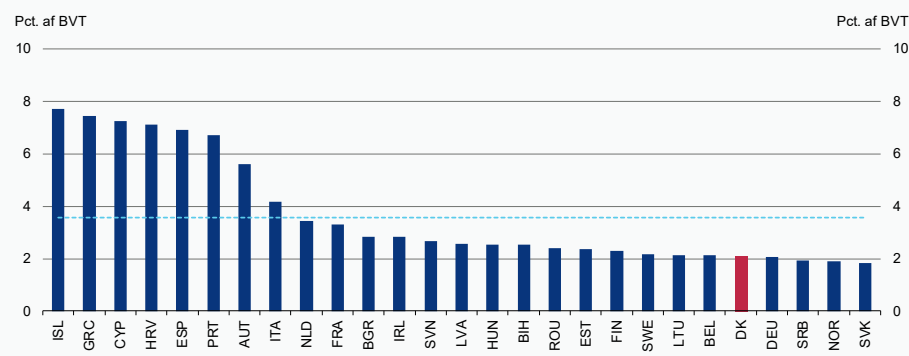
Forskelle i hvor hårdt lande bliver ramt

Inddæmningstiltag og ændret adfærd for at undgå smitte rammer i første omgang brancher med stor afhængighed af relativt tæt fysisk kontakt hårdest. Det gælder blandt andet en række serviceerhverv som hoteller og restauranter. Modsat bliver fx industrien ramt mere indirekte som følge af øget usikkerhed og tilbageholdenhed blandt virksomhederne og forbrugerne og generelt lavere økonomisk aktivitet i andre sektorer.

Landenes afhængighed af særligt ramte serviceerhverv vil derfor også have betydning for, hvor hårdt krisen rammer på tværs af økonomier. I Europa er det eksempelvis især sydeuropæiske økonomier, hvor turismeorienterede serviceerhverv fylder meget sammenlignet med fx de nordiske lande, *jf. figur 7.6*. Det er samtidig i nogle af de lande, at coronaepidemien har hærget mest.

Figur 7.6

Turismeorienterede erhverv som andel af BVT, 2017

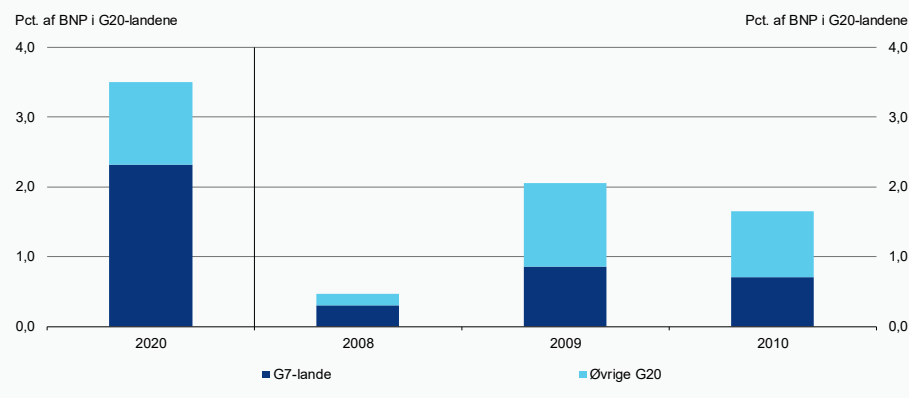
Anm.: Turismeorienterede erhverv dækker over følgende brancher: luftfart, hoteller og restauranter samt rejsebyråer. Den stiplede linje angiver gennemsnittet for euroområdet.

Kilde: Macrobond, eurostat og egne beregninger.

I lyset af den alvorlige økonomiske nedtur er der iværksat en lang række støttetiltag i mange lande. IMF vurderede allerede i starten af april, at de gennemførte støtteinitiativer i G7-landene klart overstiger den finanspolitiske støtte, der blev gennemført i årene 2008-2010, jf. figur 7.7.

Figur 7.7

Finanspolitiske støttetiltag i G7 og øvrige G20-lande

Anm.: G7-landene er Canada, Frankrig, Italien, Japan, Storbritannien, Tyskland og USA.

Kilde: IMF, *Fiscal Monitor*, april 2020.

Derudover er der i vidt omfang tale om likviditetsstøtte til virksomheder i form af udskudte skattebetalinger og statsgarantier på nye lån fra bankerne. En del lande har også, som Danmark, iværksat støtte- og kompensationsordninger for at dække en del af virksomhedernes løbende udgifter. Støttetiltagene varierer fra land til land og afspejler i nogen grad størrelsesordenen af de udfordringer, som det enkelte land står overfor.

Dertil kommer, at det finans- og pengepolitiske manøvrerum varierer på tværs af lande, samt at nogle lande har et større behov for diskretionære finanspolitiske tiltag pga. lavere automatiske stabilisatorer. Eksempelvis er de finanspolitiske støttepakker i USA umiddelbart væsentligt større end i de fleste EU-lande. Det skal ses i sammenhæng med, at de automatiske stabilisatorer, fx arbejdsløshedsunderstøttelsen, er mindre i USA.

De betydelige penge- og finanspolitiske tiltag holder hånden under økonomierne. En afdæmpning i antallet af nye smittetilfælde understøtter samtidig, at en gradvis genåbning er undervejs på tværs af lande. Det er på den baggrund vurderingen, at der i fravær af en ny smittebølge vil ske en gradvis genopretning af verdensøkonomien fra andet halvår 2020.

Det forventes, at noget af det forbrug, der er blevet forhindret på grund af coronaudbruddet, vil blive indhentet. Men en del af efterspørgselsnedgangen vil ikke blive indhentet med det samme. Dette skyldes dels ændret adfærd, fx i form af højere forsigtighedsopsparing, men også at indkomsterne generelt er faldet som følge af tilbageslaget i første halvår. Hertil kommer, at det for nogle typer af forbrug ikke er muligt at indhente den tabte produktion. På trods af udsigten til pæne vækstrater i 2021, vil genopretningen altså være ufuldstændig, og økonomierne vil opleve et velstandstab.

Overvejende negative risici for de globale vækstudsigter

Risici for de globale vækstudsigter er betydelige og overvejende af negativ karakter.

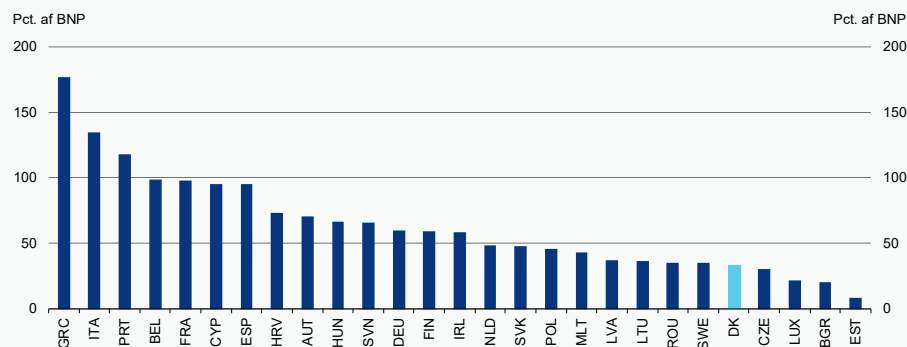
Den væsentligste risikofaktor relaterer sig til coronapandemien, herunder navnlig risikoen for en ny sygdomsbølge. Det vil blandt andet kunne medføre yderligere usikkerhed blandt virksomheder og forbrugere og derved afføde en mere vedvarende nedgang i omsætningsmulighederne. Det kan presse virksomhederne i en sådan grad, at omfanget af konkurser og afskedigelser stiger markant, hvilket forværrer konjunkturedgangen og medfører risici for den finansielle stabilitet. Hvis konkurser og ledighed samtidig fører til tab af know-how og virksomhedsspecifik kapital, kan det reducere vækstpotentialet.

For euroområdet, og i særdeleshed flere sydeuropæiske lande, er også en særlig risiko knyttet til flere landes høje statsgæld, som begrænser landenes finanspolitiske manøvrerum. Øget usikkerhed kan forøge risikopræmien på staternes gæld, hvilket fører til øgede renteudgifter og i yderste tilfælde kan ende i gældsomstrukturering, som det fx var tilfældet med Grækenland nogle år efter finanskrisen.

For euroområdet som helhed udgjorde statsgælden i 2019 knap 90 pct. af BNP, men en række lande som fx Grækenland, Italien og Spanien lå noget højere, *jf. figur 7.8*. I lyset af betydelige underskud på den offentlige saldo i år er der udsigt til, at statsgælden stiger yderligere på tværs af lande. Samtidig er der på tværs af lande sket en udvidelse af rentespændet på statsrenterne i forhold til Tyskland, *jf. næste afsnit*.

Figur 7.8

Offentlig gæld, 2019

Kilde: Macrobond.

For nye vækstøkonomier udgør sammenfaldet af coronavirussen og lavere olie- og råvarepriser en væsentlig risiko-cocktail. Det skyldes, at mange af disse lande har lav kapacitet til at håndtere en sundhedskrise af dette omfang samt et mere begrænset manøvrerum til at modgå et kraftigt makroøkonomisk stød. Hertil kommer forringede finansieringsmuligheder som følge af investorfugt mod sikre havne. Dette udgør negative risici både for dybden af tilbageslaget i 2020, men også for mulighederne for genopretning af væksten i 2021.

Der ligger også negative risici i, at coronapandemien strukturelt kan medføre mere lukkede økonomier til skade for verdenshandlen, globale værdikæder og det globale vækstpotentiale. En baggrund for denne udvikling kan fx være et øget fokus på mindre sårbare værdikæder.

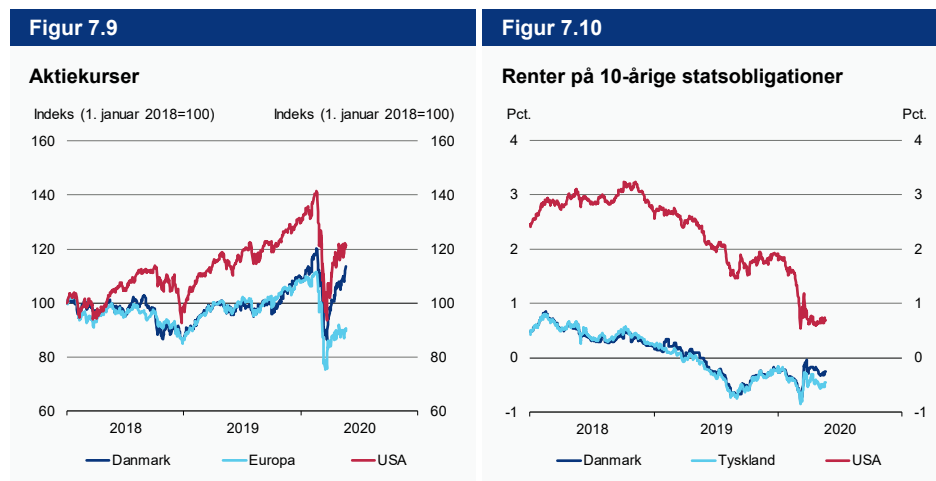
Endelig udestår der fortsat en afklaring af handelsforholdet mellem Storbritannien og EU efter brexit, hvilket også udgør en potentiel risiko for lavere vækstgenopretning især de europæiske økonomier.

Positive risici er ligeledes overvejende relateret til coronavirussen. Et bedre forløb kan fx finde sted, hvis inddæmningstiltag kan fjernes hurtigere på tværs af lande, eller hvis der opnås medicinske eller teknologiske gennembrud i forebyggelsen og behandlingen af sygdommen. Begge dele vil understøtte en positiv udvikling, hvor usikkerheden relateret til sygdommen mindskes, hvilket vil give grobund for mere optimisme hos forbrugere og virksomheder og en hurtigere genopretning, end det er lagt til grund.

7.2 Finansielle markeder og pengepolitik

De globale finansielle markeder reagerede først for alvor på coronaepidemien, da det med udbrud af sygdommen i Sydkorea og Italien stod klart, at der med stor sandsynlighed ville blive tale om en pandemi. Det førte til betydelige kursfald på aktier og obligationer. Frem til midten af marts mindede reaktionen på de finansielle markeder om situationen i de første måneder under finanskrisen.

Hurtige og markante pengepolitiske og finanspolitiske hjælpepakker på tværs af lande har dog været med til at dæmpe frygten blandt investorerne. Aktierne har genvundet en betydelig del af det tabte terræn, og de lange renter, som i en kort periode var begyndt at stige, er nu faldet igen, *jf. figur 7.9 og 7.10.*

Kilde: Macrobond.

Stabiliseringen på de finansielle markeder skal i høj grad ses i lyset af de store finanspolitiske støttepakker, der er gennemført på tværs af lande. Hertil kommer prompte reaktioner fra centralbankerne, der i en vis udstrækning havde værktøjskassen klar i lyset af de erfaringer, der blev gjort under finanskrisen og i årene derefter.

De centralbanker, der havde mulighed for at sætte renterne ned, har gjort det. Det gælder blandt andet centralbankerne i USA, Storbritannien og Norge. I Danmark satte Nationalbanken derimod renten på indskudsbeviser op med 0,15 pct.-point til -0,6 pct. Det skete som led i fastkurspolitikken efter flere måneder med støtteopkøb i valutamarke- det, men renten er fortsat lavere end i euroområdet, *jf. boks 7.1.*

Samtidig har centralbankerne iværksat meget store opkøbsprogrammer for at holde de lange renter nede. Der er desuden indført en række målrettede tiltag for at tilvejebringe bankerne likviditet på særligt gode vilkår, hvis de øger udlånet til virksomheder og hus- holdninger, samt for at understøtte likviditeten på markederne.

Boks 7.1**Pengepolitiske tiltag i Danmark og rentespænd i forhold til Tyskland**

Af hensyn til fastkurspolitikken satte Danmarks Nationalbank den 19. marts renten på indskudsbeviser op med 0,15 pct.-point. Dermed blev spændet mellem den toneangivende pengepolitiske rente i euroområdet (ECB's indlånsrente) og Nationalbankens indskudsbevisrente indsnævret fra -0,25 pct.-point til -0,1 pct.-point.

Renteforhøjelsen kom efter en længere periode, hvor kronkursen havde ligget lidt svagere i forhold til centalkursen i ERM2-samarbejdet, og Nationalbanken også havde foretaget små støtteopkøb af kroner på valutamarkedet, *jf. figur a*. Siden renteforhøjelsen er kronen styrket i forhold til euroen, og Nationalbanken intervenserede ikke i april.

I stil med andre centralbanker verden over har Nationalbanken også etableret en særlig udlånsfacilitet for at understøtte bankernes adgang til likviditet og givet mulighed for at låne til en rente på 0,15 pct.-point over renten på indskudsbeviser, dvs. aktuelt 0,35 pct.

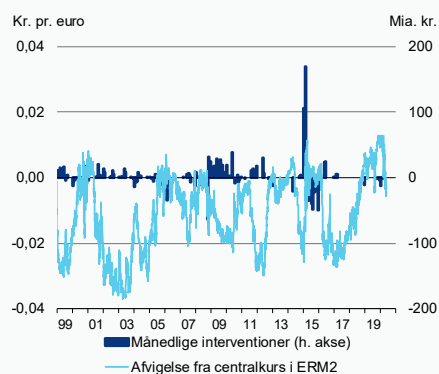
Samtidig indgik Nationalbanken en valutaswapaftale med den amerikanske centralbank og holdt den 26. marts på den baggrund en auktion over adgang til lån af dollar i Nationalbanken. Derudover genaktiverede Nationalbanken en swapaftale med ECB for at have mulighed for at tilføre de danske finansielle institutioner eurolikviditet.

I takt med at stresssituationen på de finansielle markeder er mindsket, er Nationalbankens pengepolitiske udlån reduceret fra 86 mia. kr. ved udgangen af marts til godt 4 mia. kr. i midten af maj.

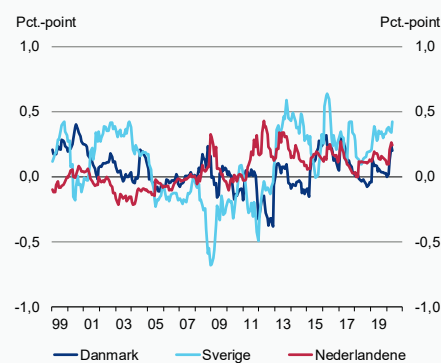
Det danske rentespænd i forhold til Tyskland er udvidet på linje med flere små lande i EU. Det afspejler en flugt mod de mest likvide obligationsmarkeder, og at Tyskland spiller en nøglerolle blandt de økonomier, der betragtes som sikre havne. Forskellen mellem den danske 10-årige statsobligationsrente og den tilsvarende tyske er i kølvandet på coronakrisen udvidet til godt 0,2 pct.-point. Det er omtrent 0,15 pct.-point over niveauet i 2019.

Tilsvarende er renterne på svenske og hollandske statsobligationer også udvidet under coronakrisen, *jf. figur b*. En tilsvarende udvikling blev også set under finanskrisen i 2008 og 2009, *jf. kapitel 2*. I indeværende prognose er det lagt til grund, at rentespændet i forhold til Tyskland indsnævres gradvist imod slutningen af 2021, men til et niveau der er en anelse højere end gennemsnittet i 2019.

Figur a
Afvigelse fra centralkurs i ERM2 og Nationalbankens interventioner

Figur b
10-årigt statsrentespænd i forhold til Tyskland

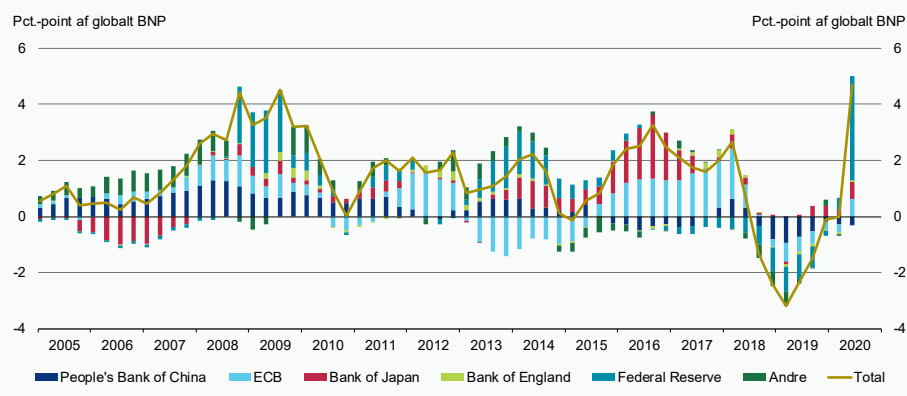
Kilde: Macrobond og egne beregninger.

Blandt andet har den europæiske centralbank etableret særlige udlånsprogrammer, hvor bankerne kan låne på gunstige vilkår, i nogle tilfælde til ned til 0,5 pct.-point under indlånsrenten, hvis de opfylder krav om udlån til virksomheder og husholdninger. Nationalbanken har ligeledes etableret en ekstraordinær pengepolitisk udlånsfacilitet for at imødekomme behovet for likviditet.

Tilsammen vurderes centralbankerne verden over at forøge deres balancer med godt 4½ pct. af globalt BNP i 2. kvartal 2020, hvilket er i en størrelsesorden svarende til finanskrisen, men på væsentligt kortere tid, jf. figur 7.11.

Figur 7.11

Centralbankers forøgelse af balancer

Anm.: Der er ikke tal for Andre i april 2020.

Kilde: Macrobond.

Dertil kommer, at finansielle tilsynsmyndigheder og makroprudentielle myndigheder har lempet reguleringen for at understøtte bankernes mulighed for at låne ud i en situation, hvor bankernes tab må forventes at stige. Både de amerikanske og europæiske tilsynsmyndigheder har reduceret eller givet bankerne mulighed for at fravige visse kapital- og likviditetsbufferkrav i en periode.

I EU, herunder Danmark, er gennemførelsen af regnskabsregler (IFRS-9) i den finansielle regulering klargjort, herunder at bankerne ikke automatisk skal foretage store nedskrivninger, såfremt en låntager kommer i restance. Det bidrager til at undgå en negativ spiral, hvor banken må tage store nedskrivninger som følge af midlertidige likviditetsproblemer hos kunderne, hvilket forringer bankens mulighed for at låne ud som følge af et lavere kapitalgrundlag.

Endelig er den kontracykliske kapitalbuffer også frigivet i en række lande, blandt andet i Danmark. Dermed har danske kreditinstitutter fået frigivet kapital, der kan dække udlån svarende til 200 mia. kr., hvilket understøtter institutternes mulighed for at opretholde og forøge udlån i en situation, hvor der er stor efterspørgsel efter likviditet fra især virksomhederne.

Som følge af den lempelige pengepolitik, er det lagt til grund i prognosen, at renterne vil forblive på de nuværende meget lave niveauer frem mod udgangen af 2021. Således ventes renten på danske 10-årige statsobligationer at udgøre -0,3 pct. i 2020 og -0,4 pct. i 2021. Det afspejler en forventning om, at pengepolitiske lempelser og en forhøjet efterspørgsel efter sikre aktiver modsvarer det stigende udbud af statsobligationer globalt set.

Markant lavere oliepriser som følge af corona

Olieprisen er faldet til et meget lavt niveau i foråret 2020 sammenlignet med de foregående år. Da prisen var lavest, blev en tønde olie handlet til omtrent 20 dollar. Siden er prisen steget og udgjorde den 21. maj ca. 35 dollar pr. tønde.

Det store fald i olieprisen skal ses i sammenhæng med coronapandemien, der har medført et stort fald i efterspørgslen efter olie. Ydermere igangsatte Saudi Arabien og Rusland en priskrig på oliemarkedet i starten af marts, som forårsagede yderligere fald i olieprisen. Med virkning fra maj har OPEC-landene samt en række andre lande imidlertid besluttet at nedbringe den daglige produktion af olie. I takt med at udbuddet af olie er faldet, er olieprisen tilsvarende stabiliseret.

Den lavere olieprisskal herudover også ses i sammenhæng med, at lagerkapaciteten er ved at være opbrugt mange steder.

Lavere oliepriser kan være med til at frigive købekraft hos husholdninger og virksomheder, men det er omvendt et indtægtstab for olieproducerende lande, som også vil påføre den finansielle sektor tab, fx i USA.

Det forudsættes, at olieprisen for 2020 som helhed vil udgøre 34,1 dollar pr. tønde og stige til 36,3 dollar pr. tønde i 2021, men skønnet er omgærdet med stor usikkerhed. Metoden til at skønne over olieprisen er nærmere beskrevet i boks 7.2.

Boks 7.2

Fremskrivning af oliepriser

I Økonomisk Redegørelse, maj 2020 forudsættes en oliepris på 34,1 dollar pr. tønde i 2020 og 36,3 dollar pr. tønde i 2021. Dette skøn er baseret på den aktuelle oliepris, den seneste udvikling i markedsforventningerne til olieprisen (futurespriser) og Det Internationale Energiagenturs (IEA) seneste fremskrivning af olieprisen (*Stated Policies-scenariet*) fra november 2019.

Metoden til fremskrivning af olieprisen har været anvendt siden 2015. For udviklingen på mellemlangt sigt tillægges lige vægt til futurespriser og IEA's scenarie. Sammenvejningen af futurespriser og IEA's scenarie afspejler hensynet til dels at inddrage markedsinformation og dels relevant information fra IEA's fremskrivning af udbud og efterspørgsel på længere sigt. På langt sigt forudsættes olieprisen at vokse med vækstraterne fra IEA's Stated Policies-scenarie, men fra niveauet bestemt af sammenvejningen mellem futurespriser og IEA's niveau fra Stated Policies-scenariet.

Siden efteråret 2017 har det været IEA's oliepris i 2025, der har været sigtepunkt for fremskrivningen af olieprisen på kort og mellemlangt sigt i regeringens prognoser (frem til 2025). I takt med at 2025 kommer nærmere, er det relevant at skifte sigtepunkt til 2030. Fra og med Økonomisk Redegørelse maj 2020 anvendes derfor IEA's oliepris i 2030 som sigtepunkt for den kort- og mellemfristede fremskrivning.

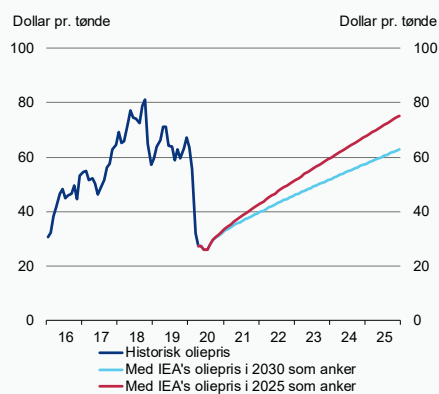
Det betyder, at der lægges større vægt på de aktuelt lave oliepriser i fremskrivningen. IEA's seneste rapport er fra november 2019, og IEA's scenarier for oliepriserne er derfor lavet på baggrund af en betydeligt højere oliepris end den aktuelle. I efteråret 2019 kostede en tønde olie i omegnen af 60-65 dollar.

Det har en begrænset betydning for oliepriskonnet i 2020 og 2021 i Økonomisk Redegørelse, hvorvidt man anvender IEA's oliepris i 2025 eller 2030 som sigtepunkt, men betydningen vokser over tid, *jf. figur a*.

Fremskrivningen med 2030-olieprisen fra IEA's to andre scenarier – *Current Policies* og *Sustainable Development-scenariet* – som sigtepunkt ændrer heller ikke nævneværdigt ved skønnet for olieprisen i 2020 og 2021, men også her er der større betydning længere ude i tid, *jf. figur b*.

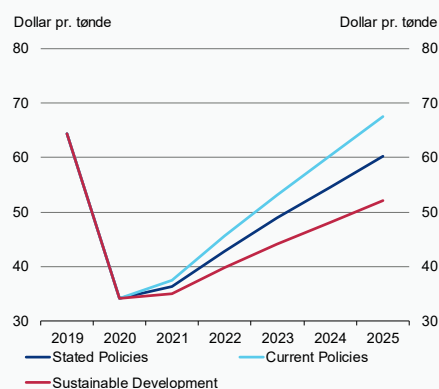
Figur a

Olieprisfremskrivning med IEA's 2025 og 2030 oliepris som sigtepunkt

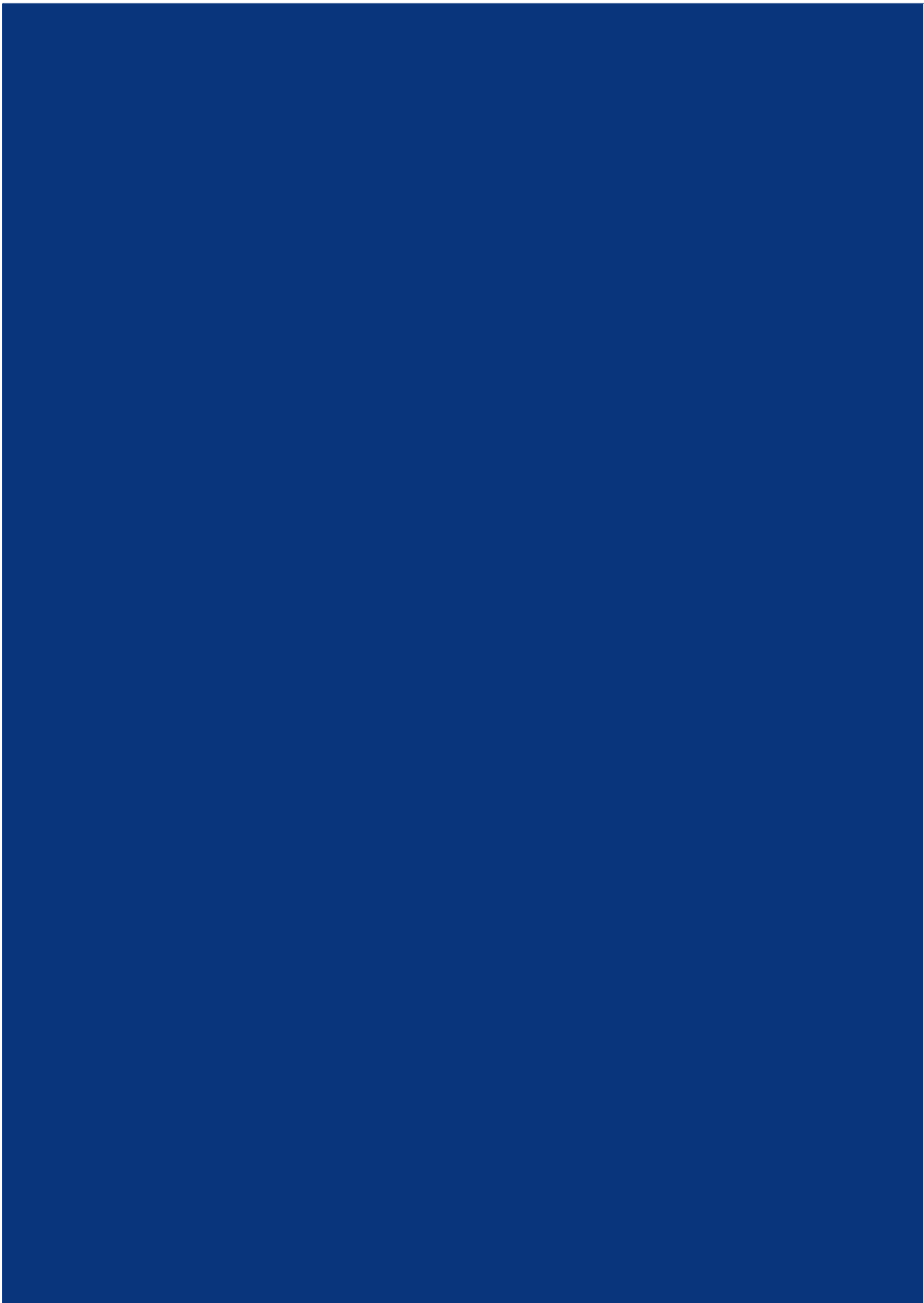
Figur b

Olieprisfremskrivning med IEA's forskellige scenarier

Anm.: Skønnene er baseret på data til og med den 5. maj.

Kilde: Macrobond, IEA *World Energy Outlook*, november 2019, og egne beregninger.

Kapitel 8

Offentlige finanser og finanspolitik

Det økonomiske tilbageslag som følge af coronapandemien indebærer sammen med de gennemførte midlertidige hjælpepakker, at der er udsigt til et markant underskud på den faktiske saldo på 7,2 pct. af BNP i 2020. For 2021 skønnes et underskud på 1,8 pct. af BNP. På den baggrund ventes den offentlige ØMU-gæld at stige fra godt 33 pct. af BNP ved udgangen af 2019 til over 41 pct. af BNP i 2021. På trods af den bratte forøgelse ventes ØMU-gælden således fortsat at holde en bred margin til EU's grænse på 60 pct.

Den strukturelle offentlige saldo, som er korrigeret for virkningerne af konjunkturtilbageslaget og andre midlertidige forhold, skønnes ligesom i decembervurderingen til -0,1 pct. af BNP i 2020 – og er forbedret med 0,1 pct.-point til 0,4 pct. af BNP i 2021. Det skal ses i sammenhæng med, at størstedelen af de midlertidige hjælpepakker, som er direkte relateret til inddæmning og afbødning af COVID-19, vurderes at være særlige forhold af enkeltstående karakter (engangsforhold), som ikke indregnes i den strukturelle saldo. Hertil kommer et positivt bidrag fra nye eksterne oplysninger, *jf. afsnit 8.2*.

Der er større usikkerhed omkring skønnene for de offentlige finanser end normalt. Det afspejler generelt større usikkerhed om den økonomiske situation og udvikling.

Udgangspunktet for dansk økonomi inden udbruddet af coronapandemien – med grundlæggende sunde offentlige finanser, herunder lav offentlig gæld, høj troværdighed i finanspolitikken og ingen væsentlige ubalancer i økonomien – har været en vigtig forudsætning for, at det har været muligt at gennemføre omfattende hjælpepakker til at understøtte økonomien under krisen. De midlertidige hjælpepakker mv. omfatter blandt andet tiltag rettet mod hårdt ramte virksomheder og medarbejdere samt tiltag til understøttelse af erhvervslivets likviditet i form af udskudte betalingsfrister for moms og personskatter mv. samt en række garantiordninger, *jf. boks 8.1*.

Finans- og strukturpolitikken – herunder særligt de midlertidige kompensationsordninger gennemført i regi af hjælpepakkerne – skønnes med usikkerhed at understøtte aktiviteten med ca. 3,5 pct. af BNP og beskæftigelsen med ca. 100.000 personer i 2020. Inklusive flerårige virkninger skønnes finans- og strukturpolitikken at øge aktiviteten med ca. 1,1 pct. af BNP og understøtte beskæftigelsen med ca. 22.000 personer i 2021. Herudover bidrager de store automatiske stabilisatorer i dansk økonomi – i kraft af et veludbygget velfærdssamfund med blandt andet relativt høje kompensationsgrader i overførselssystemet – til at dæmpe det økonomiske tilbageslag, hvilket har særlig stor betydning i en exceptionel situation som den nuværende.

Det skønnede overskud på den strukturelle saldo på 0,4 pct. af BNP i 2021 bidrager til, at der i fravær af nye initiativer og med de beregningstekniske forudsætninger om finanspolitikken i 2021 er betydelig afstand ned til budgetlovens underskudsgrænse for

den strukturelle saldo på 1/2 pct. af BNP. Der vil således, når finanspolitikken tilrettelægges og der er større klarhed over den økonomiske udvikling til næste år, være rum for yderligere stimulerende tiltag til at understøtte og genoprette dansk økonomi inden for rammerne af budgetlovens underskudsgrænse i 2021.

Boks 8.1

Erhvervs- og jobrettede tiltag per 7. maj 2020

Tilskud mv.:

- Midlertidig kompensationsordning for selvstændige mv.
- Midlertidig kompensation for virksomheders faste omkostninger
- Midlertidig lønkompensationsordning
- Midlertidig kompensationsordning for freelancere mv. med både A- og B-indkomst
- Forlængelse af periode for dagpenge og sygedagpenge
- Sygedagpengerefusion til arbejdsgivere
- Varslingspulje og afbureaukratisering af regler vedrørende arbejdsfordeling
- Kompensationsordning til arrangører
- Kommuner og regioner sættes i 2020 fri af det aftalte anlægsloft
- Suspension af 225-timersreglen i kontanthjælpssystemet i fire måneder
- Eksport- og investeringspakke
- National platform for crowdfunding
- Løft af Innovationsfondens Innobooster-ordning i 2020.
- Reserve til sygedagpenge til personer i risikogruppen
- Friperiode på optjening af seniorpræmie
- Styrket kontrol i Erhvervsstyrelsen

Garantier mv.:

- Garantiorordninger for SMV'er og større virksomheder
- Statslig garanti til rejsegarantifonden for at hjælpe rejseselskaber
- EKF likviditetskaution og garantiorordning til større virksomheder og deres underleverandører
- Matchfinansieringstiltag i Vækstfonden (garantirammer og egenkapitalindsat)
- Statslig garantidækning til virksomheders handel og eksport

Øvrige likviditet- og finansieringsmuligheder:

- Øgede lånemuligheder for elever og studerende
- Forlængelse af betalingsfrister personskatter og moms mv.
- Offentlige indkøb: Fremrykning af betalinger og fleksibilitet
- Mulighed for at kommunerne kan udsætte virksomhedernes betaling af dækningsafgift fra 2020 til 2021
- Udbetaling af indbetalt moms og lønsumsafgift (marts-rate for små og mellemstore virksomheder) som et rentefrit lån
- Udskydelse af betalingsfrist for lønsumsafgift for 2. og 3. kvartal 2020
- Midlertidig suspension af loftet på skattekontoen
- Tidligere udbetaling af skattekreditter

Hertil kommer, at frigivelse af den kontracykliske kapitalbuffer giver kreditinstitutterne adgang til over 200 mia. kr. i yderligere kapitalbeholdning, som understøtter institutternes udlånskapacitet. For en nærmere gennemgang af tiltagene henvises til *Danmarks Konvergensprogram 2020*, maj 2020.

Rammer for finans- og udgiftspolitikken

De udgifts- og finanspolitiske rammer i Danmark udgøres blandt andet af EU-reglerne samt budgetlovens underskudsgrænse for den strukturelle saldo på ½ pct. af BNP og 4-årige lovfastsatte og bindende udgiftslofter for stat, kommuner og regioner. Som følge af den ekstraordinære situation med udbruddet af COVID-19 vil der dog være særlige forhold, som gør sig gældende for de udgifts- og finanspolitiske rammer for 2020.

EU's finansministre og stats- og regeringschefer har erklæret, at fleksibiliteten i EU's fælles budgetregler vil blive brugt fuldt ud for at tage højde for den aktuelle situation. EU vil således anvende fleksibiliteten i forhold til særlige begivenheder uden for regeringernes kontrol. Dermed aktiveres den generelle undtagelsesklausul i reglerne, blandt andet med henblik på at tillade diskretionære lempelser (ud over de automatiske stabilisatorer) under betingelse af sikring af den finanspolitiske holdbarhed.

Både effekterne af midlertidige og målrettede tiltag – dvs. udgifter til at inddæmme og afbøde pandemien, sikre likviditet og beskytte job og indkomst for påvirkede ansatte – og effekterne af automatiske stabilisatorer vil blive ekskluderet, når efterlevelsen af de finanspolitiske regler i landene vurderes.

I forhold til budgetlovens underskudsgrænse for den strukturelle saldo er der – på linje med EU-reglerne og Stabilitets- og Vækstpagten – tilsvarende mulighed for, at der midlertidigt kan afviges fra underskudsgrænsen, hvis der er tale om exceptionelle omstændigheder uden for statens kontrol. På linje med beslutningen blandt EU's finansministre og stats- og regeringschefer er det den danske regerings vurdering, at coronapandemien udgør en exceptionel situation, hvor budgetlovens underskudsgrænse ikke er bindende.

Hertil kommer, at ekstraordinære udgifter, der er direkte relateret til særlige og midlertidige foranstaltninger til håndtering af coronaepidemien og dens følger, herunder kompensationsordninger for særligt hårdt ramte virksomheder og lønkompensationsordningen, anses som et særligt forhold af kortvarig og enkeltstående karakter, der ikke påvirker den strukturelle saldo. Disse merudgifter vil således alene påvirke den faktiske saldo, men ikke Finansministeriets opgørelse af den strukturelle saldo.

Engangsforholdene omfatter de tiltag, der er direkte knyttet til inddæmning og umiddelbar afbødning af konsekvenserne af epidemien og de nødvendige sundhedsrestriktioner mv. Mere generelle finanspolitiske tiltag – svarende til tiltag, der også kan tages i generelle nedgangstider, herunder højere anlægsinvesteringer – påvirker den strukturelle saldo direkte.

Uanset om midlertidige merudgifter har karakter af engangsforhold i forbindelse med opgørelsen af den strukturelle saldo eller ej, vil der være tale om, at tiltagene alt andet lige øger den offentlige gæld. Det er således vigtigt, at den økonomiske politik i hele forløbet tilrettelægges ansvarligt, så renten ikke presses op, og at der ikke bliver opbygget så stor gæld, at det risikerer at svække handlemulighederne i dansk økonomi, når krisen er ovre.

Finansministeren vil i forhold til udgiftslofterne helt ekstraordinært benytte sin administrative bemyndigelse i budgetlovens § 12 til at undtage corona-relaterede udgifter fra udgiftslofterne i 2020. Det er dermed muligt at afholde corona-relaterede udgifter i både stat, kommuner og regioner i 2020 uden at fortrænge andre udgifter.

For 2021 er det endnu for tidligt at vurdere den samlede økonomiske og sundhedsmæssige situation og dermed også, om der vil være tale om exceptionelle omstændigheder. Finanspolitikken vil således som udgangspunkt skulle tilrettelægges inden for de udgifts- og finanspolitiske rammer, der følger af budgetloven i normale tider.

8.1 Den faktiske offentlige saldo

Danmarks Statistiks foreløbige regnskabstal for 2019 viser et faktisk offentligt overskud på 85 mia. kr. svarende til 3,7 pct. af BNP. Det opgjorte overskud er godt 1 pct. af BNP større end skønnet i *Økonomisk Redegørelse*, december 2019. Dette skal især ses i lyset af lavere opgjorte nettorenteuudgifter samt større indtægter fra selskabsskatter og pensionsafkastskat mv.

De foreløbige regnskabstal for den offentlige saldo i 2019, der indgår i grundlaget for den aktuelle prognose, er nærmere beskrevet i *boks 8.2*.

Boks 8.2**Foreløbige regnskabstal for den offentlige saldo i 2019**

Danmarks Statistiks foreløbige regnskabstal for de offentlige finanser i 2019 (marts 2020) viser et overskud på den faktiske offentlige saldo på ca. 85 mia. kr. i 2019 svarende til ca. 3,7 pct. af BNP. Det opgjorte offentlige overskud er dermed ca. 1 pct. af BNP større end skønnet i *Økonomisk Redegørelse*, december 2019.

Det større overskud i 2019 kan henføres til både højere indtægter og lavere udgifter end skønnet i december, *jf. tabel a*. Særligt bidrager nettorenteindtægterne til en stor del af den bedre faktiske saldo. Dette kan blandt andet henføres til Danmarks Statistiks ændrede konteringsprincip for kurstab og kursgevinster forbundet med statens køb af egne statsobligationer, *jf. boks 8.4*. Det nye princip indebærer således isoleret set en forbedring af den offentlige saldo i 2019 på knap 5 mia. kr. Hertil kommer også højere indtægter fra både selskabsskat på ca. 5³/₄ mia. kr. og for pensionsafkastskat (PAL) på ca. 3³/₄ mia. kr. samt lavere udgifter til overførsler til udlandet på godt 3 mia. kr., herunder særligt til det danske EU-bidrag.

Tabel a

	2019
Mia. kr.	
Foreløbige regnskabstal (marts 2020)	84,9
Skøn i Økonomisk Redegørelse, december 2019	58,8
Forskel	26,1
Selskabsskat (ekskl. indtægter vedr. aktiviteter i Nordsøen)	5,9
Pensionsafkastskat	3,8
Aktieskat	2,4
Indtægter fra Nordsøen	2,4
Indkomstoverførsler	-2,3
Subsidier	2,0
Overførsler til udlandet	3,1
Nettorenter	8,6
Øvrige udgifts- og indtægtsposter	0,3

Kilde: *Økonomisk Redegørelse, december 2019*, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Med udgangspunkt i den aktuelle vurdering af konjunktursituationen og forudsætningerne om den økonomiske politik skønnes et offentligt underskud på knap 160 mia. kr. eller 7,2 pct. af BNP i 2020 og et underskud på 43 mia. kr. eller 1,8 pct. af BNP i 2021, *jf. tabel 8.1*.

Tabel 8.1

Oversigt over den faktiske offentlige saldo

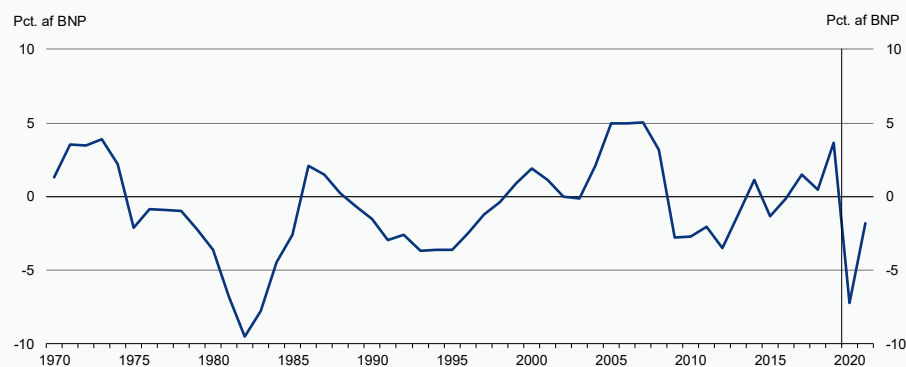
	2017	2018	2019	2020	2021
Offentlig saldo, mia. kr.	33,1	10,7	84,9	-159,8	-43,0
Offentlig saldo, pct. af BNP	1,5	0,5	3,7	-7,2	-1,8

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Det skønnede underskud på den faktiske offentlige saldo i 2020 er historisk stort. Der er således ikke set så stort et offentligt underskud siden starten af 1980'erne, *jf. figur 8.1*. Der er desuden tale om et markant omslag fra en situation med overskud på de faktiske offentlige finanser i 2019, som dog var kraftigt påvirket af ekstraordinært høje indtægter fra pensionsafkastskatten.

Figur 8.1

Faktisk offentlig saldo

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Det meget store underskud i 2020 skal ses i lyset af den helt ekstraordinære situation, som dansk økonomi befinder sig i, og de midlertidige hjælpepakker og øvrige tiltag, der er besluttet.

De direkte udgiftsmæssige konsekvenser af de besluttede tiltag kan opgøres til ca. 110 mia. kr. i 2020 (inkl. afsatte tabsrammer i forbindelse med garantiordninger). De udgiftsmæssige konsekvenser kan især henføres til følgende tiltag:

- **Midlertidig lønkompensationsordning** (10,2 mia. kr.): Virksomheder kompenseres for 75 pct. af lønnen til funktionærer og 90 pct. af lønnen for ikke-funktionærer (dog maksimalt 30.000 kr. per måned) for medarbejdere, der hjemsendes med fuld løn i stedet for at afskediges.

- **Midlertidig kompensationsordning for virksomheders faste omkostninger** (65,3 mia. kr.): Virksomheder, der forventer markante omsætningstab, kan få kompensation for dokumenterbare faste omkostninger. Kompensationsgraden varierer med virksomhedernes omsætningstab.
- **Midlertidige kompensationsordninger for selvstændige, freelancere mv.** (14,3 mia. kr.): Små selvstændige, der oplever mere end 30 pct. nedgang i omsætningen, kan blive kompenseret. Kompensationen fra staten er 90 pct. af omsætningstab, dog maksimalt 23.000 kr. pr. måned (eller op til 46.000 kr. pr. måned, hvis den selvstændige har en medarbejdende ægtefælle).
- **Tabstrammer i forbindelse med statslige garantiordninger mv.** (11,3 mia. kr.): Der er indført en række statslige garantiordninger for blandt andet pengeinstitutters nyudlån til SMV'er og større virksomheder, garantidækning for virksomheders handel og eksport, matchfinansieringstiltag i Vækstfonden mv. Der er afsat tabstrammer til statslige tab i forbindelse med garantierne.

Hertil kommer blandt andet kompensationsordningen til arrangører for aflyste arrangementer, suspendering af den arbejdsgiverbetalte sygedagpengeperiode, suspendering af anciennitetstælling på dagpenge og sygedagpenge og ophævelse af de kommunale og regionale anlægslofter i 2020 mv., *jf. boks 8.1.*

For langt den overvejende del af tiltagene er der tale om hjælpepakker, der er midlertidige og kun påvirker de offentlige udgifter i 2020. Dette giver i sig selv anledning til en stor forværring af den offentlige saldo fra 2019 til 2020 efterfulgt af en stor forbedring af den offentlige saldo fra 2020 til 2021.

Ud over udgifterne til de midlertidige hjælpepakker mv. bidrager det generelle økonomiske tilbageslag også til en forværring af den offentlige saldo i både 2020 og 2021. Faldende privat efterspørgsel og beskæftigelse og stigende ledighed medfører lavere offentlige indtægter fra skatter og afgifter samt højere udgifter til ledighedsrelaterede indkomstoverførsler.

De overordnede forudsætninger bag skønnene for de offentlige finanser i indeværende vurdering er beskrevet i *boks 8.3.*

Boks 8.3**Forudsætninger vedrørende skøn for de offentlige finanser i Økonomisk Redegørelse, maj 2020**

Den aktuelle vurdering af den offentlige saldo i 2020-2021 er baseret på det opdaterede konjunkturgrundlag, som er beskrevet i kapitel 1-7.

For 2020 er skønnene for de offentlige finanser – ud over det opdaterede konjunkturgrundlag – baseret på finansloven for 2020, nye oplysninger om de statslige udgifter i 2020 samt de kommunale og regionale budgetter for 2020. Hertil kommer virkningen af politiske aftaler mv., der er indgået siden aftalen om finansloven for 2020. Det drejer sig primært om en række aftaler om midlertidige hjælpepakker og øvrige tiltag mv. til at understøtte økonomien, herunder både aftaler mellem regeringen og øvrige partier i Folketinget, trepartsaftaler mellem regeringen og arbejdsmarkedets parter samt aftale mellem regeringen og Kommunernes Landsforening og Danske Regioner om blandt andet ophævelse af de kommunale og regionale anlægslofter for 2020.

I 2021 er skønnene for de offentlige udgifter og indtægter blandt andet baseret på de dele af finansloven for 2020, der bærer med over i 2021 samt beregningstekniske forudsætninger for det offentlige forbrug og de offentlige investeringer mv. i 2021. Finanspolitikken for 2021 vil blive fastlagt i løbet af 2020 i forbindelse med finansloven for 2021 samt økonomaftalerne med kommunerne og regionerne for 2021.

Det bemærkes desuden i forhold til vurderingen for 2021, at indførelsen af det nye boligskattesystem som følge af Forlig om tryghed om boligbeskatningen (maj 2017) er udskudt fra 2021 til 2024. Der er siden udarbejdelsen af talgrundlaget for indeværende vurdering indgået aftale om den fremadrettede beskatning, som ikke indgår i den skønnede udvikling for de offentlige finanser. Forudsætningerne om boligskatterne i 2021 er således beregningstekniske og uændrede i forhold til decembervurderingen. Dog er der indarbejdet en justeret profil for tilbagebetalingen til boligejerne i forlængelse af de nye ejendomsvurderinger, som nu beregningsteknisk forudsættes at udgøre 0 mia. kr. i 2020 og ca. 8 mia. kr. i 2021.

I forhold til de offentlige indtægter i øvrigt bemærkes det, at vurderingen i 2021 er baseret på, at der tilvejebringes et provenu svarende til den aftalte midlertidige energifgift, som følger af Energifaftale (juni 2018). Ligeledes er det lagt til grund, at en række punktafgifter, hvor der udestår politisk beslutning om konkret lovgivningsmæssig håndtering, indekseres som forudsat fra 2021. Det er yderligere forudsat, at udhulingen af registreringsafgiftsprovenuet som følge af bedre brændstoføkonomi neutraliseres i overensstemmelse med aftale om Omlægning af bilafgifterne (september 2017). Disse forudsætninger er således uændrede sammenlignet med decembervurderingen.

Ændrede skøn for den faktiske offentlige saldo i 2020-2021

I forhold til vurderingen i *Økonomisk Redegørelse*, december 2019 er skønnet for den faktiske offentlige saldo nedjusteret med godt 154 mia. kr. i 2020 og ca. 38 mia. kr. i 2021, jf. tabel 8.2.

På udgiftssiden bidrager de direkte merudgifter forbundet med de midlertidige hjælpepakker til en stor del af forværringen af den offentlige saldo i 2020 siden december. De midlertidige kompensationsordninger vedrørende lønkomensation, komensation for virksomheders faste omkostninger og komensation til selvstændige, freelancere mv. giver i sig selv anledning til en ekstraordinær opjustering af de skønnede udgifter til *subsider* med knap 90 mia. kr. i 2020.

Tabel 8.2

Ændrede skøn for den faktiske offentlige saldo sammenlignet med Økonomisk Redegørelse, december 2019

Mia. kr.	2020	2021
Ændring i faktisk offentlig saldo	-154,2	-37,9
<i>heraf ændringer i</i>		
- Kildeskatte ekskl. aktieskat	-16,2	-12,5
- Arbejdsmarkedsbidrag	-5,7	-4,0
- Moms	-15,2	-12,2
- Selskabsskatte (ekskl. Nordsø)	-11,1	-7,8
- Registreringsafgift	-5,3	-3,7
- Pensionsafkastskat	8,0	1,3
- Offentligt forbrug	0,0	4,1
- Offentlige investeringer	-1,8	1,0
- Indkomstoverførsler	-11,5	-8,2
- Subsidier	-91,6	-2,6
- Nettoerter	6,5	6,3
- Øvrige udgifts- og indtægtsposter	-10,3	0,4

Anm.: Positive tal indikerer en forbedring af den faktiske offentlige saldo – enten i form af højere offentlige indtægter eller lavere offentlige udgifter. Negative tal indikerer tilsvarende en forværring af den offentlige saldo i form af lavere indtægter eller højere udgifter.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Udgifterne til *indkomstoverførsler* er samlet set opjusteret væsentligt i både 2020 og 2021 sammenlignet med december. Størstedelen skyldes virkningen af det opjusterede skøn for ledigheden, der medfører højere udgifter til ledighedsrelaterede ydelser – særligt arbejdsløshedsdagpenge og kontanthjælp. En del af opjusteringen kan desuden henføres til tiltag i medfør af de midlertidige hjælpepakker.

Det nominelle *offentlige forbrug* er omtrent uændret i 2020 sammenlignet med decemberbervurderingen. De nominelle forbrugsudgifter er nedjusteret i 2021, hvilket primært kan henføres til lavere skønnede pris- og lønstigninger.

De *offentlige investeringer* er opjusteret i medfør af aftalen mellem regeringen og KL og Danske Regioner om ophævelse af de kommunale og regionale anlægslofter for 2020, der isoleret set forventes at give anledning til investeringsudgifter for 2½ mia. kr. mere end tidligere forudsat. For 2021 indgår en beregningsteknisk nedjustering af investeringerne i forskning og udvikling på baggrund af et lavere BNP-niveau.

Endelig giver en justering af den forventede profil for udgifterne til tilbagebetaling af ejendomsskatte isoleret set anledning til en forbedring af den faktiske offentlige saldo, herunder med 6½ mia. kr. i 2020.

De svækkede konjunkturudsigter i 2020 og 2021 sætter sit præg på de offentlige indtægter fra skatter og afgifter. Skønnet for de samlede offentlige indtægter er således nedjusteret med knap 48 mia. kr. i 2020 og knap 40 mia. kr. i 2021 sammenlignet med decembervurderingen. Nedjusteringen kan især henføres til nedjustering af indtægterne fra *kildeskatter, arbejdsmarkedsbidrag, selskabsskat, moms og registreringsafgift*.

De betragtelige nedjusteringer af indtægterne fra skatter og afgifter sammenlignet med decembervurderingen skyldes overvejende, at der skønnes et fald i beskæftigelsen, privatforbruget og de private investeringer, der fører til lavere indtægter fra beskatning af lønindkomst mv. og tillige lavere indtægter fra særligt moms og registreringsafgift. Provenuet fra registreringsafgiften er særligt konjunkturfølsomt. Sammenlignet med decembervurderingen er provenuet fra registreringsafgiften i 2020 således nedjusteret med op mod en fjerdedel af det samlede skønnede provenu i december. Hertil kommer en væsentlig nedjustering af de skønnede indtægter fra selskabsskat, idet disse indtægter historisk også har reageret kraftigt på konjunkturudsving.

I modsat retning trækker en opjustering af indtægterne fra *pensionsafkastskat* i 2020. Opjusteringen skal især ses i lyset af den relativt gunstige udvikling på de finansielle markeder siden slutningen af marts. De skønnede indtægter fra pensionsafkastskatten vurderes imidlertid fortsat at ligge under det strukturelle niveau i 2020-2021 og er som altid behæftet med betydelig usikkerhed.

Ændringer i *nettorenteindtægterne* bidrager isoleret set positivt til den offentlige saldo i både 2020 og 2021 sammenlignet med decembervurderingen. En stor del af forbedringen kan tilskrives, at Danmarks Statistik har ændret metode for kontering af kurstab og kursgevinster ved statens opkøb af egne statsobligationer, *jf. boks 8.4*.

Boks 8.4

Revideret opgørelsesmetode for offentlige renteudgifter og -indtægter

Danmarks Statistik har på foranledning af Eurostat fra og med de foreløbige regnskabstal for de offentlige finanser for 2019 (marts 2020) overgået til et nyt princip for kontering af kurstab og kursgevinster, når staten opkøber egne statsobligationer.

Disse kurstab og kursgevinster konteres således ikke fremover som henholdsvis renteudgifter og renteindtægter, der påvirker den offentlige saldo. De vil i stedet indgå i nationalregnskabets såkaldte finansielle konti som omvurderinger, der ikke påvirker den offentlige saldo.

Det nye princip for konteringen af kurstab og kursgevinster ved statens opkøb af egne statsobligationer vurderes isoleret set at medføre en forbedring af den offentlige saldo med ca. 5¾ mia. kr. i 2020 og ca. 6¾ mia. kr. i 2021.

8.2 Den strukturelle offentlige saldo

Den strukturelle saldo er et beregnet mål for den underliggende stilling på de offentlige finanser ved den givne finanspolitik og er et centralt styringsinstrument i tilrettelæggelsen af finanspolitikken. Den strukturelle saldo er – i modsætning til den faktiske saldo – renset for konjunkturerne og en række andre midlertidige forhold og er derfor et mere robust mål for stillingen på de offentlige finanser.

Finanspolitikken er overordnet tilrettelagt ud fra et mellemfristet sigte om omtrent strukturel balance ved normale konjunkturer. I indeværende vurdering skønnes den strukturelle saldo til -0,1 pct. af BNP i 2020 og 0,4 pct. af BNP 2021. For 2020 er det på linje med decemberskønnet, mens der for 2021 er tale om en opjustering på 0,1 pct. af BNP.

Nye eksterne oplysninger, som påvirker en række strukturelle niveauer, trækker isoleret set den strukturelle saldo i en mere positiv retning i 2020 og 2021. Det gælder særligt, at de offentlige nettorentudgifter nedjusteres i de aktuelle år, fordi kurstab- og gevinster ved statens opkøb af egne statsobligationer ikke længere indgår i Danmarks Statistiks opgørelse af den offentlige saldo, *jf. boks 8.4*. Herudover er pensionsformuen blevet opjusteret i nationalregnskabet for 2019, hvilket giver udslag i et lidt højere niveau for det strukturelle provenu fra pensionsafkastskatten.

I modsat retning trækker virkningen på den strukturelle saldo af gennemførte finanspolitiske tiltag i relation til coronaepidemien, som ikke har karakter af engangsforhold og dermed svækker den strukturelle saldo, *jf. også Danmarks Konvergensprogram 2020*. Svækkelsen er størst i 2020, hvilket skal ses i sammenhæng med suspenderingen af anlægsloftet for kommuner og regioner i 2020.

Strukturel versus faktisk offentlig saldo

Beregningsen af den strukturelle saldo foretages ved, at den faktiske offentlige saldo korrigeres for de udsving, der vurderes at følge af konjunkturerne og en række andre midlertidige forhold. Det drejer sig blandt andet om de ofte store fluktuationer i indtægterne fra pensionsafkastskatten og olie- og gasindvindingen i Nordsøen. Herudover korrigeres den faktiske offentlige saldo for en række engangsforhold, der kan have betydelig størrelsesorden i enkelte år. Den strukturelle saldo i et givent år er dermed et skøn for, hvor stort det offentlige over- eller underskud ville have været i en normal situation, dvs. en situation, hvor den økonomiske aktivitet hverken er særskilt høj eller lav, og hvor de offentlige finanser samtidig ikke er påvirket af andre midlertidige forhold.

Eksempelvis beregnes den skønnede strukturelle saldo på -0,1 pct. af BNP i 2020 med udgangspunkt i skønnet for den faktiske offentlige saldo på -7,2 pct. af BNP, *jf. tabel 8.3 (pkt. 1)*. Da konjunkturerne i 2020 (målt ved et sammenvæjet output- og beskæftigelsesgab) skønnes mærkbart værre end i en normalsituation, skal den faktiske saldo korrige-

res for den ugunstige virkning på den faktiske saldo, som de negative konjunkturgab inddebærer. Den beregnede virkning fra konjunkturerne på den faktiske saldo udgør ca. - 2,1 pct. af BNP i 2020 (pkt. 2).

Udover konjunkturbidraget korrigeres den faktiske offentlige saldo for udsving i en række særlige indtægts- og udgiftsposter (pkt. 3-9). I 2020 skønnes det faktiske provenu for de særlige poster samlet set at være 1,2 pct. af BNP lavere end det strukturelle provenu. Herunder skønnes de specielle budgetposters faktiske provenu at ligge 0,7 pct. af BNP under det strukturelle provenu. Det skal særligt ses i lyset af en række corona-relaterede udgifter i størrelsesordenen 9 mia. kr., der indgår i opgørelsen af de specielle budgetposter. Disse corona-relaterede udgifter vurderes at have karakter af engangsforhold og påvirker derfor ikke den strukturelle saldo.

Herudover korrigeres der for øvrige forhold (pkt. 10). Det skyldes, at der i nogle år kan være særlige engangsforhold af ikke-tilbagevendende karakter, som påvirker den faktiske saldo uden at have særlig betydning for den underliggende stilling på de offentlige finanser. I 2020 vedrører det størstedelen af tiltagene direkte relateret til inddæmning og afbødning af COVID-19 på samlet set yderligere ca. 85 mia. kr. svarende til ca. 3,8 pct. af BNP, der vurderes at have karakter af engangsforhold og derfor ikke påvirker den strukturelle saldo, *jf. også nærmere i bilag 8.3 for en oversigt over engangsforhold.*

Tabel 8.3

Fra faktisk til strukturel saldo

	2019	2020	2021
Pct. af BNP			
1. Faktisk saldo	3,7	-7,2	-1,8
<i>Heraf bidrag til den faktiske saldo fra:</i>			
2. Konjunktursituationen	0,4	-2,1	-1,2
3. Selskabsskat ¹⁾	0,4	-0,3	-0,2
4. Registreringsafgift	0,1	-0,1	-0,1
5. Aktieskat	0,1	0,0	0,0
6. Pensionsafkastskat	1,6	-0,2	-0,4
7. Nordsøindtægter ²⁾	0,0	-0,1	-0,1
8. Netto rentebetalinger og udbytter ¹⁾	0,2	0,2	0,2
9. Specielle budgetposter ³⁾	0,4	-0,7	-0,4
10. Øvrige forhold ⁴⁾	0,0	-3,8	0,0
<i>Heraf COVID-19 relaterede tiltag</i>	0,0	-3,8	0,0
11. Strukturel saldo (1-2-3-4-5-6-7-8-9-10)⁵⁾	0,4	-0,1	0,4
<i>Memopost: Sammenvejlet konjunkturgab</i>	<i>0,6</i>	<i>-2,7</i>	<i>-1,6</i>

1) Ekskl. indtægter vedr. aktiviteter i Nordsøen.

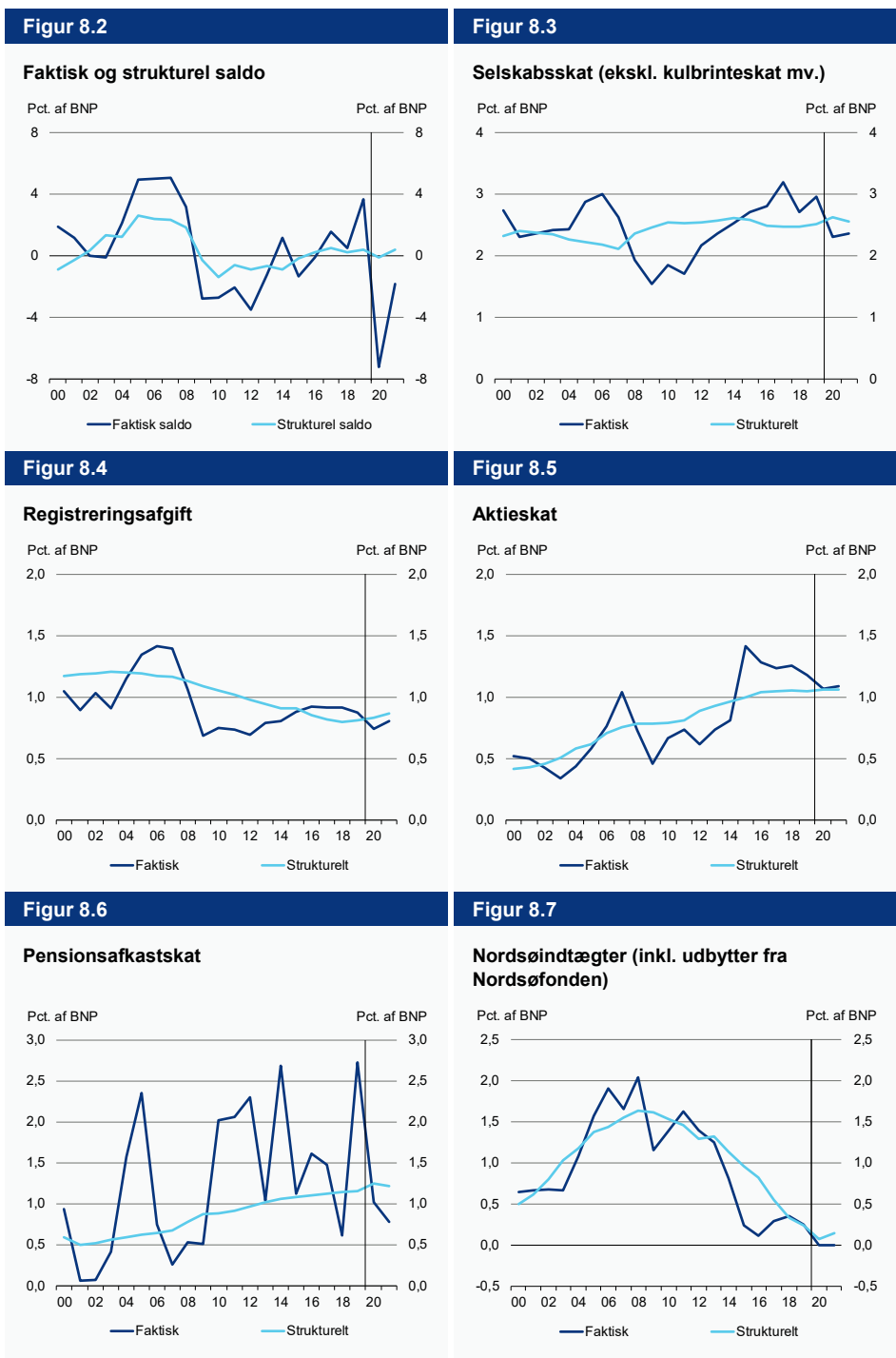
2) Det strukturelle niveau er baseret på det strukturelle provenu, der blev beregnet ved fastsættelse af udgiftslofterne (hhv. *Opdateret 2020-forløb*, september 2015 for 2019, 2020-fremskrivning fra august 2016 for 2020 og 2025-fremskrivning fra august 2017 for 2021) justeret for holdbarhedsvirkningen af ændringer i de fremtidige nordsøprovenuer i forhold til skønnet ved loffastsættelsen, jf. *notatet "Metodejustering for strukturelle indtægter fra Nordsøen"* på www.fm.dk. Den varige virkning af de opdaterede provenuskøn svarer til -0,13 pct. af BNP i 2019, -0,07 pct. af BNP i 2020 og -0,05 pct. af BNP i 2021. Herudover justeres provenuet for de direkte konsekvenser for nordsøindtægterne af aftale om genopretning af Tyra-feltet.

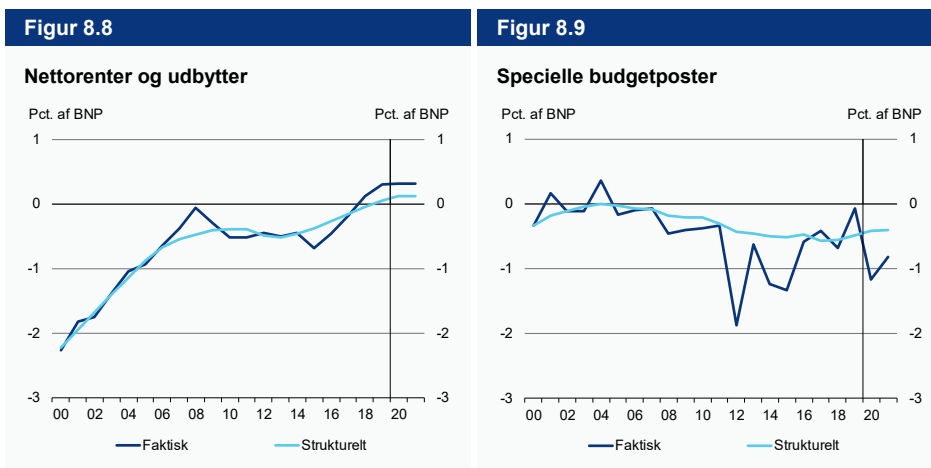
3) I 2020 er der korrigeret for en række tiltag direkte relateret til inddæmning og afbødning af COVID-19 svarende til i alt ca. 9 mia. kr. I 2021 er der korrigeret for tilbagebetaling af ejendomsskatter som følge af *Forlig om tryghed om boligbeskatningen* (maj 2017). Det er beregningsteknisk forudsat, at tilbagebetalingen til bolig-ejerne i forlængelse af de nye ejendomsvurderinger udgør ca. 8 mia. kr. i 2021.

4) I 2020 er der korrigeret for en række tiltag direkte relateret til inddæmning og afbødning af COVID-19 svarende til i alt ca. 85 mia. kr. Herudover korrigeres der for følgende engangsforhold: Afløst af skatterabatten vedr. omlægning af eksisterende kapitalpensioner anslås de ordinære indtægter at være fremrykket med hhv. godt 5 mia. kr. i 2013 og godt 1 mia. kr. i 2014 (netto) fra perioden 2014-2019. I 2019 er der korrigeret for nye oplysninger om de offentlige indtægter, som endnu ikke vurderes afspejlet i Danmarks Statistiks opgørelse af den faktiske offentlige saldo. I 2019-2021 er der endvidere korrigeret for investeringen i kampfly, som planlægges i perioden 2021-2026, men påvirker den strukturelle saldo gennem et syvårs glidende gennemsnit. Øvrige forhold indeholder endvidere forskelle i tilsagnsniveau og afløb for udviklingsbistanden og omregning fra pct. af faktisk BNP til pct. af strukturelt BNP.

5) Strukturel saldo opgjørt i pct. af strukturelt BNP.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

År til år-ændring i den strukturelle saldo

Der er usikkerhed forbundet med skønnet for både niveauet for den strukturelle saldo i et givet år samt ændringen i den strukturelle saldo fra år til år. For yderligere at understøtte beregningerne af den strukturelle saldo udarbejdes der en skønsmæssig dekomponering af år til år-ændringerne baseret på separate "bottom-up"-bidrag til udviklingen i den strukturelle saldo. De beregnede bottom-up-bidrag omfatter navnlig bidrag fra ændringer i finanspolitikken (baseret på de direkte provenuer, der indgår i beregningen af finanseffekten) og ændringer i de strukturelle provenuer fra de særlige poster.

Fra 2019 til 2020 skønnes den strukturelle saldo at blive forværret med ca. 0,5 pct. af BNP. Det skyldes primært, at finans- og strukturpolitikken isoleret set forværre den strukturelle saldo med 0,5 pct. af BNP, *jf. tabel 8.4*. Det skal blandt andet ses i sammenhæng med, at der er gennemført tiltag relateret til understøttelse af dansk økonomi, herunder suspenderingen af anlægsloftet for kommuner og regioner i 2020. Samtidigt fremstår finanspolitikken relativt lempelig, når den måles i forhold til en afdæmpet vækst i strukturelt BNP i 2020.

Herudover bidrager faldende strukturelle indtægter fra Nordsøen og stigende overførsler til udlandet til, at den strukturelle saldo forværres mellem 2019 og 2020. Det negative bidrag fra overførsler til udlandet skal både ses i lyset af øgede overførsler til udlandet og nedjusteringen af BNP i 2020. I modsat retning trækker positive bidrag fra det strukturelle provenu fra selskabsskat, pensionsafkastskat og nettorenteudgifter.

Fra 2020 til 2021 skønnes den strukturelle saldo at blive forbedret med ca. 0,5 pct. af BNP, hvilket særligt skal ses i sammenhæng med et positivt bidrag fra finans- og strukturpolitikken. Strukturpolitikken bidrager positivt til den strukturelle saldo i kraft af højere tilbagetrækningsalder, som øger den strukturelle beskæftigelse. Finanspolitikken for 2021 er baseret på beregningstekniske forudsætninger, som blandt andet indebærer en lav vækst i det offentlige forbrug på 0,1 pct. *jf. også afsnit 8.3*.

Tabel 8.4

År til år-ændring i den strukturelle offentlige saldo

	2019	2020	2021
Pct. af BNP			
Strukturel saldo	0,4	-0,1	0,4
Ændring i strukturel saldo		-0,5	0,5
Bidrag til ændring:			
Provenuer fra finanspolitikken og virkning fra strukturreformer ¹⁾		-0,5	0,4
Selskabsskat		0,1	-0,1
Pensionsafkastskat		0,1	0,0
Nordsøindtægter		-0,2	0,1
Nettorentebetalinger		0,1	0,0
Registreringsafgift		0,0	0,0
Aktieskat		0,0	0,0
Specielle budgetposter		0,0	0,0
Overførsler til udlandet		-0,2	0,1
Andre forhold (residual) ²⁾		0,1	0,0

1) Baseret på de direkte provenuer fra finanseffektberegningen inkl. virkningen af udviklingen i den strukturelle beskæftigelse. De direkte provenuer er skønmæssigt opgjort efter tilbageløb, og skattepligtige indkomstoverførsler er opgjort efter skat. Herudover indgår der ikke engangsforhold.

2) Kan blandt andet afspejle ændringer i efterspørgsels sammensætningen, forskydninger i pensionsind- og udbetalinger samt husholdningernes nettokapitalindkomster mv.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

8.3 Offentligt forbrug, beskæftigelse og investeringer

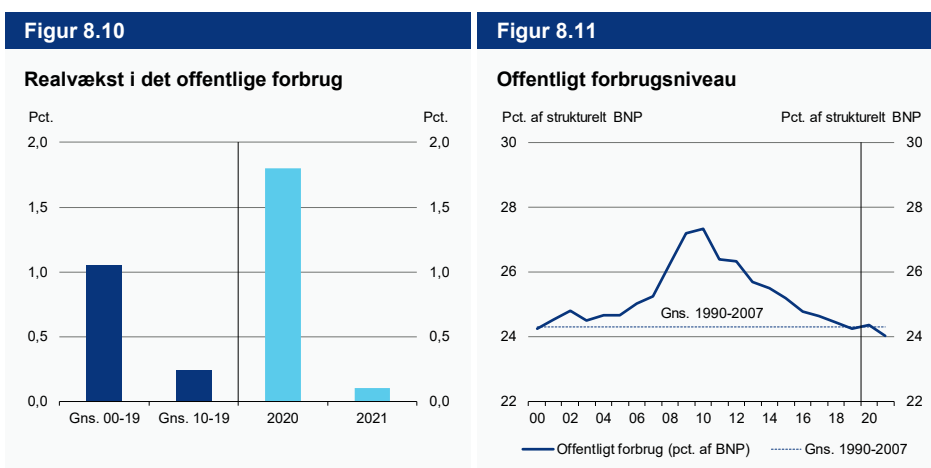
Skønnene for offentligt forbrug og offentlige investeringer i 2020 er baseret på de offentlige budgetter for 2020 – herunder finansloven for 2020 samt de kommunale og regionale budgetter mv. – og nye oplysninger om de statslige udgifter i 2020, herunder merudgifter, der afholdes som led i håndteringen af coronaepidemien.

I 2021 tager skønnene afsæt i beregningstekniske forudsætninger om udgifts- og finanspolitikken. Udgifts- og finanspolitikken for 2021 vil blive tilrettelagt i løbet af 2020 med blandt andet økonomiaftalerne med kommuner og regioner og finansloven for 2021.

Det offentlige forbrug

Det nominelle offentlige forbrug er af Danmarks Statistik opgjort til 558,0 mia. kr. i 2019 ifølge de foreløbige regnskabstal, hvilket er ca. $\frac{3}{4}$ mia. kr. lavere end skønnet i december. På baggrund heraf er den reale offentlige forbrugsvækst i 2019 opgjort til ca. 0,2 pct. Dette er omtrent 0,5 pct.-point lavere end skønnet i december.

Det reale offentlige forbrug skønnes at vokse med 1,8 pct. i 2020 og skønnes på baggrund af beregningstekniske forudsætninger om udgifts- og finanspolitikken at vokse med 0,1 pct. i 2021. Den skønnede realvækst i det offentlige forbrug i 2020 på 1,8 pct. er relativt høj i en historisk sammenhæng og markant højere end den gennemsnitlige årlige realvækst i perioden 2010-2019, som udgør ca. 0,2 pct., *jf. figur 8.10*. Dermed skønnes det offentlige forbrug at udgøre en svagt stigende andel af den samlede økonomi fra 2019 til 2020, *jf. figur 8.11*.

Anm.: I figur 8.10 er realvæksten opgjort ved inputmetoden. Det offentlige forbrug er opgjort inkl. afskrivninger.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De nominelle offentlige forbrugsudgifter skønnes at udgøre ca. 577½ mia. kr. i 2020, hvilket er omtrent uændret i forhold til skønnet i decembervurderingen, *jf. tabel 8.5.*

Skønnet for det nominelle offentlige forbrug afspejler blandt andet virkningen af statslige merudgifter relateret til håndteringen af COVID-19 på i størrelsesorden 1¼ mia. kr. Merudgifterne afspejler driftsudgifter til blandt andet myndighedsopgaver på sundhedsområdet i forbindelse med håndteringen af coronaepidemien, herunder udgifter til vaccinationsprogrammer og testcentre mv¹. Herudover indebærer et opjusteret ledigheds-skøn forventede merudgifter til aktivering af dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere. I modsat retning trækker lavere skøn for pris- og lønforudsætningerne i 2020, *jf. boks 8.5.*

Tabel 8.5

Skøn for det offentlige forbrug

	2019 ¹⁾	2020	2021
Realvækst, pct.			
Decembervurdering	0,7	1,3	0,4
Majvurdering	0,2	1,8	0,1
- Ændring ift. december, pct.-point	-0,5	0,5	-0,3
Mia. kr., årets priser			
Decembervurdering	558,8	577,5	590,7
Majvurdering	558,0	577,5	586,6
- Ændring i forhold til december, mia. kr.	-0,8	0,0	-4,1

Anm.: Realvæksten i det offentlige forbrug er opgjort ved inputmetoden og inklusiv afskrivninger. Det forudsættes ved skøn for realvæksten i det offentlige forbrug fra 2020 og frem, at der ikke er nogen forskel på opgørelsen ifølge outputmetoden i nationalregnskabet og inputmetoden.

1) Tallene for 2019 er baseret på det foreløbige nationalregnskab.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Realvæksten i det offentlige forbrug skønnes som nævnt til 1,8 pct. i 2020, hvilket er en opjustering på 0,5 pct.-point sammenlignet med skønnet i december. Den højere skønnede forbrugsvækst i 2020 skal navnlig ses i lyset af forventede merudgifter i indeværende år relateret til COVID-19, virkningen af et lavere opgjort offentligt forbrug i 2019 samt ændrede skøn for pris- og lønudviklingen, *jf. boks 8.5.*

¹ Det bemærkes, at der som led i aftalen mellem regeringen, Kommunernes Landsforening og Danske Regioner (marts 2020) er aftalt en løbende dialog om kommunernes og regionernes situation i relation til COVID-19, samt at aftaleparterne vil drøfte de samlede rammer for kommunernes og regionernes økonomi i 2020 og 2021 i forbindelse med økonomiforhandlingerne.

Boks 8.5**Virkningen af ændrede pris- og lønforudsætninger på det offentlige forbrug**

I 2020 og 2021 skønnes lavere pris- og lønstigninger end tidligere forudsat. Det påvirker skønnet for de nominelle offentlige forbrugsudgifter og den reale offentlige forbrugsvækst i 2020 og 2021.

I kommuner og regioner er det sædvanlig praksis at korrigere udgiftslofterne i indeværende år som følge af opdaterede pris- og lønforudsætninger. På statens område bliver de opdaterede pris- og lønforudsætninger efter vanlig praksis indarbejdet som en såkaldt niveaokorrektion i forbindelse med opregningen af det kommende års finanslov.

I **2020** forventes de kommunale og regionale udgiftsrammer således reduceret som følge af lavere pris- og lønforudsætninger i 2020 end forudsat ved opregningen af udgiftsrammerne i forbindelse med økonomiaftalerne med kommuner og regioner for 2020. I staten fastholdes udgiftsrammen på finansloven for 2020.

Idet udgiftsrammerne samlet set ikke reduceres svarende til nedjusteringen af pris- og lønstigningerne, vil realvæksten i det offentlige forbrug øges, svarende til at det er muligt at købe flere varer og ansætte flere medarbejdere med de gældende budgetter.

I **2021** opregnes de offentlige budgetter med en lavere forventet pris- og lønstigningstakt i 2021. Samtidig tages der i forbindelse med opregningen af de statslige udgiftsrammer i 2021 højde for lavere pris- og lønforudsætninger i 2020 end forudsat ved opregningen af finanslovsforslaget for 2020. Dette indarbejdes ved en såkaldt niveaokorrektion på det statslige område. Dermed reduceres realvæksten i det offentlige forbrug i 2021, idet en del af realvæksten reelt er fremrykket til 2020 (svarende til bidraget fra niveaokorrektionen i staten).

Samlet er der beregningsteknisk forudsat en realvækst i det offentlige forbrug på 0,1 pct. i 2021, hvilket er en nedjustering på 0,3 pct.-point sammenlignet med decemberskønnet på 0,4 pct. Nedjusteringen skal primært ses i lyset af ekstraordinære merudgifter i 2020 til COVID-19, samt virkningerne af lavere pris- og lønforudsætninger end skønnet i december, som med den vanlige praksis for opregning af de offentlige budgetter medfører en fremrykning af real forbrugsvækst fra 2021 til 2020, *jf. boks 8.5*.

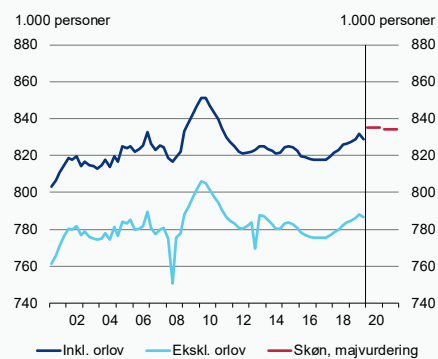
Udgifts- og finanspolitikken for 2021 vil blive fastlagt i løbet af 2020 i forbindelse med finansloven for 2021 samt økonomiaftalerne med kommunerne og regionerne for 2021.

Den offentlige beskæftigelse

Den offentlige beskæftigelse er opgjort til ca. 829.000 personer i 2019 svarende til en stigning på ca. 5.000 personer målt i forhold til 2018. Den offentlige beskæftigelse har været stigende siden starten af 2017, og den tendens er fortsat frem til 4. kvartal 2019, *jf. figur 8.12*.

Figur 8.12

Offentlig beskæftigelse i nationalregnskabet

Tabel 8.6

Skøn for offentlig beskæftigelse (inkl. orlov)

1.000 personer	2019	2020	2021
Ændring ift. året før			
Majvurdering	5,1	6,0	-1,0
Decembervurdering	4,0	5,0	0,0
-Ændring	1,1	1,0	-1,0
Niveau i majvurdering	829	835	834

Anm.: Strejken i 2. kvartal 2008 og lockouten i 2. kvartal 2013 medfører et teknisk betinget fald i den offentlige beskæftigelse ekskl. orlov.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Med en forudsat realvækst i det offentlige forbrug på 1,8 pct. i 2020 skønnes den offentlige beskæftigelse at stige med 6.000 personer i 2020, *jf. tabel 8.6*. Stigningen i den offentlige beskæftigelse er opjusteret med 1.000 personer i forhold til december, hvilket skal ses i sammenhæng med det opjusterede skøn for realvæksten i det offentlige forbrug.

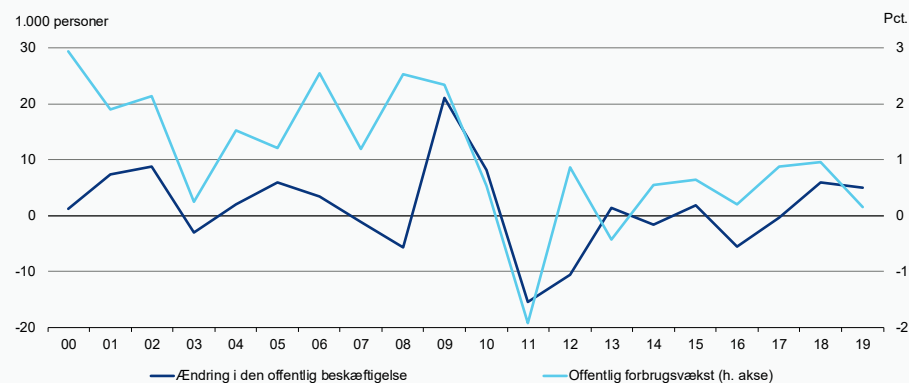
Boks 8.6

Skøn for den offentlige beskæftigelse

Den reale udvikling i det offentlige forbrug er som udgangspunkt en forholdsvist god indikator for, hvordan den offentlige beskæftigelse forventes at udvikle sig. Generelt har der været en vis sammenhæng mellem en højere realvækst i det offentlige forbrug og en stigning i den offentlige beskæftigelse, *jf. figur a*.

Figur a

Årlig ændring i den offentlige beskæftigelse og den offentlige forbrugsvækst

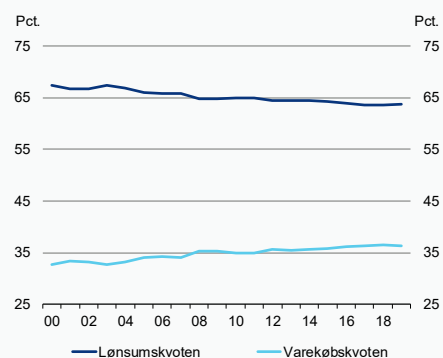
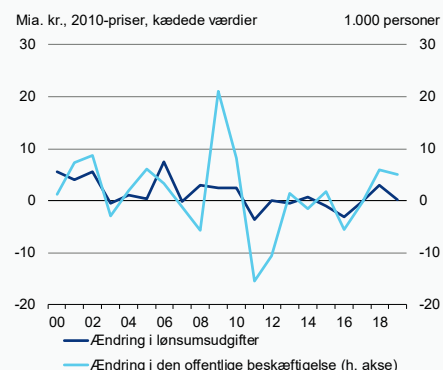

Boks 8.6 (fortsat)

De offentlige forbrugsudgifter anvendes til køb af varer eller aflønning af ansatte. Udgifter til aflønning udgør ca. 2/3 af de offentlige forbrugsudgifter (løsumskvoten), mens udgifter til varekøb udgør ca. 1/3 af de offentlige forbrugsudgifter (varekøbskvoten), *jf. figur b*. Et højere offentligt forbrug kan således forventes at give anledning til større udgifter til aflønning af ansatte, og dermed en højere offentlig beskæftigelse.

Det er imidlertid op til de enkelte kommunale, regionale og statslige institutioner at afgøre, om de vil anvende deres budgetter på fx løn til offentligt ansatte eller køb af ydelser fra den private sektor. Hvis en skole fx vælger at benytte rengøringshjælp fra den private sektor i stedet for at ansætte rengøringshjælpen selv, vil det isoleret set medføre, at løsumskvoten falder og varekøbskvoten stiger, uden at den offentlige service eller institutionens budget ændres. En lavere løsumskvotepct vil alt andet lige indebære en mindre tæt kobling mellem forbrugsvæksten og udviklingen i den offentlige beskæftigelse. Størrelsen på løsumskvoten og den årlige ændring i den offentlige beskæftigelse er altså positivt korreleret, *jf. figur c*.

Dertil kommer, at den offentlige beskæftigelse i nationalregnskabet er opgjort i antal personer og ikke antal fuldtidspersoner. Mens en deltidsansat og en fuldtidsansat ikke nødvendigvis indebærer de samme udgifter til aflønning for den enkelte institution, vil de indgå på lige fod i nationalregnskabet's opgørelse af den offentlige beskæftigelse. Disse forhold indebærer, at udviklingen i den offentlige forbrugsvækst ikke afspejler sig 1:1 i ændringen i den offentlige beskæftigelse. Skøn og beregningstekniske forudsætninger om udviklingen i den offentlige beskæftigelse er således behæftet med væsentlig usikkerhed.

Figur b**Løsumskvoten og varekøbskvoten i det offentlige forbrug****Figur c****Årlig ændring i løsumsudgifter og den årlige ændring i den offentlige beskæftigelse**

Anm.: Den offentlige beskæftigelse er opgjort inkl. orlov. Strejken i 2. kvartal 2008 og lockouten i 2. kvartal 2013 medfører et teknisk betinget fald i den offentlige beskæftigelse ekskl. orlov.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

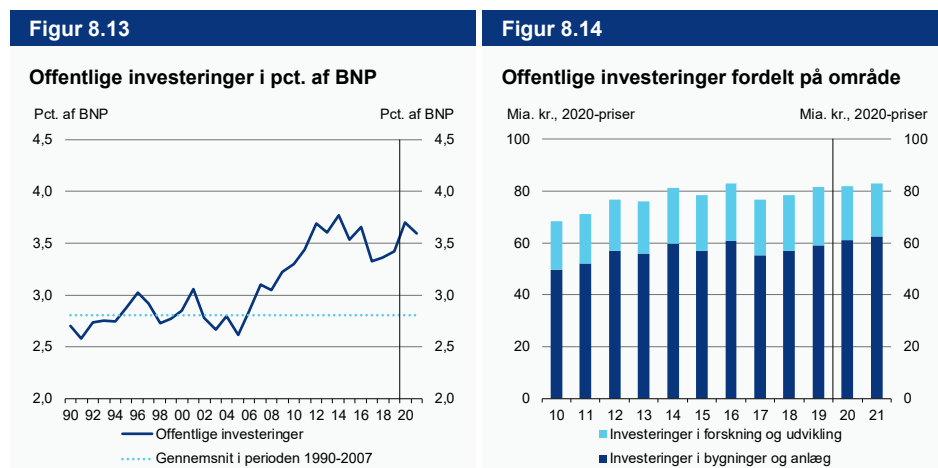
I 2021 er der beregningsteknisk forudsat et fald i den offentlige beskæftigelse på 1.000 personer, hvilket skal ses i lyset af den beregningsteknisk forudsatte offentlige forbrugs- vækst på 0,1 pct. i 2021. Skøn og beregningstekniske forudsætninger om den offentlige beskæftigelse er behæftet med væsentlig usikkerhed, *jf. boks 8.6*.

Offentlige investeringer

Ifølge Danmarks Statistiks foreløbige nationalregnskabstal for 2019 udgjorde de offentlige udgifter til offentlige investeringer ca. 79½ mia. kr. i 2019, svarende til 3,4 pct. af BNP.

De offentlige investeringer som andel af BNP har de seneste år ligget på et historisk højt niveau og ventes også at gøre det i de kommende år. I 2020 skønnes udgifterne til offentlige investeringer at stige mærkbart målt i pct. af BNP, hvilket skal ses i sammenhæng med et fortsat højt investeringsniveau – herunder som følge af aftalen om at ophæve rammen til kommunale og regionale anlægsinvesteringer i 2020 – samt et skønnet betragteligt fald i BNP. De offentlige investeringer skønnes således at udgøre 3,7 pct. af BNP i 2020 og 3,6 pct. af BNP i 2021, *jf. figur 8.13*.

Størstedelen af de offentlige investeringer udgøres af investeringer i bygninger og anlæg mv., mens investeringer i forskning og udvikling udgør en mindre del, *jf. figur 8.14*.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Med afsæt i finansloven for 2020 samt kommunernes og regionernes budgetter for 2020 mv. skønnes de samlede udgifter til offentlige investeringer at udgøre ca. 82 mia. kr. i 2020 svarende til en realvækst på 0,5 pct., *jf. tabel 8.7*. Skønnet for de nominelle offentlige investeringer i 2020 er opjusteret med omtrent 1,8 mia. kr. i forhold til skønnet i *Økonomisk Redegørelse*, december 2019.

Opjusteringen kan primært henføres til regeringens aftale med Kommunernes Landsforening og Danske Regioner om ophævelse af anlægsloftet for kommuner og regioner som led i håndteringen af den økonomiske situation som følge af COVID-19. Der er i den forbindelse forudsat fremrykning af offentlige investeringer for 2½ mia. kr. i 2020, *jf. boks 8.7*. I modsat retning trækker mindre nedjusteringer i de skønnede investeringsudgifter afledt af nye oplysninger for igangværende anlægsprojekter.

Boks 8.7**Offentlige investeringer som konjunkturstabiliserende instrument**

Offentlige investeringer kan indgå som et aktivt konjunkturinstrument, der stimulerer efterspørgslen i forbindelse med en økonomisk tilbagegang. Det skyldes, at offentlige investeringer i bygninger og anlæg kan bidrage til at holde hånden under beskæftigelsen og styrke efterspørgslen i bygge- og anlægsbranchen, og dermed bidrage til øget aktivitet i samfundet.

For mange offentlige investeringer kan der dog være en betydelig forsinkelse mellem beslutningen om at igangsætte nye anlægsprojekter og det første spadestik på projektet. Det skyldes, at fx større offentlige infrastrukturprojekter ofte er forbundet med lange forberedelsesprocesser, som blandt andet omfatter forundersøgelser, VVM-undersøgelser og projektplanlægning. Historiske erfaringer peger på, at nogle projekter i værste fald kan risikere først at nå den reelle bygge- og anlægsfase, når den økonomiske situation igen er vendt til det bedre, og der ikke længere er samme behov for den oprindeligt tiltænkte økonomiske stimulus.

Ved anvendelsen af øgede offentlige investeringer som konjunkturstabiliserende instrument på den korte bane, er det derfor afgørende, at der reelt er et potentiale for at igangsætte de forskellige projekters bygge- og anlægsfase med kort varsel.

I forbindelse med den aftalte ophævelse af anlægsloftet for kommuner og regioner i 2020 vurderer KL, at der kan fremrykkes kommunale investeringer for 2½ mia. kr. i 2020. Dette vil i høj grad være anlægsprojekter, der i forvejen var planlagte til et senere tidspunkt, hvormed den interne forberedelsesproces kan forkortes i forhold til igangsættelsen af helt nye anlægsprojekter.

Der forudsættes et nominelt offentligt investeringsniveau på ca. 84,0 mia. kr. i 2021, svarende til en realvækst på 0,9 pct. Skønnet omfatter en beregningsteknisk nedjustering af skønnet for investeringer i forskning og udvikling, som følger af det nedjusterede skøn for BNP-niveauet i 2021.

Tabel 8.7**Offentlige investeringer, 2019-2021**

	2019	2020	2021
Nominelt investeringsniveau, mia. kr. (årets priser)	79,4	82,1	84,0
-heraf bygninger og anlæg m.m.	57,3	61,2	63,3
-heraf forskning og udvikling	22,2	20,9	20,7
Realvækst i de offentlige investeringer, pct.	4,0	0,5	0,9
-heraf bygninger og anlæg m.m.	3,9	3,5	2,1
-heraf forskning og udvikling	4,5	-7,2	-2,5
Offentlige investeringer, pct. af BNP	3,4	3,7	3,6
-heraf bygninger og anlæg	2,5	2,8	2,7
-heraf forskning og udvikling	1,0	0,9	0,9

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Skønnene for de offentlige investeringer er behæftet med væsentlig usikkerhed. Det afspejler blandt andet uundgåelige forskydninger i byggeaktiviteten mv. mellem de enkelte år, fx i forbindelse med de kvalitetsfundsstøttede sygehusbyggerier og større anlægsprojekter på transportområdet.

8.4 Finanspolitikens aktivitetsvirkning

Finans- og strukturpolitikken målt ved de såkaldte ét-årige finanseffekter skønnes samlet set at styrke aktiviteten med 3,5 pct. af BNP i 2020, *jf. tabel 8.8*. Den positive aktivitetsvirkning kan primært tilskrives de midlertidige kompensationsordninger, der er vedtaget for at modgå virkningen af COVID-19, som isoleret set øger aktiviteten med skønsmæssigt 3,1 pct. af BNP i 2020. Givet at der er tale om ekstraordinære tiltag i en ekstraordinær situation er der stor usikkerhed om beregningen, som er baseret på grove skøn.

I 2021 skønnes finans- og strukturpolitikken samlet at have en negativ aktivitetsvirkning på 2,6 pct. af BNP. Det skyldes at mange af de midlertidige kompensationsordninger kun gælder i 2020, hvormed finanseffekten i 2021, i forhold til det ekspansive niveau i 2020, isoleret set reduceres med ca. 2,5 pct. af BNP.

Tabel 8.8

Finans- og strukturpolitikens virkning på kapacitetspresset (ét-årige effekter)

	2020	2021
Pct. af BNP		
Finanspolitikens virkning på BNP-vækst	0,5	0,0
Strukturpolitikens virkning på kapacitetspres	-0,1	-0,1
Samlet virkning på kapacitetspres ekskl. midlertidige tiltag	0,4	-0,1
Aktivitetsvirkning af midlertidige tiltag	3,1	-2,5
Samlet virkning inkl. midlertidige tiltag	3,5	-2,6

Anm.: Den samlede virkning på kapacitetspresset beskriver finans- og strukturpolitikens bidrag til ændringer af outputgabet i et enkelt år. Finanspolitikens virkning på BNP-væksten afspejler alene efterspørgselsvirkningen af finanspolitikken.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Virkningen på kapacitetspresset kan tentativt opdeles i bidrag fra *finanspolitikens* virkning på efterspørgslen og *strukturpolitikens* virkning på kapacitetspresset. Finanspolitikken skønnes isoleret set at øge BNP-væksten med 0,5 pct. i 2020, mens virkningen er omtrent neutral i 2021. Den positive aktivitetsvirkning afspejler blandt andet suspenderingen af anlægsloftet for kommuner og regioner i 2020, som øger de offentlige investeringer med ca. 2,5 mia. kr. Hertil kommer, at der skønnes en vækst i det offentlige forbrug på 1,8 pct., hvilket ligeledes øger vækstbidraget.

Efterspørgselsvirkningen af finanspolitikken i 2021 afspejler den justerede profil for tilbagebetalinger af boligskatter i forbindelse med *Forlig om tryghed om boligbeskatningen* (maj 2017), som nu beregningsteknisk forudsættes at udgøre ca. 8 mia. kr. i 2021.

Virkningen modgås af den teknisk forudsatte afdæmpede offentlige forbrugsvækst i 2021 på 0,1 pct., hvormed der samlet set skønnes en omtrent neutral virkning på BNP-væksten.

Strukturpolitikken har isoleret set en dæmpende virkning på kapacitetspresset på ca. 0,1 pct. af BNP både i 2020 og 2021. Det skal ses i lyset af, at strukturpolitikken øger arbejdsudbuddet og kapaciteten i økonomien. Det stigende arbejdsudbud kan i høj grad tilskrives vedtagne reformer, herunder *Tilbagestrækningsaftalen (2011)* og *Skattereform 2012*.

Finans- og strukturpolitikens virkning på kapacitetspresset kan både opgøres ved den ét-årige og den flerårige finanseffekt. Den flerårige finanseffekt måler virkningen på kapacitetspresset af finans- og strukturpolitiske ændringer både i det pågældende år og de forudgående år. Den flerårige finanseffekt måles med 2019 som udgangspunkt – et år, hvor konjunkturerne var lidt bedre end neutralt. Dermed medtages virkningen af finans- og strukturpolitiske ændringer i 2020 og frem i beregningen af den flerårige finanseffekt.

De flerårige aktivitetsvirkninger er beregnet med udgangspunkt i ADAM-modellen, og størrelsesordenen af virkningen er behæftet med tiltagende usikkerhed, jo længere en periode, der ses på. Forudsætningerne bag beregningen af multiplikatorerne er nærmere beskrevet i *Opdaterede finanseffekter: dokumentationsnotat* (www.fm.dk).

Tabel 8.9

Finans- og strukturpolitikens virkning på kapacitetspresset (flerårige effekter)

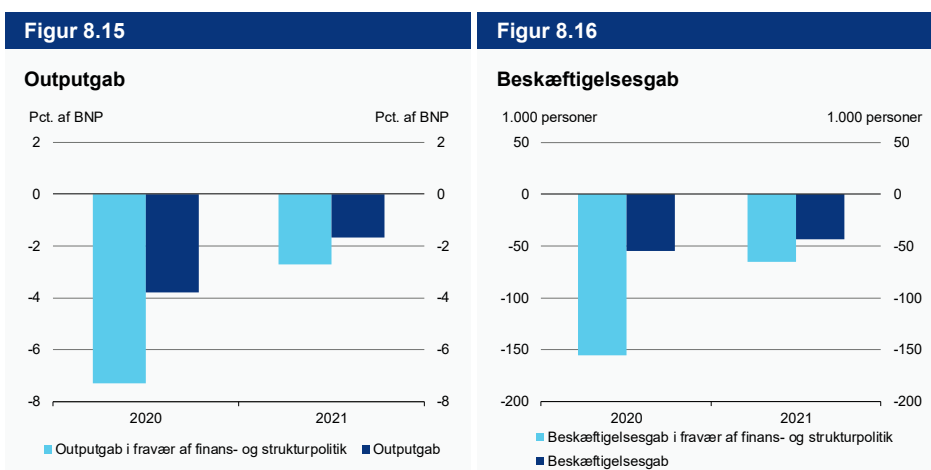
	2020	2021
Pct. af BNP		
Virkning på outputgab ekskl. midlertidige tiltag	0,4	0,5
Virkning af midlertidige tiltag	3,1	0,6
Samlet virkning på outputgab	3,5	1,1
1.000 fuldtidspersoner		
Virkning på beskæftigelsesgab ekskl. midlertidige tiltag	8	8
Virkning af midlertidige tiltag	93	14
Samlet virkning på beskæftigelsesgab	101	22

Anm.: Den samlede virkning på konjunkturgabene beskriver finans- og strukturpolitikens bidrag til output- og beskæftigelsesgab i et enkelt år. Aktivitetsvirkningen er opgjort som den samlede virkning af finans- og strukturpolitikken i forhold til 2019.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Finans- og strukturpolitikken vurderes på den baggrund samlet set at reducere outputgabet med 3,5 pct. af BNP i 2020 og 1,1 pct. af BNP i 2021, *jf. tabel 8.9*. Tilsvarende

skønnes beskæftigelsesgabets størrelse at blive reduceret med i størrelsesordenen 100.000 personer i 2020 og ca. 22.000 personer i 2021. Finans- og strukturpolitikken bidrager dermed til en væsentlig reduktion af konjunkturgabene i forhold til en situation med neutral finans- og strukturpolitik, jf. figur 8.15 og 8.16. Virkningen kan i høj grad tilskrives ordningerne om midlertidig compensation, som holder hånden under det private erhvervsliv og arbejdspladser under COVID-19 pandemien.

Anm.: Den samlede virkning på konjunkturgabene beskriver finans- og strukturpolitikens bidrag til output- og beskæftigelsesgabene i et enkelt år. Aktivitetsvirkningen er opgjort som den samlede virkning af finans- og strukturpolitikken i forhold til 2019.

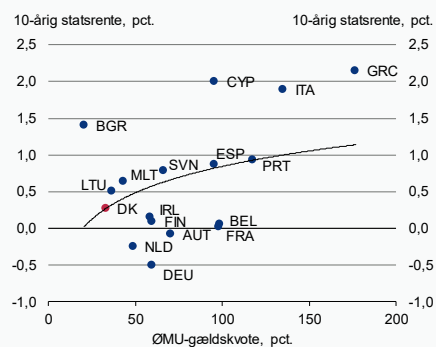
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

8.5 Offentlig gæld og statens nettofinansieringsbehov

Det aktuelle tilbageslag og de midlertidige hjælpepakker, der er gennemført i lyset af coronaepidemien, indebærer, at der er udsigt til et betydeligt faktisk offentligt underskud på 7,2 pct. af BNP i 2020 samt et underskud på 1,8 pct. af BNP i 2021. Samlet set er der udsigt til en stigning i nettogælden over perioden på 8-9 pct. af BNP. Samtidigt skønnes den offentlige bruttogæld – opgjort ved ØMU-gælden – at stige fra godt 33 pct. af BNP i 2019 til at udgøre godt 43 pct. af BNP i 2020 for dernæst at falde til ca. 41½ pct. af BNP i 2021, jf. tabel 8.10.

Den offentlige gæld i Danmark vil dog fortsat være lav i et historisk og et internationalt perspektiv. Gennem hele prognoseperioden ventes ØMU-gælden at beholde en bred margin til kravet i EU's Stabilitets- og Vækstpagt på 60 pct. af BNP. Det er blandt andet en konsekvens af den ansvarlige linje i den økonomiske politik i en længere årrække, som også har bidraget til, at Danmark er blandt de få lande, der har den højeste kreditvurdering AAA hos samtlige toneangivende kreditvurderingsbureauer. Den høje kreditvurdering er direkte medvirkende til lavere renteudgifter for den danske stat, men også for boligejere og andre låntagere. Sammenhængen mellem lav offentlig gæld og lave statsobligationsrenter er illustreret i figur 8.17.

Figur 8.17

Sammenhæng mellem ØMU-gældskvotepct og 10-årige statsobligationsrenter for eurolande mv.

Kilde: Thomson Reuters, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel 8.10

Oversigt over den offentlige gæld, ultimo året

	2019	2020	2021
Pct. af BNP			
ØMU-gæld	33,2	43,2	41,5
Statsgæld	18,1	27,2	25,6
Offentlig nettogæld	-6,2	0,7	2,5
Memopost:			
Faktisk offentlig saldo	3,7	-7,2	-1,8

Et underskud på den offentlige saldo medfører – alt andet lige – en stigning i ØMU-gælden. Ændringer i indeståendet på statens konto i Nationalbanken samt ændringer i de statslige fondes beholdning af statsobligationer kan imidlertid medføre, at ØMU-gælden falder på trods af et offentligt underskud. Det skyldes, at statens konto i Nationalbanken ikke modregnes i opgørelsen af ØMU-gælden, mens fondenes beholdning af statsobligationer bliver modregnet, *jf. boks 8.8*.

I 2019 oversteg de offentlige aktiver passiverne svarende til en nettofordring på ca. 6 pct. af BNP. I 2020 skønnes denne fordring at blive vendt til en offentlig nettogæld på knap 1 pct. af BNP. Det afspejler blandt andet øgede statslige udgifter til de midlertidige hjælpepakker i forbindelse med coronaepidemien. Nettogælden forventes at stige yderligere til ca. 2½ pct. af BNP i 2021, *jf. tabel 8.10*. Skønnene for nettogælden er usikre, idet udviklingen i nettogælden ud over stillingen på den offentlige saldo også afhænger af kursreguleringer på det offentliges aktiver og passiver, *jf. boks 8.8*. Det er den offentlige nettogæld, som er det centrale gældsbebegreb i forbindelse med opgørelsen af finanspolitikens langsigtede holdbarhed.

Udviklingen i statsgælden fra år til år svarer – bortset fra kurseffekter ved lånoptagelse – til den såkaldte nettokassesaldo, dvs. likviditetseffekten af statens budget. Nettokassesaldoen afspejler forskellen mellem de faktiske indbetalinger af skatter, afgifter mv., som staten modtager, og de konkrete udbetalinger, som staten foretager i løbet af et givet år, herunder også genudlån til statslige selskaber. Statsgælden skønnes at stige fra ca. 18 pct. af BNP i 2019 til godt 27 pct. af BNP i 2020 for dernæst at falde til ca. 25½ pct. i 2021, *jf. tabel 8.10*.

Boks 8.8**Centrale opgørelser af den offentlige gæld**

Der sondres normalt mellem tre opgørelser af den offentlige gæld: ØMU-gælden, statsgælden og den offentlige nettogæld. De forskellige gældsbegreber afviger fra hinanden med hensyn til opgørelsesmetoder og afgrænsningen af den offentlige sektor:

- *ØMU-gælden* er den offentlige gæld opgjort efter EU's principper. ØMU-gælden omfatter de samlede finansielle passiver i alle de offentlige delsektorer – stat, kommuner, regioner og forskellige sociale kasser og fonde. ØMU-gælden er en ren bruttogældsstørrelse, hvor kun interne fordringer inden for det offentlige bliver modregnet. ØMU-gælden bruges i forbindelse med EU's Stabilitets- og Vækstpagt, hvor ØMU-gældens andel af BNP ikke må overstige 60 pct.
- *Den offentlige nettogæld* er udgangspunktet for beregningerne af de offentlige finansers langsigtede holdbarhed. Den offentlige nettogæld opgøres som forskellen mellem de samlede offentlige passiver og aktiver og er dermed et udtryk for det offentliges samlede nettostilling. I modsætning til de andre gældsdefinitioner opgøres den offentlige nettogæld til markedsværdi.
- *Statsgælden* omfatter udelukkende statens gæld og dermed ikke gælden i de øvrige offentlige delsektorer. Statsgælden er ligesom ØMU-gælden en bruttostørrelse, men i definitionen er der tilladt en modregning af omsættelige aktiver forvaltet af Danmarks Nationalbank. Det inkluderer indeståendet på statens konto, almene boligobligationer og værdipapirbeholdninger i de statslige fonde (Den Sociale Pensionsfond, Innovationsfonden og Fonden for Forebyggelse og Fastholdelse).
- *Genudlån* er et udtryk for statens udlånsprogram til statslige selskaber og andre institutioner. Her udsteder Nationalbanken statsobligationer og videreudlåner provenuet til selskaberne på samme vilkår. Genudlån tillader selskaberne at benytte statens finansieringsvilkår, således at offentlige opgaver finansieres billigst muligt. Da selskaberne betaler afdrag og renter, er det saldoneutralt for staten. Genudlån øger statsgælden og ØMU-gælden, men indgår neutralt i nettogælden, da videreudlånet medregnes i aktivsiden.

Finansieringsbehovet

Coronaepidemien ventes at medføre et meget stort finansieringsbehov for staten i 2020 - blandt andet til finansiering af de midlertidige hjælpepakker mv. Statens samlede finansieringsbehov skønnes til godt 294 mia. kr. i 2020, *jf. tabel 8.11*. Nettofinansieringsbehovet for 2020 er opjusteret markant med ca. 200 mia. kr. siden decembervurderingen. Samtidig skønnes en samlet forøgelse af statens finansieringsbehov (brutto) på 207 mia. kr. i år.

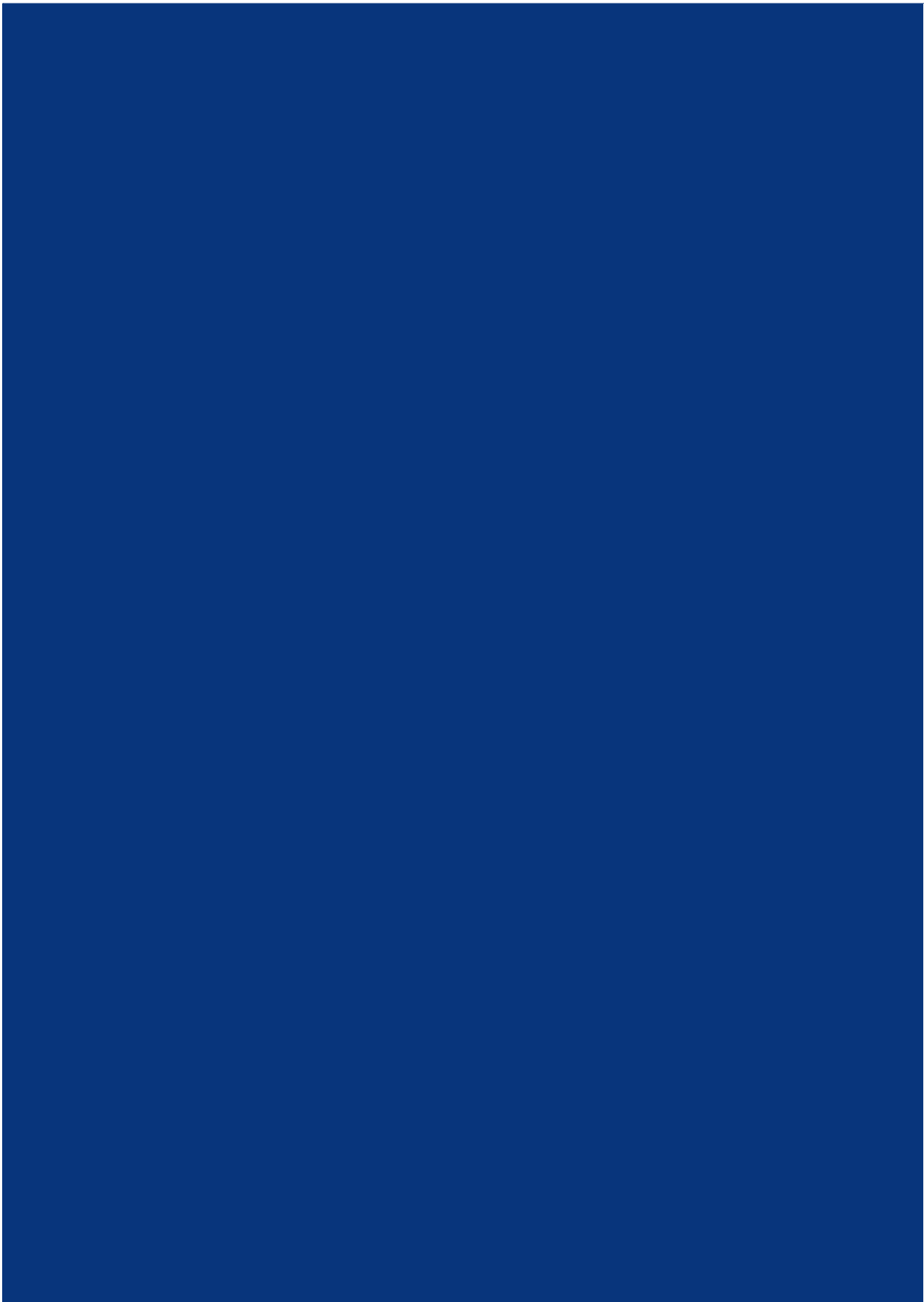
Statens nettokassesaldo svarer til statens nettofinansieringsbehov med omvendt fortegn, da det angiver behovet for ekstern finansiering til det planlagte statsbudget. Ud over nettofinansieringsbehovet afholder staten også betalinger til afdrag af statsobligationer og statslige fonde forvaltet af Nationalbanken. Summen af nettofinansieringsbehovet og disse delposter angiver det samlede finansieringsbehov for staten i det givne år, *jf. tabel 8.11*. Finansieringsbehovet dækkes ved at udstede statsobligationer eller ved at trække på statens indestående hos Nationalbanken.

Tabel 8.11

DAU-saldo og statens finansieringsbehov

	December 2019	Maj 2020
Mia. kr.	2020	2020
1. DAU-saldo	34,9	-166,5
2. Genudlån mv. (§ 40)	8,6	10,0
3. Beholdningsbevægelser og periodiseringer mv. (§ 41)	-4,5	-1,7
4. Nettokassesaldo (1-2+3)	21,9	-178,3
5. Nettofinansieringsbehov (-4)	-21,9	178,3
6. Afdrag langfristet gæld	60,5	70,8
7. Afdrag kortfristet gæld	30,1	24,0
8. Transaktioner i de statslige fonde	-11,7	-7,5
9. Opkøb af almene boligobligationer	30,1	28,8
Finansieringsbehov (5+6+7+8+9)	87,1	294,3

Kilde: Økonomisk Redegørelse, december 2019 og egne beregninger.

Bilag 8.1

De offentlige udgifter og indtægter

De offentlige udgifter

De samlede offentlige udgifter som andel af BNP skønnes at stige markant fra ca. 48½ pct. af BNP i 2019 til ca. 57¾ pct. af BNP i 2020 for derefter at reduceres til ca. 51½ pct. af BNP i 2021, jf. bilagstabel 8.1.

Bilagstabel 8.1

De offentlige udgifters sammensætning

Pct. af BNP	2017	2018	2019	2020	2021
Offentlige udgifter ¹⁾	50,2	49,9	48,6	57,7	51,4
Primære udgifter	49,2	48,9	47,9	57,0	50,8
- Offentligt forbrug	24,6	24,3	24,0	26,0	25,1
- Offentlige investeringer ²⁾	3,3	3,4	3,4	3,7	3,6
- Indkomstoverførsler	16,2	15,8	15,7	17,4	16,8
- Subsidier	1,8	1,7	1,6	5,9	1,8
- Øvrige primære udgifter	3,2	3,6	3,0	3,9	3,5
Renteudgifter	1,1	1,1	0,7	0,7	0,7

1) Opgørelsen af de samlede offentlige udgifter (og indtægter) afviger fra Danmarks Statistiks opgørelse. Udgifterne som andel af BNP er her beregnet med afsæt i en opgørelse af de samlede udgifter, hvor alle delelementer af det offentlige forbrug – herunder fx imputerede udgifter i form af afskrivninger og indtægter i form af salg af varer og tjenesteydelser – henføres til udgiftssiden.

2) De offentlige investeringer er opgjort ekskl. nettokøb af bygninger mv.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De offentlige forbrugsudgifter udgjorde ca. 24 pct. af BNP i 2019. Det offentlige forbrug skønnes at udgøre ca. 26 pct. af BNP i 2020 og forudsættes at udgøre godt 25 pct. af BNP i 2021. Stigningen i det offentlige forbrugs BNP-andel fra 2019 til 2020 skal ses i lyset af et fald i BNP samt en relativt høj realvækst i det offentlige forbrug i 2020. I den aktuelle vurdering skønnes realvæksten i det offentlige forbrug således til 1,8 pct. i 2020 og forudsættes beregningsteknisk at udgøre 0,1 pct. i 2021.

De offentlige investeringers andel af BNP var knap 3½ pct. i 2019, og investeringerne forventes at udgøre en lidt højere del af økonomien frem mod 2021. Der skønnes en realvækst i de offentlige investeringer på 0,5 pct. i 2020 og 0,9 pct. i 2021.

De offentlige udgifter til indkomstoverførsler udgjorde ca. 15¾ pct. af BNP i 2019. BNP-andelen skønnes at stige til ca. 17½ pct. i 2020 for derefter at falde til ca. 16¾ pct. i 2021. Udviklingen fra 2019 til 2021 skal primært ses i lyset af konjunkturudviklingen

og de afledte højere udgifter ledighedsrelaterede indkomstoverførsler. De skønnede udgifter til indkomstoverførsler afspejler desuden virkningerne af en række politiske aftaler, herunder den mindreregulering, som indgår i *Aftale om skattereform* (juni 2012) og stigende udgifter til folkepension mv. i medfør af *Aftale om ny regulering af folkepensionen og indførelse af obligatorisk opsparing for overførselsmodtagere* (november 2018) samt virkningerne af *Aftale om ret til seniorpension for nedslidte* (maj 2019).

Subsidierne udgjorde knap 1 $\frac{3}{4}$ pct. af BNP i 2019. De forventes at udgøre knap 6 pct. af BNP i 2020 og ca. 1 $\frac{3}{4}$ pct. af BNP i 2021. Den meget markante stigning i subsidiernes andel af BNP fra 2019 til 2020 skyldes altovervejende udgifter til midlertidige kompensationsordninger til erhvervsliv og lønmodtagere, der er placeret i subsidierne.

De offentlige renteudgifter udgjorde i 2019 ca. $\frac{3}{4}$ pct. af BNP og skønnes fastholdt på dette niveau frem mod 2021. Faldet i renteudgifternes andel af BNP fra 2018 til 2019 skal ses i lyset af det ændrede konteringsprincip for kurstab og kursgevinster ved statens opkøb af egne statsobligationer, *jf. boks 8.4*.

De offentlige indtægter

De samlede offentlige indtægter er opgjort til ca. 52,2 pct. af BNP i 2019 og skønnes at falde til ca. 49,6 pct. af BNP i 2021, *jf. bilagstabel 8.2*. Udviklingen dækker over et markant skønnet fald i indtægterne fra blandt andet selskabsskatter og personskatter samt et historisk højt år i 2019 som følge af høje indtægter fra pensionsafkastskatten. Dermed skønnes et fald i skattetrykket fra ca. 46,9 pct. af BNP i 2019 til ca. 44,6 pct. af BNP i 2021.

Personskatteindtægterne er opgjort til ca. 483,4 mia. kr. svarende til ca. 20,8 pct. af BNP i 2019. Personskatterne forventes at udgøre hhv. ca. 21 $\frac{1}{2}$ pct. og 21 $\frac{1}{4}$ pct. af BNP i 2020 og 2021. Stigningen fra 2019 til 2020 skal ses i lyset af, at BNP-reduktionen skønnes større end faldet i personskatterne. Personskatterne er kraftigt nedjusteret som følge af et markant fald i beskæftigelsen og lønsummen.

Provenuet fra arbejdsmarkedsbidrag er opgjort til ca. 100,9 mia. kr. i 2019 svarende til 4,3 pct. af BNP. Provenuet skønnes at udgøre ca. 4,5 pct. af BNP i 2020-2021.

Provenuet fra pensionsafkastskatten er opgjort til ca. 63 $\frac{1}{4}$ mia. kr. i 2019 svarende til 2,7 pct. af BNP. Det høje niveau skyldes i høj grad høje afkast på tværs af aktiemarkederne samt faldende renter, der har resulteret i relativt høje afkast på obligationsbeholdningen. Indtægterne fra pensionsafkastskatten forventes at falde til 1,0 pct. af BNP i 2020 som følge af lavere afkast på aktiemarkedet i løbet af 2020 samt mere begrænsede fald i renteniveauerne. I 2021 forventes indtægterne at falde til ca. 0,8 pct. af BNP som følge af en gradvis normalisering af renteniveauerne.

Der kan herefter ligeledes forventes at være en periode med relativt lave provenuer fra pensionsafkastskatten som følge af normaliseringen af renteniveauerne. Udsving i renterne kan siges at "flytte" provenu mellem årene. Det kan have relativt stor betydning for

det målte skattetryk og den offentlige saldo i enkeltår. Det påvirker ikke den strukturelle saldo, ligesom de realøkonomiske konsekvenser er yderst begrænsede.

Bilagstabel 8.2

De offentlige indtægters sammensætning

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Pct. af BNP						
Personskatter mv. ¹⁾	20,9	20,9	20,6	20,8	21,4	21,3
Arbejdsmarkedsbidrag	4,3	4,3	4,4	4,3	4,5	4,5
Pensionsafkastskat	1,6	1,5	0,6	2,7	1,0	0,8
Selskabsskatter	2,9	3,3	2,9	3,1	2,3	2,4
- selskabsskat af kulbrintevirksomhed	0,1	0,1	0,2	0,1	0,0	0,0
- øvrig selskabsskat	2,8	3,2	2,7	2,9	2,3	2,4
Moms	9,5	9,6	9,7	9,5	9,6	9,6
Øvrige indirekte skatter	6,8	6,6	6,5	6,2	6,4	6,1
Øvrige skatter ²⁾	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1
Skattetryk	46,2	46,5	45,0	46,9	45,4	44,6
Renteindtægter ³⁾	0,8	0,9	1,2	0,9	1,0	0,9
Øvrige indtægter ⁴⁾	4,4	4,5	4,4	4,6	4,3	4,2
Told mv. til EU ⁵⁾	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Offentlige indtægter⁶⁾	51,3	51,8	50,4	52,2	50,5	49,6
<i>Memopost: Nordsøindtægter⁷⁾</i>	<i>0,1</i>	<i>0,3</i>	<i>0,4</i>	<i>0,2</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>

Anm.: Den forventede udvikling i de offentlige indtægter opgjort i mia. kr. kan findes i bilagstabel B.20.

- 1) Personskatter mv. indeholder indkomstskat, ejendomsværdiskat, vægtafgift fra husholdninger, bo- og gaveafgift samt andre personlige skatter.
- 2) Øvrige skatter indeholder medielicens (primært til DR) og obligatoriske pensionsbidrag for tjenestemænd i offentlige selskaber mv. Medielicensen udfases gradvist frem mod 2022 som følge af *Mediepolitisk aftale for 2019-2023* og *Aftale om fokusering af DR og afskaffelse af medielicensen*.
- 3) Inkl. udbytter og Nationalbankens overskud.
- 4) Øvrige indtægter indeholder blandt andet overskud af offentlig virksomhed, diverse drifts- og kapitaloverførsler fra andre indenlandske sektorer og EU samt imputerede (beregne) indtægter i form af både bruttoestindkomst og bidrag til tjenestemandspensioner. Endvidere indgår statens indtægter fra overskudsdeling og statsdeltagelse i forbindelse med olie- og gasindvinding i Nordsøen, samt kulbrinteskatten.
- 5) Ifølge nationalregnskabsprincipperne kategoriseres disse indtægter som skatter og indgår derfor i skattetryk, men da indtægterne tilfalder EU, indgår de ikke i de offentlige indtægtstryk.
- 6) Opgørelsen af de samlede offentlige indtægter afviger fra Danmarks Statistiks opgørelse, der blandt andet henfører det offentlige salg af varer og tjenester til indtægtssiden og ikke, som her, til udgiftssiden som en del af de samlede forbrugsudgifter. De samlede indtægter er her desuden opgjort inkl. bruttoestindkomst, som er modsvaret til de imputerede afskrivningsudgifter, der indgår i opgørelsen af det offentlige forbrug. Der henvises i øvrigt til anmærkningerne til bilagstabel 8.1.
- 7) De samlede nordsøindtægter udgøres af kulbrinteskat, selskabsskat af kulbrintevirksomhed og udbytter fra Nordsøfonden. Nordsøindtægterne indgår i selskabsskatter, renteindtægter og øvrige indtægter.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Provenuet fra øvrige selskabsskatter (dvs. eksklusiv selskabsskat af kulbrintevirksomhed og kulbrinteskat, som indgår i nordsøindtægterne) er opgjort til knap 68½ mia. kr. i

2019 svarende til 2,9 pct. af BNP og skønnes at falde (som andel af BNP) frem mod 2021 til ca. 2,4 pct. af BNP.

Momsindtægterne er opgjort til ca. 221½ mia. kr. i 2019 svarende til 9½ pct. af BNP og skønnes at stige (som andel af BNP) frem mod 2021 til ca. 9,6 pct. af BNP. Provenuet skønnes at udgøre en relativt fast andel af BNP, idet udviklingen i momsprovenuet i høj grad følger udviklingen i BNP.

Øvrige indirekte skatter omfatter primært punktafgifter i form af blandt andet energi- og miljøafgifter, afgifter på nydelsesmidler, spilafgifter samt PSO-indtægter.¹ PSO-indtægterne falder frem mod 2021, som følge af aftalen om afskaffelsen af PSO-afgiften. Aftalen medfører, at PSO-afgiften gradvist afskaffes frem mod 2022, og at udgifterne til vedvarende energi gradvist flyttes over til finansloven.

Øvrige indirekte skatter omfatter herudover blandt andet indtægterne fra registreringsafgiften, de kommunale ejendomsskatter (grundskyld mv.), erhvervenes motorafgifter, lønsumsafgiften og tinglysningsafgiften. Provenuet fra de øvrige indirekte skatter er opgjort til ca. 145,1 mia. kr. i 2019 svarende til 6¼ pct. af BNP. I 2020 skønnes indtægterne at udgøre 6,4 pct. af BNP. Stigningen skal dog snarere tilskrives ændringen i BNP end i indtægternes nominelle størrelse, idet disse skønnes kun at ændres beskedent. Indtægterne skønnes derefter at falde til 6,1 pct. af BNP frem mod 2021.

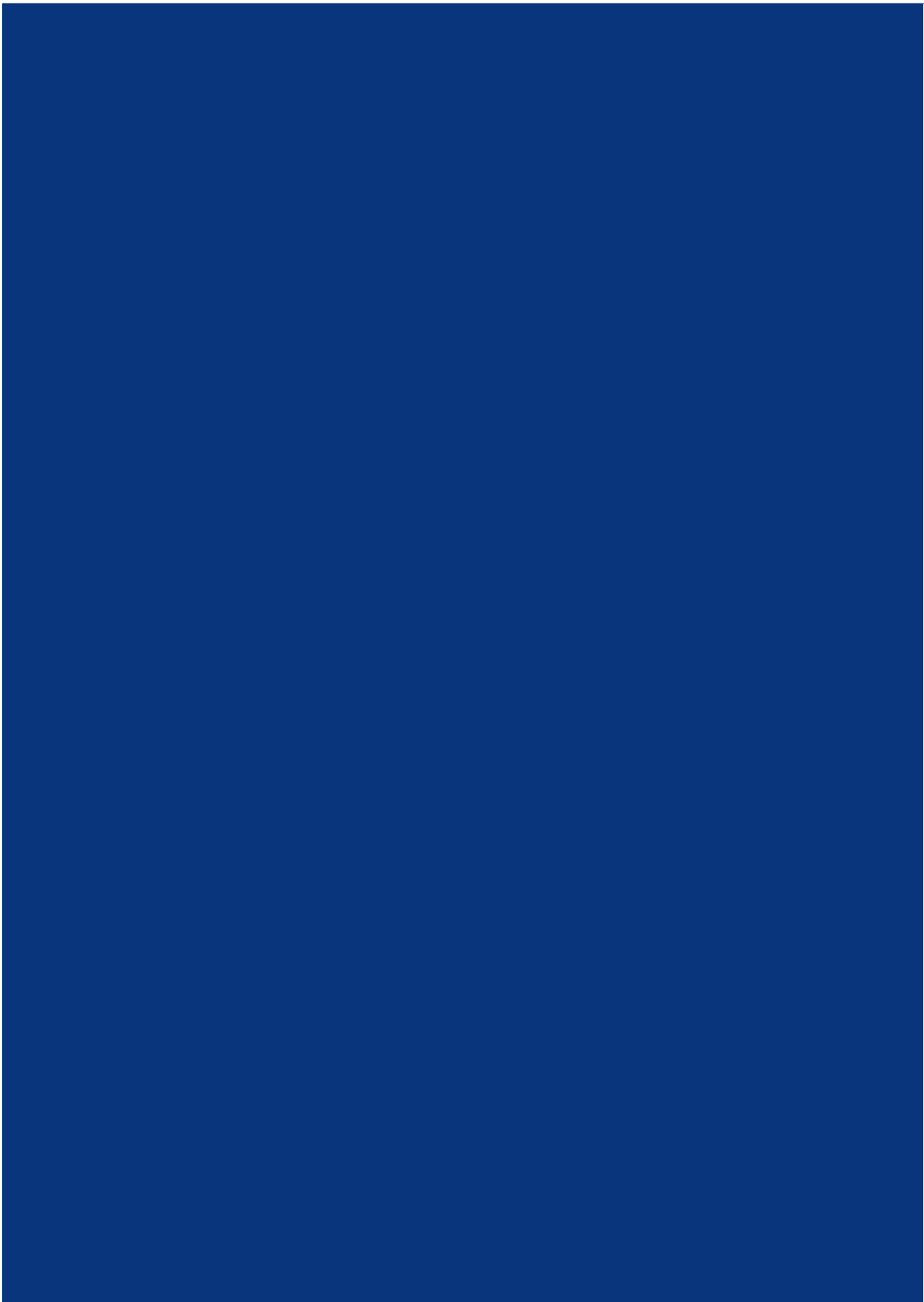
Nordsøindtægterne er opgjort til ca. 5,7 mia. kr. i 2019 svarende til 0,2 pct. af BNP. Der skønnes ingen indtægter herfra i 2020 og 2021, hvorfor posten udgør 0,0 pct. af BNP. Udviklingen i statens indtægter fra aktiviteterne i Nordsøen er i høj grad påvirket af ændringer i produktionen og i olieprisen (opgjort i kroner).² Det relativt lave forventede provenu over perioden kan henføres til en lav forventet oliepris (opgjort i kroner), samt et betydeligt lavere produktionsomfang i Nordsøen i de kommende år.³

De offentlige renteindtægter er opgjort til ca. 20,1 mia. kr. i 2019 svarende til 0,9 pct. af BNP. De offentlige renteindtægter som andel af BNP skønnes ikke at ændres betydeligt frem mod 2021, som følge bl.a. af en forventning om, at det lave renteniveau omtrent fastholdes frem mod 2021.

¹ PSO-indtægterne følger blandt andet udviklingen i elpriserne og udbygningen af vedvarende energi (VE), idet PSO-tariffen justeres kvartalsvist for at svare til PSO-støtteudgifterne. Det indebærer, at skønnet for PSO-indtægterne er behæftet med betydelig usikkerhed og kan variere fra år til år.

² Som en tommelfingerregel vil en stigning i olieprisen på 10 dollar pr. tønde (svarende til ca. 65 kr. med den gennemsnitlige dollarkurs i 2019) isoleret set indebære en stigning i statens forventede årlige indtægter fra Nordsøen på mellem 1-3 mia. kr. på sigt. På kort sigt er følsomheden dog betydeligt lavere, herunder som følge af en midlertidig nedgang i produktionen i forbindelse med en genopbygning af infrastrukturen, samt de aktuelt meget lave oliepriser, der resulterer i, at staten ikke forventes at have indtægter fra Nordsøen.

³ Med *Aftale mellem regeringen, Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Det Radikale Venstre og SF* af 22. marts 2017 (Aftale om udvikling af Nordsøen) er det endvidere besluttet, at indføre et investeringsvindue for kulbrinte-indvinding i Nordsøen. Investeringsvinduet trækker isoleret set i retning af lidt lavere statslige indtægter fra Nordsøen over perioden.

Bilag 8.2

Beregning af strukturel saldo i 2019-2021

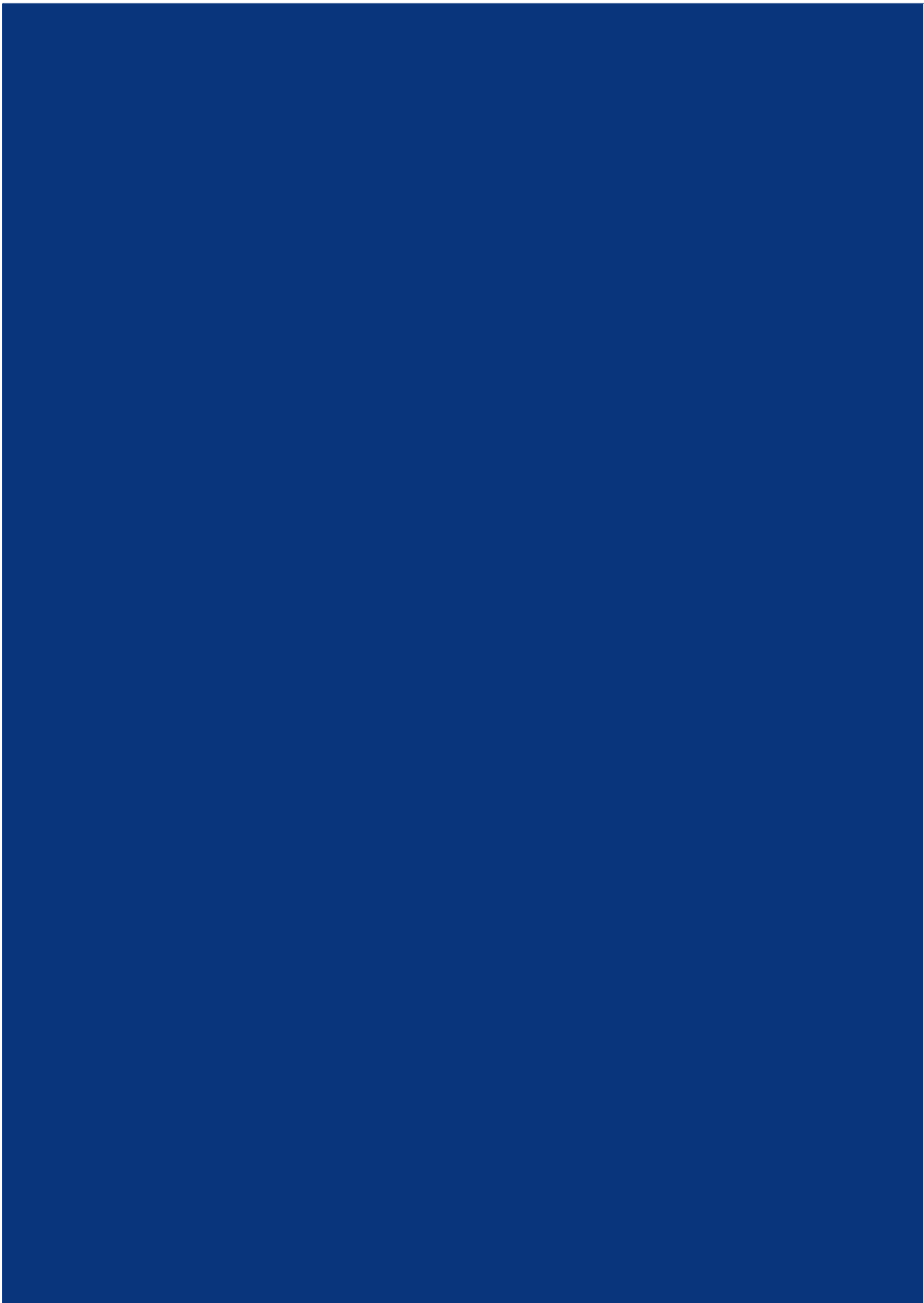
Bilagstabel 8.3

Faktiske og strukturelle særlige poster i beregningen af den strukturelle saldo

	2019	2020	2021
Pct. af BNP			
1. Faktisk saldo	3,7	-7,2	-1,8
Konjunktrensning			
i) Outputgab	0,2	-3,8	-1,7
ii) Beskæftigelsesgab	0,8	-1,9	-1,5
a) Sammenvejlet konjunkturgab = $i) \cdot 0,4 + ii) \cdot 0,6$	0,6	-2,7	-1,6
b) Budgetfaktor	0,74	0,75	0,75
c) $1 - (\text{outputgab}/100)$	1,00	1,04	1,02
2. Konjunkturbidrag = a)*b)*c)	0,4	-2,1	-1,2
Selskabsskat			
Faktisk provenu	2,9	2,3	2,4
Strukturelt provenu	2,5	2,6	2,6
3. Korrektion for selskabsskat	0,4	-0,3	-0,2
Registreringsafgift			
Faktisk provenu	0,9	0,7	0,8
Strukturelt provenu	0,8	0,8	0,9
4. Korrektion for registreringsafgift	0,1	-0,1	-0,1
Aktieindkomstskat			
Faktisk provenu	1,2	1,1	1,1
Strukturelt provenu	1,0	1,1	1,1
5. Korrektion for aktieindkomstskat	0,1	0,0	0,0

Bilagstabel 8.3 (fortsat)**Faktiske og strukturelle særlige poster i beregningen af den strukturelle saldo**

	2019	2020	2021
Pct. af BNP			
Pensionsafkastskat			
Faktisk provenu	2,7	1,0	0,8
Strukturelt provenu	1,2	1,2	1,2
6. Korrektion for pensionsafkastskat	1,6	-0,2	-0,4
Nordsøprovenu			
Faktisk provenu	0,2	0,0	0,0
Strukturelt provenu	0,2	0,1	0,1
7. Korrektion for nordsøprovenu	0,0	-0,1	-0,1
Nettorenter og udbytter			
Faktisk provenu	0,3	0,3	0,3
Strukturelt provenu	0,1	0,1	0,1
8. Korrektion for nettorenter og udbytter	0,2	0,2	0,2
Specielle budgetposter			
Faktisk provenu før korrektioner for engangsforhold mv.	-0,1	-1,2	-0,8
<i>Faktisk provenu korrigeret for engangsforhold mv. til beregning af strukturelt provenu, jf. bilagstabel 8.4</i>	-0,1	-0,8	-0,5
Strukturelt provenu	-0,5	-0,4	-0,4
9. Korrektion for specielle budgetposter	0,4	-0,7	-0,4
10. Øvrige korrektioner (jf. bilagstabel 8.4)	0,0	-3,8	0,0
Heraf COVID-19 relateret	0,0	-3,8	0,0
11. 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 Strukturel saldo	0,4	-0,1	0,4

Bilag 8.3

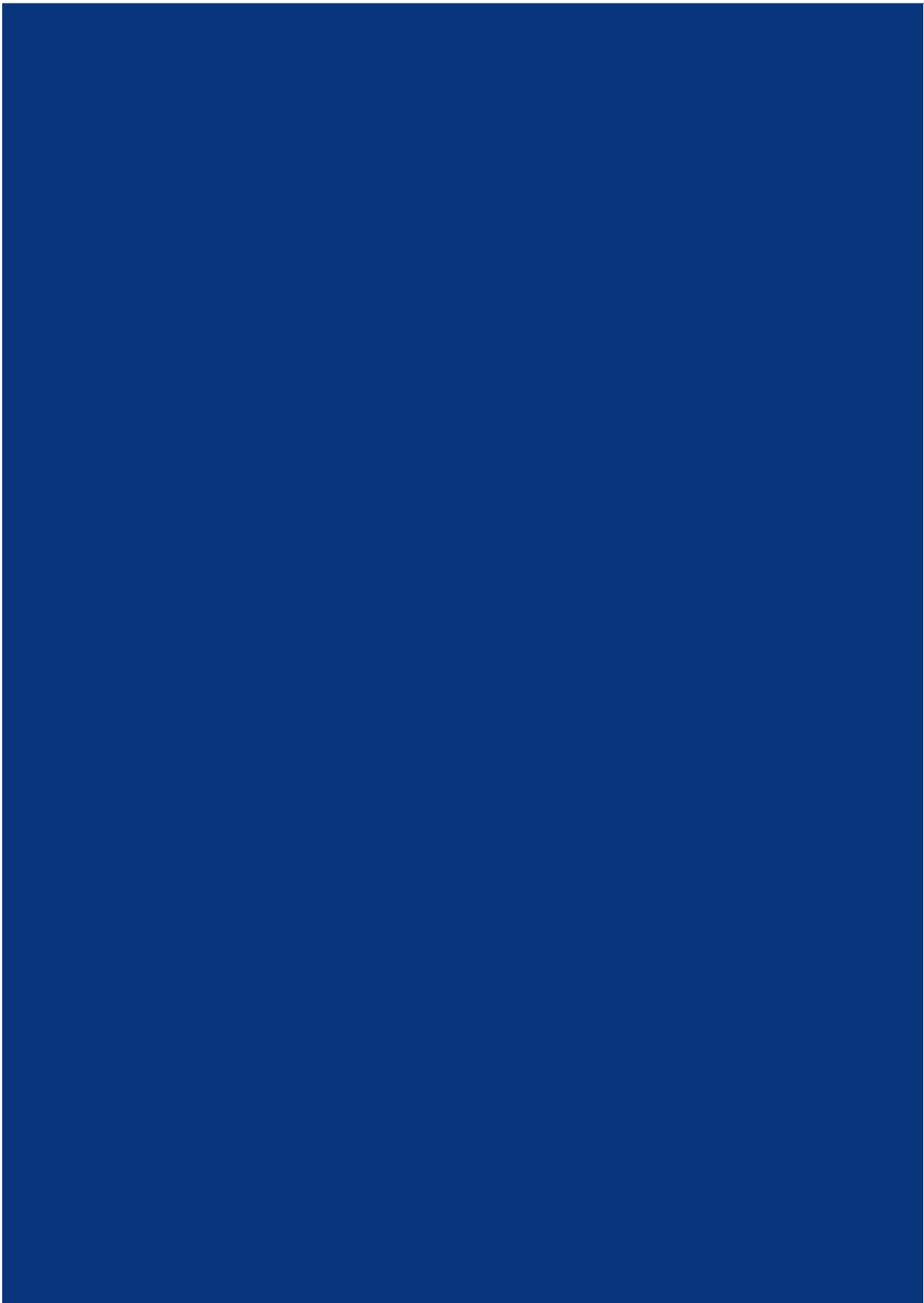
Engangsforhold i 2019-2021

Bilagstabel 8.4

Korrektioner til strukturel saldo

	2019	2020	2021
Pct. af BNP			
Engangsforhold der korrigeres for i specielle poster			
COVID-19 relaterede tiltag	-	-0,4	-
Ekstraordinær udbetaling af for meget betalt ejendomsskat	-	-	-0,3
Engangsforhold der korrigeres for i specielle budgetposter i alt	0,0	-0,4	-0,3
Øvrige korrektioner			
Engangsforhold vedrørende COVID-19	-	-3,8	-
<i>Heraf som overførsler til husholdninger</i>	-	-0,1	-
<i>Heraf som subsidier</i>	-	-4,1	-
<i>Heraf som offentligt forbrug</i>	-	-0,1	-
<i>Heraf som tilbageløb via skatter</i>	-	0,4	-
Udviklingsbistand – forskel mellem politiske tilsagn og afløb i faktisk saldo	0,0	0,0	-
Fremrykkede ordinære indtægter fra kapitalpensionsafgiften	0,0	-	-
Korrektion for oplysninger om indtægtssiden	0,0	-	-
Korrektion for investeringer i kampfly ¹⁾	0,03	0,07	-0,02
Omregning til strukturel BNP	0,0	0,0	0,0
Øvrige korrektioner i alt	0,0	-3,8	0,0

1) Investeringer i kampfly behandles på samme måde som nettokøb af bygninger og andre eksisterende investeringsgoder i beregningen af den strukturelle saldo og indgår via et syvårs glidende gennemsnit.

Oversigt over bilagstabeller

B.1	Efterspørgsel, import og produktion	153
B.2	Vækst i udlandet og eksportmarkedsvækst	154
B.3	Renter, oliepris og valutakurs	155
B.4	Befolkning og arbejdsmarked	156
B.5	Beskæftigelse	157
B.6	Ledighed	157
B.7	Personer på indkomstoverførsler mv.	158
B.8	Bruttoinvesteringer.....	159
B.9	Betalingsbalancens løbende poster	160
B.10	Eksport og import.....	161
B.11	Det private forbrug fordelt på undergrupper	162
B.12	Nettofordringserhvervelse fordelt på sektorer	162
B.13	Bruttoværditilvækst (BVT)	163
B.14	Timeproduktivitet i udvalgte erhverv.....	163
B.15	Bidrag til stigningen i husholdningernes reale disponible indkomster.....	164
B.16	Husholdningernes nettofordringserhvervelse.....	165
B.17	Ejendomsmarked og boligbyggeri	165
B.18	Lønkvoter, lønstigninger og beregningstekniske forudsætninger	166
B.19	Prisudvikling og forklarende faktorer	166
B.20	Offentlige finanser.....	167
B.21	Skatter og skattetryk.....	168
B.22	Udviklingen i skattegrundlaget for kommunerne	169
B.23	Indkomstoverførsler	170
B.24	Skøn på forskellige tidspunkter over centrale størrelser	171

Bilagstabeller

Tabel B.1

Efterspørgsel, import og produktion

	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
	Mia. kr.			Mængder, pct.			Priser, pct.		
Privatforbrug	1.080	1.050	1.102	2,2	-3,0	3,7	0,8	0,2	1,2
Offentligt forbrug ¹⁾	558	578	587	0,2	1,8	0,1	1,5	1,7	1,5
Offentlige investeringer ²⁾	79	82	84	4,0	0,5	0,9	1,2	2,8	1,4
Boliginvesteringer	121	110	111	8,0	-7,9	-0,8	1,5	-1,1	2,0
Erhvervsinvesteringer	317	278	282	2,8	-12,2	-0,5	0,4	-0,2	2,2
Indenlandsk efterspørgsel ekskl. lagerændringer	2.156	2.100	2.169	2,0	-3,1	1,8	1,0	0,6	1,4
Lagerændringer ³⁾	9	-17	10	-0,4	-1,1	1,2			
I alt indenlandsk efterspørgsel	2.165	2.083	2.178	1,6	-4,3	3,1	1,0	0,5	1,4
Eksport af varer og tjenester	1.297	1.186	1.277	1,6	-8,9	6,1	2,2	0,4	1,5
Samlet efterspørgsel	3.462	3.270	3.455	1,6	-6,0	4,2	1,4	0,5	1,5
Import af varer og tjenester	1.141	1.052	1.119	0,1	-7,5	4,5	2,3	-0,3	1,8
Bruttonationalprodukt	2.321	2.218	2.337	2,4	-5,3	4,0	1,0	0,8	1,3
Produktskatter, netto	298	284	296						
Bruttoværditilvækst	2.024	1.934	2.041	2,4	-5,5	4,2	1,5	1,2	1,2
- I private byerhverv ⁴⁾	1.398	1.303	1.395	3,0	-7,1	5,9	1,0	0,3	1,2
Bruttonationalindkomst	2.383	2.251	2.379						

Anm.: Opdelingen i mængde- og priskomponenter er foretaget på grundlag af en kædeprisberegning. Tallene angiver den procentvise stigning i forhold til året før.

- 1) Realvæksten i det offentlige forbrug er opgjort ved inputmetoden. I 2020-2021 er den offentlige forbrugsvækst målt ved henholdsvis input- og outputmetoden beregningsteknisk forudsat ens.
- 2) De offentlige investeringer er ekskl. det offentlige nettokøb af bygninger, hvorfor tallet vil afvige fra opgørelsen af de offentlige investeringer i tabel B.8.
- 3) Mængdestørrelserne angiver vækstbidrag til BNP.
- 4) Private byerhverv består af fremstilling, byggeri samt private serviceerhverv ekskl. søtransport.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.2

Vækst i udlandet og eksportmarkedsvækst

	2017	2018	2019	2020	2021
Realvækst, pct.					
Eksportmarkedsvækst ¹⁾	5,3	3,7	1,8	-12,2	8,0
Handelsvægtet BNP ²⁾	2,8	2,4	2,5	-6,0	4,7
EU28	2,9	2,3	1,7	-7,1	4,8
Euroområdet	2,5	1,9	1,2	-7,5	4,7
Tyskland	2,5	1,5	0,6	-7,0	5,2
Frankrig	2,3	1,7	1,3	-7,2	4,5
Italien	1,7	0,8	0,3	-9,1	4,8
Spanien	2,9	2,4	2,0	-8,0	4,3
Nederlandene	2,9	2,6	1,8	-7,5	3,0
Storbritannien	1,9	1,3	1,4	-6,5	4,0
Polen	4,9	5,1	4,1	-4,6	4,2
Sverige	2,4	2,2	1,2	-6,8	5,2
Norge	2,3	1,3	1,2	-6,3	2,9
USA	2,4	2,9	2,3	-5,9	4,7
Japan	2,2	0,3	0,7	-5,2	3,0
Indien	7,0	6,1	4,2	1,9	7,4
Kina	6,9	6,8	6,1	1,2	9,2
Rusland	1,8	2,5	1,3	-5,5	3,5
Brasilien	1,3	1,3	1,1	-5,3	2,9

1) Opgjort som et vægtet gennemsnit af importvæksten hos Danmarks 36 vigtigste samhandelspartnere, hvor vægtene afspejler landets betydning for dansk industrieksport i 2019.

2) Opgjort som et vægtet gennemsnit af BNP-væksten hos Danmarks 36 vigtigste samhandelspartnere ud fra disse landes andel af Danmarks vare- og tjenesteeksport i 2019.

Kilde: Danmarks Statistik, IMF, *World Economic Outlook*, april 2020 og egne beregninger.

Tabel B.3

Renter, oliepris og valutakurs

Renter, pct.		2017	2018	2019	2020	2021
USA	Federal Funds Target Rate	1,1	1,9	2,3	0,5	0,3
	Tremåneders pengemarkedsrente	1,3	2,3	2,3	0,7	0,3
	Tiårig statsobligation	2,3	2,9	2,1	0,8	0,8
Euroområdet	ECB's refinansieringsrente	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Tremåneders pengemarkedsrente	-0,3	-0,3	-0,5	-0,4	-0,5
	Tiårig statsobligation (Tyskland)	0,4	0,5	-0,3	-0,5	-0,5
Danmark	Indskudsbevisrente	-0,7	-0,7	-0,7	-0,6	-0,6
	Tremåneders pengemarkedsrente	-0,3	-0,3	-0,4	-0,3	-0,4
	Etårig rentetilpasning	-0,6	-0,5	-0,6	-0,5	-0,4
	Tiårig statsobligation	0,5	0,5	-0,2	-0,3	-0,4
	30-årig realkreditobligation	2,3	2,1	1,6	1,3	1,3
	Gennemsnitsrente	0,7	0,7	0,4	0,3	0,2
Oliepris						
Dollar pr. tønde		54,3	71,1	64,4	34,1	36,3
Kr. pr. tønde		358,1	448,7	429,2	233,8	249,3
Valutakurs						
Kr. pr. 100 dollar		660,1	631,5	666,9	684,7	687,2
Kr. pr. 100 euro		743,9	745,3	746,6	746,2	745,8
Effektiv kronekurs (indeks 1980=100)		102,1	103,6	102,9	103,1	103,3

Anm.: Skønnene er baseret på data til og med 5. maj 2020. Årsgennemsnit er egne beregninger. For de pengepolitiske renter er renteskønnet baseret på en vurdering af de seneste udmeldinger fra centralbankerne og markedsforventningerne. For pengemarkedsrenter og renten på tiårige statsobligationer tager skønnene udgangspunkt i markedsforventninger ud fra priserne på swaprentekontrakter. For den etårige og 30-årige realkreditobligationsrente er data baseret på Finans Danmarks obligationsrenter og skøn fastlagt ud fra spænd til henholdsvis tremåneders pengemarkedsrenten og den tiårige statsobligationsrente. Det bemærkes, at den lange obligationsrente fra Finans Danmark i starten af maj 2020 lå knap 0,2 pct.-point over den effektive rente på de toneangivende 30-årige realkreditobligationer med en pålydende rente på 1 pct. Skøn for valutakurser opgøres beregningsteknisk ved, at kursen i resten af prognoseperioden antages at ligge på den gennemsnitlige værdi for de seneste ti dage før fastlæggelsen af skønnet. Skøn for olieprisen dannes på baggrund af Det Internationale Energiagentur, *World Energy Outlook*, november 2019, samt futurespriser.

Kilde: Macrobond, Nordea Markets, Det Internationale Energiagentur og egne beregninger.

Tabel B.4

Befolkning og arbejdsmarked

	2017	2018	2019	2020	2021
1.000 personer					
Samlet befolkning	5.765	5.794	5.814	5.834	5.856
- I arbejdsstyrken	3.032	3.066	3.098	3.071	3.083
- Samlet beskæftigelse	2.922	2.963	2.998	2.930	2.950
- Beskæftigede på ordinært arbejdsmarked ¹⁾	2.842	2.880	2.910	2.836	2.851
- Støttet beskæftigelse ²⁾	80	84	89	94	99
- Bruttoledige (inkl. aktivering) ³⁾	116	108	104	146	138
- Nettoledige	92	87	86	126	119
Uden for arbejdsstyrken	2.733	2.728	2.717	2.763	2.772
- Kontanthjælpsmodtagere uden for arbejdsstyrken	110	103	97	92	94
- Førtidspensionister uden for arbejdsstyrken	181	178	182	194	206
- Efterlønsmodtagere	61	49	46	47	48
- Personer under 15 år	961	959	955	951	946
- Folkepensionister uden for arbejdsstyrken	975	990	988	977	965
- Øvrige uden for arbejdsstyrken	445	448	449	502	514

Anm.: Modtagere af uddannelseshjælp og kontantydelse inkluderes i opgørelsen af kontanthjælpsmodtagere.

- 1) Opgjort som forskellen mellem beskæftigelsen som opgjort i nationalregnskabet og den støttede beskæftigelse, hvis grundkilde er AMFORA. Som følge af forskelle i afgrænsningen af beskæftigelsen i de to kilder er opgørelsen behæftet med en vis usikkerhed.
- 2) Omfatter personer i beskæftigelse med løntilskud og personer i fleksjob og skånejob.
- 3) Antallet af aktiverede dagpengemodtagere og arbejdsmarkedssparate kontanthjælpsmodtagere er opgjort inkl. arbejdsmarkedssparate personer i støttet beskæftigelse.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.5

Beskæftigelse

	2017	2018	2019	2020	2021
1.000 personer					
Beskæftigelse i alt inkl. orlov	2.922	2.963	2.998	2.930	2.950
- Tjenestehverv	1.533	1.554	1.574	1.524	1.537
- Bygge og anlæg	182	189	193	187	187
- Fremstillingshverv	302	305	307	288	296
- Landbrug	70	70	68	68	69
- Offentlig sektor	818	824	829	835	834

Anm.: Brancheopdelingen i ADAM er ikke helt identisk med opdelingen i nationalregnskabet.

Kilde: ADAM, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.6

Ledighed

	2017	2018	2019	2020	2021
1.000 personer					
Bruttoledighed	116	108	104	146	138
- pct. af arbejdsstyrken	3,8	3,5	3,4	4,8	4,5
Nettoledighed	92	87	86	126	119
AKU-ledighed (pct.)	6,0	5,3	5,1	6,7	6,3

Anm.: Forskelle i definitionen af arbejdsstyrken mellem Finansministeriet og Danmarks Statistik betyder, at bruttoledigheden i pct. af arbejdsstyrken opgøres til et lavere niveau.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.7

Personer på indkomstoverførsler mv.

	2017	2018	2019	2020	2021
1.000 helårspersoner					
A-dagpenge (ekskl. aktiverede) ¹⁾	70	69	71	99	95
Kontanthjælp (ekskl. aktiverede)	95	87	81	85	84
Aktiverede dagpenge- og kontanthjælp ²⁾	35	34	32	36	35
Feriedagpenge	5	5	4	4	2
Førtidspension ³⁾	203	199	203	217	229
Ressourceforløb	33	37	38	37	36
Efterløn	61	49	46	47	48
Fleksydelse	4	3	3	3	3
Revalideringsydelse ⁴⁾	5	4	3	3	3
Sygedagpenge ⁵⁾	57	57	59	68	59
Barselsdagpenge	48	50	49	51	50
Ledighedsydelse	15	15	16	17	18
Integrationsydelse ⁶⁾	22	17	13	14	13
I alt	653	627	619	681	677
SU	329	328	322	311	314
I alt inkl. SU	982	954	942	992	991
Folkepensionister	1.128	1.147	1.145	1.132	1.119
I alt inkl. SU og folkepensionister	2.111	2.102	2.087	2.124	2.110
Støttet beskæftigelse ⁷⁾	80	84	89	94	99
I alt inkl. SU, folkepensionister og støttet beskæftigelse	2.190	2.186	2.176	2.218	2.209

Anm.: Modtagere af uddannelseshjælp og personer på kontantydelse inkluderes i opgørelsen af kontanthjælpsmodtagere.

- 1) Fra 2018 og frem anvendes en ny fremskrivningsmetode for dagpenge, der isoleret set medfører en lille opjustering af skønnet.
- 2) Opgørelsen afviger fra andre registerbaserede opgørelser og tabel B.4, da personer i støttet beskæftigelse ikke er omfattet. Derudover omfattes både arbejdsmarkedssparate og ikke-arbejdsmarkedssparate kontanthjælpsmodtagere i gruppen af aktiverede dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere.
- 3) Førtids- og folkepension er inkl. pensionister, der bor i udlandet, samt pensionister i beskæftigelse.
- 4) Ekskl. revalidering med løntilskud.
- 5) Antallet af sygedagpengemodtagere afspejler ikke det samlede sygefravær. Det er en opgørelse af den del af sygefraværet, som ikke er omfattet af arbejdsgiverperioden. Det drejer sig om beskæftigedes sygdomsforløb, der er længere end 30 dage, samt sygdomsforløb blandt ledige.
- 6) Antallet af integrationsydelsesmodtagere er opgjort ekskl. integrationsydelsesmodtagere i løntilskud.
- 7) Omfatter personer i beskæftigelse med løntilskud og personer i fleksjob og skånejob.

Kilde: Danmarks Statistik, DREAM og egne beregninger.

Tabel B.8

Bruttoinvesteringer						
	2019	2017	2018	2019	2020	2021
	Mia. kr.	Realvækst, pct.				
Faste bruttoinvesteringer	515	3,0	5,4	3,4	-8,8	-0,4
<i>Opdelt på type:</i>						
- Bygge- og anlægsinvesteringer	253	5,0	4,6	7,8	-6,3	-0,3
- Materielle og immaterielle investeringer	262	1,2	6,2	-0,7	-11,2	-0,5
<i>Opdelt på gruppe:</i>						
- Boliginvesteringer	121	12,1	5,3	8,0	-7,9	-0,8
- Offentlige investeringer	77	-8,0	1,8	-1,1	3,9	0,3
- Samlede erhvervsinvesteringer	317	3,2	6,5	2,8	-12,2	-0,5
- Bygge- og anlægsinvesteringer	94	6,3	4,7	15,3	-14,0	-0,5
- Materielle og immaterielle investeringer	223	2,0	7,1	-1,9	-11,5	-0,5

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.9

Betalingsbalancens løbende poster

	2017	2018	2019	2020	2021
Mia. kr.					
Vareeksport	739	755	799	741	795
Vareimport	648	682	684	617	654
Varebalance i alt	90	73	115	124	141
Tjenesteeksport	461	495	498	446	482
Tjenesteimport	399	432	457	435	465
Tjenestebalance i alt	62	63	41	10	17
Vare- og tjenestebalance	152	136	156	134	158
- Pct. af BNP	7,0	6,0	6,7	6,1	6,8
Formueindkomst fra udlandet, netto	55	67	71	40	50
Lønindkomst fra udlandet, netto	-12	-13	-13	-12	-12
EU-betalinger til Danmark, netto	-10	-14	-14	-14	-16
Andre løbende overførsler fra udlandet, netto	-16	-18	-18	-19	-18
Nettooverførsler fra udlandet i alt	16	22	26	-5	3
Løbende poster i alt	169	158	182	130	162
- Pct. af BNP	7,8	7,0	7,9	5,8	6,9
Danmarks nettoaktiver over for udlandet	1.206	1.446	1.848	1.798	1.960
- Pct. af BNP	55,4	64,4	79,6	81,1	83,9

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.10

Eksport og import

	2019	2017	2018	2019	2020	2021
	Mia. kr.	Realvækst, pct.				
Eksport						
Varer i alt	799	5,5	1,8	6,0	-7,3	5,8
- Landbrugsvarer mv.	125	3,1	-1,4	3,8	-3,0	2,0
- Industrivarer (ekskl. skibe mv.)	603	6,3	2,6	7,4	-8,0	7,3
- Øvrige varer ¹⁾	71	2,5	1,2	-0,4	-9,1	-1,0
Tjenester i alt	498	3,3	3,3	-5,2	-11,3	6,5
- Søtransport	207	-1,1	-1,1	-4,8	-6,5	2,5
- Øvrige tjenester	230	5,6	7,6	-7,3	-9,0	6,0
I alt	1.297	4,6	2,4	1,6	-8,9	6,1
Import						
Varer i alt	684	6,3	2,6	0,5	-8,0	4,5
- Landbrugsvarer mv.	87	3,1	3,1	1,7	-2,5	1,5
- Industrivarer (ekskl. skibe mv.)	439	7,1	1,2	2,1	-9,0	5,0
- Øvrige varer ²⁾	157	5,7	6,6	-4,3	-8,3	4,9
Tjenester i alt	457	1,1	5,1	-0,5	-6,8	4,4
I alt	1.141	4,3	3,6	0,1	-7,5	4,5
Memo						
		Nominal vækst, pct.				
Basisvareeksport ³⁾	758	5,3	1,3	7,0	-6,2	7,8
Ændring, pct.						
Eksportpriser						
Varer i alt		0,2	0,4	-0,2	0,0	1,5
Tjenester i alt		4,4	4,0	6,2	1,0	1,5
I alt		1,8	1,8	2,2	0,4	1,5
Importpriser						
Varer i alt		1,6	2,6	-0,3	-2,0	1,5
Tjenester i alt		2,5	2,9	6,4	2,2	2,3
I alt		1,9	2,7	2,3	-0,3	1,8

1) Ubearbejdede varer, energi og skibe mv.

2) Ubearbejdede varer, energi, biler og skibe mv.

3) Basisvareeksporten består af vareeksporten ekskl. energi, skibe og fly mv.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.11

Det private forbrug fordelt på undergrupper

	2019	2017	2018	2019	2020	2021
	Mia. kr.	Realvækst, pct.				
Forbrug i alt	1.080	1,6	2,6	2,2	-3,0	3,7
Detailomsætning	343	2,2	3,9	1,4	-0,6	2,2
- Fødevarer m.m.	156	1,3	2,2	0,2	1,3	1,6
- Øvrige varer	187	3,0	5,3	2,4	-2,1	2,7
Bilkøb	43	3,8	8,8	2,4	-15,0	8,0
Brændsel m.m.	50	-2,2	1,0	-2,4	5,3	-5,0
Benzin og lignende	27	-0,2	1,0	2,2	-2,1	3,0
Boligbenyttelse	237	0,9	0,8	1,1	1,3	1,2
Øvrige tjenester	395	2,8	2,4	4,1	-8,8	8,2
Turistudgifter	47	4,4	1,4	3,1	-36,1	30,0
Turistindtægter	61	9,3	1,8	2,0	-36,6	30,0

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.12

Nettofordringserhvervelse fordelt på sektorer

	2017	2018	2019	2020	2021
Mia. kr.					
Privat sektor i alt	137	147	99	289	204
- Husholdninger	42	46	-12	47	71
- Selskaber	95	102	111	242	133
- Ikke finansielle selskaber	60	62	86	202	116
- Finansielle selskaber	35	40	25	40	18
Offentlig forvaltning og service	33	11	85	-160	-43
I alt	170	158	184	129	161

Anm.: Nettofordringserhvervelsen for offentlig forvaltning og service svarer til den offentlige saldo. *I alt* svarer (bortset fra de normalt små nettokapitaloverførsler fra udlandet) til saldoen på betalingsbalancens løbende poster, jf. tabel B.9.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.13

Bruttoværditilvækst (BVT)

	2019	2017	2018	2019	2020	2021
	Andel, pct.	Realvækst, pct.				
BVT i alt	100	2,0	2,4	2,4	-5,5	4,2
Offentlig sektor	20	0,6	0,4	0,7	1,1	-0,2
Privat sektor	80	2,4	2,9	2,8	-7,2	5,5
Privat sektor ekskl. råstofindvinding	79	2,5	3,1	3,0	-7,1	5,5
Private byerhverv ¹⁾	69	2,4	4,0	3,0	-7,1	5,9

1) Private byerhverv består af fremstilling, byggeri og private serviceerhverv ekskl. søtransport.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.14

Timeproduktivitet i udvalgte erhverv

	Gns. 1995-2019	2017	2018	2019	2020	2021
Realvækst, pct.						
Samlet	1,2	0,9	2,6	1,3	-1,4	1,9
Offentlig sektor	0,7	0,4	0,2	0,2	0,3	-0,1
Privat sektor	1,3	0,9	3,4	1,5	-1,3	2,2
Privat sektor ekskl. råstofindvinding	1,4	1,0	3,6	1,7	-1,2	2,3
Private byerhverv ¹⁾	1,3	0,7	4,6	1,8	-0,8	2,5

Anm.: Timeproduktiviteten er opgjort som bruttoværditilvæksten i faste priser i forhold til det samlede antal præstere timer.

1) Private byerhverv består af fremstilling, byggeri og private serviceerhverv ekskl. søtransport.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.15

Bidrag til stigningen i husholdningernes reale disponible indkomster¹⁾

	2017	2018	2019	2020	2021
Realvækst, pct.					
Disponibel indkomst	1,9	2,3	2,1	1,1	2,2
Bidrag, pct.-point					
Lønsum ²⁾	2,0	2,4	2,0	-2,1	3,7
Indkomstoverførsler	0,0	0,0	0,6	1,8	0,1
Indkomstskatter	-1,1	-0,7	-1,4	2,1	-2,3
Nettorenteindkomst	0,3	0,0	0,3	0,0	0,1
Aktieudbytter ³⁾	-0,2	0,4	0,0	-3,4	2,5
Pensionsbidrag	-0,1	0,4	-0,4	0,9	-0,5
Udbetalinger fra pensionsordninger ⁴⁾	0,0	0,2	0,1	0,1	0,2
Andet ⁵⁾	1,0	-0,1	1,0	1,7	-1,5

1) Husholdninger er opgjort inkl. NPISH-sektoren.

2) Vedrørende lønmodtagere bosiddende i Danmark.

3) Inkl. udlodninger fra investeringsforeninger.

4) Arbejdsmarkedspensioner mv. (men ikke individuelle pensionsordninger i pengeinstitutter mv.).

5) Herunder selvstændige.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.16

Husholdningernes nettofordringserhvervelse¹⁾

	2017	2018	2019	2020	2021
Mia. kr.					
Disponibel bruttoindkomst	1.067	1.101	1.134	1.149	1.189
Privatforbrug	1.012	1.048	1.080	1.050	1.102
Bruttoinvesteringer ²⁾	104	112	120	108	110
Nettokapitaloverførsler ³⁾	4	10	2	4	11
Direkte nettofordringserhvervelse	-45	-48	-63	-4	-11
Formuetilvækst i I&P ⁴⁾	87	94	51	51	82
Nettofordringserhvervelse⁵⁾	42	46	-12	47	71
Pct. af disponibel bruttoindkomst					
Direkte nettofordringserhvervelse	-4,2	-4,3	-5,6	-0,4	-1,0
Nettofordringserhvervelse	3,9	4,1	-1,1	4,1	6,0

1) Husholdninger er opgjort inkl. NPISH-sektoren.

2) Husholdningernes bruttoinvesteringer består af byggeri af ejerboliger samt investeringer i bygninger og materiel mv. i enkeltmandsvirksomheder.

3) Nettokapitaloverførslerne i 2021 inkluderer tilbagebetalt ejendomsskat til ejere af ejerboliger.

4) Nettoindbetalinger til og forrentning (ekskl. pensionsafkastskat) af husholdningernes kapital i livsforsikrings-selskaber og pensionskasser (I&P).

5) Husholdningernes erhvervelse (netto) af finansielle fordringer (inkl. aktier) på andre sektorer.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.17

Ejendomsmarked og boligbyggeri

Pct.	2017	2018	2019	2020	2021
Ændring i prisen ¹⁾ på omsatte enfamiliehuse	3,9	3,8	2,9	-4,2	0,5
Boliginvesteringer, realvækst	12,1	5,3	8,0	-7,9	-0,8

1) Stigningen er korrigeret for udviklingen i antallet af bolighandler.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.18

Lønkvoter, lønstigninger og beregningstekniske forudsætninger

	2017	2018	2019	2020	2021
Lønkvoter, pct.					
Private erhverv	57,3	57,2	56,4	57,5	57,3
Hele økonomien	63,2	63,2	62,4	64,1	63,6
Lønstigninger, pct.					
Privat sektor					
- Timefortjeneste (ekskl. genetillæg)	2,2	2,3	2,6	2,1	2,4
Offentlig sektor					
- Timefortjeneste (ekskl. genetillæg) ¹⁾	2,1	1,5	2,2	-	-
- Budgetvirkning	1,7	1,6	1,8	2,5	1,6
Satsreguleringsprocent ²⁾	2,0	2,0	2,0	2,0	2,3

Anm.: Lønkvoten er beregnet som lønsummen i forhold til bruttoværditilvæksten og korrigeret for antal selvstændige. For den private sektor er lønstigningstakterne timefortjenesten ekskl. genetillæg ifølge Dansk Arbejdsgiverforenings StrukturStatistik. For 2019 er dog vist gennemsnittet af kvartalsstigningstakten ifølge KonjunkturStatistikken, da strukturstatistikken endnu ikke foreligger. For den offentlige sektor er stigningstakterne i timefortjenesten baseret på en sammenvejning af Danmarks Statistiks lønindeks for henholdsvis stat, kommuner og regioner. Der udarbejdes ikke skøn for udviklingen i timefortjenesten i den offentlige sektor. Budgetvirkningen er baseret på de overenskomstmæssigt aftalte lønstigninger inkl. skøn for udmøntningen fra reguleringsordningen på baggrund af skønnet for den private lønstigningstakt, men ekskl. skøn for reststigningen. Lønstigningstakterne for offentligt og privat ansatte kan ikke sammenlignes.

- Den opgjorte stigningstakt i timefortjenesten i 2018 i den offentlige sektor er påvirket af en teknisk betinget relativt lav lønstigning i 2. kvartal 2018 set i forhold til de aftalte lønstigninger. Det skyldes, at lønstigningen aftalt pr. 1. april 2018 er udmøntet med tilbagevirkende kraft i lønningerne for juni 2018, mens Danmarks Statistik opgør 2. kvartal på baggrund af maj.
- For satsreguleringsprocenten fremgår for 2017-2020 de bekendtgjorte satsreguleringsprocenter.

Kilde: Dansk Arbejdsgiverforening, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.19

Prisudvikling og forklarende faktorer

	2017	2018	2019	2020	2021
Ændring, pct.					
Nettoprisindeks	1,2	0,9	0,9	0,1	1,3
Afgifter og boligstøtte, bidrag i pct.-point.	-0,1	-0,1	-0,1	0,1	0,0
Forbrugerprisindeks	1,1	0,8	0,8	0,2	1,2
EU-harmoniseret forbrugerprisindeks (HICP)	1,1	0,7	0,7	0,2	1,2

Anm.: Bidraget fra afgifter og boligstøtte er opgjort som forskellen mellem forbruger- og nettoprisinflationen. Udviklingen i prisen på afgiftsbelagte varer som fx energi kan derfor påvirke det målte afgiftsbidrag, selv om afgiftsniveauet er uændret.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.20

Offentlige finanser

	2017	2018	2019	2020	2021
Mia. kr.					
Offentligt forbrug	535,6	546,8	558,0	577,5	586,6
Overførsler ¹⁾	353,2	355,9	365,6	386,3	392,0
Investeringer	72,3	75,4	79,4	82,1	84,0
Renteudgifter	23,4	23,8	16,5	16,5	15,8
Subsidier	38,7	38,1	37,8	131,2	41,7
Øvrige udgifter ²⁾	69,4	81,0	70,4	87,1	81,7
Udgifter i alt³⁾	1.092,6	1.121,0	1.127,8	1.280,6	1.201,9
Personskatter mv. ⁴⁾	455,3	463,7	483,4	474,7	497,0
Arbejdsmarkedsbidrag	94,2	98,1	100,9	99,7	104,4
Pensionsafkastskat	32,2	13,8	63,2	22,5	18,1
Selskabsskatter	71,9	65,2	71,3	51,0	55,0
Moms	208,0	217,0	221,5	213,5	223,5
Øvrige indirekte skatter	143,4	146,7	145,1	142,2	141,8
Øvrige skatter ⁵⁾	5,5	5,6	4,2	3,4	2,3
Renteindtægter	19,3	26,3	20,1	22,2	21,8
Øvrige indtægter ⁶⁾	98,9	98,5	106,0	94,5	98,1
Told mv. til EU	-3,2	-3,2	-3,1	-2,9	-3,0
Indtægter i alt⁷⁾	1.125,7	1.131,7	1.212,7	1.120,8	1.158,9
Offentlig saldo	33,1	10,7	84,9	-159,8	-43,0
Renter, netto	4,1	-2,5	-3,6	-5,7	-6,0
Offentlig primær saldo⁸⁾	37,2	8,2	81,3	-165,5	-49,0

- 1) Indkomstoverførslerne er opgjort ekskl. andre løbende overførsler til husholdninger som fx indekstillaæg, befordring mv.
- 2) Øvrige udgifter indeholder blandt andet kapitaloverførsler, overførsler til Færøerne og Grønland samt bidrag til EU's budget.
- 3) Opgørelsen af de samlede offentlige udgifter afviger fra Danmarks Statistiks opgørelse. Udgiftstrykket er her beregnet med afsæt i en opgørelse af de samlede udgifter, hvor alle delelementer i det offentlige forbrug – herunder fx imputerede udgifter i form af afskrivninger og indtægter i form af salg af varer og tjenesteydelser – henføres til udgiftssiden.
- 4) Personskatter mv. indeholder indkomstskat, ejendomsværdiskat, vægtafgift fra husholdninger, bo- og gaveafgift samt andre personlige skatter.
- 5) Øvrige skatter indeholder medielicens og obligatoriske pensionsbidrag for tjenestemænd mv.
- 6) Øvrige indtægter indeholder blandt andet overskud af offentlig virksomhed, diverse drifts- og kapitaloverførsler fra andre indenlandske sektorer og EU samt imputerede indtægter i form af både bruttoestindkomst og bidrag til tjenestemandspensioner. Endvidere indgår statens indtægter fra overskudsdeling og statsdeltagelse i forbindelse med olie- og gasindvindingen i Nordsøen, rørledningsafgiften samt kulbrinteskatten.
- 7) Opgørelsen af de samlede offentlige indtægter afviger fra Danmarks Statistiks opgørelse, der blandt andet henfører det offentlige salg af varer og tjenester til indtægtssiden og ikke som her til udgiftssiden som en del af de samlede forbrugsudgifter. De samlede indtægter er her desuden opgjort inkl. bruttoestindkomst, som er modsvaret til de imputerede afskrivningsudgifter, der indgår i opgørelsen af det offentlige forbrug.
- 8) Den primære saldo angiver stillingen på de offentlige finanser før nettorenteudgifter.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.21

Skatter og skattetryk

	2017	2018	2019	2020	2021
Mia. kr.					
Indirekte skatter	348,3	360,6	363,5	352,9	362,3
- Moms	208,0	217,0	221,5	213,5	223,5
- Registreringsafgift	20,0	20,6	20,3	16,5	18,8
- Punktafgifter	72,6	72,2	69,2	69,6	68,8
- Energi (inkl. PSO)	45,3	43,2	42,6	38,4	39,0
- Miljø	4,0	3,7	3,8	3,6	3,6
- Nydelsesmidler	11,1	11,5	11,0	11,6	11,5
- Øvrige	12,2	13,8	11,8	16,0	14,7
- Ejendomsskatter	28,5	29,6	30,6	31,6	29,5
- Vægtafgift på erhverv	3,5	3,6	3,7	3,7	3,6
- Øvrige indirekte skatter	15,7	17,6	18,2	18,0	18,1
Direkte skatter	653,7	640,5	715,9	646,0	670,2
- Kildeskat ¹⁾	435,1	442,9	461,5	454,2	474,6
- Statsskat	150,6	156,4	165,7	162,8	169,9
- Bundskat	111,3	126,9	144,6	143,2	149,5
- Topskat	17,5	17,4	18,3	17,2	17,9
- Sundhedsbidrag	19,2	9,7	0,0	0,0	0,0
- Begrænset skattepligtige	2,6	2,4	2,7	2,5	2,5
- Kommuneskat i alt	236,9	239,2	248,2	246,5	257,7
- Ejendomsværdiskat	14,2	14,5	14,6	14,9	15,1
- Øvrige kildeskat ²⁾	33,4	32,8	33,0	30,0	31,9
- Pensionsafkastbeskatning	32,2	13,8	63,2	22,5	18,1
- Selskabsskat	71,9	65,2	71,3	51,0	55,0
- Andre personlige skatter	8,2	8,2	8,2	9,0	9,4
- Medielicens	4,4	4,5	3,3	2,3	1,2
- Vægtafgifter fra husholdninger	7,7	7,8	7,5	7,4	7,4
- Arbejdsmarkedsbidrag	94,2	98,1	100,9	99,7	104,4
Obligatoriske bidrag til sociale ordninger ³⁾	1,1	1,1	0,9	1,1	1,1
Kapitalskatter	4,4	4,8	6,2	4,2	5,6
Told og importafgifter (EU-ordninger)	3,2	3,2	3,1	2,9	3,0
Samtlige skatter	1.010,6	1.010,1	1.089,7	1.007,1	1.042,1
BNP	2.175,1	2.246,0	2.321,5	2.217,6	2.336,6
Samtlige skatter i pct. af BNP	46,5	45,0	46,9	45,4	44,6

1) Tal for fordeling af kildeskatte på stats- og kommuneskatte er fra Danmarks Statistik for 2017-2018. For 2019-2021 benyttes en opgørelse baseret på Finansministeriets udskrivningsgrundlag.

2) Indeholder blandt andet aktieindkomstskat, dødsboskat og provenu af virksomhedsordning.

3) Indeholder obligatoriske pensionsbidrag for tjenestemænd mv.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.22

Udviklingen i skattegrundlaget for kommunerne

	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	Mia. kr.					Pct.				
December 2015	953,3	-	-	-	-	2,7	-	-	-	-
Maj 2016	951,2	-	-	-	-	2,5	-	-	-	-
August 2016	958,4	-	-	-	-	2,6	-	-	-	-
December 2016	957,1	989,3	-	-	-	2,9	3,4	-	-	-
Maj 2017	954,3	988,0	-	-	-	2,8	3,5	-	-	-
August 2017	955,4	982,8	-	-	-	3,0	2,9	-	-	-
December 2017	961,4	990,9	1.010,5	-	-	3,7	3,1	2,0	-	-
Maj 2018	955,3	981,2	1.005,3	-	-	3,1	2,7	2,5	-	-
August 2018	959,2	979,9	1.008,0	-	-	3,5	2,2	2,9	-	-
December 2018	960,5	979,2	1.013,2	1.045,9	-	3,6	1,9	3,5	3,2	-
August 2019	960,6	966,7	1.005,7	1.033,8	-	3,6	0,6	4,0	2,8	-
December 2019	960,6	966,1	1.006,3	1.035,9	1.073,4	3,6	0,6	4,2	2,9	3,6
Maj 2020	960,6	965,7	1.008,8	997,6	1.042,7	3,6	0,5	4,5	-1,1	4,5

Anm.: Rækkerne angiver tidspunkt for budgettering af det kommunale skattegrundlag. Søjlerne angiver det pågældende års skattegrundlag.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.23

Indkomstoverførsler					
	2017	2018	2019	2020	2021
Mia. kr.					
A-dagpenge (ekskl. aktiverede)	14,6	14,0	14,6	21,0	20,1
Kontanthjælp ¹⁾ (ekskl. aktiverede)	23,5	24,0	24,4	28,8	30,0
Feriedagpenge	0,8	0,8	0,7	0,7	0,4
Førtidspension ²⁾	40,2	40,2	41,9	44,9	48,1
Ressourceforløb	5,9	6,5	6,8	6,5	6,4
Efterløn	11,6	9,0	8,2	8,3	8,4
Revalideringsydelse	1,1	0,9	0,8	0,7	0,6
Sygedagpenge	11,3	11,4	11,9	14,1	12,2
Barselsdagpenge	10,7	10,9	11,1	11,5	11,7
Boligyldelse og boligsikring	14,6	14,8	15,1	15,5	15,6
Børnefamilieydelse	14,7	14,6	14,7	14,8	14,9
Øvrige overførsler ³⁾	23,3	21,9	22,0	24,1	25,1
SU	20,6	20,7	20,7	20,4	20,9
Folkepension ⁴⁾	132,0	136,6	142,5	144,2	146,0
Øvrige pensioner ⁵⁾	28,5	29,6	30,2	30,8	31,6
I alt⁶⁾	353,2	355,9	365,6	386,3	392,0
I alt ekskl. folkepension og øvrige	192,7	189,7	192,9	211,3	214,5
I alt ekskl. SU, folkepension og øvrige pensioner	172,1	168,9	172,2	190,9	193,5

1) Skattepligtige og ikke-skattepligtige ydelser, herunder integrationsydelse.

2) Inkl. førtidspension til pensionister i udlandet.

3) Ydelser til aktiverede, børnetilskud, tilskud til friplads i daginstitutioner, ledighedsydelse, særlig uddannelsesydelse, grøn check og fleksydelse mv.

4) Inkl. personlige tillæg og varmetillæg til pensionister samt pensioner til pensionister i udlandet.

5) Tjenestemandspensioner og delpension mv.

6) Indkomstoverførslerne er opgjort ekskl. andre løbende overførsler til husholdninger som fx indekstillaæg, befordring mv.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.24

Skøn på forskellige tidspunkter over centrale størrelser

	Maj 2018	Aug. 2018	Dec. 2018	Aug. 2019	Dec. 2019	Maj 2020
2018						
BNP (realvækst, pct.)	1,9	1,8	1,7	1,5	2,4	2,4
Bruttoledighed (1.000 personer)	109	108	108	108	108	108
Forbrugerpriser (ændring, pct.)	1,0	1,1	0,9	0,8	0,8	0,8
Betalingsbalance (mia. kr.) ¹⁾	162	137	129	127	158	158
Samlet offentlig saldo (mia. kr.)	-12	0	4	12	11	11
BNP i EU (realvækst, pct.)	2,3	2,3	2,1	2,0	2,0	2,3
2019						
BNP (realvækst, pct.)	1,7	1,8	1,7	1,7	2,0	2,4
Bruttoledighed (1.000 personer)	106	103	103	103	104	104
Forbrugerpriser (ændring, pct.)	1,6	1,6	1,5	1,0	0,8	0,8
Betalingsbalance (mia. kr.) ¹⁾	160	139	128	141	178	182
Samlet offentlig saldo (mia. kr.)	-14	-8	-2	44	59	85
BNP i EU (realvækst, pct.)	2,0	2,0	1,9	1,4	1,4	1,7
2020						
BNP (realvækst, pct.)	-	-	1,6	1,6	1,5	-5,3
Bruttoledighed (1.000 personer)	-	-	99	101	105	146
Forbrugerpriser (ændring, pct.)	-	-	1,8	1,4	1,2	0,2
Betalingsbalance (mia. kr.) ¹⁾	-	-	122	136	171	130
Samlet offentlig saldo (mia. kr.)	-	-	-3,0	10	-6	-160
BNP i EU (realvækst, pct.)	-	-	1,8	1,6	1,4	-7,1
2021						
BNP (realvækst, pct.)	-	-	-	-	1,4	4,0
Bruttoledighed (1.000 personer)	-	-	-	-	108	138
Forbrugerpriser (ændring, pct.)	-	-	-	-	1,6	1,2
Betalingsbalance (mia. kr.) ¹⁾	-	-	-	-	168	162
Samlet offentlig saldo (mia. kr.)	-	-	-	-	-5	-43
BNP i EU (realvækst, pct.)	-	-	-	-	1,4	4,8

1) Angiver saldoen på betalingsbalancens løbende poster.

Kilde: Danmarks Statistik, EU-Kommissionen, IMF og egne beregninger.

fm.dk